

ББК 83.3(0)Я73:74.1

УДК 82(07):372

З 34

Автор-укладач Н. С. Щерба

Рецензенти:

докт. пед. наук, доц. О. С. Заблоцька,
канд. філол. наук, доц. В. І. Башманівський,
канд. філол. наук, доц. Е. Ф. Малиновський.

З 34

Художня зарубіжна література в дошкільних
навчальних закладах: хрестоматія. – Житомир: Полісся. –
2013. – 196 с.

ISBN 978-966-655-689-2

Хрестоматія укладена згідно з переліком художніх творів дитячих зарубіжних письменників, рекомендованих в основних програмах розвитку дитини для дошкільних навчальних закладів. Збірник містить короткі біографічні дані 22 письменників та 77 творів.

Хрестоматія призначена насамперед для студентів спеціальності "Дошкільна освіта" та вихователів ДНЗ.

ББК 83.3(0)Я73:74.1

УДК 82(07):372

ISBN 978-966-655-689-2

© Н. С. Щерба, 2013

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	6
Ш А Р Л Ъ	7
ПЕРРО	
Червона Шапочка.....	9
Попелюшка.....	11
Хлопчик-Мізничик.....	17
ГАНС ХРІСТІАН АНДЕРСЕН	25
Дюймовочка.....	27
Непохитний олов'яний солдатик.....	37
БРАТИ ГРИММ	41
Горнятко каші.....	44
Кіт і лис.....	45
Бременські музики.....	45
ОЛЕКСАНДР ПУШКІН	49
Сказка о рыбаке и рыбке.....	51
Руслан и Людмила (отривок)*.....	54
Сказка о попе и о работнике его Балде*.....	55
МИКОЛА НЕКРАСОВ	59
Дедушка Мазай и зайцы.....	61
КОСТЯНТИН УШИНСЬКИЙ	64
Козлятки и волк.....	66
Чужое яичко.....	66
Пчелки на разведках.....	67
У м е й	68
подождать.....	
Четыре желания.....	69
ЛЕВ ТОЛСТОЙ	70
О людях больших и маленьких.....	72
Пошла Катя поутру.....	72

Щенки.....	73
Три медведя.....	73
Котенок.....	74

*Знаком * позначені твори, не передбачені базовою програмою для обов'язкового опрацювання в ДНЗ.*

Умная галка.....	75
Отец и сыновья.....	75
Косточка.....	76
П о ж а р н ы е собаки.....	76
Воробей.....	77
Два товарища.....	77
М И Х А Й Л О	78
ПРИШВИН	
Лисичкин хлеб.....	79
Золотой луг.....	80
ДЖАННІ РОДАРІ	81
Далекое путешествие.....	82
Чем пахнут ремесла?.....	82
Сонце та хмара*.....	83
А С Т Р І Д	84
ЛІНДГРЕН	
Малюк і Карлсон (уривок).....	85
Р Е Д Ь Я Р Д	98
КІПЛІНГ	
Ріккі-Тіккі-Таві.....	99
Слоненя.....	114
АГНІЯ БАРТО	122
Мишка.....	123
Лошадка.....	123
Мячик.....	123
Помощница.....	123
Девочка чумазая.....	123
САМУЇЛ	124
МАРШАК	
Мяч.....	125
Усатый полосатый.....	125

Детки в клетке.....	126
Сказка о глупом мышонке.....	132
Сказка об умном мышонке.....	133
Чего боялся Петя.....	135
Вот какой рассеянный.....	135
Рассказ о неизвестном герое.....	136
КОРНІЙ ЧУКОВСЬКИЙ	139
Мойдодыр.....	141
Айболит.....	143
Телефон.....	146
Тараканище.....	147
Федорино горе.....	149
Багаж*.....	152
ВАЛЕНТИН БЕРЕСТОВ	153
Больная кукла.....	154
Аист и Соловей*.....	154
Мастер-птица*.....	154
СЕРГІЙ БАРУЗДІН	157
За обедом.....	158
Простуженный ежик*.....	159
ЕДУАРД УСПЕНСЬКИЙ	160
Что едят дети*.....	161
Страшная история.....	162
Троллейбус.....	162
Академик Иванов*.....	163
ЄВГЕН ЧАРУШИН	165
Медвежонок.....	166
Как мальчик Женя научился говорить букву "р".....	167
Волчишко*.....	168
СЕРГІЙ	169

МИХАЛКОВ		
Три поросенка*		170
Дядя Степа.....		178
Сашина каша*.....		181
ВАЛЕНТИНА ОСЕЄВА		182
Волшебное слово.....		183
Плохо.....		185
Бабка*.....		185
ВОЛОДИМИР СУТЄЄВ		189
Цыпленок	и	190
утенок.....		
Т	р	и 190
котенка.....		
В О Л О Д И М И Р		191
МАЯКОВСЬКИЙ		
Что такое хорошо и что такое плохо?.....		192
Кем быть?.....		193

ПЕРЕДМОВА

Дана хрестоматія розрахована насамперед на фахівців дошкільної освіти – майбутніх та працюючих вихователів дошкільних навчальних закладах. А також на широку читацьку аудиторію, зацікавлену художньою зарубіжною дитячою літературою. Матеріали в ній підібрані відповідно до переліку творів основних програм розвитку дитини, рекомендованих для читання дошкільникам. Таким чином, вона може використовуватись як для вивчення студентами відповідної дисципліни, так і для організації навчального процесу в дитсадках.

У хрестоматії містяться 22 короткі біографії зарубіжних дитячих письменників та 77 художніх творів. Серед них не лише передбачені програмами, але й деякі додаткові. Ці останні виділені у ЗМІСТІ зірочкою (*). Деякі з них подані у скороченому вигляді ("Бабка" В. О. Осєєвої) або уривками ("Руслан и Людмила" О. С. Пушкіна, "Малюк і Карлсон" А. Ліндгрєн).

Твори, що належать російськомовним зарубіжним літераторам або не мають українського перекладу, подані у хрестоматії мовою оригіналу. Це дозволяє дорослим читачам оцінити авторський стиль та художню цінність творів, а також поповнити свій словниковий запас з іноземної (російської) мови. А для дітей – це додаткова можливість розвинути білінгвізм (тобто двомовність), що несе в собі потужний освітній потенціал і є сприятливою умовою для розвитку пам'яті та мислення дошкільників.

Твори письменників далекого зарубіжжя, серед яких Шарль Перро, Ганс Хрїстіан Андерсен, брати

Грімм, Астрід Ліндгрен та Редьярд Кіплінг, подані в українському перекладі.

ШАРЛЬ ПЕРРО

Шарль Перро, юрист, поет, письменник і критик, народився 12 січня 1628 року в Парижі і був наймолодшим із дітей у заможній сім'ї судді Паризького парламенту П'єра Перро та дворянки Пакетт Леклерк. Шарль мав брата-близнюка Франсуа, який помер у ранньому дитинстві. Мати Перро була освіченою жінкою, вона сама навчила синів читати та писати. Батько також всіляко намагався дати їм якнайкращу освіту, заохочував дітей до читання та ініціював сімейні дискусії.

У віці 8 років Шарля, услід за старшими братами, віддають на навчання в коледж при університеті міста Бове. Спочатку хлопчик веде себе досить відлюдно, та одного разу йому вдається захистити товариша від хуліганів-однокурсників і Шарль змінюється. Він сміливо поводиться, відмінно вчиться та дискутує з учителями. За таку поведінку його часто виганяють із занять. У 1641 році Шарль із другом на ім'я Борен кидають навчання. Причиною цього є його авторитарність – учні тут не повинні мати власної думки, що пригнічує Перро. Удвох вони починають займатися вдома, самостійно читаючи античну літературу, вивчаючи грецьку, латинь, історію Франції та інші предмети. Перро успішно проходить програму коледжу, хоч і не має диплома. В 17 років за допомогою грошей і зв'язків батька він поступає до університету, в 23 – одержує диплом юриста і вступає в колегію адвокатів.

Протягом 5 років Шарль працює адвокатом, а потім переходить у міністерство фінансів при дворі короля Людовика XIV, короля-Сонце. Він стає одним із довірених помічників міністра Жана Кольбера, до його думки в царині мистецтв прислухаються при дворі.

В 1663 році Перро призначений секретарем новоствореної Академії підписів і витонченої словесности. Він також обіймає посаду генерального контролера сюрінтендатства королівських будівель. Після смерті Кольбера в 1683 році Перро втрачає як літературну пенсію, так і місце секретаря.

Займаючись професійними справами, Шарль намагається писати, але його довгі, урочисті поеми й оди не привертають уваги сучасників. Першим великим твором письменника є народійна поема

"Стіни Трої, або Походження бурлеску" (1653). У 1687 році він пише поему "Епоха Людовика Великого".

Перро очолює групу літераторів (т. зв. "нових"), які вважали, що їхні сучасники ні в чому не гірші за стародавніх митців та мислителів. Їх опоненти (т. зв. "стародавні" чи "старі") на чолі з Ніколя Буало-Депрео відстоюють позицію, що все найкраще вже було написано в античні часи, і найліпше, що може зробити письменник – це точно наслідувати їх. Доводячи свою точку зору, Перро випускає грандіозний том "Відомі люди Франції XVII сторіччя", де збирає більше ста біографій відомих учених, поетів, істориків, хірургів, художників. Полеміка між двома таборами літераторів знаходить своє відображення в "Паралелях між старими й новими у питаннях мистецтва і наук" (1688-1698).

Перро був визнаним поетом, членом Французької академії, а тому він певний час не наважувався приєднатися до професійних поетів та аматорів, які услід за паризькою салонною модою писали віршовані казки для розваги вищого суспільства.

В 1696 році в журналі "Галантний Меркурій" Перро без підпису публікує казку "Спляча Красуня". А невдовзі в Парижі та одночасно в Гаазі, столиці Голандії, виходить книжка "Казки матері моєї Гусині", підписана іменем 19-річного сина Перро – П'єра. У збірку включено: "Кіт у чоботях", "Червона Шапочка", "Ріке-Хохолок", "Спляча Красуня", "Попелюшка, або Кришталевий черевичок", "Подарунки феї", "Віслуча шкіра" та "Хлопчик-Мізничик". Книжка миттєво набуває шаленої популярності.

Існує припущення, що казки були написані самим П'єром Перро за народними мотивами, а літературна участь його батька обмежилась їх поетичним переказом та додаванням повчального висновку. Проте більш імовірним вважається те, що Перро-старший був автором-укладачем. У збірці лише "Ріке-хохолок" є авторською казкою, решта ж – це майстерно переказані народні казки, осучаснені та адаптовані для освіченої публіки. Так моду 1697 року можна оцінити за шатами, описаними в "Попелюшці". А палац, у якому заснула Спляча Красуня, змальований з Версалю. В казках усі герої говорять так, як у житті – батьки Хлопчика-Мізничика – як прості люди, а Спляча Красуня, коли її будить принц, вигукує: "Ах, це ви, принце? Ви примусили себе чекати!"

Книга "Казки матері моєї Гусині", на відміну від інших подібних збірок того періоду, була адресована скоріше дітям і молоді,

ніж дорослим, оскільки мала виражений повчальний характер. Тому Перро вважається родоначальником дитячої літератури.

Помер Шарль Перро 16 травня в 1703 в Парижі.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА

Жила колись в одному селі маленька дівчинка та така красуня, що кращої за неї, мабуть, ніхто й ніде не бачив. Мати любила її до нестями, а бабуся ще більше.

Добра бабуся пошила для внучки гарненьку червону шапочку, яка була їй так до лиця, що дівчинку всі почали звати - Червона Шапочка. Якось мати спекла пиріг та й каже

дочці:

- Піди до бабусі, довідайся, як вона поживає, бо мені передавали, що вона нездужає. Віднеси їй пиріг і цей горщечок масла.

Червона Шапочка хуленько зібралась і подалась у сусіднє село до бабусі. Йде вона неквапно густим лісом, коли раптом назустріч їй сірий вовк. Йому страшенно захотілося з'їсти дівчинку, але він не наважився цього зробити, бо бачив, що поблизу працювали лісоруби. От вовк і питає, куди вона йде. Бідолашна дівчинка не знала, як небезпечно зупинятися в лісі і слухати теревені вовка, а тому, не думаючи ні про що погане, відповіла:

- Я йду навідати бабусю й несу їй пиріг та горщечок масла, які передала матуся.

- А чи далеко живе бабуся? - питає вовк.

- Авжеж, дуже далеко, - відповідає Червона Шапочка, - он за тим вітряком, бачите, в хатинці край села.

- Гаразд, - каже вовк, - я теж до неї навідаюсь. Я подамся ось цією стежкою, а ти прямуй он тією. Побачимо, хто з нас швидше прийде до бабусі.

І вовк щосили побіг найкоротшою стежкою. А дівчинка пішла, по шляху, який був набагато довший, та ще й дорогою збирала горіхи, ганялася за метеликами і рвала для бабусі квіти. Не пройшла вона й півдороги, а вовк уже добіг до бабусиної хатинки й постукав у двері.

- Хто там? - спитала бабуся.

- Це ваша внучка, Червона Шапочка, - відповів вовк, змінивши свій грубий голос. - Я принесла вам пиріг і горщечок масла. Це вам матуся передала.

Добра бабуся саме лежала в ліжку, бо їй справді трохи нездужала. По голосу вона прийняла вовка за Червону Шапочку, а тому й гукнула з кімнати:

– Смикни за мотузочку, клямка їй відчиниться.

Вовк смикнув за мотузочку, і двері відчинилися. Тут він накинувся на бабуся і одразу зжер її. Потім вовк зачинив двері, ліг замість бабусі в ліжку і почав чекати Червону Шапочку. Незабаром дівчинка прийшла і постукала.

– Хто там? – спитав вовк.

Червона Шапочка спочатку дуже перелякалась, почувши такий грубий голос, та потім подумала, що то, мабуть, у хворої бабусі нежить, і відповіла:

– Це ваша внучка, Червона Шапочка. Я принесла вам пиріг і горщечок масла. Це вам матуся передала.

Вовк гукнув трохи ніжнішим голосом:

– Смикни за мотузочку, клямка їй відчиниться!

Червона Шапочка смикнула за мотузку, і двері справді відчинилися. Побачивши, що дівчинка увійшла до хатинки, вовк по самі вуха сховався під ковдру та й каже:

– Поклади-но пиріг на скриню і горщечок туди ж постав, а сама йди полеж зі мною, відпочинь з дороги. Червона Шапочка послухалась і лягла в ліжку. Та як же вона здивувалась, коли побачила, що за страхітливий вигляд має її бабуся!

От вона й каже:

- Бабусю, а які ж у вас руки великі!
- Це, щоб міцніше тебе обнімати, внученько!
- Бабусю, а які ж у вас ноги великі!
- Це, щоб краще бігати, дитинко!
- Бабусю, а які ж у вас вуха великі!
- Це, щоб краще чути тебе, дівчинко!
- Бабусю, а які ж у вас очі великі!
- Це, щоб краще бачити тебе, внученько!
- Бабусю, а які ж у вас зуби великі!
- А це, щоб тебе з'їсти!

З цими словами злий вовк накинувся на Червону Шапочку і миттю проковтнув її. А тут саме поверталися з села лісоруби й надумали завітати до бабусі в гості.

Увійшли до хатинки – бабусі нема, а замість неї лежить у ліжку під ковдрою сірий вовк.

– Так ось де ми тебе ввіймали, лихоманцю! – вигукнув один з лісорубів.

Змахнув він своєю сокирою і тільки-но хотів убити вовка, аж раптом чує – гукають з вовчого черева старенька бабуся й маленька Червона Шапочка:

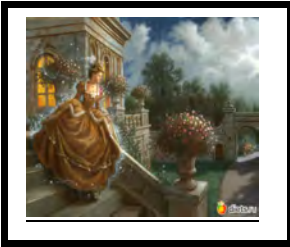
– Люди добрі, звільніть нас!

Узяв другий лісоруб ножиці й розрізав вовкові черево, а звідти вилізли бабуся й Червона Шапочка, живі і здорові.

– Як же я перелякалась! – сказала Червона Шапочка. – Як тісно й темно було в череві у вовка! Дякую вам, дядечку лісоруб, за те, що ви врятували нас.

А бабуся теж подякувала лісорубам і почастивала їх пирогом та маслом, що принесла їй Червона Шапочка в подарунок.

(У переказі українською мовою Р. Терещенка).

ПОПЕЛЮШКА

Один багатий удівець одружився вдруге з удовою, такою чванливою та гоноровитою, якої, відколи світ світом, ніхто й не бачив. Вона мала двох дочок, теж чванливих і гоноровитих. А в чоловіка була своя дочка, надзвичайно добра та ніжна – вся в матір, найкращу жінку в світі. Не встигли відсвяткувати весілля, як мачуха вже показала свою лиху вдачу. Вона зненавиділа пасербицю за її красу, бо поряд з нею її власні дочки здавалися ще огиднішими. Отож мачуха й загадувала дівчині робити найбруднішу роботу в домі – мити посуд, прати одяг, прибирати кімнати. Спала дівчина аж під самісіньким дахом, на горищі, на благодньому солом'яникові, тоді як сестри її жили в розкішних покоях з м'якими постелями та дзеркалами, що в них бачили себе з голови до п'ят. Бідолашна дівчина покійно терпіла всі кривди й не наважувалась жалітися батькові – той однаково вилаяв би її, бо в усьому коривсь своїй лихій дружині.

Упоравшись з роботою, дівчина йшла в куток і сідала просто на попіл, натрушений біля каміна. Тому всі в домі звали її

Чорногузкою. А менша сестра, не така лиха, як старша, прозвала її Попелюшкою. Та навіть у лахмітті і в попелі Попелюшка була куди гарніша за своїх сестер, хоч ті й ходили в пишних патах. Якось син короля, молодий та гожий принц, улаштував бал і запросив на нього всіх знатних людей королівства. Наші дві панночки теж дістали запрошення, бо їх мали за поважних осіб у тій країні. Почалися клопоти й турботи – треба ж було приготувати сукні й оздоби та вибрати зачіски, які їм були б найбільше до лиця. А Попелюшці додалося роботи – прати й прасувати білизну для сестер, крохмалити їм комірці та манжети. Сестри тільки про те й говорили, як би краще вбратися, і без упину крутилися перед дзеркалами, вибираючи й примірюючи свої сукні.

– Я, – сказала старша, – вберуся в сукню з червоного оксамиту й почеплю оздоби, які мені привезли з Англії.

– А я, – мовила менша, – вберуся в буденну сукню, та зате надіну накидку, гаптовану золотими квітами, й діамантове намисто – такого ні в кого немає!

Вони замовили наймодніші капелюшки, накупили найдорожчих парфумів і пудри. Вдягнувшись, покликали Попелюшку подивитися – адже вони знали, що в неї хороший смак. Дівчина дала сестрам мудрі поради і навіть запропонувала зачесати їх. Ті залюбки погодилися. Поки вона їх зачісувала, сестри спитали:

– А ти, Попелюшко, хочеш поїхати на бал?

– Ой, сестриці, не смійтеся з мене! Чи ж мені личить там бути?

– Ай справді, всі сміялися б, якби побачили на балі Чорногузку!

Якась інша дівчина за такі слова, певно, зіпсувала б злим сестрам зачіски. Але Попелюшка була добра та незлостива і зачесала їх так гарно, що кращого годі було й бажати. Сестри два дні майже нічого не їли, крутилися перед дзеркалами і весь час роздивлялися – чи не схудли, бува, і чи не треба ще тугіше зашнурувати їх, – адже вони хотіли бути тонесенькими та стрункими. Аж ось щаслива мить настала. Сестри з матір'ю сіли в карету й поїхали на бал. Попелюшка довго стояла під брамою й сумно дивилася їм услід. Коли ж карета зникла з очей, дівчина сіла на ганку й гірко заплакала. Раптом з'явилася її хрещена мати

- чарівниця. Побачивши, що дівчина вмивається сльозами, вона спитала:

- Що сталося?

- Я хотіла б... хотіла б... - мовила Попелюшка й заплакала так гірко, що не могла більше додати їй слова.

- Ти хотіла б поїхати на бал, авжеж? - спитала чарівниця.

- Авжеж! - відповіла Попелюшка, схлипуючи. - Дуже, дуже хотіла б.

- То не плач, усе буде добре, - мовила чарівниця. - Якщо ти будеш слухняною дівчинкою, я зроблю так, що ти поїдеш на королівський бал.

Вона вийшла з Попелюшкою на подвір'я і наказала:

- Піди на город і принеси мені найкращий гарбуз!

Попелюшка побігла на город, знайшла найкращий гарбуз, зірвала його та принесла хрещеній матері, й гадки не маючи, як цей гарбуз допоможе їй поїхати на бал. Чарівниця розрізала гарбуз, вибрала насіння, вдарила по ньому своєю чарівною паличкою - і в ту ж мить гарбуз перетворився на розкішну визолочену карету. Потім вона заглянула в мишачу пастку й побачила в ній шестеро мишей. Вона звеліла Попелюшці відчинити пастку. Миші одна по одній вибігали з неї, чарівниця доторкалася до кожної своєю чарівною паличкою, і кожна миша оберталася на чудового коня. Отак з'явилося шестеро гарних коней, мишачо-сірих у яблуках. Тепер черга була за кучером.

- Піду гляну на шурячу пастку, - сказала Попелюшка, - може, туди впіймався шур? От і був би нам кучер.

- Чудово, - мовила хрещена мати, - піди глянь.

Попелюшка принесла шурячу пастку - там сиділо три великі шури. Чарівниця вибрала найбільшого, старого, з довгими сивими вусами й доторкнулась до нього своєю чарівною паличкою. Мить - і товстелезний кучер-вусань уже стояв перед ними. Потім хрещена мати сказала Попелюшці:

- Піди-но в садок - там біля криниці ти знайдеш шість ящірок. Принеси їх мені.

Попелюшка принесла ящірок, і чарівниця обернула їх на шістьох лакеїв у строкатих ліврях; вони стрибнули на приступку позади карети, та так спритно, ніби за своє життя нічого іншого їм не робили. Тоді чарівниця сказала:

- Ну ось, Попелюшко, тепер ти маєш у чому їхати на бал. Ти рада?

- Авжеж! Тільки як же я поїду туди в цьому лахмітті? - зітхнула дівчина.

Чарівниця доторкнулася до Попелюшки своєю паличкою, і враз її дранка перетворилася на розкішну сукню, гаптовану золотом, сріблом і самоцвітами. Ще дала чарівниця дівчині пару облямованих соболевим хутром черевичків, таких гарненьких та ловких, що кращих не було ні в кого у світі.

Рада та весела, сіла Попелюшка в карету. На прощання хрещена мати наказала їй над усе пам'ятати, що вона може залишатися на балі тільки до півночі, бо опівночі всі чари зникають: карета знову стане гарбузом, коні - мишами, лакеї - ящірками, кучер - щуром, а її розкішна сукня обернеться блаженською дранкою. Попелюшка пообіцяла, що так і зробить. Вона поїхала до королівського палацу, не тямлячи себе від щастя. Принц, якому доповіли, що приїхала якась незнайома принцеса, вийшов її зустріти. Він подав їй руку й повів до зали, де зібралися гості. В залі запала тиша. Гості перестали танцювати, музики - грати: так вразила їх краса незнайомої дівчини. Чути було тільки шепіт:

- О, яка вона гарна!

Король, хоч який був старий, теж не зводив з неї очей і пошепки сказав королеві, що давно вже не бачив такої вродливої і милої дівчини. Всі дами придивлялись до сукні та зачіски незнайомки, щоб завтра й собі зробити такі самі, якщо тільки знайдеться такий крам і такі ж умілі кравці та перукарі...

Принц посадовив Попелюшку на почесне місце, а потім запросив до танцю. Вона танцювала напрочуд граційно, і всі гості милувалися нею.

Після танців подали різні смачні найдки та питва, але принц і не доторкнувся до них - він дивився тільки на красуню-гостю і думав тільки про неї. А Попелюшка сіла біля своїх сестер, привітно розмовляла з ними й почастивала їх помаранчами та цитринами, якими пригостив її принц. Вони дуже здивувались з такої люб'язності, бо не впізнали Попелюшку і мали її за невідому принцесу. Раптом Попелюшка почула, як годинник вибив без чверті дванадцятю. Вона ввічливо

попрощалася з гостями і зникла так швидко, що ніхто не, встиг її затримати.

Повернувшись додому, дівчина палко подякувала своїй хрещеній матері і сказала, що дуже хотіла б завтра знову поїхати на бал, бо принц запросив її. Чарівниця погодилася знову допомогти своїй хрещениці. Та не встигла Попелюшка докладно розповісти хрещеній матері про бал, як у двері постукали: це повернулися з королівського палацу мачуха й сестри.

- Ой, як же довго ви не поверталися! - сказала Попелюшка, відчинивши двері.

Вона позіхала й протирала очі так, ніби щойно прокинулася. Хоч їй, ясна річ, зовсім не хотілося спати...

- Якби ти була на цьому чарівному балі, - відповіли сестри, - ти б там не занудилася! Туди приїздила незнайома принцеса, найвродливіша в світі! Вона була напрочуд люб'язна і навіть почастивала нас помаранчами та цитринами.

Не тямлячися з радості, Попелюшка спитала, як звуть ту принцесу. Але сестри відповіли, що ніхто цього не знає і що принц ладен оддати все на світі, аби тільки дізнатися, хто вона така.

- Невже й справді вона така гарна? - спитала Попелюшка всміхаючись. - Які ж ви щасливі, що бачили її! Якби хоч одним оком глянути на неї!.. Сестрице Жавотт,- мовила вона до старшої сестри,- будь ласка, позичте мені вашу буденну жовту сукню, і я поїду на бал.

- Ова! - відповіла Жавотт. - Щоб я давала свої сукні якійсь Черногузці! Я ще не збожеволіла!

Попелюшка тільки того й чекала і аніскілочки не засмутилася, бо що б вона мала робити, якби сестра погодилася дати їй свою сукню? На другий день сестри знову поїхали на бал, і Попелюшка теж, вбрана цього разу ще розкішніше. Принц не відходив од неї ні на хвилину і раз у раз говорив їй ніжні слова. Дівчині було так хороше, і вона так щиро веселилася, що геть забула про наказ хрещеної матері, їй здавалося - до півночі ще ждати і ждати, як раптом дзигарі почали бити дванадцять.

Попелюшка схопилася з місця й побігла з легкістю лісової кізки. Принц кинувся за нею, але марно. На сходах Попелюшка загубила один із своїх соболевих черевичків, і принц шанобливо підібрав його. Він підбіг до брами і спитав у вартових, чи не

бачили вони, куди поїхала юна принцеса. Але вартові відповіли, що нікого не бачили, крім хіба що якоїсь убогої дівчини, більше схожої на селянку, аніж на принцесу. Не почувши нічого втішного, принц сумно повернувся до палацу. Він думав тільки про те, як розшукати чарівну втікачку. А Попелюшка прибігла додому зовсім задихана, без карети, без лакеїв, у своїй старій, подертій сукенці. Нічого не залишилося в неї від її розкішного вбрання - тільки один черевичок.

Коли сестри приїхали з балу, Попелюшка спитала, чи була там сьогодні прекрасна незнайомка. Вони сказали, що була, але зникла, тільки-но почало бити північ, і зникла так швидко, що навіть загубила свій соболевий черевичок, та такий гарний, що кращого ніколи не було ні в кого у світі. А принц підібрав черевичок прекрасної незнайомки і лише на нього й дивився, бо, певно, дуже закохався в принцесу. Вони сказали правду: принц і справді покохав красуню. За кілька днів він звелів привселюдно, під звуки фанфар, оголосити, що одружиться з тією дівчиною, на яку прийдеться соболевий черевичок. Принцові посланці поїхали по всій країні і міряли черевичок спершу принцесам, потім герцогиням, тоді всім дівчатам з вельможних родин, але все було марно.

Нарешті принесли черевичок і двом Попелющиним сестрам. Та що вони не робили, як не старалися - не взули черевичка, бо він не налазив на їхні ноги. Тоді Попелюшка, яка відразу впізнала свій черевичок, сказала сміючись:

- А дайте-но й мені поміряти - може, на мене налізе?

Сестри зареготали й почали глузувати з неї. Але принців посланець пильно глянув на Попелюшку, побачив, яка вона гарна, і сказав:

- Так, хай і вона спробує - адже мені наказано міряти черевичок усім дівчатам.

Він посадив Попелюшку на ослінчик і поміряв черевичок на її маленьку ніжку. І диво! Черевичок озувся так швидко та легко, ніби ніжка тільки того й чекала! Сестри здивувалися, але коли Попелюшка вийняла з кишені другий такий черевичок і наділа його на другу ніжку, вони аж уклякли на місці. Раптом з'явилася чарівниця, доторкнулася своєю паличкою до Попелющиного вбрання, і воно перетворилося на прегарну сукню, ще розкішнішу, ніж та, в якій дівчина була на балі. Сестри

впізнали в Попелюшці ту красуню, що приїздила в королівський палац. Вони кинулися їй до ніг і благали вибачити за те, що зле з нею поводитись і кривдили її. Попелюшка підвела їх і сказала, що вибачає їм од щирого серця і просить наперед завжди її любити. Потім Попелюшку повезли до палацу, і принц побачив, що вона ще краща, ніж раніше. За кілька день відгуляли весілля. А Попелюшка, така ж добра, як і вродлива, взяла сестер у палац і незабаром видала їх заміж за двох молодих вельмож.

(У переказі українською мовою Р. Терещенка).

ХЛОПЧИК-МІЗИНЧИК

Жив колись лісоруб із дружиною, і було у них семеро дітей – геть усі хлопчики. Меншенькому синові минуло лише сім років. Сім'я була дуже бідна, і з сімома дітьми батькам доводилось ой як скрутно!

А ще непокоїло батька те, що найменший був дуже тихенький – такий, що й слова, було, від нього не почуєш. Та хоч усі мали його за дурника, насправді ж він був просто надзвичайно лагідний на вдачу. Він був дуже маленький, коли народився, маленький-маленький, не більший від мизинця на зріст, – тому й називали його Хлопчик-Мизинчик.

Старші брати завжди і в усьому кривдили його, і так траплялось, що завжди і в усьому робили винним. Проте він був найкмітливіший та найрозумніший з усіх братів і хоч мало говорив, зате багато слухав.

Випав якось важкий рік, і такий настав страшенний голод, що лісоруб із дружиною не знали, чим прогодувати дітей. Думали, думали – і намислили їх позбутися, всіх сімох.

Одного вечора, коли діти полягали спати, лісоруб сидів біля вогню разом з дружиною. І хоч серце йому стискалося з горя, він сказав:

– Ти й сама бачиш, що ми не можемо прогодувати дітей. Я не маю сили дивитись, як вони помирають з голоду. От і вирішив одвести їх завтра в ліс та й покинути там. Це дуже просто

зробити: поки вони в'язатимуть хмиз, ми тихесенько сховаємось, а потім втечемо від них.

– Ах, – вигукнула жінка, – невже ти сам хочеш занапастити своїх дітей?

І вона заридала. Лісоруб довго умовляв дружину, говорив про їхні злидні, але вона була матір'ю своїх дітей і ніяк не могла зважитись на це страшне лиходійство. І все-таки коли жінка подумала, як нестерпно буде бачити голодну смерть своїх синів, – вона погодилася нарешті з чоловіком і вся в сльозах пішла спати. А Хлопчик-Мізичик тільки вдавав, що спить. Насправді ж він не пропустив жодного слова з цієї розмови. Він почув із свого ліжечка, що батько з матір'ю гомонять про щось важливе, встав тихенько і непомітно заліз під батьків стілець. Так він і підслухав усе. Потім він знову ліг у постіль, але вже не спав, а думав, що йому робити. Устав він рано-вранці, пішов на берег струмка, набрав повні кишень білих камінчиків і вернувся додому. Братам Хлопчик-Мізичик не сказав нічого, бо ті ще спали, а він не хотів їх будити.

Коли всі діти попрોકидались, батько з матір'ю погодували їх черствим хлібом з цибулею, напоїли водою й повезли в ліс збирати хмиз. Діти нічого не підозрювали і весело йшли за батьком та матір'ю слідом. Ішли вони довго й нарешті опинились у лісі, такому густому та дрімучому, що й за десяток кроків нічого не було видно.

Лісоруб почав рубати дрова, а діти гуртом збирали хмиз і складали в купи. Побачивши, що хлопчики захопилися роботою, батько з матір'ю причаїлися в гущавині, а потім звернули на вузьеньку звивисту стежку та й пішли собі зовсім. Коли діти зрозуміли, що залишилися самі, вони почали кричати й плакати. Тільки Хлопчик-Мізичик не плакав, бо знав, як повернутися додому. Бо поки вони йшли в ліс, він весь час виймав з кишені й кидав білі камінчики, яких назбирав уранці біля струмка. По тих камінчиках він сподівався вибратися тепер з лісу і тому сказав братам:

– Не бійтеся, хлопці! Не плачте! Хоч батько з матір'ю й покинули нас тут напризволяще, але я приведу вас додому. Ідїть лишень за мною.

Брати рушили за ним, і він привів їх до самої хати тією ж дорогою, якою вони прийшли в ліс. Але діти не наважились

одразу ввійти в дім і зупинились послухати біля дверей, про що розмовляють їхні батько з матір'ю. А треба сказати, що коли лісоруб з дружиною повернулися додому, хазяїн якраз прислав їм десять золотих. Він так давно був винен лісорубові ці гроші, що бідолаха вже їй не сподівався їх одержати. Вгледівши таке багатство, лісоруб, який прямо-таки помирав з голоду, страшенно зрадив і відразу ж послав дружину до різника. А що вона теж давно вже нічого не їла, то купили м'яса втричі більше, ніж було потрібно на двох. Яка смачна була в них вечеря! І от коли вони повечеряли, жінка зітхнула та їй каже чоловікові:

– Ах, де ж це тепер наші бідолашні діточки? Вони б досхочу наїлися тим, що у нас залишилося. І як це в тебе вистачило духу занастити рідних синів? Адже це ти вигадав покинути їх у лісі, а я ж тобі говорила, що ми ще гірко пожаліємо. Що вони тепер роблять у тому дрімучому лісі? Може, їх уже вовки з'їли? – І вона голосно заплакала. – Ой, де тепер мої діточки, мої бідолашні діточки?

Лісорубові їй самому було дуже жаль дітей, але він намагався не показувати цього і вмовляв дружину не згадувати про них. Але жінка заливалася слізьми, ридала-голосила і все казала:

– Ой, де тепер мої діточки, мої бідолашні діточки? Ой, мої любі діточки!

А діти за дверима почули її голос – і ну радісно гукати всі разом:

– Ми тут!

Мати кинулась відчиняти їм двері.

– Яка ж я рада, – казала вона, обіймаючи та цілуючи дітей, – що знову бачу вас, любі діточки! Втомилися ж ви, мабуть, і зголодніли!

Хлопчиків не треба було просити двічі, вони посідали за стіл і так допалися до їжі, що батькові з матір'ю любо було дивитися на них. Після вечері вони навперебій почали розповідати про те, як страшно їм було в лісі і як Хлопчик-Мізинчик вивів їх на дорогу за допомогою білих камінчиків.

Лісоруб з дружиною були дуже раді, що діти – всі семеро – знову з ними. Радість їхня тривала доти, поки у них лишалися гроші. Та коли всі десять золотих були витрачені, батько їй мати

знову засумували і знову вирішили завести дітей у ліс, цього разу якнайдалі, щоб уже позбутися їх назавжди. Хоч як тихо намагалися вони говорити про це, а все-таки Хлопчик-Мізинчик їх підслухав і цього разу. Наступного дня він устав раніше, щоб піти по камінчики, але набрати білих кругляків йому не пощастило: завбачливі батько й мати міцно замкнули двері, і Хлопчик-Мізинчик не зміг вийти з хати. Він не знав, що йому робити.

Аж раптом згадав, що мати дала їм по шматку хліба на сніданок. Хлопчик-Мізинчик вирішив, що тепер замість камінчиків кидатиме хліб крихта по крихті і ввечері знайде по тих крихтах дорогу додому. Тому він не став їсти свій хліб, а засунув його непомітно в кишеню.

Батько й мати цього разу завели дітей у самісіньку гущавину лісу, в найтемніше місце. Звеліли їм збирати хмиз, а самі втекли манівцями. Та Хлопчик-Мізинчик не дуже засмутився. Він був певен, що легко знайде дорогу назад по крихтах хліба, які кидав, коли всі йшли в ліс. Як же він здивувався, коли побачив, що крихт ніде немає й сліду: прилетіли птахи й все поклювали.

Ото біда! Діти засумували. Що довше вони блукали лісом, то далі забиралися в непролазні хащі.

Настала ніч. Знявся вихор, і брати ще дужче налякалися. Та й як було не налякатися!

Хлопчикам здавалось, ніби з усіх боків чути виття вовків, які біжать, щоб з'їсти їх. І вони не наважувалися ні заговорити одне з одним, ні навіть голову повернути.

Вони залякли й заніміли.

Незбаром почалася злива, і бідолашні діти промокли до кісток. На кожному кроці вони ковзалися й спотикалися, падали в грязюку, підводились і знову падали. Нарешті вони вибралися на рівне місце і вирішили трохи відпочити.

Брати посідали на пеня, а Хлопчик-Мізинчик видерся на високе дерево подивитись, чи немає де поблизу дороги або людського житла. Він оглядівся навкруги й помітив маленький вогник, що мерехтів десь дуже далеко за лісом, наче там горіла свічка. Що це за вогник?

Хлопчик-Мізинчик зліз з дерева, і в ту ж мить вогника не стало. Це його дуже засмутило, але він усе-таки повів братів у

тому напрямку, де згори побачив світло. І коли вони нарешті вийшли на узлісся, перед ними виразно замиготіла яскрава цяточка. Вони невимовно зраділи.

Над силу діти таки добралися до хати, де світилося. Постукали. За хвилину якась жінка відчинила двері й запитала, чого їм треба. Хлопчик-Мізинчик відповів, що вони бідні діти, заблукали в лісі й хочуть переночувати в неї. Побачивши, які вони всі гарненькі, добра жінка заплакала і сказала:

– Діточки ж ви мої горьовані, та чи знаєте ви, куди прийшли? Це ж людожерова оселя!

– Ах, тітонько! – мовив Хлопчик-Мізинчик, тремтячи від холоду й страху. – Що ж нам робити? Якщо ви нас не пустите, вовки в лісі напевне з'їдять нас цієї ночі. Вже краще хай нас з'їсть людожер. До того ж, може, він нас пожаліє, якщо ви його добре попросите.

Дружина людожера подумала, що їй, може, і пощастить сховати дітей до ранку, пустила їх у хату й повела обсушитися до великого вогнища, де на рожні смажився цілий баран людожеру на вечерю.

Тільки-но хлопчики зігрілись, як хтось загнукав у двері: це повернувся додому людожер. Його дружина сховала дітей під ліжку й пішла відчиняти двері.

Людожер увійшов до кімнати й спитав, чи готова вечеря та чи є вино. Потім він сів до столу.

Дружина поставила перед ним величезний глек вина і поклала цілого барана. Баран ще не досмажився, але тим смачнішим він здавався людожеру, що жадібно обгризав баранячі кістки і спрагло ковтав вино.

Раптом людожер випростався і почав принюхуватись; він крутив головою на всі боки та бурмотів, що чує запах свіжого м'яса.

– Так, – одказала дружина, – ви й справді чуєте запах теляти, яке я тільки-но оббілювала.

– Я чую запах свіжого м'яса, кажу тобі ще раз, – повторив людожер, скоса позираючи на неї. – Тут, мабуть, є щось таке, чого я й не збагну.

Він швидко підвівся з-за столу й пішов прямісінько до ліжка.

– Ага! – заревів людожер, побачивши дітей. – То ти мене хотіла обдурити! І чого це я не з'їв тебе досі? Твоє щастя, що ти вже стара. А ця чудова дичина потрапила до мене якраз вчасно, я нею почастую завтра трьох людожерів, моїх давніх приятелів.

І він витяг хлопчиків одного по одному з-під ліжка. Який жах! Бідолашні діти попадали на коліна, благаючи пощадити їх. Але перед ними був найжорстокіший з людожерів, який не знав жалю. Він сказав, що печеня буде дуже смачна, хай тільки дружина не полінується і приготує добру підливу.

Людожер дістав довжелезного ножа й почав старанно гострити його. Нагостривши ножа, він уже був схопив одного хлопчика за ногу, але дружина сказала:

– І охота вам морочитися з ними зараз, уночі? Невже у вас завтра не буде для цього часу?

– Мовчи! – голосно вигукнув людожер. – Так вони будуть смачніші! Розумієш?

– Але ж у вас іще стільки м'яса: теля, два барани, півсвині.

– Ну, гаразд, - погодився людожер. – Почекаю до завтра. Дай-но їм тільки як слід повечеряти, щоб вони не схудли, а потім поклади їх спати.

Добра жінка дуже зраділа, що людожер усе-таки не порізав дітей, і принесла їм вечеряти. Але брати з переляку нічого не могли їсти.

Тут слід сказати, що людожер мав семеро дочок. У маленьких людожерок були червоні товсті щоки, бо їли вони сире м'ясо, як і їхній батько. Очі в них були маленькі, зозулясті й зовсім круглі, носи – гачком, а роти – величезні, з довгими, кривими, гостреними зубами. До того ж вони були страшенно лихі й скрізь нападали на людських дітей, хоч би де їх побачили.

Їх рано клали спати.

Всі семеро спали в одному великому ліжку, і в кожній замість нічного ковпачка був золотий вінок на голові. В тій кімнаті було ще одне велике ліжка, в яке дружина людожера поклала спати сімох хлопчиків, а сама пішла в іншу кімнату, щоб і собі трохи подрімати.

Хлопчик-Мізничик дуже боявся, щоб людожер не передумав і не порізав їх уночі. Лягаючи в ліжка, він уважно оглянув кімнату і помітив золоті вінки на головах у людожерових дочок. Тож Хлопчик-Мізничик діждався, поки всі послули,

тихенько підвівся, зняв з братів і з себе нічні ковпачки і, підкравшись до ліжка маленьких людоджерок, надів на них ті ковпачки, а їхні вінки – на себе та на своїх братів.

Він був певен, що коли людоджер поночі прийде їх різати, то ця хитрість їх урятує. Так воно і сталося.

Опівночі людоджер несподівано прокинувся і справді пошкодував, що відклав на завтра те, що любесенько можна було зробити звечора. Він хутко підхопився з ліжка і взяв свого довжелезного ножа.

– Погляньмо, – сказав він, – як поживають семеро наших маленьких дурників. Чого це я й справді не зробив свого діла відразу?

Він пробрався навпомацки в дитячу кімнату і підійшов до ліжка, в якому лежали хлопчики. Вони всі спали. Не спав тільки Хлопчик-Мізничик – він дуже перелякався, коли людоджер почав обмацувати йому голову.

Але людоджер помітив золотий вінок і сказав:

– От тобі й маєш! Не вистачало ще, аби я порізав власних дочок! Видно, звечора забагато випив.

Потім він пішов до ліжка, де спали його дочки, і, намацавши нічні ковпачки, пробурмотів:

– Ага, ось де ви, малі голуб'ята! Ну, то сміливіше за роботу!

І жорстокий людоджер перерізав горло всім сімом своїм дочкам. Після цього, дуже задоволений собою, людоджер пішов до своєї кімнати і ліг спати.

Як тільки Хлопчик-Мізничик почув, що людоджер захропів, він негайно розбудив братів і сказав якнайшвидше одягатися та йти за ним слідом. Вони тихенько спустились у сад і перелізли через паркан. А опинившись за парканом, щодуху кинулися тікати – аж за ними закуріло. Майже всю ніч діти бігли світ за очі і весь час тремтіли від страху.

Прокинувшись уранці, людоджер сказав дружині:

– Йди-но нагору та помий наших учорашніх хлоп'яток. – І він засміявся.

Дружина людоджера подумала, що чоловік посилає її вмити й одягти хлопчиків. Добра жінка піднялася нагору, побачила, що семеро її дочок зарізані, і знепритомніла. Тим часом

людожер, не дочекавшись дружини, пішов слідом за нею. Та, побачивши те жахливе видовище, він і сам перелякався.

– Ой, що ж це я накоїв! – заволав він. – Усе це витівки тих малих негідників! Ну, та й відплачу ж я їм, і негайно відплачу!

Він вихлюпнув глечик води в обличчя своїй дружині, а коли та опритомніла, сказав:

– Давай-но швидше мої семимильні чоботи – я хочу впіймати цих хлопчаків.

Людожер узев чоботи, кинувся навздогін за братами і, оббігши всю округу, нарешті напав на слід бідолашних дітей, які були вже зовсім недалеко від батьківської хатини. Він мчав, перестрибуючи з гори на гору і переступаючи через ріки, немов через маленькі струмки. Помітивши людожера, діти стали шукати, де б їм сховатися.

Хлопчик-Мізинчик побачив у скелі невеличку печеру, завів туди братів і сам заліз останнім, аби зручніше було спостерігати, що робитиме далі людожер. А той, знесилившись від довгої гонитви (бо в семимильних чоботах дуже швидко стомлюєшся), захотів відпочити.

Випадково сталося так, що він сів саме на ту скелю, під якою сховалися діти. Посидівши трошки, людожер заснув і так страшно захропів, що бідолашні діти перелякалися не менше, ніж тоді, коли він підійшов до них з ножем.

Тільки Хлопчик-Мізинчик не перелякався. Він наказав братам швиденько тікати додому, поки людожер спить, а про нього не турбуватися. Брати послухались його поради, вилізли з печери і хутко побігли до хати.

А Хлопчик-Мізинчик нечутно підкрався до людожера, тихенько стяг з його ніг семимильні чоботи і взув їх собі на ноги.

Чоботи були здоровезні й страшенно широкі. Але вони були ще й чарівні і збільшувались або зменшувались якраз по нозі тому, хто їх взував.

Тож коли Хлопчик-Мізинчик узев чоботи, вони прийшлися йому впору, ніби на нього були шиті.

Тоді він побіг просто до двору короля. А король у той час воював із своїм сусідом. Саме напередодні відбулась велика битва, але невідомо було, хто переміг. Війська були так далеко, що навіть найпрудкіший кінь доскакав би звідси до столиці не швидше, ніж за три дні.

Хлопчик-Мізничок прибіг до короля і сказав, що береться до вечора повідомити його про долю битви.

Король одразу ж призначив його своїм гінцем-сороходом, і незабаром Хлопчик-Мізничок приніс йому добру звістку, а зраділий король щедро винагородив його.

Після того Хлопчик-Мізничок повернувся до батьків, і з тих пір вони вже ніколи не бідували.

(У переказі українською мовою Р. Терещенка).

ГАНС ХРІСТІАН АНДЕРСЕН

Ганс Христіан Андерсен, видатний датський казкар і поет, народився 2 квітня 1805 року в містечку Оденсе на о. Фюн у бідній сім'ї черевичника Ганса Андерсена та пралі Анни Марі Андерсдаттер.

Батько Ганса знав багато цікавих історій і казок. Хлопчик був настільки захоплений його переказами, що попросив тата вирізати з дерева ляльок-маріонеток і збити маленьку іграшкову сцену, на якій

він міг би ставити лялькові спектаклі. Вже з того часу Андерсен молодший полюбив театр і драматургію. В нього був чудовий голос і пам'ять, тому сусіди інколи запрошували хлопчика в гості декламувати художні твори.

Ганс учивсь у вечірній школі для бідних, водночас працюючи помічником майстра то на одній роботі, то на іншій. Навчався він неохоче, багато мріяв і придумував чудернацькі історії, за що учні дражнили його "творцем комедій". Читати хлопчик почав лише у 10 років, а граматика писемного мовлення йому так до кінця і не підкорилась. Після ранньої смерті батька в 1816 році сім'я жила у злиднях. Проте Ганс мріяв про славу актора.

У 14 років Андерсен умовив матір відпустити його в Копенгаген. Там завдяки допомозі багатих покровителів, які пожаліли талановитого юнака, він поступив до театрального училища. Але зовнішність хлопця була непривабливою і голос його з віком змінився на гірше, тож Ганс не зміг влаштуватись актором. У цей складний період йому допоміг управитель Королівського театру на прізвище Коллін, який високо оцінив літературні спроби 17-літнього юнака та домовився про його вступ до другого класу латинської гімназії, де він отримував стипендію. Ганс був значно старшим за однокласників.

Андерсен не полишав спроби писати в різних жанрах. У 1822 році вийшла п'єса, під назвою "Сонце ельфів" за давньоскандинавським сюжетом, а у 1826-1827 рр. він надрукував свої перші вірші.

У 1827 році Ганс поступив до університету. В цей час його твори стали популярними в Данії. Особливим успіхом користувалися вірші та дорожні нотатки. Серед основних поетичних мотивів – любов

до Батьківщини, природа Данії та християнські теми. На свій перший літературний гонорар автор вирушив у подорож Європою, що спонукала його написати книги про Швецію (1855) та Італію (1842). Згодом вийшли друком шість популярних романів. Серед них найвищої оцінки критики одержав "Імпровізатор", у якому Андерсен змальовує долю художника, чий талант пробивається крізь мури презирства і зверхності. Роман містить багато автобіографічних епізодів.

У цей період у театрах з успіхом ставляться такі п'єси Андерсена, як: "Мулат", "Первісток", "Мрії короля", "Дорожче перлів і золота". Хоча сам автор дивиться їх з місць у театрі, призначених для простого народу. Приблизно в 1835 році Андерсен почав художньо обробляти і друкувати казки, сюжети яких були народними і відомими йому ще з дитинства. Серед них: "Огніво", "Маленький Клаус і Великий Клаус", "Принцеса на горошині", "Дикі лебеді", "Свинопас" та інші. Сюжет казки "Нові шати короля" був запозичений з іспанського фольклору. Але "Дюймовочка", "Русалонька", "Калоша щастя", "Непохитний олов'яний солдатик", "Оле Лукойє" та інші, хоч і мали певний зв'язок з фольклором, були авторськими творами. Діти всієї Європи захоплювалися цими казками ще за життя Андерсена, але критики їх висміювали. У 1841 році виходить збірка "Казки, що були розказані дітям", у 1847 – "Казка мого життя", в 1848 – "Нові казки", у 1855 – "Історії" та "Пригоди мого життя", а в 1872 – "Нові казки та історії".

Андерсен ніколи не був жонатий. У 25 років він мріяв пов'язати життя з Ріборг Войт – сестрою свого університетського приятеля, але вона виявилася вже зарученою. Не склалися стосунки і з відомою датською співачкою Енні (Ені) Лінд у 1843 році. Письменник присвятив їй свої казки: "Русалонька", "Снігова королева" та "Соловей". Багато років він носив на комірі суху троянду, подаровану ще у школі однокласницею Сарою, яка добре до нього ставилась. Іншим цінним предметом, який він беріг, був іграшковий олов'яний солдатик, якого письменнику дав незнайомий хлопчик на вулиці, коли мати пояснила сину, що саме цей чоловік є автором його улюбленої коліскової пісні. Однак, як це не дивно, Андерсен побоювався дітей. Коли йому хотіли поставити пам'ятник у парку Розенборг у Копенгагені,

скульптор Огюст Сабьо прийшов до письменника з ескізом. На ньому Ганс Хрістіан був зображений у колі дітей. Андерсен розлючено сказав, що в нього немає звички розмовляти з дітьми. А тому скульптор змінив ескіз і зобразив його у кріслі з книгою у руці.

Ганс Хрістіан помер на своїй віллі Ролігхед 4 серпня 1875 року, після довгої хвороби, що почалася ще в 1872 році.

ДЮЙМОВОЧКА

Жила якось одна жінка. Вона дуже хотіла мати малесеньку дитинку, тільки не знала, де її взяти. От вона й пішла до старої чаклунки і сказала їй:

– Мені так хочеться мати маленьку дитинку. Чи ти не скажеш, де мені її взяти?

– О! Цьому можна допомогти! – мовила чаклунка. – Ось тобі зерно ячменю. Воно зовсім не таке, як ті, що ростуть на селянських полях або йдуть на корм курці. Поклади його в квітковий горщик, тоді побачиш, що буде!

– Спасибі тобі! – сказала жінка, дала чаклунці грошей і пішла додому.

Дома посадила ячмінне зерно, і одразу ж із нього виросла велика чудова квітка, схожа на тюльпан, але пелюстки були ще міцно стулені, як у пуп'янка.

– Яка мила квітка! – сказала жінка і поцілувала гарні червоні з жовтим пелюстки, і тільки вона їх поцілувала, як у квітці щось тріснуло і квітка зовсім розкрилась. Тепер було видно, що це справжній тюльпан, але всередині квітки, на зеленій маточці, сиділа крихітна дівчинка, така гарненька та ніжна! Вона була на зріст не більше дюйма. Тому її й назвали Дюймовочкою.

Блискуча лакована шкаралупка грецького горіха була їй за колисочку, блакитні пелюстки фіалок – матрацом, а пелюстка троянди – ковдрою. Там вона спала вночі, а вдень бавилась на столі. Жінка ставила тарілку з водою і клала навколо віночком квіти так, щоб стеблини їхні були в воді. Вона опускала на воду велику пелюстку тюльпана, на неї сідала Дюймовочка і плавала від одного краю тарілки до іншого, а за весла їй були дві білі кінські волосини. Це було справді чудесно! Дюймовочка ще вміла співати. О, вона співала таким ніжним, милим голоском, як ніхто ще ніколи не чув.

Якось вночі, коли вона лежала в своєму гарненькому ліжку, в розбите вікно вскочила погана жаба. Жаба була велика, бридка і мокра.

Вона стрибнула прямо на стіл, де спала під червоним пелюстком троянди Дюймовочка.

- От буде мила жінка для мого сінка! - сказала жаба, схопила горіхову шкаралупку, де лежала Дюймовочка, і вистрибнула крізь вікно у сад. Там протікав великий широкий струмок. Коло берега було грузько, вогко, і там, у баговинні, жила жаба зі своїм сином. У! Який він був бридкий та огидний, викапана мати. "Коакс, коакс, брек-ке-ке-кекс!" - це все, що він зміг сказати, коли побачив чарівну маленьку дівчинку в горіховій шкаралупці.

- Не говори так голосно, а то вона прокинеться! - сказала стара жаба. - І може знятися й полетіти від нас, бо вона ж легша за лебединий пух. Посадимо її посередині струмка, на широке листя латаття, воно буде для неї, такої легенької крихітки, наче цілий острів! Звідти вона не зможе втекти, а тим часом ми одремонтуюмо парадні кімнати внизу, в баговинні, де ви житимете. В струмку росло багато латаття, їхнє широке зелене листя плавало по воді. Найбільший лист був далі всіх від берега. До нього й підпливла стара жаба і поставила на ньому горіхову шкаралупку з Дюймовочкою.

Бідна маленька крихітка прокинулася рано-вранці і, побачивши, де вона, гірко заплакала. Навколо, з усіх сторін великого зеленого листа, була вода, і дівчинка ніяк не могла потрапити на землю.

Стара жаба сиділа внизу, у баговинні, і прикрашала кімнату очеретом та жовтими водяними лілеями. Треба ж було прибрати все для молодой невісточкі! Потім вона попливла зі своїм потворним сином до листа, де сиділа Дюймовочка, щоб взяти її гарненьке ліжечко і поставити в кімнаті нареченої перед тим, як вона перейде туди сама. Стара жаба низько присіла у воді перед дівчинкою і сказала:

- Ось мій синок, він буде твоїм чоловіком, і ви чудово житимете з ним внизу, в баговинні.

"Коакс, коакс! Брекке-ке-кекс!" - от і все, що міг сказати синок.

Вони взяли гарненьке ліжко і попливли з ним, а Дюймовочка сиділа й плакала одна на зеленому листі, тому що вона не хотіла жити з бридкою жабою і виходити заміж за її потворного сина. Маленькі рибки, які плавали внизу у воді, певне бачили жабу і чули, що вона казала, тому вони всі висунули голівки, щоб побачити маленьку дівчинку. Як тільки вони її

побачили, їм стало дуже шкода, що така чарівна дівчинка мусить потрапити до потворної жаби. Ні, не бувати цьому! Вони зібрались навколо листочка латаття, де стояла Дюймовочка, перегризли стеблину зубами, і лист поплив униз по струмку. І Дюймовочка пливла на ньому ген далеко, тепер жаба не могла її наздогнати.

Дюймовочка пропливла повз багато нових місць, і маленькі пташки, що сиділи в кущах, побачивши її, співали:

– Яка гарненька маленька дівчинка!

Листок все плив далі й далі, і от Дюймовочка опинилась в іншій країні.

Чудовий білий метелик весь час літав навколо неї, і нарешті, сів коло дівчинки на листок, тому що Дюймовочка йому дуже сподобалась.

А Дюймовочка раділа, що жаба не може її наздогнати, навколо так гарно! Сонце світило на воді. Вода сяяла на сонці, як розтоплене золото.

Дюймовочка зняла з себе пояс, один кінець накиннула на метелика, а інший прикріпила до листка. І листок поплив ще швидше.

Раптом прилетів великий хрущ. Він побачив дівчинку, вмить схопив лапкою її тонку талію і відніс на дерево. А зелений лист латаття поплив далі по струмку, і метелик летів за ним, адже він був прив'язаний і не міг звільнитися.

О, як злякалась бідна Дюймовочка, коли хрущ схопив її і посадив на дерево. Але найдужче їй було шкода гарного білого метелика, якого вона прив'язала до листка: адже коли йому не пощастить звільнитися, він може померти з голоду.

Та це не обходило хруща. Він сів з Дюймовочкою на найбільший лист дерева, напоїв її солодким квітковим соком і сказав, що вона чарівна, хоч зовсім не схожа на хруща. Потім прилетіли до них з візитом хрущі, які жили на тому ж дереві. Вони розглядали Дюймовочку, і хрущиці-панночки ворушили вусиками і казали:

– У неї тільки дві ноги! Яка убогість!

– У неї нема вусиків! – казали інші.

– Вона така тонка в талії, фі! Вона схожа на людину! Яка вона негарна! – казали всі дами-хрущици, а Дюймовочка була ж така чарівна!

Так думав і той хрущ, який приніс її на дерево, але коли всі інші твердили, що вона погана, він теж, нарешті, повірив цьому і не захотів тримати її у себе. "Нехай іде собі, куди хоче", – вирішив хрущ. Він злетів з нею з дерева і посадив на маргаритку. Дюймовочка заплакала: їй було так гірко, що вона така негарна, і навіть хрущі не хочуть її прийняти до себе. А насправді дівчинка була такою чудовою, яку тільки можна собі уявити; така ніжна і ясна, як найпрекрасніший пелюсток троянди.

Ціле літо прожила бідна Дюймовочка одна-однісінька у великому лісі.

Вона сплела собі ліжечко з травинок і повісила його під листям лопуха, щоб дощик не замочив її. Вона їла солодкий квітковий пилок і пила росу, яку щоранку знаходила на листі. Так минули літо й осінь, наближалась зима, холодна, довга зима. Всі пташки, що так добре співали для неї, відлетіли, з дерев осипалось листя, квіти пов'яли; великий лист лопуха, під яким вона жила, скрутився, і від нього нічого не лишилося, крім поживклої, сухої стеблинки.

Дюймовочка дуже мерзла, бо її платтячко зовсім порвалось. Вона сама була така ніжна і маленька, бідна Дюймовочка, вона могла замерзнути на смерть! Почав падати сніг, і кожна сніжинка для Дюймовочки була наче ціла лопата снігу для нас; адже ми великі, а вона була лише в один дюйм заввишки. Дівчина загорнулася в сухий листочок, але ж він не грів, і вона тремтіла від холоду.

Коло лісу, куди потрапила Дюймовочка, простяглося велике поле. Хліб уже давно зібрали, і тільки гола суха стерня стирчала з промерзлої землі. Дюймовочка пішла наче густим лісом. Вона так тремтіла від холоду!

Та от вона натрапила на двері хатки польової миші. Це була маленька нірка, прикрита стернинками. Там жила польова миша в теплі й добрі. Вона мала помешкання, повнісіньке зерна, розкішну кухню і спальню.

Бідна Дюймовочка стала під дверима, як бідна жебрачка, і попросила хоч шматочок ячмінного зерна – ось уже два дні ані крихітки не було у неї в роті.

– Ах ти, мале біднятко! – мовила польова миша, яка була доброю старою польовою мишею. – Заходь сюди, в мою теплу квартиру, і поїж зі мною!

Дюймовочка дуже сподобалась миші, і миша запропонувала їй:

– Ти можеш лишитися у мене на всю зиму, але ти мусиш чистенько прибирати помешкання і розповідати мені різні історії, я це дуже люблю.

І Дюймовочка стала робити все, що наказувала добра стара миша. Вони зажили дуже добре.

– Скоро у нас будуть гості, – сказала якось польова миша. – Раз на тиждень мене відвідує мій сусід. Він живе у себе в домі ще краще, ніж я. Там просторі зали, і він носить розкішну шубу з чорного оксамиту. От коли б тобі пощастило вийти за нього заміж, ти була б добре влаштована. Та тільки він сліпий. Ти муситимеш розповідати йому найкрасивіші історії, які тільки ти знаєш.

Та Дюймовочка зовсім не хотіла виходити заміж за сусіда – адже це був кріт.

Незабаром він прийшов з візитом у своїй чорній оксамитовій шубці.

– Він такий багатий і такий розумний, – казала польова миша, – його квартира в двадцять разів більша за мою квартиру, та й вченості він неабиякої, але він терпіти не може сонця і прекрасних квітів, завжди кепсько говорить про них, тому що ніколи їх не бачив.

Дюймовочці наказали співати, і вона проспівала "Майський жук, лети, лети" і "Чернець пішов на луки". Зачарований її чудовим голосом, кріт одразу закохався в неї, але нічого не сказав, бо він був чоловік статечний.

Трохи згодом кріт прорив довгий підземний хід від свого дому до їхнього і дозволив польовій миші і Дюймовочці гуляти там, коли їм захочеться. Проте він попередив, щоб вони не лякались мертвої пташки, яка лежить в проході, справжньої пташки з пір'ям і дзьобом. Вона вмерла, напевно, зовсім недавно, на початку зими, похована саме там, де він прорив свій хід.

Кріт узяв у рот шматочок гнилючка, що світив, як вогонь, у темряві, і пішов сам попереду, освітлюючи довгий темний коридор. Коли вони дійшли до місця, де лежала мертва пташка, кріт уперся своїм широким носом у стелю і пробив у землі дірку, крізь яку в коридор просякло денне світло. Долі лежала мертва ластівка, її красиві крила були міцно притиснуті до тіла, ніжки й

голівку вона сховала під пір'ячко. Бідна пташка вмерла від холоду.

Дюймовочці стало дуже шкода її, вона ж так любила всіх маленьких пташок, вони їй так добре співали і цвірінчали ціле літо. Але кріт штовхнув пташку своєю короткою лапою і сказав:

- Вже не пищатиме більше! Це жажливо - народитися малою птахою. Дякую долі, що моїм дітям це не загрожує: така птаха нічого не має, крім свого "цвірінь-цвірінь", і їй доводиться взимку помирати з голоду!

- Звичайно, так тільки й може сказати розумний чоловік, - мовила миша. - Що мають птахи зі своїм "цвірінь", коли надійде зима? Тому вони й вмирають від холоду, та голоду, проте й у цьому знаходять щось величне.

Дюймовочка не сказала нічого, але коли кріт і миша повернулись спиною до пташки, вона схилилась над ластівкою, одгорнула пір'ячко на голівці пташки і поцілувала її в заплющені очіці.

"Може, це та сама, що так чудово співала мені влітку, - подумала вона. - Скільки радості ти дала мені, мила, гарна пташко!"

Потім кріт знову закріпив дірку, в яку просякало денне світло, і відвів своїх дам додому.

Вночі Дюймовочка зовсім не могла заснути. Вона встала з свого ліжка і сплела з сухої травички велику гарну ковдру, пішла і закутала нею мертву пташку. З боків, під крилечка, вона підмостила м'яку вату, яку знайшла в комірці у миші, щоб пташці було хоч трошки тепліше лежати в холодній землі.

- Прощавай, гарна маленька пташко! - мовила Дюймовочка. - Прощавай, і спасибі тобі за твої чудові пісні влітку, коли всі дерева були зеленими і сонце так ласкаво нам світило!

Вона поклала свою голівку на груди пташки і раптом злякалась: всередині наче щось стукотіло. То було серце пташки.

Пташка не вмерла, вона тільки задубіла від холоду, а тепер відігралась і знову ожила.

Восени всі ластівки відлітають у вирій, а коли якась запізниться, вона замерзає так, що падає, як мертва, на землю. Холодний сніг покриває її.

Дюймовочка тремтіла зі страху, вона так злякалась. Адже птиця була велика, дуже велика, порівняно з нею, такою крихіткою. Але дівчинка набралася сміливості, міцніше закутала ластівку, принесла листочок м'яти, яким сама вкривалась, і вкрила ним голівку пташки.

Другої ночі Дюймовочка знову тихенько пробралась до неї. Тепер бідолашна ластівка зовсім ожила, але була така слабка, що могла тільки ледь-ледь відкрити очі. Вона поглянула на Дюймовочку, яка стояла зі шматочком гнилючки в руці замість ліхтарика.

– Дякую тобі, маленька чарівна дитинко! – сказала їй хвора ластівка. – Я так добре зігрілась! Я швидко зовсім зміцнію і зможу полетіти до теплового сонечка!

– О! – заперечила Дюймовочка. – Надворі так холодно, мороз, йде сніг. Лишайся у своєму теплому ліжку, а я ходитиму за тобою!

І вона принесла ластівці води в чашечці квітки. Ластівка напилась і розповіла їй, як поранила собі крило об кущ тернини і тому не змогла летіти так швидко, як інші ластівки, що полетіли далеко, дуже далеко, в теплі краї. Потім вона вже не могла далі летіти, впала на землю, а більше вже нічого не пам'ятала і зовсім не знала, як потрапила сюди.

Цілу зиму пташка лишалася під землею, і Дюймовочка піклувалась про неї і дуже її полюбила. Ані кріт, ані польова миша про це не знали нічого, вони не терпіли бідної ластівки і не ходили повз неї.

Як тільки настала весна і сонце зігріло землю, ластівка сказала Дюймовочці: "Прощавай". Дюймовочка відкрила дірку в стелі там, де зробив кріт. Сонечко ласкаво заглянуло до них, і ластівка спитала, чи не хоче дівчинка сісти їй на спину і летіти з нею в зелені ліси. Але Дюймовочка знала, що стара миша буде дуже сумувати, коли вона її покине.

– Ні, я не можу, – сказала Дюймовочка.

– Прощавай, прощавай, добра чудова дівчинко! – мовила ластівка і полетіла на волю, до сонечка.

Дюймовочка поглянула їй вслід. І сльози навернулись на її очі – вона дуже полюбила бідну ластівку.

– Цвірінь! Цвірінь! – прощбетала ластівка і полетіла в зелений ліс.

Дюймовочці було дуже сумно, її ніколи не випускали погуляти на сонечку. На полі, навколо дому миші, посіяли хліб, і він виріс такий високий, що здавався густим лісом бідній маленькій дівчинці.

– Влітку ти повинна пошити придане! – мовила польова миша Дюймовочці, тому що їхній сусід, нудний кріт в оксамитовій шубці, посватав її. – Тобі потрібно мати і шерстяні плаття і полотняну білизну. Треба, щоб було що одягти і на чому лягти.

Довелось Дюймовочці прясти, а миша найняла чотирьох павуків, і вони ткали день і ніч.

Щовечора з візитом приходив кріт і все говорив про те, що швидко кінець літу, що сонце не так уже пече, і це гаразд – і без того земля стала твердою, мов каменюка. А коли мине літо, вони справлять з Дюймовочкою весілля.

Та Дюймовочка зовсім цьому не раділа, тому що не любила нудного крота. Щоранку, коли сходило сонце, і щовечора, коли воно заходило, вона прокрадалась до дверей мишачої хатки. Вітерець розсував колоски, і вона могла бачити блакитне небо. Вона думала тоді, як ясно, як добре на привіллї, і всім серцем хотіла побачити милу ластівку; але та ні разу не прилітала, певно літала ген далеко, в зелених лісах.

Коли знову надійшла осінь, все придане Дюймовочки було готове.

– За чотири тижні буде твоє весілля! – повідомила їй польова миша. Та Дюймовочка заплакала і сказала, що не хоче йти за нудного крота.

– Дурниці! – сказала польова миша. – Не пручайся, не то вкушу тебе своїм білим зубом! У тебе буде прекрасний чоловік. Навіть у самої королеви нема такої чорної оксамитової шуби! Усі комори та льохи у нього повнісінькі добра. Ти повинна дякувати долі за такого чоловіка!

І от надійшов день весілля. Кріт прийшов за Дюймовочкою, щоб відвести глибоко під Землю, куди не просякало світло ясного сонця, тому що кріт не любив його.

Бідна дитина була така засмучена! Їй треба було назавжди сказати "прощай" сонечку, на яке вона у польової миші могла милуватися хоч із дверей.

– Прощавай, ясне сонечко! – мовила вона і простягла руки вгору, трошки відійшовши від мишачої, хатки.

Хліб уже зібрали, і лише суха стерня знову стирчала навколо. – Прощайте! Прощайте! – казала дівчинка і обняла ніжними ручками маленьку червону квітку, яка випадково збереглася. – Вітай від мене милу ластівку, якщо побачиш її.

– Цвірінь! Цвірінь! – раптом пролунало над її головою. Вона глянула вгору. Це пролітала ластівка. Ластівка так зраділа, побачивши дівчинку! А Дюймовочка розповіла їй, як не хоче вона виходити за бридкого крота і жити під землею, куди ніколи-ніколи не просякає сонячне проміння.

Вона не могла стриматися і гірко плакала при цьому.

– Наступає холодна зима, – мовила ластівка. – Я відлітаю далеко-далеко, у вирій. Хочеш летіти зі мною? Сідай на мою спину! Прив'яжи себе міцніше поясом, і ми полетимо від гидкого крота і його темного підземелля, полетимо над горами і теплими країнами, де сонце ще прекрасніше, де завжди літо і весь рік цвітуть квіти. Летімо зі мною, дорога, мила Дюймовочко! Ти врятувала мені життя, коли я зовсім замерзала у темній холодній землі.

– Так! Я полечу з тобою! – мовила Дюймовочка, сіла пташці на спину, вперлася ніжками в її розкинуті крила і прив'язала себе поясом до найбільшого пера. Ластівка знялась високо в небо і полетіла над Лісами, над морем, над високими горами, де вічно лежить сніг.

Дюймовочці стало холодно. Вона зарилась в тепле пір'я ластівки, вистромивши звідти лише голівку, щоб милуватися усією красою, над якою вони пролітали.

Та ось і теплі краї. Сонце сяяло там ясніше, ніж у нас, небо було вдвічі вище, і вздовж огорож та рівчаків ріс чудовий зелений і синій виноград. В лісах зріли помаранчі та лимони, там пахло міртами та м'ятою, а по стежках бігали за барвистими великими метеликами такі гарні дітки! Але ластівка летіла далі. Ставало все краще й краще.

Під розкішними зеленими деревами, на березі блакитного моря, виблискував білим мармуром старовинний замок. Виноградні лози обвивали його високі колони, а вгорі, під покрівлею, ліпилося багато гнізд ластівок. В одному з них жила ластівка, яка принесла Дюймовочку.

– Оце мій дім! – мовила ластівка. – А ти вибери собі внизу найкращу квітку. Я віднесу тебе туди, і ти оселишся в ній. Там тобі буде так добре, як ти бажаєш.

– Як чудово! – скрикнула Дюймовочка і заплескала маленькими ручками.

На землі лежала велика мармурова колона, вона впала і розбилась на три скалки, і між уламків вирости прекрасні великі білі квіти. Ластівка злетіла з Дюймовочкою і посадила її на одну з широких пелюсток. Але що за диво! Посередині квітки сидів крихтний чоловічок; такий на зріст, як Дюймовочка, і зовсім прозорий, здавалось, він був кришталевий. На голові у нього була красива золота корона, а за плечима сяяли блискучі крила. В кожній квітці жив такий юнак або дівчина, але цей був королем над усіма.

– Ой, який красивий! – прошепотіла Дюймовочка ластівці. А маленький принц дуже злякався ластівки, адже порівнюючи з ним вона була велетнем-птахом, а він був такий маленький та ніжний. Та, коли глянув на Дюймовочку, він був просто захоплений – такої чудової дівчинки йому ще не доводилось бачити. Тому він зняв з себе корону і одяг на Дюймовочку. Потім принц спитав, як її звать і чи не хоче вона вийти за нього заміж і бути королевою над усіма квітами!

Так, це був справжній жених, не те що син жаби або кріт в оксамитній шубі! Тому Дюймовочка дала свою згоду чудовому принцу. З кожної квітки вилітали юнак або дівчина, такі гарні, що Дюймовочка не могла намилуватися. Кожен принц Дюймовочці подарунок, але найдужче їй сподобалися красиві прозорі крила великої бабки, їх прикріпили Дюймовочці на спину, і вона могла літати з квітки на квітку. От була радість! А ластівка сиділа високо в своєму гнізді і співала так добре, як могла. Але в неї на серці було трошки сумно, бо вона дуже любила Дюймовочку і хотіла б ніколи не розлучатися з нею.

– Тебе не будуть більше звати Дюймовочкою, – сказав дівчинці її наречений. – Це негарне ім'я, а ти така красуня. Тебе будуть звати Майя!

– Прощавай! Прощавай! – мовила ластівка і полетіла з теплих країв назад, в далеку Данію. Там у неї було гніздечко саме під вікном того чоловіка, який вмів розповідати різні казки. Вона

проспівала йому своє "цвірінь! цвірінь!", а від нього ми й узнали цю історію.

(Переклад українською мовою О. Іваненко).

НЕПОХИТНИЙ ОЛОВ'ЯНИЙ СОЛДАТИК

Жили колись двадцять п'ять олов'яних солдатиків — двадцять п'ять рідних братів, бо народилися вони від однієї старої олов'яної ложки. Рушниці в руці, обличчя прямо, а мундири червоні з синім — дуже гарні! Їх одержав хлопчик у день свого народження і одразу ж почав розставляти їх на столі. Всі солдатика були подібні один до одного, лише двадцять п'ятий відрізнявся від своїх братів: у нього була тільки одна нога. Його виливали останнім, і олова на нього не вистачило. Але і на своїй одній нозі він стояв рівно і твердо, як решта на своїх двох. І саме він один з усіх якраз і відзначився своїми пригодами.

На столі, де їх поставили, було багато інших іграшок, а найбільше впадав у око чудовий палац з паперу. Крізь маленькі вікна можна було заглянути всередину залу. Перед палацом стояли маленькі дерева. Вони оточували маленьке дзеркальце, що було ніби прозоре озеро. Там плавали лебеді і відбивалися в цьому озері. Усе виглядало дуже мило, але наймилішою за все була маленька дама, яка стояла на порозі відчинених дверей палацу. Вона теж була вирізана з паперу, спідничка її була з найтоншого батисту, а маленька вузька блакитна стьожка спускалася з плечей до пояса. Посередині стьожки сяяла позолочена троянда, така завбільшки, як усе личко дами. Маленька дама була балерина. Вона стояла на одній нозі, простягнувши руки вперед, а другу свою ногу підняла так високо, що олов'яний солдатик не міг її побачити і подумав, що у дами, як і в нього, тільки одна нога.

"От дружина для мене, — подумав він. — Але вона така знатна, вона живе в палаці, а я маю лише коробку, та й у тій нас аж двадцять п'ять. Це ж не місце для неї! Все-таки я повинен з нею познайомитися!"

І, розтягнувшись у всю довжину, він сховався за табакеркою, що стояла на столі. Звідти він міг спостерігати маленьку чарівну даму, що все стояла на одній нозі, не втрачаючи рівноваги.

Коли настав вечір, решта олов'яних солдатиків прибула в свою коробку, а люди в домі пішли спати. Ось тоді іграшки почали гратися в "гості", і в війну, і в бали. Олов'яні солдатика галасували у своїй коробці, бо їм теж хотілося взяти участь в іграх, але вони не могли зсунути кришки. Горіховий плигун перекидався, а грифель витанцьовував на дошці. Почався такий галас, що прокинулась канарка і теж почала цвірінкати, та все віршами. Тільки двоє не рушили з місця — це були олов'яний солдатик і балерина. Вона трималась рівно на пальчиках, розкинувши обидві руки. Він був теж непохитний на своїй одній нозі, і його очі й на мить не відривалися від неї. Годинник пробив дванадцять — і раптом тррах! — з табакерки зістрибнула покришка. Але там був зовсім не тютюн, ні, а маленький чорний гном, — це був такий фокус.

— Олов'яний солдатикун! — промовив гном. — Не дивись на те, що тебе не стосується!

Але олов'яний солдатик удав, ніби нічого й не чує.

— Ну, добре ж, почекай до ранку! — сказав гном.

Коли настав ранок і повставали діти, олов'яного солдатика поставили коло вікна. І чи то гном зробив, чи протяг, але раптом відчинилося вікно, і солдатик полетів униз головою з третього поверху.

Це був жакливий політ! Він летів ногою вгору і уткнувся шоломом та багнетом між каміння бруку.

Служниця і маленький хлопчик одразу побігли вниз шукати солдатика. Шукали, шукали і мало не наступили на нього, але все-таки не знайшли.

Якби солдатик закричав: "Я тут!" — вони б, напевне, його знайшли, але він був у мундирі і вважав, що йому не личить галасувати.

Раптом пішов дощ. Краплі падали все частіше, і, нарешті, почалася справжня злива.

Коли вона пройшла, побігли два вуличні хлопчики.

— Дивись! — закричав один. — Он лежить олов'яний солдатик. Давай пустимо його плавати в човнику.

Вони зробили з газети човника, посадили посередині солдатака, і він поплив униз рівчаком. Обидва хлопчики бігли поряд і плескали в долоні. О, рятуйте! Які хвилі билися в рівчаку, і яка була течія! Паперовий кораблик коливався, нахилився і кружляв так швидко, що олов'яний солдатик аж тремтів, але він лишався непохитним, ніякої зміни в обличчі, дивився прямо перед собою і тримав рушницю в руках. Раптом човник спинився під довгим містком, — там було так темно, як колісь у коробці.

"Куди ж я потраплю? — думав солдатик. — От це все гном винний! Ох, коли б ще тут, у човнику, сиділа маленька дама, хай тоді було б і вдвічі темніше!"

Раптом з'явився великий водяний пацюк, що жив під містком.

— А паспорт у тебе є? — спитав він. — Покажи паспорт!

Але олов'яний солдатик мовчав і тільки міцніше стискав рушницю.

Човен понесло далі, а пацюк побіг за ним. Брр-р... як клацав він зубами і кидався трісками та соломою!

— Тримайте його! Держіть його! Він не заплатив мита! Він не показав паспорта!

Але течія була щодалі все сильніше. Олов'яний солдатик помітив, що міст закінчується, і побачив світлий день, але тут почувся такий страшенний шум, який злякав би навіть найхоробрішу людину. Подумайте тільки! За містом рівчак спадав у великий канал. Це для солдатика було так страшно, як для нас кинутися у водопад.

Водопад був так близько, що човна уже ніщо не могло зупинити, його рвонуло. Бідний олов'яний солдатик тримався непохитно, як міг, ніхто не сказав би, що він хоч оком кліпнув. Човен закрутився, наповнився водою по вінця і став тонути. Олов'яний солдатик стояв по шию у воді. Човен поринав усе глибше, більше й більше розлазився папір. От вода вже над головою солдатика. Він згадав у цю хвилину маленьку чарівну балерину, яку вже ніколи не побачить, і в вухах його дзвеніло:

— Вперед спокійно, воїне! Це ж смерть перед тобою!

І от папір розірвався надвоє, і олов'яний солдатик пішов на дно. Але в цю мить його проковтнула велика риба.

Ох, як темно було в риб'ячому животі! Там було ще темніше, ніж під містком у рівчаку, і до того ж дуже тісно. Але

олов'яний солдатик лишався непохитним і рівно лежав з рушницею в руках.

Риба металася на всі боки, виробляла жажливі стрибки. Нарешті, вона зовсім затихла. І раптом ніби блискавка майнула. Стало раптом світло, і хтось закричав голосно:

— Олов'яний солдатик!

Справа в тім, що рибу ввіймали, понесли на базар, продали, звідти вона потрапила на кухню, тут куховарка розрізала її великим ножом, і схопила двома пальцями солдатика за спину, і понесла в кімнату. Всі хотіли побачити надзвичайного чоловічка, який зробив у риб'ячому животі таку мандрівку.

Але олов'яний солдатик не загордився. Його поставили на стіл.

Ні, подумайте тільки, які чудеса трапляються на світі — олов'яний солдатик опинився в тій самій кімнаті, де був раніш; він бачив тих самих дітей, і ті самі іграшки стояли на столі і розкішний палац з чарівною маленькою балериною. Вона ще трималась на одній нозі, а другу відкинула високо в повітря. Вона також була непохитна.

Це зворушило олов'яного солдатика, він мало не заплакав оловом, але це ж йому не личило.

Він тільки дивився на неї, та вона не вимовила ані слова.

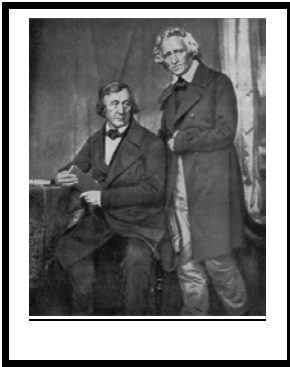
Раптом один з хлопчиків схопив солдатика і ні з того ні з сього кинув його просто в палаючу піч; певне, це його підмовив гном з табакерки.

Солдатик стояв освічений яскравим полум'ям, і йому було дуже жарко, але чи було це від вогню, чи від кохання, він і сам не знав. Фарби на ньому зовсім злиняли, — чи від суму, чи під час мандрівки, теж ніхто не знав. Він дивився на маленьку балерину, вона на нього, і він чув, що тане, але все ще стояв непохитно, з рушницею на плечі.

Раптом двері в кімнату розчинилися. Протяг підхопив балерину, і вона, як метелик, пурхнула в пічку, просто до олов'яного солдатика, запалала яскравим полум'ям — і її не стало. А олов'яний солдатик розтанув у грудочку, і коли робітниця другого дня вигрібала золу, вона знайшла у пічці олов'яне серце. Від балерини залишилася тільки троянда, та й та почорніла, як вугілля.

(Переклад українською мовою О. Іваненко).

БРАТИ ГРІММ

Якоб Людвіг і Вільгельм Карл Грімм, видатні німецькі лінгвісти та дослідники народної культури, народилися відповідно 4 січня 1785 року і 24 лютого 1786 року в Ханану поблизу Франкфурта (земля Гессен) у сім'ї юриста, князівського міського та земського писаря Філіпа Вільгельма Грімма та Доротеї Циммер, що також походила з роду юристів. У сім'ї крім Якоба та Вільгельма було ще 3 молодших братів і сестра. Двоє старших хлопчиків товаришували з

дитинства і все робили разом.

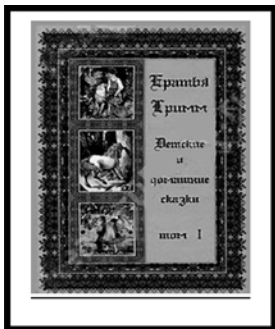
У 1791 році батька призначили управителем і суддею в його рідне місто Штайнау і сім'я переїхала туди. Старші брати займалися із приватним учителем і виявляли велике бажання та здібності до навчання. Коли Якобу було 11 років, батько помер від запалення легенів. У 1798 році мати за підтримки родичів посилає двох старших синів у Кассель навчатися в лицей (згодом трансформований у гімназію). Якоба відразу зарахували до першого класу, а Вільгельм був змушений ходити на додаткові заняття, щоб приєднатися до класу. Завдяки своїй старанності і здібностям брати закінчили навчання за 4 роки замість звичайних 7-8. Вони цікавляться літературою, ботанікою, пишуть вірші і малюють. Неабиякі успіхи Якоба відзначає ректор гімназії, а Вільгельм після скарлатини докладає великих зусиль, щоб добре вчитись.

У 1802 році Якоб, наслідуючи покійного батька, вирішує вивчати юриспруденцію в Марбурзькому університеті. Вільгельм у цей час лікується від астми. В 1803 році йому стає краще і він також вступає до історико-юридичної школи університету. Обмежені матеріальні можливості не дозволяють братам купувати всі потрібні книги, та молодий викладач і майбутній міністр, Фрідріх Карл фон Савін'ї, допускає їх до своєї багатой приватної бібліотеки. Саме тут Якоб знаходить збірку середньовічної поезії "Пісні швабських міннезингерів", старовинна мова якої захоплює його. У домі свого викладача брати беруть участь у літературних дискусіях і вивчають мовознавство.

У 1805 році Савін'ї запрошує Якоба, як найкращого студента, допомогти йому в Парижі з дослідницькою роботою в бібліотечних

фондах. Юнак ще не завершив вищу освіту, проте він із радістю погоджується. Адже тут можна вивчати і свою улюблену старонімецьку літературу. Цього ж року, повернувшись додому, Якоб складає випускні іспити в університеті та вирішує, що хоче жити і працювати в Касселі. Туди ж невдовзі переїздить і вся сім'я.

Якоб має допомагати матері, а тому влаштовується на роботу секретарем Гессенської військової колегії. Згодом Кассель займають солдати Наполеона під орудою його брата Жерома, і Якоба звільняють. В 1807 році помирає мати. Наступного року 23-річному юнаку щастить стати управляючим особистою королівською бібліотекою в кассельському замку Вільгельмсхое. У 1809 році його також призначають аудитором Державної ради. Заробітна платня дозволяє годувати молодших братів і сестру, а також допомагати Вільгельму лікувати серцеву хворобу. У цей період брати вирішують ґрунтовно вивчати старовинні пам'ятки німецької літератури. Результати проведених досліджень нарешті публікуються. У 1806-1808 рр. Вільгельм разом із поетом-романтиком Клеменсом Брентано та іншими літераторами укладає в Берліні 2-й і 3-й томи колекції народних пісень під назвою "Чарівний рік хлопчика". З 1810 року він вивчає старонімецькі тексти в бібліотеках Марбурга, а Якоб постійно збирає потрібні матеріали через своїх друзів у різних містах. Брати подекуди спілкуються з жителями сіл і міст, щоб знайти старовинні казки, легенди; займаються перекладами.

У [1812](#) році Грiмiвiлi випускають перший том збiрника нiмецьких народних казок пiд назвою "Дитячi й сiмейнi казки", до якого ввiйшло 86 творiв, а у 1814 – вийшов другий том з 70 казок. Наступне видання збiрки (1819-22 рр.) було розширене вже до 170 казок. Ще н'ять – були опублiкованi в подальшi роки. В останнє видання (1857) автори включили 211 казок. Всi вони були опублiкованi за народними першоджерелами з мiнiмальними змiнами з боку Грiмiвiлi, а тому стали визначною

пам'яткою нiмецького фольклору. Цi видання, оснащенi науковими нотатками, були призначенi, в першу чергу, для дослідникiв, що вивчали старонiмецьку лiтературу. Тому цi казки, незважаючи на свою назву, були малопридатнi для читацької публiки i, особливо, для дiтей. Реагуючи на цi зауваження, Грiмiвiлi випустили мiж 1825 та 1858 роками

десять т. зв. "малих видань" спеціально для дитячої аудиторії. Вони склалися з доступних дітям казок, переписаних сучасною для того часу німецькою мовою. Найбільш відомі з цих казок: "Білосніжка і сім гномів", "Бременські вуличні музиканти", "Кішка і мишка в дружбі", "Заєць і їжак", "Вовк і семеро козенят", "Сім воронів", "Шестеро увесь світ обійдуть", "Гензель і Гретель", "Три ледарі", "Розумна Ельза", "Дурень Ганс", "Семеро хоробрих", "Старий дід і внучок", "Невдячний син", "Розумна дочка селянська". Між 1816 і 1818 роками брати Грімм опублікували два томи німецьких легенд, які склалися з 585 найменувань.

Пам'ятник
братам
Грімм у Касселі

У подальші роки Якоб Грімм займається мовознавством і в 1822 році формулює й детально описує закон, що стосується першого німецького пересування приголосних, який називають законом Грімма (або Раска-Грімма). Він спробував пояснити фонетико-морфологічний процес у розвитку германських мов, що полягав у зміні індоєвропейських приголосних.

У 1830-х роках брати отримали посади в Геттінгенському університеті. Якоб був призначений професором німецької літератури і головним бібліотекарем в 1830 році, а Вільгельм став ординарним професором у 1835 році. У 1837 році влада в країні знову змінилася. Брати протестують проти змін у чинному законодавстві та їх звільняють з посад. У 1840 році королем стає Фрідріх-Вільгельм Пруський. Грімм відразу викликають у Берлін, де їх обирають членами Берлінської Академії наук із правом читання лекцій. У 1838 році брати починають роботу над 33-томним німецьким словником. До кінця життя вони завершили тільки розділи від літери "А" до літери "F". Вільгельм устиг закінчити статті під літерою "D", а Якоб, переживши його майже на 4 роки, написав усі попередні статті та помер за робочим столом, працюючи над словом "Frucht" (фрукт). Сучасний 33-томний вигляд словник одержав лише в 70-х роках ХХ сторіччя.

Особисте життя Якоба Грімма не склалося, але Вільгельм був одружений із Доротеєю Відд, дочкою фармацевта і в них було четверо дітей. Вільгельм помер у Берліні 16 грудня 1859, а Якоб – 20 вересня 1863 року. Брати поховані на цвинтарі при церкві Св. Матвія в місті Берлін.

Грімм
Ханау

ГОРНЯТКО КАШІ

Була собі одна дівчинка. Пішла дівчинка в ліс по ягоди і зустріла там бабусю.

— Добридень, дівчинко, — сказала бабуся. —
Дай мені ягід, будь ласка.

Поїла бабуся ягід та їй сказала:

— Ти мені ягід дала, а я тобі теж щось подарую.

Ось тобі горнятко. Досить тобі тільки сказати:

— Раз, два, три. Горнятко, вари! — і воно почне

варити смачну, солодку кашу. А скажеш йому:

— Раз, два, три. Більше не вари! — і воно перестане варити.

— Спасибі, бабусю, — сказала дівчинка, взяла горнятко і пішла додому, до матері.

Зраділа мати цьому горнятку. Та їй як не радіти? Без великих зусиль, без клопоту завжди на обід смачна, солодка каша готова.

Ось одного разу пішла дівчинка кудись із дому, а мати поставила горнятко перед собою й каже:

— Раз, два, три! Горнятко, вари!

Воно їй почало варити. Багато каші наварило. Мати наїлася досхочу. А горнятко все варить і варить.

Як його зупинити?

Треба було промовити: — Раз, два, три. Більше не вари! — та мати якось забула ці слова, а дівчинки не було вдома. Горнятко варить та й варить. Уже вся кімната повна каші, уже їй у передпокої каша, і на ганку каша, і на вулиці каша, а воно все варить та варить. Злякалася мати, побігла по дівчинку, та не перейдеш через дорогу — гаряча каша рікою тече. Добре, що дівчинка недалечко від дому була. Вгледіла вона, що на вулиці діється, і бігом додому. Насилу прибилася, злізла на ганочок, відчинила двері й вигукнула:

— Раз, два, три. Більше не вари! І перестав горщик варити кашу.

А наварив її він стільки, що той, кому доводилося із села до міста їхати, мусив собі в каші дорогу проїдати.

Тільки ніхто на це не скаржився: дуже вже була каша смачна та солодка.

(Переклад українською мовою С. Сакидона та Є. Поповича).

КІТ І ЛИС

Одного разу кіт зустрів у лісі лиса та й думає собі: "Лис такий розумний, такий досвідчений його весь світ шанує. Треба й мені бути привітним до нього".

От він і каже:

– Добрий день, любий пане лисе! Як вам живеться? Як ваше здоров'ячко? Як даєте собі раду за теперішньої дорожнечі?

Лис набундючився, зміряв kota поглядом з голови до п'ят і довго мовчав, наче зважував, варто йому відповідати чи ні. Нарешті сказав:

– Ох ти ж нікчемний дахолазе, йолопе рябомизий, очмано сухоребра, мишачий постраху, що ти собі надумав? Ти зважуєшся питати мене, як мені живеться? Та хто ти такий? Що ти вмисп? Скільки ти мистецтв опанував?

– Тільки одне, – скромно відповів кіт.

– І що ж то за мистецтво? – спитав лис.

– Коли на мене нападуть собаки, я вмю видряпатись на дерево і врятуватись від них.

– І оце все? – сказав лис. – Я опанував сто мистецтв, а крім того, маю ще цілий мішок хитрощів. Мені шкода тебе. Ходи зі мною, я тебе навчу, як рятуватись від собак.

А тим часом з-за пагорба з'явився мисливець з чотирма собаками.

Кіт миттю видряпався на дерево і сховався на самому вершечку, серед густого листя.

– Розв'яжіть свій мішок з хитрощами, пане лисе, швиденько розв'яжіть! – гукнув він лисові.

Та було вже пізно.

Собаки наздогнали лиса й схопили його.

– Ех, пане лисе, – мовив кіт, – не допомогли вам ваші сто мистецтв. А якби ви вміли видряпуватись на дерево так, як я, то нічого б вам не сталося.

(Переклад українською мовою С. Сакидона та Є. Поповича).

Скульптура

БРЕМЕНСЬКІ МУЗИКИ

Один чоловік мав осла, який багато років покірно возив йому лантухи до млина. Та під старість сили покинули осла, і він став нездатний до роботи. Тоді господар почав думати, як би здихатися його, щоб не годувати. Зрозумів осел, що лихим вітром віє, втік від господаря та й подався до Бремена. Там думав він стати вуличним музикою. От пройшов він трохи і бачить – лежить при дорозі пес-гончак, висолопив язика і насилу дихає, наче після важкої гонитви.

– Агов, Хапку, чого ти так важко сопеш? – запитав осел.

– Ох, – відповів пес, – старий я став, що не день, то більш занепадаю на силі, на полювання ходити вже не можу, от мій хазяїн і надумав мене вбити. А я втік од нього. Але як же мені тепер на хліб собі заробити?

– Знаєш що, – сказав осел, – я йду ось до Бремена, хочу там стати музикою. Гайда зі мною, то й ти влаштуєшся музикантом. Я гратиму на лютні, а ти битимеш у барабан.

Пес радісно погодився, і вони пішли далі разом.

Недовго вони йшли, коли дивляться – сидить при дорозі кіт, і такий сумний, наче три дні не їв нічого.

– Ось і кіт-воркіт! – гукнув осел. – Гей, старий воркоте, чого скривився, наче середа на п'ятницю?

– А чого ж мені веселому бути? – відповів кіт. – Постарів я, зуби затупились, уже радніший би на лежанці погрітися, ніж ганятися за мишами, – от хазяйка, бач, і надумала мене втопити. Я ледве втік од неї. І що тепер мені робити? От коли б хто дав добру пораду.

– Гайда з нами в Бремен, ти ж мастак давати нічні концерти, от і станеш вуличним музикантом.

Котові це сподобалося, і вони пішли далі втрьох. Ось ідуть троє втікачів повз одну оселю. А там на воротях сидить півень і кукурікає, аж луна розлягається.

– Чого розкукурікався, наче тебе ріжуть? – запитав осел. – Що там таке сталося в тебе?

– Та це я кукурікаю на гарну годину, – відказав півень, – бо завтра неділя, завітають гості, і наша господиня звеліла куховарці відрубати мені ввечері голову, а завтра зварити суп, гостей частувати. От я і горлаю, поки ще можу.

– Слухай, гребенястий, – мовив осел, – ходімо з нами в Бремен. Все-таки краще, ніж отут прийняти смерть. Голос у тебе гарний, а як підеш із нами, то ми разом утнемо такої музики, що буде любо слухати.

Півневі сподобалася рада, і вони вже учотирьох рушили далі.

Але Бремен був далеко, за один день не дійти.

Надвечір вони добулися до великого лісу і вирішили там переночувати.

Осел і пес лягли під великим деревом, кіт заліз на гілля, а півень вилетів на самий вершечок, бо там почував себе найбезпечніше.

Але перш ніж заснути, він пильно озирнувся на всі чотири боки, і йому видалося, ніби вдалині блимає світельце.

Він гукнув до своїх товаришів, мовляв, десь тут недалеко є оселя, коли видно світло.

– То чого ж ми тут сидимо? – сказав осел. – Ходімо туди, бо притулок під деревом зовсім нікудишній.

Пес додав, що на вечерю не завадило б кілька маслаків та трохи м'яса на них, і друзі вирушили в дорогу, туди, де блимало світло.

Що ближче вони підходили, то все яснішало, більшало те світло, аж нарешті опинилися біля розбійницького дому – це тут так яскраво світилося.

Осел, як найбільший серед них, підійшов до вікна і заглянув у дім.

– Ну, сірий, що ж там видно? – запитав півень.

– Ого, що я бачу! – відповів осел. – Стіл накритий білою скатертиною, на столі предобрі найдки й напої, а навколо сидять розбійники і п'ють-їдять собі.

– От би й нам так! – сказав півень.

– Добре було б, що й казати! – погодився осел.

І почали вони радитись, як їм звідтіля розбійників прогнати.

Думали, думали і нарешті придумали: осел передніми ногами стане на підвіконня, пес вискочить на осла.

Кіт – на пса, а півень злетить котові на голову.

Постававши так, вони в один голос завели свою музику: осел ревів, пес гавкав, кіт нявчав, півень кукурікав. Потім усі як гукнуть крізь вікно в кімнату, аж шибки забряжчали.

Від цього гвалту перелякані розбійники посхоплювалися з-за столу, бо думали, що то якась мара, і, до краю перелякані, дременули в ліс.

А наше товариство посідало собі за стіл і почало напихатися так, ніби хотіло наїстись на цілий місяць.

Коли ті четверо музикантів наїлись, то погасили світло і полягали спати, кому де зручніше.

Осел ліг на купі гною, пес – за дверима, кіт – на прищічку біля теплового попелу, а півень – на сідалі. А що в дорозі всі добре натомилися, то скоро міцно поснули.

Десь після півночі розбійники побачили здалеку, що світло в домі погасло і все начебто затихло, то отаман і каже:

– Та чого ми полякалися?

І послав одного глянути, що там у домі робиться.

Той пішов і роздивився, що біля хати все тихо, зайшов на кухню засвітити світло, побачив, як у темряві світяться котові очі, і подумав, що то дві жарини.

Тоді взяв сірника і хотів запалити та й тицьнув коту в око. Але кіт таких жартів не любив. Він стрибнув розбійнику просто в обличчя, засичав, почав дряпатись. Розбійник страшенно злякався, кинувся навтікача, а за дверима пес схопився й угородив йому зуби в ногу. Розбійник – надвір, а тут осел як хвицьне його. А від галасу прокинувся й півень на сідалі та як крикне: "Кукуріку!"

Такає розбійник щодуху, прибігає до отамана та й каже:

– Ох, пане отамане, там таке робиться! В хаті сидить страшнюча відьма! Як засичала на мене, як учепилась довгими пазурами – всю пику подряпала, а в дверях чоловік з ножом як штрикне мене в ногу! А надворі якість чорне чудовисько як уперіщить мене довбнею! А вгорі сидить, мабуть, суддя, бо кричить: "Розбишаку сюди!" То я ледве вирвався.

Відтоді розбійники боялися і близько підійти до свого дому.

А наші четверо музикантів так уподобали те місце, що не захотіли більше нікуди йти.

(Переклад українською мовою С. Сакидона та Є. Поповича).

ОЛЕКСАНДР ПУШКІН

Олександр Сергійович Пушкін, російський поет, прозаїк, драматург, нащадок нетитулованого дворянського роду, народився 6 червня 1799 року в Москві, у сім'ї світського гострослова та поета-любителя Сергія Львовича Пушкіна та його дружини Надії Осипівни. Батько хлопчика мав велику бібліотеку, дядя був поетом, у них часто збиралися літератори, що вплинуло на молодого Олександра.

У 1811 році Пушкіна відправляють навчатись у Царскосільський Ліцей, де він багато читає, але у навчанні нестаранний. В цей період Олександр починає писати вірші ("Послание к Юдину" (1815), "Сон" (1816) та ін.), перший з яких, "К другу стихотворцу", друкується в 1814 році в журналі "Вестник Европы".

Після закінчення ліцею (1817) Пушкін у чині колезького секретаря вирушає до Петербурга, де поступає на службу в Колегію іноземних справ. Робота не вимагає від нього великих зусиль, і в 1820 році поет закінчує свій перший великий твір – поему "Руслан и Людмила". В цей період він товаришує з багатьма декабристами. За політичні епіграми та вірші поета мають вислати в Сибір чи заточити в Соловецький монастир, але друзі допомагають пом'якшити покарання. Пушкін їде з Петербурга на південь, в кишиневську канцелярію. Там керівництво дозволяє йому їздити в Київ, Одесу, подорожувати, по Молдавії і поет пише такі романтичні поеми, як: "Кавказский пленник" (1822), "Братья-разбойники" (1822), сатиричну поему "Гавриилиада" (1821) та інші. Він захоплюється творчістю Байрона та, аналізуючи давньогрецькі ліричні канони, створює нову художню форму, яка вирізняється одночасно глибокою емоційністю, образністю та лаконічністю.

В 1823 році Пушкін просить про переведення в Одесу, в канцелярію графа Воронцова. Там у вільний час він завершує два розділи роману "Евгеній Онегин", поему "Бахчисарайский фонтан" (1824) та вірші ("Свободы сеятель пустынный", "Невинный страж дремал на царственном пороге" та ін.). Поет зближується з дружиною Воронцова, присвячуючи їй вірші ("Храни меня, мой талисман", "Приют любви, он вечно полон" та інші), цікавиться атеїзмом і, зважаючи на все це, керівництво змушує його подати у відставку.

В 1824 році поет вирушає у псковський маєток батьків (Михайлівське), де пише загалом близька 100 творів, серед яких трагедія "Борис Годунов" (1825), жартівлива поема "Граф Нулин та поема "Цыгане" (1824).

В 1826 році новокоронованій Микола I дозволяє Пушкіну повернутись у Москву, його звільнено від звичайної цензури. Але в 1828 році за ним установлюється таємний нагляд. В 1829 році поет їде на Кавказ, де служать у цей час його друзі, щоб узяти участь у війні з Турцією. Скоро він залишає діючу армію і недовго живе в Тіфлісі. В 1830 році, посватавшись до Наталії Гончарової, Пушкін їде в Болдіно, щоб вступити у володіння селом Кістеньово, подарованим батьком до дня весілля. У зв'язку з холерним карантинном він змушений затриматися там на три місяці, і пише чи завершує роботу над багатьма відомими творами. До них належать: прозаїчні повісті "История села Горюхина" (1830), "Повести покойного Ивана Петровича Белкина" (1831), останні розділи роману "Евгеній Онегин" (1831), казка "Сказка о попе и о работнике его Балде" (1830), понад 30 віршів та інше.

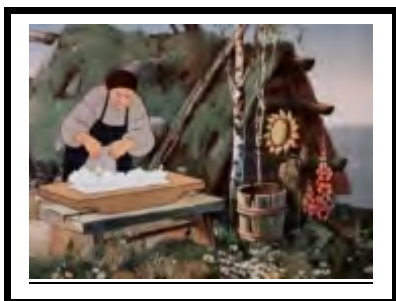
В 1831 році Пушкін повертається в Петербург, працює в архівах, пише твори на історичні теми "Дубровский", "Капитанская дочка", "История Пугачева".

7 січня 1833 року Пушкіна обирають членом Російської академії. В цьому році він завершує повість "История Пугачёва" та "Песни западных славян", починає роботу над повістю "Пиковая дама", створює поеми "Анджело" та "Медный всадник", казки "Сказка о рыбаке и рыбке" і "Сказка о мёртвой царевне и о семи богатырях". В 1836 році він засновує журнал "Современник" і стає його редактором.

Пушкін помер 10 лютого 1837 року у Петербурзі внаслідок смертельного поранення на дуелі з Дантесом.

СКАЗКА О РЫБАКЕ И РЫБКЕ

Жил старик со своею старухой
 У самого синего моря;
 Они жили в ветхой землянке
 Ровно тридцать лет и три года.
 Старик ловил неводом рыбу,
 Старуха пряла свою пряжу.
 Раз он в море закинул невод, –
 Пришел невод с одною тиной.
 Он в другой раз закинул невод,
 – Пришел невод
 С травой морскою.
 В третий раз закинул он невод,
 Пришел невод с одною рыбкой,
 С непростую рыбкой –
 Золотою.
 Как взмолилась золотая рыбка!

Отпустил он рыбку золотую
 И сказал ей ласковое слово:
 "Бог с тобою, золотая рыбка!
 Твоего мне откупа не надо;
 Ступай себе в синее море,
 Гуляй там себе на просторе".
 Воротился старик ко старухе,
 Рассказал ей великое чудо.
 "Я сегодня поймал было рыбку,
 Золотую рыбку, непростую;
 По-нашему говорила рыбка,
 Домой в море синее просилась,
 Дорогою ценою откупалась:
 Откупалась чем только пожелаю.
 Не посмел я взять с нее выкуп;
 Так пустил ее в синее море."
 Старика старуха забранила:
 "Дурачина ты, простофиля!
 Не умел ты взять
 Выкупа с рыбки!
 Хоть бы взял ты с нее корыгю,
 Наше-то совсем расколослось".
 Вот пошел он к синему морю;
 Видит, – море
 Слегка разыгралось.
 Стал он кликать золотую рыбку,

Голосом молвит человечим:
"Отпусти ты, старче,
Меня в море!
Дорогой за себя дам откуп:
Откуплюсь чем только
пожелаешь".
Удивился старик, испугался:
Он рыбачил тридцать лет
И три года.
И не слыхивал, чтоб рыба
говорила.
Ступай себе с богом
Будет вам новое корыто".
Воротился старик ко старухе,
У старухи новое корыто.
Еще пуще старуха бранится,
"Дурачина ты, простофиля!
Выпросил, дурачина, корыто!
В корыте много ль корысти?
Воротись, дурачина, ты к
рыбке; поклонись ей,
Выпроси уж избу".
Вот пошел он к синему морю,
(Помутилося синее море).
Стал он кликать
Золотую рыбку,
Приплыла к нему рыбка,
Спросила:
"Чего тебе надобно, старче?"
Ей старик с поклоном отвечает:
"Смилуйся, государыня рыбка!
Еще пуще старуха бранится,
Не дает старику мне покою:
Избу просит сварливая баба".
Отвечает золотая рыбка:
"Не печалься,
Ступай себе с богом,
Так и быть: изба вам уж будет".
Пошел он ко своей землянке,

Приплыла к нему рыбка
И спросил
"Чего тебе надобно, старче?"
Ей с поклоном старик отвечает:
"Смилуйся, государыня рыбка,
Разбранила меня моя старуха,
Не дает старику мне покою:
Надобно ей новое корыто;
Наше-то совсем расколосось".
Отвечает золотая рыбка:
"Не печалься,
Воротись, поклонися рыбке:
Не хочу быть черной
крестьянкой,
Хочу быть
Столбовою дворянкой".
Пошел старик к синему морю;
(Не спокойно синее море).
Стал он кликать золотую рыбку.
Приплыла к нему рыбка,
Спросила:
"Чего тебе надобно, старче?"
Ей с поклоном старик отвечает:
"Смилуйся, государыня рыбка!
Пуще прежнего
Старуха вздурилась,
Не дает старику мне покою:
Уж не хочет быть она
крестьянкой,
Хочет быть столбовою
дворянкой".
Отвечает золотая рыбка:
"Не печалься,
Ступай себе с богом".
Воротился старик ко старухе.
Что ж он видит? Высокий терем.
На крыльце стоит его старуха
В дорогой собольей душегрейке,
Парчевая на маковке кичка,

А землянки нет уж и следа;
Перед ним изба со светелкой,
С кирпичною,
Беленою грубою,
С дубовыми, тесовыми вороты.
Старуха сидит под окошком,
На чем свет стоит –
Мужа ругает.
"Дурачина ты,
Прямой простофиля!
Выпросил, простофиля, избу!
На конюшне
Служить его послала.
Вот неделя, другая проходит,
Еще пуще старуха вздурилась;
Опять к рыбке
Старика посылает.
"Воротись, поклонися рыбке:
Не хочу быть столбовою
дворянкой,
А хочу быть вольною царицей".
Испугался старик, взмолился:
"Что ты, баба, белены объелась?
Ни ступить,
Ни молвить не умеешь!
Насмешишь ты целое царство".
Осердилась пуще старуха,
По щеке ударила мужа.
"Как ты смеешь,
Мужик, спорить со мною,
Со мною,
Дворянкой столбовою? –
Ступай к морю,
Говорят тебе честью;
Не пойдешь,
Поведут поневоле".
Старичок отправился к морю,
(Почернело синее море).
Стал он кликать

Жемчуги огрузили шею,
На руках золотые перстни,
На ногах красные сапожки.
Перед нею усердные слуги;
Она бьет их, за чупрун таскает.
Говорит старик своей старухе:
"Здравствуй, барыня
Сударыня дворянка!
Чай, теперь твоя
Душенька довольна?"
На него прикрикнула старуха,
"Не печалься,
Ступай себе с богом!
Добро! Будет старуха царицей!"
Старичок к старухе воротился,
Что ж? Пред ним
Царские палаты,
В палатах видит свою старуху,
За столом сидит она царицей,
Служат ей бояре да дворяне,
Наливают ей заморские вины;
Заедает она
Пряником печатным;
Вкруг ее стоит грозная стража,
На плечах топорики держат.
Как увидел старик, – испугался!
В ноги он старухе поклонился,
Молвил: "Здравствуй,
Грозная царица!
Ну, теперь твоя
Душенька довольна".
На него старуха не взглянула,
Лишь с очей
Прогнать его велела.
Подбежали бояре и дворяне,
Старика взащеи затолкали.
А в дверях-то стража подбежала,
Топорами чуть не изрубила.

Золотую рыбку.
Приплыла к нему
Рыбка, спросила:
"Чего тебе надобно, старче?"
Ей с поклоном старик отвечает:
"Смилуйся, государыня рыбка!
Опять моя старуха бунтует:
Уж не хочет
Быть она дворянкой,
Хочет быть вольною царицей".
Отвечает золотая рыбка:

Хочу быть
Владычицей морскою,
Чтобы жить мне
В Окияне-море,
Чтоб служила мне
Рыбка золотая
И была б у меня на посылках".
Старик не осмелился перечить,
Не дерзнул поперек
Слова молвить.
Вот идет он к синему морю,
Видит, на море черная буря:
Так и вздулись сердитые волны,
Так и ходят, так воем и воют.
Стал он кликать
Золотую рыбку,
Приплыла к нему
Рыбка, спросила:
"Чего тебе надобно, старче?"
Ей старик с поклоном отвечает:
"Смилуйся, государыня рыбка!
Что мне делать
С проклятою бабой?
Уж не хочет быть
Она царицей, хочет быть
Владычицей морскою;
Чтобы жить ей в Окияне-море,

А народ-то над ним насмеялся:
"Поделом тебе, старый невежа!
Впредь тебе, невежа, наука:
Не садися не в свои сани!"
Вот неделя, другая проходит,
Еще пуще старуха вздурилась.
Царедворцев за мужем посылает,
Отыскали старика,
Привели к ней.
Говорит старику старуха:
"Воротись, поклонися рыбке.
Не хочу быть вольною царицей,
РУСЛАН И ЛЮДМИЛА

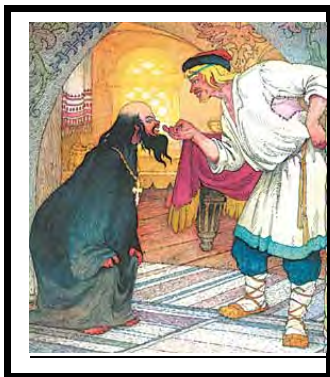
(Отрывок)

... У лукоморья дуб зеленый;
Златая цепь на дубе том:
И днем и ночью кот ученый
Всё ходит по цепи кругом;
Идет направо — песнь заводит,
Налево — сказку говорит.
Там чудеса: там леший бродит,
Русалка на ветвях сидит;
Там на неведомых дорожках
Следы невиданных зверей;
Избушка там на курьих ножках
Стоит без окон, без дверей;
Там лес и дол видений полны;
Там о заре прихлынут волны
На брег песчаный и пустой,
И тридцать витязей прекрасных
Чредой из вод выходят ясных,
И с ними дядька их морской;
Там королевич мимоходом
Пленяет грозного царя;
Там в облаках перед народом
Через леса, через моря
Колдун несет богатыря;

Чтобы ты сама ей служила
И была бы у ней на посылках".
Ничего не сказала рыбка,
Лишь хвостом по воде плеснула
И ушла в глубокое море.
Долго у моря ждал он ответа,
Не дождался,
К старухе воротился –
Глядь: опять
Перед ним землянка;
На пороге сидит его старуха,
А пред нею – разбитое корыто.

В темнице там царевна тужит,
А бурый волк ей верно служит;
Там ступа с Бабою Ягой
Идет, бредет сама собой;
Там царь Кащей над златом
чахнет; там русской дух...
Там Русью пахнет!
И там я был, и мед я пил;
У моря видел дуб зеленый;
Под ним сидел, и кот ученый
Свои мне сказки говорил.
Одну я помню: сказку эту
Поведаю теперь я свету...

СКАЗКА О ПОПЕ И О РАБОТНИКЕ ЕГО БАЛДЕ

Жил-был поп,
Толоконный лоб.
Пошел поп по базару
Посмотреть кой-какого товару.
Навстречу ему Балда
Идет, сам не зная куда.
"Что, батька, так рано
Поднялся? Чего ты взыскался?"
Поп ему в ответ:
"Нужен мне работник:
Повар, конюх и плотник.
А где найти мне такого

Не будет нам обоим накладно.
Поживи-ка на моем подворье,
Окажи свое
Усердие и проворье".
Живет Балда в поповом доме,
Спит себе на соломе,
Ест за четверых,
Работает за семерых;
До светла все у него пляшет.
Лошадь запряжет,
Полосу вспашет, печь затопит,
Все заготовит, закупит,
Яичко испечет
Да сам и облупит.
Попадья Балдой не нахвалится,
Поповна о Балде
Лишь и печалится,
Попенок зовет его тятей: кашу
заварит, нянчится с дитятей.
Только поп один
Балду не любит,
Никогда его не приголубит.
О расплате думает частенько:
Время идет,

Служителя
Не слишком дорогого?"
Балда говорит: "Буду
Служить тебе славно,
Усердно и очень исправно,
В год за три щелка тебе по лбу,
Есть же мне давай
Вареную полбу".
Приздумался поп,
Стал себе почесывать лоб.
Щелк щелку ведь розь.
Да понадеялся он
На русский авось.
Поп говорит Балде: "Ладно.
Чтоб стало ему невмочь;
А требуй, чтоб он ее
Исполнил точь-в-точь.
Тем ты и лоб
От расправы избавишь,
И Балду-го
Без расплаты отправишь".
Стало на сердце попа веселее,
Начал он глядеть
На Балду посмелее.
Вот он кричит: "Поди-ка сюда,
Верный мой работник Балда.
Слушай: платить
Обязались черти
Мне оброк
До самой моей смерти;
Лучшего б не надобно дохода,
Да есть на них недоимки
За три года.
Как наешься ты своей полбы,
Собери-ка с чертей
Оброк мне полный".
Балда, с попом
Понапрасну не споря,
Пошел, сел у берега моря;

И срок уж близенько.
Поп ни ест, ни пьет,
Ночи не спит:
Лоб у него заране трещит.
Вот он попадье признается:
"Так и так: что делать
остается?"
Ум у бабы догадлив,
На всякие хитрости повадлив.
Попадья говорит:
"Знаю средство,
Как удалить от нас
Такое бедство:
Закажи Балде службу,
Не помните
Положенного срока;
Вот ужо будет нам потеха,
Вам, собакам, великая помеха".
– "Балдушка,
Погоди ты морщить море.
Оброк сполна ты
Получишь вскоре.
Погоди, вышло к тебе внука".
Балда мыслит:
"Этого провести не штука!"
Вынырнул
Подосланный бесенок,
Замяукал он,
Как голодный котенок:
"Здравствуй, Балда-мужичок;
Какой тебе надобен оброк?
Об оброке век мы не слышали,
Не было чертям такой печали.
Ну, так и быть –
Возьми, да с уговору,
С общего нашего приговору –
Чтобы впредь не было
Никому горя:

Там он стал веревку крутить
Да конец ее в море мочить.
Вот из моря вылез старый Бес:
"Зачем ты, Балда,
К нам залез?"
– "Да вот веревкой хочу
Море морщить да вас,
Проклятое племя, корчить".
Беса старого
Взяла тут унылость.
"Скажи, за что
Такая немилость?"
– "Как за что?
Вы не плотите оброка,

К морю опять он приходит,
У моря бесенка находит.
Держит Балда за уши
Одного зайку:
"Попляши-тка ты
Под нашу балалайку;
Ты, бесенок, еще молоденек,
Со мною тягаться слабенек;
Это было б лишь
Времени трата.
Обгони-ка сперва моего брата.
Раз, два, три! Догоняй-ка".
Пустились бесенок и заяка:
Бесенок по берегу морскому,
А заяка в лесок до дому.
Вот, море кругом обежавши,
Высунув язык,
Мордку поднявши,
Прибежал бесенок задыхаясь,
Весь мокрешенек,
Лапкой утираясь,
Мысля: дело с Балдою сладит.
Глядь – а Балда братца гладит,

Кто скорее из нас обежит
Около моря,
Тот и бери себе полный оброк,
Между тем там
Приготовят мешок".
Засмеялся Балда лукаво:
"Что ты это выдумал, право?
Где тебе тягаться со мною,
Со мною, с самим Балдою?
Экого послали супостата!
Подожди-ка моего
Меньшего брата".
Пошел Балда в ближний лесок,
Поймал двух зайков
Да в мешок.
И волнами так и расходилось.
Вылез бесенок:
"Полно, мужичок,
Вышлем тебе весь оброк –
Только слушай.
Видишь ты палку эту?
Выбери себе любимую мету.
Кто далее палку бросит,
Тот пускай и оброк уносит.
Что ж?
Боишься вывихнуть ручки?
Чего ты ждешь?"
– "Да жду вон этой тучки:
Зашвырну туда твою палку,
Да и начну с вами,
Чертями, свалку".
Испугался бесенок да к деду,
Рассказывать про
Балдову победу,
А Балда над морем
Опять шумит
Да чертям веревкою грозит.
Вылез опять бесенок:

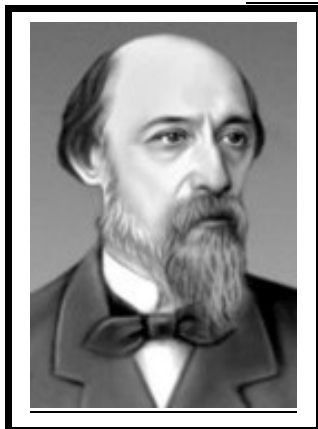
Приговаривая:
"Братец мой любимый,
Устал, бедняжка!
Отдохни, родимый".
Бесенок оторопел,
Хвостик поджал,
Совсем присмирел,
На братца поглядывает боком.
"Погоди, – говорит.
– Схожу за оброком".
Пошел к деду, говорит: "Беда!
Обогнал меня меньшей Балда!"
Старый Бес стал тут
Думать думу.
А Балда наделал такого шуму,
Что все море смутилось
Под кобылу подлез,
Понатужился,
Понапружился,
Приподнял кобылу,
Два шага шагнул.
На третьем упал,
Ножки протянул.
А Балда ему: "Глупый ты бес,
Куда ж ты за нами полез?
И руками-то снести не смог,
А я, смотри, снесу промеж ног".
Сел Балда
На кобылку верхом
Да версту проскакал, так что
пыль столбом.
Испугался бесенок и к деду
Пошел рассказывать
Про такую победу.
Черти стали в кружок,
Делать нечего –
Собрали полный оброк

"Что ты хлопочешь?
Будет тебе оброк,
Коли захочешь..."
– "Нет, – говорит Балда, –
Теперь моя черед,
Условия сам назначу,
Задам тебе, враженок, задачу.
Посмотрим, какова у тебе сила.
Видишь: там сивая кобыла?
Кобылу подыми-тка ты,
Да неси ее полверсты;
Снесешь кобылу,
Оброк уж твой;
Не снесешь кобылы,
Ан будет он мой".
Бедненький бес
Да на Балду взвалили мешок.

Идет Балда, покрякивает,
А поп, завидя Балду,
Вскакивает,
За попадью прячется,
Со страху корячится.
Балда его тут отыскал,
Отдал оброк,
Платы требовать стал.
Бедный поп
Подставил лоб:
С первого щелка
Прыгнул поп до потолка;
Со второго щелка
Лишился поп языка,
А с третьего щелка
Вышибло ум у старика.
А Балда приговаривал
С укоризной:
"Не гонялся бы ты, поп,
За дешевизной".

МИКОЛА НЕКРАСОВ

Микола Олексійович Некрасов, російський поет, письменник і публіцист, народився 10 жовтня 1821 року в містечку Немирові Вінницького повіту Подольської губернії в сім'ї дрібномаєтного дворянина, поручика Олексія Сергійовича Некрасова та уродженої жительки Варшави Олени Андріївни Закревської.

Дитячі роки поет провів у Грешневі Ярославської губернії, родовому маєтку батька. Характер у батька був непростий, що наклало свій відбиток на особистість майбутнього поета. Мати

Миколи, культурна та освічена жінка, прищепила сину з дитинства любов до літератури.

В 1832-1837 роках Микола навчається в Ярославській гімназії, де починає складати сатиричні вірші. Це призводить до конфліктів з наставниками.

В 16 років він їде в Петербург, щоб за вимогою батька поступити у дворянський полк. Але замість цього намагається вступити до університету. Миколі не вдається скласти вступні іспити, і він певний час відвідує лекції на філологічному факультеті як вільний слухач. Дізнавшись про це, батько припиняє його фінансувати. Без джерела стабільного доходу Некрасов перебуває на межі виживання. Але поступово він починає співпрацювати з періодичними виданнями, писати казки та водевілі на замовлення і видає першу невдалу поетичну збірку "Мечты и звуки", тираж якої згодом намагається купити і знищити.

Вірш "В дороге" (1845) вважається першим твором, схваленим критиками. В 1855 році виходить і перша поема Некрасова "Саши". Серед інших творів автора: поеми "Несчастные" (1856), "Коробейники" (1861), "Кому на Руси жить хорошо" (1876), "Русские женщины" (1872), "Мороз, Красный нос" (1863), ідилія "Крестьянские дети" (1861), вірш "Рыцарь на час" (1862) та інші.

Дитячій аудиторії присвячені твори "Генерал Топтыгин" (1867), "Дедушка Мазай и зайцы" (1870), "Пчелы" (1867), "Дядюшка Яков" (1867), "Соловьи" (1870) та інші.

Крім поетичної творчості М. Некрасов реалізує себе в організації випусків таких літературних альманахів, як: "Статейки в стихах без картинок" (1843), "Физиология Петербурга" (1845), "1 апреля" (1846), "Петербургский Сборник" (1846). В них дебютує Федір Достоевський, друкуються Іван Тургенєв, Олександр Герцен та інші видатні літератори.

Пізніше Некрасов купує права на видання журналу "Современник", в якому публікується літературна еліта тогочасного Петербурга та перспективна молодь. В цей період він співпрацює з Миколою Чернишевським та Миколою Добролюбовим, друкуючи їх соціально-політичні, історичні та критичні твори.

Після примусового закриття збірника, Некрасов як видавець арендує журнал "Отечественные записки" (1868), яким керує удвох із М. Салтиковим-Щедріним.

В 1875 році у поета виявляють рак кишківника. Він проживає ще 2 роки і в цей період пише один зі своїх найкращих творів "Последние песни".

М. Некрасов помер 27 грудня 1877 року в Петербурзі.

Іменем Некрасова названо літаки Boeing 767-36N/ER та Boeing 767 Аерофлоту, населений пункт, поблизу якого він провів дитинство (Некрасовское), вулиці в численних містах Росії та України; створено будинки-музеї та встановлено пам'ятники.

ДЕДУШКА МАЗАЙ И ЗАЙЦЫ

1

В августе, около Малых Вежей,
С старым Мазаем
Я бил дупелей.
Как-то особенно
Тихо вдруг стало,
На небе солнце
Сквозь тучу играло.
Тучка была небольшая на нем,
А разразилась
Жестоким дождем!
Прямы и светлы,
Как прутья стальные,
В землю вонзались
Струи дождевые
С силой стремительной...
Я и Мазай, мокрые,
Скрылись в какой-то сарай.
Дети, я вам
Расскажу про Мазая.
Каждое лето домой приезжая,
Я по неделе гощу у него.
Нравится мне деревенька его:
Летом, ее убирая красиво,
Исстари хмель в ней
Родится на диво,
Вся она тонет в зеленых садах;
Домики в ней на высоких
Столбах (Всю эту местность
Вода понимает,
Так что деревня весною
Всплывает, словно Венеция).
Старый Мазай
Любит до страсти
Свой низменный край.

Имеет лишь внука,
Торной дорогой
Ходить ему – скука!
За сорок верст
В Кострому напрямиком
Сбегать лесами ему нипочем:
"Лес не дорога: по птице,
По зверю выпалить можно".
– "А леший?" – "Не верю!
Раз в кураже
Я их звал-поджидал
Целую ночь – никого не видал!
За день грибов
Насбираешь корзину,
Ешь мимоходом
Бруснику, малину;
Вечером пеночка нежно поет,
Словно как в бочку пустую
Удод ухает;
Сыч разлетается к ночи,
Рожки точены, рисованы очи.
Ночью... ну, ночью
Робел я и сам:
Очень уж тихо в лесу по ночам.
Тихо как в церкви,
Когда отслужили
Службу и накрепко
Дверь затворили,
Разве какая сосна заскрипит,
Словно старуха
Во сне проворчит..."
Дня не проводит
Мазай без охоты.
Жил бы он славно,
Не знал бы заботы,

Вдов он, бездетен,
Начал частенько Мазай
пуделять. Впрочем, в отчаянье
Он не приходит:
Выпалит дедушка
– Заяц уходит,
Дедушка пальцем
Косому грозит:
"Врешь – упадешь!"
– Добродушно кричит.
Знает он много
Рассказов забавных
Про деревенских
Охотников славных:
Кузя сломал у ружьишка курок,
Спичек таскает
С собой коробок,
Сядет за кустом,
Тетерю подманит,
Спичку к затравке
Приложит – и грянет!
Ходит с ружьишком
Другой Зверолов, носит
С собою горшок угольков.
"Что ты таскаешь
Горшок с угольками?"
"Больно, родимый,
Я зябок руками;
Ежели зайца теперь сослежу,
Прежде я сяду, ружье положу,
Над уголочками руки погрею,
Да уж потом
И палю по злодею!"
"Вот так охотник!"
– Мазай прибавлял.
Я, признаюсь, от души хохотал
Впрочем, милей анекдотов

Кабы не стали глаза изменять:

Дети, для вас я один записал...

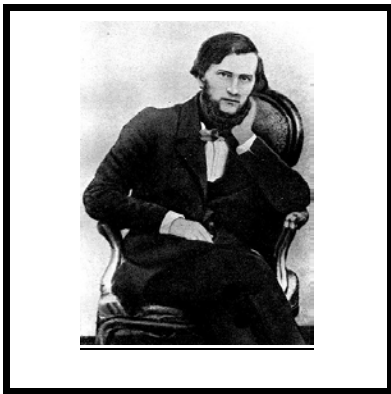
2

Старый Мазай
Разболтался в сарае:
"В нашем болотистом,
Низменном крае впятеро
больше бы дичи велось,
Кабы сетями ее не ловили,
Кабы силками ее не давили;
Зайцы вот тоже,
Их жалко до слез!
Только весенние
Воды нахлынут,
И без того они сотнями гинут.
Нет, еще мало! Бегут мужики,
Ловят, и топят,
И бьют их баграми.
Где у них совесть?..
Я раз за дровами
В лодке поехал –
Их много с реки к нам
В половодье весной нагоняет,
Еду, ловлю их.
Вода прибывает. Вижу один
Островок небольшой –
Зайцы на нем
Собралися гурьбой.
С каждой минутой
Вода подбиралась
К бедным зверькам;
Уж под ними осталось
Меньше аршина
Земли в ширину,
Меньше сажени в длину.
Тут я подъехал:

Крестьянских (Чем они хуже,
Однако, дворянских?)
Я от Мазая рассказы слышал.
Прыгайте сами!
Прыгнули зайцы мои, ничего!
Только уселась команда косая,
Весь островочек
Пропал под водой.
"То-то! – сказал я, –
Не спорьте со мной!
Слушайтесь, зайчики,
Деда Мазая!"
Этак гуторя, плывем в тишине.
Столбик не столбик,
Зайчишко на пне,
Лапки скрестивши,
Стоит, горемыка,
Взял и его – Тягота невелика!
Только что
Начал работать веслом,
Глядь, у куста копошится
Зайчиха – еле жива,
А толста как купчиха!
Я ее, дуру, накрыл зипуном -
Сильно дрожала...
Не рано уж было.
Мимо бревно суковатое шло,
Зайцев с десятков
Спасалось на нем.
"Взял бы я вас –
Да потопите лодку!"
Жаль их, однако,
Да жаль и находку –
Я зацепился багром за сучок
И за собою бревно поволок...
Было потехи у баб, ребяташек,
Как прокатил я деревней
зайчишек: "Глянь-ко: что

Лопочут ушами,
Сами ни с места; я взял одного,
Прочим скомандовал:
Мы за деревней
В реке очутились. Тут мои
Зайчики точно сбесились:
Смотрят, на задние
Лапы встают,
Лодку качают, грести не дают:
Берег завидели плуты косые,
Озимь, и рошу,
И кусты густые!..
К берегу плотно бревно
Я пригнал, лодку причалил –
И "С богом!" сказал..
И во весь дух пошли зайчишки.
А я им: "У-х!"
Живей, зверишки!
Смотри, косой,
Теперь спасайся, а чур зимой
Не попадайся! Прицелюсь –
Бух! И ляжешь... Ууу-х!..
Мигом команда
Моя разбежалась,
Только на лодке
Две пары осталось –
Сильно измокли, ослабли;
В мешок я их поклат –
И домой приволок, за ночь
Больные мои отогрелись,
Высохли, выпались,
Плотно наелись;
Вынес я их на лужок; из мешка
Вытряхнул, ухнул –
И дали стречка!
Я проводил их
Всё тем же советом:
"Не попадайся зимой!"

делает старьй Мазай!"
Ладно! Любуйся,
А нам не мешай!

Я их не бью ни весною,
Ни летом, шкура плохая,
— Линяет косой...

КОСТЯНТИН УШИНСЬКИЙ

Костянтин Дмитрович Ушинський, російський педагог, основоположник наукової педагогіки в Росії, письменник, народився 2 березня 1824 року в Тулі в сім'ї дрібномаєтного дворянина, відставного офіцера Дмитра Григоровича Ушинського. Мати Костянтина (Любов Степанівна) померла, коли йому було 12 років.

Батько був призначений суддею в Новгород-Сіверський, де хлопчик провів дитинство і навчався в гімназії до 1840 року.

Після закінчення гімназії він поступив на юридичний факультет Московського університету, де йому поталанило навчатись у блискучих викладачів (професора історії Т. Грановського та професора філософії П. Редкіна). Згодом Ушинський отримує ступінь магістра Московського університету, в 1844 році – він кандидат юриспруденції. В 1846 році Костянтина призначають виконуючим обов'язки професора в Ярославському Демидівському ліцею. Однак демократичні погляди Ушинського викликають підозру в керівництва ліцею і за ним устанавлюється таємний нагляд. В 1849 році він іде у відставку. Без викладацької роботи Костянтин деякий час заробляє на життя перекладами статей з іноземних журналів, публікацією рецензій та оглядів, але влаштуватися на викладацьку роботу йому знову вдається лише в січні 1854 року в Петербурзі в Гатчинському Сирітському інституті. За 5 років Ушинському вдалося припинити крадіжки, покращити моральний мікроклімат у закладі. Невдовзі Ушинський починає писати педагогічні статті і стає постійним автором періодичного видання "Журнал для воспитания". Він також співробітничав з журналами "Современник" і "Библиотека для чтения" (1854-1855). В 1859 році педагога запрошують на посаду інспектора класів Смольного інституту благородних дівчат у Петербурзі, де йому вдається викоринити розподіл на "благородних" і "неблагородних", закріпити викладання на російській мові, відкрити спеціальний педагогічний клас, де готували виховательок. Однак керівниця інституту звинуватила Ушинського у вільнодумстві, атеїзмі та інших недоліках. У 1862 році його змушують залишити країну "для вивчення шкільної справи за кордоном". Відвідавши шкільні заклади у Швейцарії, Германії, Франції, Бельгії та Іспанії, він досліджує тогочасні інновації в педагогіці і публікує статтю "Педагогическая поездка по Швейцарии", в якій наводить свої спостереження та висновки. За кордоном він пише перші загальнодоступні підручники з російської мови для початкової освіти "Детский мир" (1861) та "Родное слово" (1864), а також методичне керівництво для батьків і вчителів з викладання цього предмета. В середині 1860-х років Ушинський повертається в Росію і публікує свою останню наукову працю "Человек как предмет воспитания, опыт педагогической антропологии" (1867).

Педагогічна діяльність Ушинського надихає його до літературної обробки народних казок і написання власних творів для маленького читача, серед яких: "Четыре желания", "Чужое яичко", "Гадюка", "История одной яблоньки", "Как рубашка в поле выросла", "Курица и утята", "Проказы старухи-зимы", "Утренние лучи", "Дети в роще", "Играющие собаки" та інші.

В останні роки життя Ушинський виступав як видний громадський діяч, він писав статті про недільні школи, школи для ремісників, брав участь в учительському з'їзді в Криму.

Помер Ушинський в Одесі (внаслідок застуди) 3 січня 1870 року. Він похований у Києві на території Видубецького монастиря.

Іменем Ушинського названо вулиці, навчальні заклади в багатьох містах РФ та України, педагогічна бібліотека в Москві; йому встановлено пам'ятники. В СРСР існувала премія К. Д. Ушинського, а в Росії засновано медаль ім. К. Д. Ушинського.

КОЗЛЯТКИ И ВОЛК

детятушки,
Отомкнитеся, отопритеся!
Ваша мать пришла,
Молочка принесла.
Я, коза, во бору была,

"Козлятушк и	Ела траву шелковую, Пила воду студёную; Бежит молочко по вымечку, Из вымечка по копытечкам, А с копытечек во сыру землю".
-----------------	---

Козлятки услышат мать и отопрут ей двери. Она покормит их и опять уйдёт пастись. Подслушал козу волк и, когда коза ушла, подошёл к дверям избушки и запел толстым-претолстым голосом:

"Вы, детушки, вы, батюшки, Отопритеся, отворитеся! Ваша мать пришла,	Молока принесла... Полны копытцы водицы!"
--	--

Козлятки выслушали волка и говорят: "Слышим, слышим! Не матушкиным голосом поёшь, матушка поёт тоньше и не так причитывает!" – И не отворили дверей волку.

Волк так и ушёл несолоно хлебавши. Пришла мать и похвалила деток, что её послушались: "Умницы вы, деточки, что не отпёрли волку, а то бы он вас съел".

ЧУЖОЕ ЯИЧКО

Рано утром встала старушка Дарья, выбрала тёмное, укромное местечко в курятнике, поставила туда корзинку, где на мягком сене были разложены тринадцать яиц, и усадила на них хохлатку. Чуть светало, и старуха не рассмотрела, что тринадцатое яичко было зеленоватое и поменьше прочих. Сидит курица прилежно, греет яички; сбегает поклевать зёрнышек, попить водицы — и опять на место; даже вылиняла, бедняжка. И какая стала сердитая: шипит, квохчет, даже петушку не даёт подойти, а тому очень хотелось заглянуть, что там в тёмном уголке делается. Просидела курочка недели с три, и стали из яичек цыплята выклёвываться один за другим: проклюнет скорлупку носом, выскочит, отряхнётся и станет бегать, ножками пыль разгрести, червячков искать.

Позже всех проклюнулся цыплёнок из зеленоватого яичка. И какой же странный он вышел, кругленький, пушистый, жёлтый, с коротенькими ножками, с широким носиком. "Странный у меня вышел цыплёнок," — думает курица, — "и клюёт, и ходит-то он не по-нашему; носик широкий, ноги коротенькие, какой-то косолапый, с ноги на ногу переваливается". Подивилась курица своему цыплёнку, однако все какой ни есть, а всё сын. И любит, и бережёт его курица, как и прочих, а если завидит ястреба, то, распутивши перья и широко раздвинув круглые крылья, прячет под себя всех своих цыплят, не разбирая, какие у кого ноги.

Стала курочка деток учить, как из земли червячков выкапывать, и повела всю семью на берег пруда: там-де червей больше и земля мягче. Как только коротконогий цыплёнок завидел воду, так прямо и кинулся в неё. Курица кричит, крыльями машет, к воде кидается; цыплята тоже перетревожились: бегают, суетятся, пищат; и один петушок с испугу даже вскочил на камешек, выгнул шейку и в первый ещё раз в своей жизни заорал осиплым голоском: "Ку-ка-ре-ку!" Помогите, мол, добрые люди, братец тонет! Но братец не утонул, а повесело и легко, как клоч хлопчатой бумаги, плывал себе по

воде, загребая воду своими широкими, перепончатыми лапами. На крик курицы выбежала из избы старая Дарья, увидела, что делается, и закричала: "Ах-ти, грех какой! Видно, это я сослепу подложила утиное яйцо под курицу". А курица так и рвалась к пруду: насили могли отогнать, бедную.

ПЧЕЛКИ НА РАЗВЕДКАХ

Настала весна; солнце согнало снег с полей; в пожелтевшей, прошлогодней травке проглядывали свежие ярко-зелёные стебельки; почки на деревьях раскрывались и выпускали молоденькие листочки. Вот проснулась и пчёлка от своего зимнего сна, прочистила глазки мохнатыми лапками, разбудила подруг, и выглянули они в окошечко — разведать: ушёл ли снег, и лёд, и холодный северный ветер?

Видят пчёлки, что солнышко светит ярко, что везде светло и тепло, выбрались они из улья и полетели к яблоньке:

— Нет ли у тебя, яблонька, чего-нибудь для бедных пчёлочек? Мы целую зиму голодали.

— Нет, — говорит им яблонька, — вы прилетели слишком рано, мои цветы ещё спрятаны в почках. Попытайтесь у вишни.

Полетели пчёлки к вишне:

— Милая вишенка! Нет ли у тебя цветочка для голодных пчёлочек?

— Наведайтесь, милочки, завтра, — отвечает им вишня. — Сегодня ещё нет на мне ни одного открытого цветочка, а когда откроются, я буду рада гостям.

Полетели пчёлки к тюльпану, заглянули в его пёструю головку; но не было в ней ни запаха, ни мёду.

Печальные и голодные пчёлки хотели уже домой лететь, как увидели под кустиком скромный тёмно-синий цветочек — это была фиалочка. Она открыла пчёлкам свою чашечку, полную аромата и сладкого сока. Наелись, напились пчёлки и полетели домой — веселёшеньки.

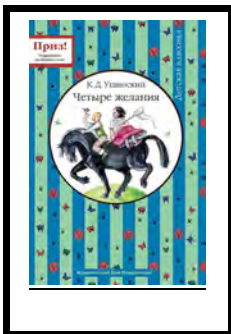
УМЕЙ ПОДОЖДАТЬ

Жили-были брат и сестра, петушок да курочка. Побежал петушок в сад и стал клевать зеленёхонькую смородину, а курочка и говорит ему: "Не ешь, Петя! Обожди, пока смородина поспеет". Петушок не послушался, клевал да клевал и наклевался так, что насилу домой добрёл. "Ох, – кричит петушок, – беда моя! Больно, сестрица, больно!" Напоила курочка петушка мятой, приложила горчичник – и прошло.

Выздоровел петушок и пошёл в поле; бегал, прыгал, разогрелся, вспотел и побежал к ручью пить холодную воду; а курочка ему кричит: "Не пей, Петя, обожди, пока простынешь". Не послушался петушок, напился холодной воды – и тут же стала бить его лихорадка: насилу курочка домой довела.

Побежала курочка за доктором, прописал доктор Пете горького лекарства, и долго пролежал петушок в постели. Выздоровел петушок к зиме и видит, что речка ледком покрылась; захотелось петушку на коньках покататься, а курочка и говорит ему: "Ох, обожди, Петя! Дай реке совсем замёрзнуть, теперь ещё лёд очень тонок, утонешь". Не послушался петушок сестры: покатился по льду; лёд проломился, и петушок – бултых в воду! Только петушка и видели.

ЧЕТЫРЕ ЖЕЛАНИЯ

Митя накатался на саночках с ледяной горы и на коньках по замёрзшей реке, прибежал домой румяный, весёлый и говорит отцу:

– Уж как весело зимой! Я бы хотел, чтобы всё зима была!

– Запиши своё желание в мою карманную книжку, – сказал отец.

Митя записал. Пришла весна. Митя вволю набегался за пёстрыми бабочками по зелёному лугу, нарвал цветов, прибежал к отцу и говорит:

— Что за прелесть весна! Я бы желал, чтобы всё весна была!

Отец опять вынул книжку и приказал Мите записать своё желание. Настало лето. Митя с отцом отправились на сенокос. Весь длинный день веселился мальчик: ловил рыбу, набрал ягод, кувырчался в душистом сене и вечером сказал отцу:

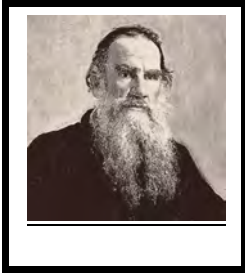
— Вот уж сегодня я повеселился вволю! Я бы желал, чтобы лету конца не было!

И это желание Мити было записано в ту же книжку. Наступила осень. В саду собирали плоды — румяные яблоки и жёлтые груши. Митя был в восторге и говорил отцу:

— Осень лучше всех времён года!

Тогда отец вынул записную книжку и показал мальчику, что он то же самое говорил и о весне, и о зиме, и о лете.

ЛЕВ ТОЛСТОЙ

Лев Миколайович Толстой, російський прозаїк, публіцист, просвітник, філософ, народився 9 вересня 1828 року в Ясній Полянї Тульської губернії в сім'ї відставного підполковника Павлоградського гусарського полку, графа Миколи Ілліча Толстого та княжни Марії Миколаївни Волконської. Мати померла, коли Льву не було і 2 років, а батько, коли хлопчику виповнилось 9. Діти опинилися під опікою родичів в Ясній Полянї, а потім – у Казані.

Освітою Толстого займаються приватні вчителі-іноземці, що дозволяє йому вступити в Імператорський Казанський університет для вивчення східних мов. В кінці першого курсу через конфлікт із викладачем він отримує незадовільні оцінки з історії та історії філософії. Толстой переходить на юридичний факультет, але не закінчує його. Захопившись на другому курсі науковою роботою, пов'язаною з питаннями соціального устрою, він у 1847 році переїздить у Ясну Полян, де багато читає і намагається покращити життя 700 кріпаків, які перейшли до нього у спадщину разом із обійстям. У 1849 році він уперше відкриває школу для селянських дітей, в якій інколи проводить заняття сам. Толстой не задоволений своїми успіхами у відносинах із селянами і їде в Петербург, щоб скласти іспити на одержання звання кандидата права. Склавши два з трьох іспитів, він відмовляється від цієї ідеї та повертається в село. В 1851 році старший брат переконує його поїхати служити на Кавказ, де його зараховують в артилерійський полк у Староґладові. За роки служби Толстой пише роман "Детство", оповідання "Набег", "Рубка леса", "Встреча в отряде с московским знакомым", "Записки маркера" та інші. В 1854 році письменник складає офіцерський іспит і бере участь у війні з Турцією та обороні Севастополя (1854-1855), за що нагороджений орденом Св. Анни з написом "За честь", медалями: "За зациту Севастополя 1854-1855" і "В память войны 1853-1856 гг.". У цей період він пише "Севастопольские рассказы", які друкуються в журналі "Современник". У 1856 році Толстой назавжди залишає військову службу і пише "Метель", "Два гусара", "Севастополь в августе" та "Юность". В 1857 році він їде за кордон, де активно цікавиться педагогікою (переважно в Німеччині та Франції). У 1859 році – завершує роман "Семейное счастье".

Після відміни кріпосного права (1861) Толстой повертається в Росію та пише оповідання "Три смерти". Він активно займається організацією шкіл у Крапивенському повіті та проведенням занять в Ясній Полянці. У 1862-1863 рр. Лев Миколайович видає педагогічний журнал "Ясная Поляна", який не стає популярним серед освітян.

У 1868 році Толстой пише свій найвідоміший роман-епопею "Война и мир", в 1872 – підручники "Азбука", "Новая азбука", а також серію з чотирьох читанок ("Русские книги для чтения"), затверджених Міністерством народної просвіти в якості посібників для початкових

навчальних закладів. У подальші роки він видає роман "Анна Каренина" (1877), оповідання: "Чем люди живы" (1881), "Два старика" (1885), "Три старца" (1885), "Корней Васильев", "Молитва" (1905), "Старик в церкви" (1907) та ін.

В 1873 році Толстому присуджено звання члена-кореспондента Імператорської Академії наук, а в 1900 – він почесний академік по розряду витонченої словесності. Однак його критичне ставлення до православної церкви, відображене у творах і висловлюваннях, призвело до відлучення письменника від церкви (1901).

В 1910 році Толстой таємно залишив Ясну Полян, щоб прожити останні свої дні "за своїм бажанням". У дорозі він захворів на запалення легенів і помер 20 листопада на станції Астапово (тепер Лев Толстой). Письменник похований в Ясній Полянї.

О ЛЮДЯХ БОЛЬШИХ И МАЛЕНЬКИХ

Я веду Таню за руку. Она ещё мала и ноги Тани малы.

Сел дед пить чай. "Дед! И мне чаю дай".

— "Вот тебе, внук, чай. Пей, на себя не лей".

"Засни, Вася, пришло время, уже стало вовсе темно". Петя и Маша были гости у Насти. Они вышли все вместе за кусты и сели на траву. Настя взяла хлеба и масла, и они вместе ели, а после пели песни.

Деду скучно было дома. Пришла внучка, спела песню.

Была у дома лужа. На лужу сели гуси. Гуси были серы.

Была зима, но было тепло. Было много снега. Дети были на пруду. Взяли снегу, клали куклу. Руки зябли. Зато кукла вышла славно. Во рту куклы была трубка. Глаза куклы были угли.

ПОШЛА КАТЯ ПОУТРУ

Пошла Катя поутру по грибы, взяла Машу. Маша была мала. На пути была речка. Катя взяла Машу себе на спину. Сняла чулки и пошла по воде. "Сиди крепче, Маша, да не жми меня за шею. Пусти ручки, а то мне душно". И Катя снесла Машу.

Саша был трус. Была гроза, гром. Саша влез в шкаф. Там ему было темно и душно. Саше не слышно было, прошла ли гроза. Сиди, Саша, долго в шкапу за то, что ты трус.

Была у Насти кукла. Настя звала куклу "дочка". Мама дала Насте для ее куклы все, что надо. Были у куклы юбки, кофты, платки, чулки, были даже гребни, щетки, бусы.

Была драка между Жучкой и кошкой. Кошка стала есть, а Жучка пришла. Кошка Жучку лапой за нос. Жучка кошку за хвост. Кошка Жучке в глаза. Жучка кошку за шею. Тетя шла мимо, несла ведро с водой и стала лить на кошку и Жучку водой.

Несла Жучка кость через мост. Глядь, а в воде ее тень. Пришло Жучке на ум, что в воде не тень, а Жучка и кость. Она и пусти свою кость, чтобы ту взять. Ту не взяла, а своя ко дну пошла. Старик сажал яблони. Ему сказали: "Зачем тебе эти яблони? Долго ждать с этих яблонь плода, и ты не съешь с них

яблочка". Старик сказал: "Я не съем, другие съедят, мне спасибо скажут".

ЩЕНКИ

У Розки были щенки во дворе на сене. Розка ушла. Дети пришли и взяли щенка и снесли на печку. Розка пришла, не нашла щенка и выла. После нашла щенка и выла подле печки. Дети сняли щенка и дали Розке. И Розка снесла щенка во рту на место.

ТРИ МЕДВЕДЯ

Одна девочка ушла из дома в лес. В лесу она заблудилась и стала искать дорогу домой, да не нашла, а пришла в лесу к домику.

Дверь была открыта: она посмотрела в дверь, видит – в домике никого нет, и вошла. В домике этом жили три медведя. Один медведь был отец, звали его Михаил Иванович. Он был большой и лохматый.

Другой была медведица. Она была поменьше, и звали ее Настасья Петровна. Третий был маленький медвежонок, и звали его Мишутка. Медведей не было дома, они ушли гулять по лесу.

В домике было две комнаты: одна столовая, другая спальня. Девочка вошла в столовую и увидела на столе три чашки с похлебкой. Первая чашка, очень большая, была Михайлы Ивановичева. Вторая чашка, поменьше, была Настасьи Петровнина; третья, синенькая чашечка, была Мишуткина. Подле каждой чашки лежала ложка: большая, средняя и маленькая. Девочка взяла самую большую ложку и похлебала из самой большой чашки; потом взяла среднюю ложку и похлебала из средней чашки, потом взяла маленькую ложечку и похлебала из синенькой чашечки; и Мишуткина похлебка ей показалась лучше всех. Девочка захотела сесть и видит у стола три стула: один большой, Михайлы Иваныча, другой поменьше, Настасьи Петровнин, и третий, маленький, с синенькой подушечкой – Мишуткин. Она полезла на большой стул и упала; потом села на средний стул, на нем было неловко, потом села на маленький стульчик и засмеялась, так было хорошо. Она взяла синенькую чашечку на колена и стала есть. Поела всю похлебку и стала качаться на стуле.

Стульчик проломился, и она упала на пол. Она встала, подняла стульчик и пошла в другую горницу. Там стояли три кровати: одна большая — Михайлы Ивановыча, другая средняя — Настасьи Петровны, третья маленькая — Мишенькина. Девочка легла в большую, ей было слишком просторно; легла в среднюю — было слишком высоко; легла в маленькую — кровать пришлась ей как раз впору, и она заснула.

А медведи пришли домой голодные и захотели обедать. Большой медведь взял свою чашку, взглянул и заревел страшным голосом: "Кто хлебал в моей чашке!" Настасья Петровна посмотрела свою чашку и зарычала не так громко: "Кто хлебал в моей чашке!" А Мишутка увидел свою пустую чашечку и запищал тонким голосом: "Кто хлебал в моей чашке и все выхлебал!" Михайло Иваныч взглянул на свой стул и зарычал страшным голосом: "Кто сидел на моем стуле и сдвинул его с места!" Настасья Петровна взглянула на свой стул и зарычала не так громко: "Кто сидел на моем стуле и сдвинул его с места!" Мишутка взглянул на свой сломанный стульчик и пропищал: "Кто сидел на моем стуле и сломал его!"

Медведи пришли в другую горницу. "Кто ложился в мою постель и смял ее!" — заревел Михайло Иваныч страшным голосом. "Кто ложился в мою постель и смял ее!" — зарычала Настасья Петровна не так громко. А Мишенька подставил скамеечку, полез в свою кровать и запищал тонким голосом: "Кто ложился в мою постель!" И вдруг он увидел девочку и завизжал так, как будто его режут: "Вот она! Держи, держи! Вот она! Вот она! Ай-яяй! Держи!" Он хотел ее укусить. Девочка открыла глаза, увидела медведей и бросилась к окну. Окно было открыто, она выскочила в окно и убежала.

И медведи не догнали ее.

КОТЕНОК

Были брат и сестра - Вася и Катя; и у них была кошка. Весной кошка пропала. Дети искали её везде, но не могли найти.

Один раз они играли подле амбара и услышали - над головой кто-то мяучит тонкими голосами. Вася влез по лестнице под крышу амбара. А Катя стояла и всё спрашивала:

- Нашёл? Нашёл?

Но Вася не отвечал ей. Наконец Вася закричал ей:

- Нашёл! Наша кошка... и у неё котят; такие чудесные; иди сюда скорее.

Катя побежала домой, достала молока и принесла кошке.

Котят было пять. Когда они выросли немножко и стали вылезать из-под угла, где вывелись, дети выбрали себе одного котёнка, серого с белыми лапками, и принесли в дом. Мать раздала всех остальных котят, а этого оставила детям. Дети кормили его, играли с ним и клали с собой спать.

Один раз дети пошли играть на дорогу и взяли с собой котёнка.

Ветер шевелил солому по дороге, а котёнок играл с соломой, и дети радовались на него. Потом они нашли подле дороги щавель, пошли собирать его и забыли про котёнка.

Вдруг они услышали, что кто-то громко кричит:

“Назад, назад!” - и увидали, что скачет охотник, а впереди его две собаки увидали котёнка и хотят схватить его. А котёнок, глупый, вместо того чтобы бежать, присел к земле, сторбил спину и смотрит на собак.

Катя испугалась собак, закричала и побежала прочь от них. А Вася, что было духу, пустился к котёнку и в одно время с собаками подбежал к нему.

Собаки хотели схватить котёнка, но Вася упал животом на котёнка и закрыл его от собак.

Охотник подскакал и отогнал собак, а Вася принёс домой котёнка и уж больше не брал его с собой в поле.

УМНАЯ ГАЛКА

Хотела Галка пить. На дворе стоял кувшин с водой, а в кувшине была вода только на дне. Галке нельзя было достать. Она стала кидать в кувшин камушки и столько набросала, что вода стала выше и можно было пить.

ОТЕЦ И СЫНОВЬЯ

Отец приказал сыновьям, чтобы жили в согласии; они не слушались. Вот он велел принести веник и говорит:

– Сломайте!

Сколько они ни бились, не могли сломать. Тогда отец развязал веник и велел ломать по одному пруту.

Они легко переломали прутья поодиночке.

Отец и говорит:

– Так-то и вы: если в согласии жить будете, никто вас не одолеет; а если будете ссориться да все врозь – вас всякий легко погубит.

КОСТОЧКА

Купила мать слив и хотела их дать детям после обеда. Они лежали на тарелке. Ваня никогда не ел слив и всё нюхал их. И очень они ему нравились. Очень хотелось съесть. Он всё ходил мимо слив. Когда никого не было в горнице, он не удержался, схватил одну сливу и съел.

Перед обедом мать сочла сливы и видит, одной нет.

Она сказала отцу.

За обедом отец и говорит:

– А что, дети, не съел ли кто-нибудь одну сливу?

Все сказали:

– Нет.

Ваня покраснел, как рак, и сказал тоже:

– Нет, я не ел.

Тогда отец сказал:

– Что съел кто-нибудь из вас, это нехорошо; но не в том беда. Беда в том, что в сливах есть косточки, и если кто не умеет их есть и проглотит косточку, то через день умрёт. Я этого боюсь.

Ваня побледнел и сказал:

– Нет, я косточку бросил за окошко.

И все засмеялись, а Ваня заплакал.

ПОЖАРНЫЕ СОБАКИ

Бывает часто, что в городах на пожарах остаются дети в домах и их нельзя выгасшить, потому что они от испуга спрячутся и молчат, а от дыма нельзя их рассмотреть. Для этого в Лондоне приучены собаки. Собаки эти живут с пожарными, и когда загорится дом, то пожарные посылают собак выгаскивать детей. Одна такая собака в Лондоне спасла двенадцать детей; ее звали Боб. Один раз загорелся дом. И когда пожарные приехали к дому, к ним выбежала женщина. Она плакала и говорила, что в доме осталась двухлетняя девочка. Пожарные послали Боба. Боб побежал по лестнице и скрылся в дыме. Через пять минут он выбежал из дома и в зубах за рубашонку нес девочку. Мать бросилась к дочери и плакала от радости, что дочь была жива. Пожарные ласкали собаку и осматривали ее — не обгорела ли она; но Боб рвался опять в дом. Пожарные подумали, что в доме есть еще что-нибудь живое, и пустили его. Собака побежала в дом и скоро выбежала с чем-то в зубах. Когда народ рассмотрел то, что она несла, то все расхохотались: она несла большую куклу.

ВОРОБЕЙ

Увидел воробей, что человек идёт лён сеять. Воробей полетел к птицам и сказал:

— Птицы, летите скорее льняное семя клевать. Вырастет лён, станет человек нитки делать, из ниток сети вязать, нас ловить будет.

Птицы не послушались воробья, и он не мог выклевать всего семени. Зацвёл лён, воробей опять стал звать птиц склевать лён, чтобы после ото льна птицам беды не было. Птицы не послушались. Пospel лён. Воробей в третий раз сзывал птиц. И в третий раз птицы его не послушались. Тогда воробей рассердился на птиц, улетел от них и стал с людьми у жилья жить.

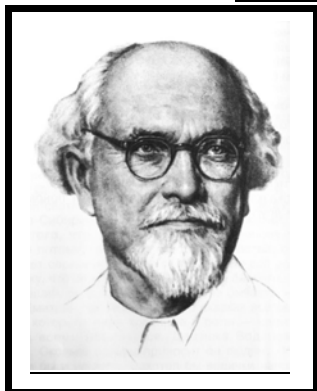
ДВА ТОВАРИЩА

Шли по лесу два товарища, и выскочил на них медведь. Один бросился бежать, влез на дерево и спрятался, а другой остался на дороге. Делать было ему нечего — он упал наземь и

притворился мертвым. Медведь подошел к нему и стал нюхать: он и дышать перестал. Медведь понюхал ему лицо, подумал, что мертвый, и отошел. Когда медведь ушел, тот слез с дерева и смеется: "Ну что, — говорит, — медведь тебе на ухо говорил?"

"А он сказал мне, что — плохие люди те, которые в опасности от товарищей убегают".

МИХАЙЛО ПРИШВИН

Михайло Михайлович Пришвин, російський письменник, народився 4 лютого 1873 року в с. Хрущово-Льовшино Єлецького повіту Орловської губернії в сім'ї, що належала до купецького стану.

Батько Михайла отримав великий спадок від свого батька, але все програв у карти і помер від алкоголізму.

В 1882 році зусиллями матері хлопчика віддали навчатися в початкову сільську школу, а наступного року його перевели в перший клас Єлецької класичної гімназії.

Але у 4 класі Михайла відрахували за зухвальство у ставленні до вчителя географії. Закінчувати навчання йому довелося в Тюменському реальному училищі. В 1893-1897 юнак одержав вищу освіту в Ризькому політехнічному інституті. В цей період майбутній письменник був арештований за участь у марксистських гуртках і провів рік у Митавській в'язниці. В 1900-1902 роках він учився на агрономічному відділенні Лейпцизького університету, закінчивши який працював у Лузі земським агрономом. Тоді ж він надрукував декілька фахових статей та книг.

В 1906 році було опубліковане перше художнє оповідання Пришвина "Сапок". На матеріалі своїх подорожей по Олонецькій губернії (Карелія) він написав книгу "В краю непуганних птиць" (1907). У ній автор описав свої спостереження за природою та побутом місцевого населення. Новизна та докладність описаних фактів принесли авторові срібну медаль та звання дійсного члена Імператорського географічного товариства.

Після подорожі по Криму і Казахстану в 1912-1914 виходить перше зібрання творів Пришвина в 3-х томах. В 1915-1916 роках він працює військовим кореспондентом на фронті, а в 1918-1922 роках – сільським учителем на Смоленщині. В 1921 році написана його повість "Мирская чаша", в 1925 році – книга "Родники Берендея", а в 1927-1930 роках вийшло зібрання творів у семи томах з передмовою Максима Горького. З 1923 року Пришвин живе в Москві. В 1935 році подорож у північні ліси дала письменнику матеріал для написання нарису

"Берендеева чаща". В 1940 році він друкує прозаїчну поему "Фацелия". Твори письменника нараховують загалом 8 томів.

Михайло Пришвін помер 16 січня 1954 року в Москві.

ЛИСИЧКИН ХЛЕБ

Однажды я проходил в лесу целый день и под вечер вернулся домой с богатой добычей. Снял я с плеч тяжелую сумку и стал свое добро выкладывать на стол.

— Это что за птица? — спросила Зиночка.

— Терентий, — ответил я.

И рассказал ей про тетерева, как он живет в лесу, как бормочет весной, как березовые почки клюют, ягодки осенью в болотах собирает, зимой греется от ветра под снегом. Рассказал ей тоже про рябчика, показал ей, что серенький, с хохолком, и посвистел в дудочку по-рябчиному и ей дал посвистеть. Еще я высыпал на стол много белых грибов, и красных, и черных. Еще у меня была в кармане кровавая ягода костяника, и голубая черника, и красная брусника. Еще я принес с собой ароматный комочек сосновой смолы, дал понюхать девочке и сказал, что этой смолкой деревья лечатся.

— Кто же их там лечит? — спросила Зиночка.

— Сами лечатся, — ответил я. — Придет, бывает, охотник, захочется ему отдохнуть, он и воткнет топор в дерево и на топор сумку повесит, а сам ляжет под деревом. Поспит, отдохнет. Вынет из дерева топор, сумку наденет, уйдет. А из ранки от топора из дерева побежит эта ароматная смолка, и ранку эту затынет.

Тоже, нарочно для Зиночки, принес я разных чудесных трав по листику, по корешку, по цветочку кукушкины слезки, валерьянка, петров крест, заячья капуста. И как раз под заячьей капустой лежал у меня кусок черного хлеба: со мной это постоянно бывает, что когда не возьму хлеба в лес — голодно, а возьму — забуду съесть и назад принесу. А Зиночка, когда увидела у меня под заячьей капустой черный хлеб, так и обомлела:

— Откуда же это в лесу взялся хлеб?

— Что же тут удивительного? Ведь есть же там капуста!

— Заячья.

— А хлеб — лисичкин. Отведай.

Осторожно попробовала и начала есть:

— Хороший лисичкин хлеб!

И съела весь мой черный хлеб дочиста. Так и пошло у нас: Зиночка, копуля такая, часто и белый-то хлеб не берет, а как я из леса лисичкин хлеб принесу, съест всегда его весь и похвалит:

— Лисичкин хлеб куда лучше нашего!

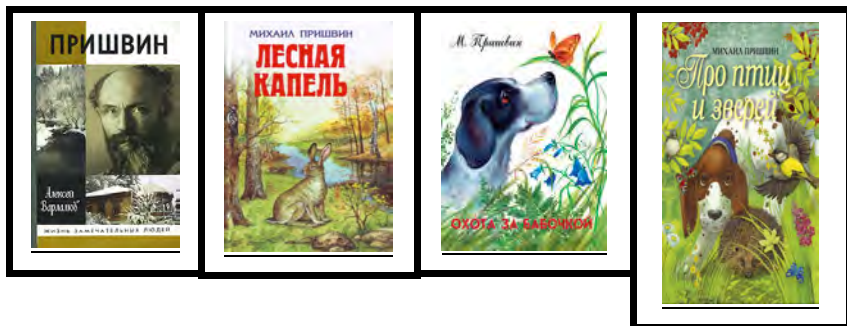

ЗОЛОТОЙ ЛУГ

У нас с братом, когда созревают одуванчики, была с ними постоянная забава. Бывало идем куда-нибудь на свой промысел — он впереди, я в пяту.

— Сережа! — позову я его деловито.

Он оглянется, а я фукну ему одуванчиком прямо в лицо. За это он начинает меня подкарауливать и тоже, как зазеваешься, фукнет. И так мы эти неинтересные цветы срывали только для забавы. Но раз мне удалось сделать открытие. Мы жили в деревне, перед окном у нас был луг, весь золотой от множества цветущих одуванчиков. Это было очень красиво. Все говорили "Очень красиво! Луг — золотой". Однажды я рано встал удить рыбу и заметил, что луг был не золотой, а зеленый. Когда же я возвращался около полудня домой, луг был опять весь золотой. Я стал наблюдать. К вечеру луг опять позеленел. Тогда я пошел, отыскал одуванчик, и оказалось, что он сжал свои лепестки, как все равно если бы у нас пальцы со стороны ладони были желтые и, сжав в кулак, мы закрыли бы желтое. Утром, когда солнце взошло, я видел, как одуванчики раскрывают свои ладони, и от этого луг становится опять золотым. С тех пор одуванчик стал для нас одним из самых интересных цветов, потому что они спать ложились вместе с нами, детьми, и вместе с нами вставали.

ДЖАННІ РОДАРИ

Джанні Родарі, дитячий письменник, поет і журналіст, народився 23 жовтня 1920 року в містечку Оменья на півночі Італії у сім'ї пекаря. Його батько помер, коли Джанні було 10 років, і він разом із двома братами ріс у рідному селі матері — Варесотто.

Родарі з дитинства захоплювався музикою (брав уроки гри на скрипці) та книгами (читав твори Ніцше, Шопенгауера, Леніна та Троцького).

Після трьох років навчання в семінарії Джанні одержав диплом учителя та у віці 17 років почав викладати у початкових класах місцевих сільських шкіл. У 1939 році юнак деякий час відвідував заняття на філологічному факультеті Міланського університету. Під час Другої світової війни Родарі став учасником Руху опору та в 1944 році вступив до Італійської Комуністичної партії. З 1948 року він працює журналістом у газеті "Уніта" (L'Unità) і починає писати книги для дітей.

В 1950 році Родарі призначений редактором дитячого журналу *Il Pioniere*, в Римі. В 1951 році він публікує першу збірку віршів "Книжка веселих віршів" та свій найвідоміший твір "Пригоди Чіполліно". В 1957 році Джанні складає іспит на звання професійного журналіста.

Серед численних творів автора: збірка віршів "Поїзд віршів" (*Il treno delle filastrocche*, 1952), "Джельсоміно в Країні брехунів" (*Gelsomino nel paese dei bugiardi*, 1959), збірка "Вірші в небі та на землі" (*Filastrocche in cielo e in terra*, 1960), збірка "Казки по телефону" (*Favole al telefono*, 1960), "Джип у телевізорі" (*Gip nel televisore*, 1962), "Планета новорічних ялинок" (*Il pianeta degli alberi di Natale*, 1962), "Подорож Блакитної Стріли" (*La freccia azzurra*, 1964), збірка "Торт у небі" (*La Torta in cielo*, 1966), "Як подорожував Джованніно на прізвисько Ледаццо" (*I viaggi di Giovannino Perdigiorno*, 1973) та інші. Родарі був жонатий на Марії Терезі Феретті, з якою у них в 1957 році народилася дочка Паола.

В 1970 році Родарі одержав престижну премію Ганса Хрїстіана Андерсена, яка принесла йому світову славу.

Родарі помер 14 квітня 1980 року в Римі від тяжкої хвороби.

ДАЛЕКОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ

Хочу я по всей
Прокатиться планете,
Разведать, что делают
Дети на свете.
Как их зовут?
Хорошо ли живут?
Выяснить надо,
Кто учится в школе,
Справиться, школа
У них далеко ли,
Как их здоровье,
Сколько им лет,
Есть ли у папы работа иль нет.
Кто поправляет
На них одеяльце,
Кто им лекарство
С вареньем дает?
Кто погрозит им рукой,
Если пальцы
Вдруг, по привычке,
Возьмут они в рот?
Кто говорит им:
"Какой ты лохматый!",
Гребнем пытаясь
Пригладить вихор?
Кто терпеливо
Им ставит заплаты,
Если порвутся штаны о забор?
Я бы хотел поскорей убедиться,

Кто из детей
Темноты не боится,
Есть ли всегда
В изголовье ребят
Радостный сон наготове?
Кто их, когда они
Долго не спят,
За руку держит с любовью?
Кто говорит им,
Что тень на полу —
Только от платьев,
Висящих в углу?
Так обойду я
Все страны на свете,
Детям скажу я:
— Здравствуйте, дети,
Белые, желтые,
Красные, черные,
Дети степные, лесные и горные,
Дети Турина, ребята Берлина,
Веселые дети
Москвы и Пекина,
Печальные дети
Рассветной страны —
Живые цветы под косою войны!
Каков бы он ни был,
Волос ваших цвет,
Детям мира — привет!
(В переводе С. Маршака)

ЧЕМ ПАХНУТ ремесла?

У каждого дела
Запах особый:

Стружкой пахнет
И свежей доской.

В булочной пахнет
Тестом и сдобой.
Мимо столярной
Идѣшь мастерской, -
Куртка шофѣра
Пахнет бензином.
Блуза рабочего -
Маслом машинным.
Пахнет кондитер
Орехом мускатным.
Доктор в халате -
Лекарством приятным.
Рыхлой землѣю,
Полеми лугом

Пахнет маляр
Скипидаром и краской.
Пахнет стекольщик
Оконной замазкой.
Пахнет крестьянин,
Идуций за плугом.
Рыбой и морем
Пахнет рыбак.
Только безделье
Не пахнет никак..
Сколько ни душится
Лодырь богатый,
Очень неважно
Он пахнет, ребята!

(В переводе С. Маршак)

СОНЦЕ І ХМАРА

Веселе величаве сонце подорожувало небом на своїй вогняній кареті, розсилаючи на всі боки своє проміння. А поряд пливла грозова хмара, вона гнівалась і безперестанку мимрила:

— Ех ти, марнотрате пришелепуватий, розкидай, розкидай свої промені, побачиш, що тобі зостанеться!

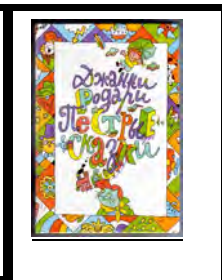
А сонце щедро сяло на землю проміння, і кожна виноградинка на виноградних лозах щомиті брала собі один-два промінці, кожен павучок, кожна билінка, квітка, водяна крапелька брали свою частку щедрого тепла.

— Нехай, нехай тебе обкрадають. Побачиш, яка їхня дяка, коли вже нічого буде красти.

А сонце ї далі весело котилося по небу, розсипаючи навкруги мільйони, мільярди промінців, і навіть не лічило їх.

Аж надвечір сонце полічило, скільки промінців у нього залишилося: о диво! — не бракувало жодного. Приголомшена хмара посипалась додолу градом, а сонце весело пірнуло в море.

(Переклад українською мовою І. Дзюби).

АСТРІД ЛІНДГРЕН.

Астрід Анна Емілія Еріксон (по чоловікові Ліндгрен), шведська журналістка та дитяча письменниця, народилась 14 жовтня 1907 року на хуторі Нас, недалеко від Віммербю (Швеція), в сім'ї фермерів.

Закінчивши школу, вона працювала у місцевій газеті, а згодом у 1926 році переїхала до Стокгольму, де поступила у школу секретарів.

Першу велику казку "Пеппі Довга Панчоха" Ліндгрен придумала у 1944 році, щоб розважити свою важко хвору доньку. У цьому ж році письменниця зламала ногу і вирішила використати свій вільний час, записуючи цю казку. Видавництво з ентузіазмом поставилося до Пеппі, і книга миттєво стала популярною. За нею послідували продовження (у 1945, 1946, 1948 та 1979). Ідею трилогії про Карлсона, котрий живе на даху (1955, 1962, 1968) підказала дочка, яка розповідала про маленького веселого чоловічка, що залітав до неї у вікно і ховався за картину, коли заходили дорослі.

Серед інших "Бріт-Марі розкриває "Калле Блюмквіст" "Расмус-бурлака" (1956, Бюллербю" (1949, 1952), Бешкетників" (1958, Льоннебергі" (1963, 1985, 1986), "Черстин і Нільс Карлсон" (1949), (1954), "Брати Левине дочка розбійника" запхнула в ніс горошину" (1991) та ін. Майже всі твори екранізовані. Книги Ліндгрен заклали традицію нової дитячої літератури, вільної від моралізаторства та сентиментальності.

творів авторки: душу" (1944), серії (1946, 1951, 1953), 1957), "Ми всі з " В у л и ц я 1961), "Еміль з 1966, 1970, 1976, я" (1945), "Крихітка "Міо, мій Міо" Серце" (1973), "Роні, (1981), "Як Лісабет

В 1957 році Ліндгрен стала першим дитячим письменником, кому було присуджено премію Шведської держави за літературні досягнення. Вона є лауреатом премій імені Ганса Хрестіана Андерсена та Льюїса Керрола, нагороди ЮНЕСКО та різних урядів, Срібного Ведмеда (за фільм "Ронні - дочка розбійника") та ін. Іменем Астрід Ліндгрен названо одну з малих планет, їй за життя було встановлено пам'ятник у центрі Стокгольма. Іменем письменниці названо міжнародну літературну премію.

Померла Астрід Ліндгрен 28 січня 2002 року в Стокгольмі.

МАЛИЙ І КАРЛСОН

Частина перша. Про Карлсона, що живе на даху

У місті Стокгольмі, на звичайній собі вулиці, у звичайному собі будинку мешкає звичайна собі родина Свантесонів. Це звичайний собі тато, і звичайна собі мама, і троє звичайних собі дітей – Боссе, Бетан і Малий.

– Ба ні, я не звичайний хлопець, – каже Малий.

Але це неправда. Він таки звичайнісінький. Бо хіба мало є на світі семирічних хлопчаків, синьооких, кирпиченьких, з немитими вухами, в завжди подертих на колінах штанцях? Отож, що не кажіть, а Малий – звичайнісінький собі хлопець.

Боссе – п'ятнадцять років і він любить грати в футбол куди більше, аніж учити уроки. Отже, він теж звичайний собі хлопчисько.

А Бетан – чотирнадцять років, і в неї зачіска точнісінько така сама, як у інших звичайних собі дівчаток.

У цілому будинку є тільки одна незвичайна істота – Карлсон, що живе на даху. Так, він живе на даху, і вже саме це вельми незвичайне. Може, в інших краях і трапляється всяка дивина, проте в Стокгольмі майже ніколи не буває, щоб хтось мав справжню хатку на даху. А от Карлсон живе якраз у такій хатці.

Карлсон – кругленький, самовпевнений чоловічок, і до того ж він може літати. В літаках і вертольотах усі люди можуть літати, а ось літати сам собою, крім Карлсона, не вміє ніхто. Досить йому покрутити за гудзика на животі, приблизно проти пупа, як на спині відразу заводиться хитромудрий моторчик. Поки моторчик розженеться, Карлсон хвилюю стоїть спокійно. Та ось моторчик працює на повну силу, і гульк – Карлсон уже здіймається й пливе в повітрі так граційно й поважно, немов якийсь директор, якщо можна уявити собі директора з моторчиком на спині.

Карлсон почуває себе чудово у своїй хатці на даху. Вечорами він сидить на ганочку, попахує люлькою і дивиться на зорі. З даху, звичайно, зорі краще видно, аніж з будь-якого іншого

місця в будинку, отож і дивно, що так мало людей живе на даху. Але нікому з мешканців будинку й на думку не спадає, що на даху можна жити. Вони навіть не здогадуються, що Карлсон має собі там, нагорі, хатку, бо вона добре схована за великим димарем. А крім того, дорослі зовсім не звертають уваги на такі маленькі хатки, як Карлсонова, навіть коли наштвхнуться на них. Якось сажотрус помітив Карлсонову хатку, коли лаштувався чистити димаря, і дуже здивувався.

– Що за лихо? – мовив він сам до себе. – Хатка! Ніхто б не повірив! Хатка на даху! Звідки вона могла тут узятися?

Та потім він почав чистити димаря, зовсім забув про хатку і більше про неї не згадував.

Малий був дуже радий, що познайомився з Карлсоном. Як тільки прилітав Карлсон, Малому ставало цікаво й весело. Певне, Карлсонові теж було приємно познайомитися з Малим, бо як-не-як, а жити самому в хатці, що про неї ніхто навіть гадки не має, не дуже весело. Адже приємно, як хтось гукає: "Гей-гоп, Карлсоне!" – коли ти прилітаєш.

Тому й так сталося, що Карлсон і Малий зустрілись. Був саме один із тих невдалих днів, коли тобі немає ніякої радості з того, що ти Малий, хоч узагалі бути Малим просто чудово. Адже він - улюбленець родини, і всі його навзаводи пестять. Та часом випадають і погані дні. Мама вилаяла його за те, що на штанях знов з'явилась дірка; Бетан сказала: "Мала замурза", а тато розсердився, що він пізно вернувся зі школи.

– Чого ти вештаєшся вулицями? – запитав він. "Вештаєшся вулицями!" Адже тато не знав, що Малий дорогою зустрів собаку. Ласкавого, гарного песика, що обнюхав Малого й помахав хвостом, ніби хотів показати, що він залюбки став би його власним собакою.

Як на Малого, то він миттю забрав би собі пса. Але все лихо в тім, що тато з мамою нізащо не хотіли заводити в хаті пса. А крім того, раптом звідкись з'явилася якась тітка й гукнула:

– Рікі, сюди!

І Малий тоді збагнув, що цей песик ніколи не стане його власним.

– Видно, я довіку не матиму свого собаки, – сумно сказав він. Сьогодні день був страх який поганий. – У вас, мамо, є тато,

Боссе й Бетан завжди тримаються разом, тільки в мене, в мене немає нікого.

- Дитино моя, в тебе ж є всі ми! – мовила мама.

- Де там... – сказав Малий ще сумніше, бо йому раптом справді здалося, що він сам-самісінький у цілому світі.

А втім, він мав принаймні одне – свою кімнату, і туди він подався.

Був чудовий, ясний весняний вечір, і вікно стояло відчинене. Білі фіранки легенько колихалися, наче махали маленьким блідим зіркам, що мерехтіли вгорі на весняному небі. Малий підійшов до вікна й почав дивитися надвір. Він думав про того ласкавого песика і уявляв собі, що той тепер робить. Може, лежить десь на кухні в кошику, і, може, на підлозі біля нього сидить хлопець – не Малий, а якийсь інший хлопець, – гладить його кудлату голову й приказує: "Рікі, ти чудовий песик!"

Малий тяжко зітхнув. Раптом він почув легеньке гудіння. Воно дедалі дужчало, і несподівано повз вікно повільно пролетів товстий чоловічок. Це й був Карлсон, що живе на даху, але ж Малий ще не знав того.

Карлсон тільки змріяв Малого довгим поглядом і полетів собі далі. Він зробив невеличке коло над дахом сусіднього будинку, облетів димар і повернувся назад до вікна. Тепер він додав швидкості і промчав повз Малого, ніби реактивний літак.

Він кілька разів пролетів отак повз вікно, а Малий стояв, припиншений, і очікував, що ж буде далі. Від хвилювання в нього аж мороз пішов по спині, бо не кожного ж дня за вікном літають товсті чоловічки.

Врешті Карлсон уповільнив літ біля самого підвіконня і гукнув:

- Гей-гоп! Можна присісти скраєчку?

- О, прошу, – відповів Малий і докинув: – А що, важко отак літати?

- Тільки не мені, – поважно відповів Карлсон. – Мені все легко, бо я найкращий у світі літун! Проте я не раджу кожному лантухові наслідувати мене.

Малий відчув, що "кожний лантух" його теж стосується, і вирішив ніколи навіть не пробувати літати.

- Як тебе звуть? – спитав Карлсон.

- Малий. Хоч насправді я звусь Сванте Свантесон.

- А мене, уяви собі, на диво звать Карлсон. Просто Карлсон, і годі. Гей-гоп, Малий!

- Гей-гоп, Карлсоне! - сказав Малий.

- Скільки тобі років? - спитав Карлсон.

- Сім, - відповів Малий.

- Чудово. Підемо далі, - мовив Карлсон.

Він хвацько перекинув через підвіконня свої коротенькі товсті ніжки й опинився в кімнаті.

- А тобі скільки років? - спитав Малий, подумавши, що Карлсон поводить ся занадто по-дитячому, як на дорослого дядька.

- Мені скільки років? - перепитав Карлсон. - Я чоловік у розквіті сил - оце все, що я можу сказати.

Малий добре не знав, що означає бути чоловіком у розквіті сил. Може, він теж чоловік у розквіті сил і тільки не знає про це? Тому він обережно спитав:

- А в скільки років буває розквіт сил?

- У всі роки,- задоволено відповів Карлсон. - У всі, принаймні, коли йдеться про мене. Я вродливий, розумний і до міри затовстий чоловік у розквіті сил.

Після цього Карлсон дістав із книжкової полицки Малиго його іграшкову парову машину.

- Давай заведемо її, - мовив він.

- Без тата ніяк не можна, - сказав Малий. - Машину мені дозволяють заводити тільки з татом або з Боссе.

- З татом, з Боссе або з Карлсоном, що живе на даху, - поправив його Карлсон. - Найкращий у світі машиніст - це Карлсон, що живе на даху. Так і передай своєму татові!

Він миттю схопив пляшку з денатуратом, що стояла побіч машини, наповнив спиртівочку й запалив її.

Хоч він був і найкращий у світі машиніст, однак наливав спирт так незграбно, що на книжковій полиці з'явилась ціла калюжа. Вона загорілась, і навколо машини затанцювало веселе блакитне полум'я. Малий злякано крикнув і кинувся до полиці.

- Спокійно, тільки спокійно! - мовив Карлсон і застережливо підняв пухку руку.

Малий не міг сидіти спокійно - адже горіла його полиця! Він схопив ганчірку й погасив полум'я. Там, де горіло, на лакованій полиці залишилися великі негарні плями.

- Глянь, яка стала полиця, - зажурився Малий. -
Що скаже мама?

- Дурниці, не варто їй згадувати, - мовив Карлсон. -
Кілька маленьких плям - це дурниці. Так і передай своїй мамі!

Він уклякнув біля машини, і очі його заблищали.

- Зараз вона запрацює.

І справді, машина скоро почала працювати. "Пах-пах-пах",
- пахкала вона.

О, це була найкраща з усіх парових машин, і Карлсон так
запишався, ніби сам її винайшов.

- Я мушу перевірити запобіжний клапан, - сказав він і
почав завзято крутити якусь ручку. - Завжди може статися лихо,
коли не перевіриш запобіжного клапана.

"Пах-пах-пах", - пахкала машина дедалі швидше й
швидше. "Пах-пах-пах". Врешті вона почала задихатися, наче
бігла під гору. Очі в Карлсона променіли.

Малого вже перестали турбувати й плями на книжковій
полиці, такий він був радий, що має чудову парову машину і що
познайомився з найкращим у світі машиністом, який так гарно
перевіряв запобіжний клапан.

- Оце-то воно, Малий! - вигукнув Карлсон. - Оце-то
пах-пах-пах! Найкращий у світі машиніст...

Більше він не встиг нічого сказати, бо раптом почувся
страшний луск, і парової машини не стало, лише уламки з неї
порозліталися по всій кімнаті;

- Вона вибухнула! - захоплено вигукнув Карлсон, ніби це
було найкраще, що могла зробити парова машина. - Справді -
таки вибухнула! А який луск, ух!

Проте Малий не міг так само радіти, як Карлсон.

У нього в очах заблищали сльози.

- Моя машина... - схлипнув він. - З неї залишилися
самі уламки!

- Дурниці, не варто їй згадувати, - сказав Карлсон і
безжурно махнув пухенькою ручкою. - Ти собі зможеш узяти
нову парову машину.

- Де? - здивувався Малий.

- У мене нагорі їх там є кілька тисяч.

- Де це в тебе нагорі? - спитав Малий.

- Нагорі, в моїй хатці на даху.

- У тебе є хатка на даху? - перепитав Малий. - І в ній кілька тисяч парових машин?

- Еге ж, принаймні кількасот набереться, - сказав Карлсон.

- О, як би я хотів подивитися на твою хатку! - вигукнув Малий.

Просто важко було повірити: хатка на даху, і в ній живе Карлсон...

- Ти ба, хатка, повна парових машин, - здивувався Малий. - Кількасот машин!

- Ну, я докладно не рахував, скільки їх, але кілька десятків буде, - сказав Карлсон. - Часом вони вибухають, проте десятків зо два ще залишилось.

- І ти даси мені одну машину?

- Ну, звичайно.

- Зараз даси?

- Ні, спочатку мені треба їх трошки оглянути, перевірити запобіжні клапани тощо. Спокійно, тільки спокійно! Днями ти її матимеш.

Малий заходився збирати далі шматки того, що недавно було його паровою машиною.

- Уявляю собі, що скаже тато, - занепокоєно промурмотів він.

Карлсон здивовано звів брови.

- Через машину? То дурниці, не варто й згадувати! Так і передай своєму татові. Я б сам сказав йому це, якби міг ще трохи побути тут і зустрітися з ним. Але мені треба зараз летіти додому, глянути, що там робиться.

- Як гарно, що ти завітав до мене, - сказав Малий. - Хоч парова машина... Ти ще колись прилетиш?

- Спокійно, тільки спокійно! - мовив Карлсон і покрутив гудзика на животі приблизно проти пупа. Моторчик зачмихав. Карлсон не рухався з місця, чекаючи, поки він добре розженеться. Та ось Карлсон відірвався від підлоги і закружляв по кімнаті.

- Мотор чогось кашляє, - сказав він. - Треба буде залетіти до майстерні, щоб його там змастили. Звичайно, я й сам міг би змастити, адже я найкращий у світі моторист. Та все часу немає... Ні, мабуть, таки загляну до майстерні.

Малий теж подумав, що так буде найкраще.

Карлсон вилетів у відчинене вікно. Його маленька товста постать чітко вимальовувалася на тлі весняного зоряного неба.

- Гей-гоп, Малий! - гукнув він, помахав пухленькою ручкою і полетів.

Карлсон буде вежу

- Я ж уже сказав, що його звать Карлсон і що живе він угорі на даху, - мовив Малий. - Що тут такого дуже дивного? Хіба люди не можуть жити, де їм хочеться?

- Не мороч нам голови, Малий, - сказала мама. - Ти налякав нас до смерті. Справжній вибух! Тебе ж могло вбити! Невже ти не розумієш цього?

- Розумію, але Карлсон однаково найкращий у світі машиніст,- відповів Малий і поважно глянув на маму.

Ну як вона не збагне, що не можна сказати "ні", коли найкращий у світі машиніст береться заводити твою парову машину!

- Треба відповідати за свої вчинки, Малий, - сказав тато, - а не складати вину на якогось Карлсона, що взагалі не існує.

- Ні, він існує! - заперечив Малий.

- Ще й літати може, - насмішкувато докинув Босе.

- Уяви собі, що може, - відповів Малий. - Я гадаю, що він ще прилетить, і ти сам побачиш.

- От якби він прилетів завтра, - сказала Бетан. - Я дам тобі крону, Малий, якщо побачу на власні очі Карлсона, що живе на даху.

- Завтра він не зможе, - пояснив Малий. - Завтра йому треба полетіти до майстерні і змастити моторчика.

- За твої витівки тебе самого треба було б змастити... - мовила мама. - Глянь, на що схожа твоя книжкова полиця?

- Карлсон каже, що це все дурниці, не врато й згадувати.

І Малий зневажливо махнув рукою, точнісінько так, як махав Карлсон. Він хотів показати мамі, що зовсім не варто побиватися через якусь там книжкову полицю. Проте на маму це ніяк не вплинуло.

- Це так каже Карлсон? - спитала вона. - Тоді передай йому, що коли він ще раз пхатиме сюди свого носа, то я так змащу його, що довіку не забуде.

Малий нічого не відповів. Він вважав, що це просто жах – таке говорити про найкращого в світі машиніста. Але на що інше можна було сподіватися такого дня, коли всі наче змовились перечити йому?

І Малий раптом затужив за Карлсоном. За бадьорим радісним Карлсоном, що так гарно махав рукою й казав, що нещастя – то дурниці, і про них не варто й згадувати. Йому так хотілося знову побачити Карлсона.

"Невже він більше ніколи не прилетить?" – з тривогою подумав Малий.

– Спокійно, тільки спокійно, – сказав собі він, достеменно як Карлсон. – Адже Карлсон пообіцяв, що прилетить.

Виявилося, що на Карлсона таки можна покластися. Бо не минуло й кількох днів, як він з'явився знов. Малий саме лежав у своїй кімнаті долілиць на підлозі й читав, коли почулося гудіння й у вікно, мов велетенський джміль, залетів Карлсон. Він покрутився по кімнаті, наспівуючи якусь веселу пісеньку. Часом він стищував літ і розглядав картини на стінах, схиливши набік голову і примруживши очі.

– Гарні картини, – сказав він. – Страх які гарні, хоч, мабуть, не такі гарні, як мої.

Малий схопився з підлоги.

Він нетямився з радощів: як добре, що Карлсон знову прилетів.

– У тебе нагорі багато картин? – спитав він.

– Кілька тисяч, – відповів Карлсон. – Я сам маюю вільної хвилини. Півників, пташок та інші гарні речі. Я найкращий у світі майстер малювати півників.

Карлсон зробив гарне коло й приземлився побіч Малого.

– Ти ба! – здивувався Малий. – Слухай... а чи не можна мені піти з тобою на дах, побачити твою хатку, твої парові машини й картини?

– Звичайно, можна, – відповів Карлсон. – А то ж як! Ласкаво прошу... колись іншим разом.

– Якби ж скоро, – зітхнув Малий.

– Спокійно, тільки спокійно! – сказав Карлсон. – Мені треба спершу трохи прибрати в хаті, але я швидко впораюсь. Відгадай, хто найкращий у світі швидкісний прибиральник?

– Мабуть, ти, – сказав Малий.

– Мабуть! – обурився Карлсон. – Ти ще кажеш "мабуть"! Як ти можеш сумніватися? Найкращий у світі швидкісний прибиральник – Карлсон, що живе на даху. Це кожному відомо.

Малий охоче вірив, що Карлсон у всьому "найкращий у світі". І вже напевне він найкращий у світі товариш в іграх. Це Малий відчув на власному досвіді. Щоправда, Крістер і Гунілла теж гарні товариші, проте куди їм до Карлсона, що живе на даху. Малий вирішив неодмінно розповісти про нього Крістерові й Гуніллі, коли вони завтра йтимуть разом зі школи. А то Крістер тільки те й робить, що хвалиться своїм псом Йофою. Малий уже давно заздрить йому.

"Хай-но Крістер завтра знов почне хвалитися своїм Йофою, я йому розповім про Карлсона. Чого вартий Йофа проти Карлсона, що живе на даху! Так я йому й скажу".

І все-таки нічого в світі Малий так не прагнув, як мати свого власного пса.

Карлсон перебив його думки.

– Я б залюбки трошки розважився, – заявив він і цікаво озирнувся довкола. – У тебе більше немає парової машини?

Малий похитав головою. Ага, парова машина. Добре, що згадав! Адже Карлсон тепер тут, і мама з татом можуть переконатися, що він таки існує. І Боссе з Бетан теж, якщо вони тепер дома.

– Хочеш піти познайомитися з моїми мамою і татом? – спитав Малий.

– Залюбки! – погодився Карлсон. – Їм буде дуже приємно зустрітися зі мною – адже я такий вродливий і розумний... – Карлсон почав задоволено походжати по кімнаті. – І до міри затовстий, – додав він. – Чоловік у розквіті сил. Твоїм мамі й татові буде дуже приємно познайомитися зі мною.

Саме тієї миті з кухні долинув ледь чутний запах смажених тюфтельок і Малий згадав, що скоро буде обід. Подумавши, він вирішив почекати, поки скінчиться обід, а вже тоді знайомити Карлсона з мамою і татом. Бо ж доброго мало виходить, коли мамам заважають смажити тюфтельки. А крім того, тато чи мама можуть раптом завести з Карлсоном розмову про парову машину або плями на книжковій полиці. Ні, цьому треба запобігти. Будь-що треба запобігти. Під час обіду Малий уже постаріється, щоб мама й тато зрозуміли, як їм слід ставитися

до найкращого в світі машиніста. Треба тільки мати час. Поки пообідають, він це владнає. А тоді запросить усіх і поведе до своєї кімнати.

"Прошу, ось вам Карлсон, що живе на даху", – скаже він.

Як же вони здивуються! Ото буде смішно дивитися на них!

Карлсон раптом перестав ходити по кімнаті. Він завмер на місці й почав принохуватися, наче мисливський собака.

– Тюфтельки, – сказав він. – Як я люблю смачні тюфтельки!

Малому стало трохи ніяково. Власне, на такі слова годилося б сказати одне: "Якщо хочеш, залишся й пообідай у мене". Проте Малий не зважувався отак просто взяти й привести з собою Карлсона до столу, нікого не попередивши. От Крістер або Гунілла – то інша річ. З ними Малий міг прибігти останньої миті, тоді, коли всі вже сиділи за столом, і сказати:

– Мамуню, Крістер і Гунілла теж хочуть горохової юшки й млинців.

Але привести на обід зовсім незнайомого товстого чоловічка, який до того ж поламав парову машину й наробив плям на книжковій полиці, так просто не можна. Але ж Карлсон ось заявив, що дуже любить смачні тюфтельки. Отже, треба конче дістати їх, а то він образиться й не захоче більше прилітати до Малого. О, скільки тепер залежало від маминих тюфтельок!

– Почекай хвильку, – мовив Малий, – я побіжу до кухні по тюфтельки.

Карлсон задоволено кивнув головою.

– Чудово! – вигукнув він. – Чудово! Тільки мерщій біжи! Адже картинами не наїсися.

Малий помчав до кухні. Там біля плити стояла мама в картатому фартусі і смажила смачні-пресмачні тюфтельки в підливі.

Мама підтрушувала над полум'ям велику сковороду, а в ній було повно-повнісінько чудових підсмажених кулєк із м'яса.

– Це ти, Малий? – сказала вона. – Скоро будемо обідати!

– Мамо, можна мені взяти в тарілку кілька тюфтельок і понести до своєї кімнати? – попросив Малий щонайніжнішим голосом.

– Зараз, синку, ми сядемо до столу, – відповіла мама.

- Я знаю, але все одно дайте... Після обіду я вам поясню, навіщо вони мені.

- Ну добре, візьми.

І мама поклала на тарілочку шість тюфтельок. О, як вони смачно пахли! І які були гарні, рум'яні – саме такі, як і треба. Малий обережно взяв тарілочку обома руками, поспішився до своєї кімнати й вигукнув, відчиняючи двері:

- Ось я, Карлсоне!

Та Карлсон кудись зник. Малий стояв з тюфтельками і не знав, що йому робити. Карлсона ніде не було видно. Малий був страх який розчарований, все відразу стало йому таке нудне.

- Він полетів, – сказав Малий сам до себе. – Полетів...

Аж нараз...

- Пік! – почулося звідкись. – Пік!

Малий оглянувся довкола. На його ліжку майже в ногах щось невеличке ворушилося під ковдрою і пицало:

- Пік! Пік!

За мить з-під ковдри визирнуло лукаве Карлсонове обличчя.

- Ха-ха-ха! – засміявся він.- Ти сказав: "Він полетів"! "Він полетів", ха-ха-ха! А я зовсім не полетів. Я просто сховався.

Тут Карлсон побачив тюфтельки і миттю крутнув гудзика на животі.

Моторчик загув, і Карлсон плавно залетів з ліжка просто до тарілочки. Він на льоту схопив тюфтельку, піднявся під стелю і вдоволено закружляв навколо лампи.

- Смачні, – сказав він. – Страх які смачні! Навіті важко повірити, що їх смажив не найкращий у світі кухар. Але це правда, нічого не скажеш, – додав Карлсон. Він знову шугнув униз до тарілочки й схопив ще одну тюфтельку.

Тієї миті з кухні почувся мамин голос:

- Малий, зараз будемо обідати, швиденько мий руки й ходи!

- Мені треба йти, – сказав Малий Карлсонові й поставив тарілочку додолу. – Та я скоро повернусь. Обіцяй, що ти почекаєш на мене.

- Добре, але що я робитиму, поки тебе не буде? – спитав Карлсон. Він шугнув униз і приземлився біля Малого. – Мені ж треба якоїсь розваги. В тебе немає ще одної парової машини?

– Ні, – відповів Малий, – машини немає, але ти можеш погратися моїми кубиками.

– Давай їх сюди! – звелів Карлсон.

Малий дістав із шафки, де він тримав свої іграшки, будівельну коробку. То була справді чудова будівельна коробка – з деталями найрізноманітнішої форми. З них можна було спорудити що завгодно.

– Ось маєш, – мовив він. – З цього можна зробити й машину, й кран, і все, що хочеш...

– Невже найкращий у світі будівельник не знає, що можна з цього спорудити, а що ні? – перебив його Карлсон.

Він запхнув до рота ще одну тюфтельку і заходився біля коробки з кубиками.

– Побачимо, побачимо, – сказав він і висипав усі кубики з коробки на підлогу.

Малому треба було вже йти, хоч він залюбки лишився б подивитися на роботу найкращого в світі будівельника. У дверях Малий ще раз оглянувся на Карлсона й побачив, що той сидить на підлозі біля купи деталей і задоволено мугикає собі під ніс:

Гей, який я спритний! Гей, який розумний!

І якраз, якраз до міри затовстий!

З останніми словами пісеньки він проковтнув четверту тюфтельку. Коли Малий зайшов до вітальні, мама, тато, Боссе й Бетан уже сиділи біля столу. Малий швиденько вмовстився на своє місце й пов'язав серветку.

– Пообіцяйте мені щось, мамо. І ви теж, тату, – попросив він.

– Що ж я маю тобі пообіцяти? – спитала мама.

– Спочатку пообіцяйте, – наполягав Малий.

Тато не хотів на таке пристати й відразу сказав:

– А як ти знов захочеш, щоб я пообіцяв тобі купити собаку?

– Ні, не собаку, – відповів Малий. – Хоч собаку ви мені теж можете пообіцяти. Ні, це зовсім інше і зовсім не страшне. Обіцяйте, що ви пообіцяєте!

– Ну, гаразд, обіцяємо, – погодилась мама.

– Ага, отже, ви пообіцяли не лаяти Карлсона, що живе на даху, за парову машину! – радісно сказав Малий.

– Цікаво, – поглузувала Бетан, – як би вони могли полати Карлсона за парову машину, коли вони ніколи його не побачать?

– Ні, побачать! – переможно заявив Малий. – Сьогодні ж після обіду. Бо Карлсон сидить у моїй кімнаті.

– Ой, я зараз удавлюся! – вигукнув Боссе. – Карлсон сидить у твоїй кімнаті?

– Уяви собі, що сидить!

Це справді була урочиста хвилина для Малого. Якби тільки вони швидше обідали, тоді побачать! Мама усміхнулася.

– Нам було б дуже приємно познайомитися з Карлсоном, – сказала вона.

– Карлсон теж так вважає, – заявив Малий.

Ось уже всі допили компот. Ось уже мама підвелася з-за столу. Настала хвилина, що її так чекав Малий.

– Ходіть усі, – попросив він.

– Нас і просити не треба, – мовила Бетан. – Я не заспокоюся, поки не побачу твого Карлсона.

Малий ішов попереду.

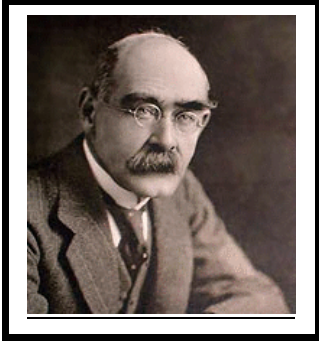
– Тільки пам'ятайте, що ви обіцяли, – нагадав він, перш ніж відчинити двері. – Ні слова про парову машину!

Він натиснув на клямку й відчинив двері. Карлсона в кімнаті не було. Цього разу справді-таки не було. Навіть на ліжку Малого нічого не ворушилося під ковдрою. Тільки на підлозі здіймалась сяк-так складена з кубиків вежа. Дуже висока і дуже вузька вежа. Хоч Карлсон, звичайно, міг спорудити і кран, і що завгодно, однак він задовольнився тим, що складав кубики один на один, і от вийшла височенна вузька вежа, а нагорі її прикрашало щось, що мало правити за баню. То була кругла тюфтелька.

(Переклад українською мовою О. Сенюк).

РЕДЬЯРД КІПЛІНГ

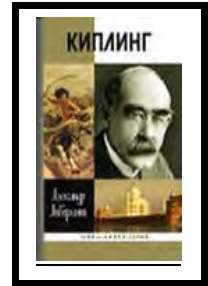
Джозеф Редьярд Кіплінг, англійський письменник і поет, народився 30 грудня 1865 року в Бомбеї (Британська Індія) в сім'ї професора місцевої школи мистецтв Джона Локвуда Кіплінга і Аліси (Макдональд) Кіплінг. Ім'я Редьярд він отримав на честь англійського озера, біля якого познайомились батьки.

У п'ятирічному віці Редьярда з сестрою відправляють на 6 років до Англії навчатись у приватному пансіоні,

господарка якого так погано ставилась до нього, що Кіплінг усе подальше життя страждав на безсоння. В 12 років його влаштовують у приватне Девонське військове училище, щоб він міг у майбутньому вступити до військової академії. Директором училища був друг сім'ї, який підтримує любов хлопчика до літератури, і той починає писати оповідання.

До військової академії Кіплінга не приймають через короткозорість, і в 1882 році батько влаштовує його журналістом до редакції "Цивільної і військової газети" (Civil and Military Gazette), яка виходила в Лакхорі (Британська Індія, тепер Пакистан). В газеті він друкує не лише репортажі, але й короткі оповідання. В середині 80-х років Кіплінг багато подорожує в якості кореспондента газети "Піонер" (Pioneer), для якої пише за контрактом дорожні нариси. У 1888 і 1889 роках виходять 6 книжок з оповіданнями, що приносять авторові визнання. Перший роман "Світло, що згасло" (The Light That Failed) виходить у 1890 році. В наступні роки публікуються вірші "Балада про Схід і Захід" (The Ballad of East and West), "Остання пісня чесного Томаса" (The Last Rhyme of True Thomas). В цей період письменник знову починає писати для дітей: виходять "Книга джунглів" (The Jungle Book) та "Друга книга джунглів" (The Second Jungle Book) (1894-1895), опубліковані збірки віршів "Сім морів" (The Seven Seas) і "Білі тези" (The white thesis), а в 1897 році виходить повість "Відважні капітани" (Captains Courageous). Найкращий за оцінкою критиків роман Кіплінга "Кім" (Kim) публікується у 1901 році. В 1902 році автор друкує дитячу книжку "Такі собі оповідання" (Just So Stories).

В цьому ж році автор купує заміський будинок в Англії, де живе до кінця життя і пише книжки: "Пак із пагорбів" (Rook of Rook's Hill) та "Нагороди і феї" (Rewards and Fairies) – казки Старої Англії, поєднані спільним оповідачем – ельфом Паком, запозиченим із п'єс Шекспіра.

В 1907 році Кіплінг стає першим англійцем, який одержав Нобелівську премію у літературі. В цьому ж році він був удостоєний нагород від університетів Парижа, Страсбурга, Афін і Торонто, а також почесних ступенів Оксфордського, Кембриджського, Единбурзького і Даремського університетів.

Кіплінг помер 18 січня 1936 року в Лондоні. Похований у Куточку поетів у Вестмінстерському абатстві.

РІККІ-ТІККІ-ТАВІ

Це розповідь про велику битву, яку Ріккі-Тіккі-Таві вів сам один у ванній кімнаті просторого бунгало у воєнному поселенні Сеговлі. Дарзі — пташка-кравець — допомагав йому, Чучундра — мускусна пацючиха, та, що ніколи не вибігає на середину кімнати, а завжди крадеться попід стіною, — давала йому поради; але по-справжньому воював один тільки Ріккі-Тіккі-Таві. Ріккі-Тіккі-Таві — це мангуста, маленьке звірятко. Шерстка і хвіст у нього такі, як у маленької кицьки, а голова — як у лисички. Та й звички в нього лисячі. Очі й кінчик носа були в Ріккі-Тіккі-Таві рожеві; будь-якою лапкою, передньою чи задньою, він міг почухатись скрізь, де йому свербіло, і міг так розпушити хвостик, що він ставав схожим на довгу круглу щітку, якою мийуть пляшки; а коли мчав у високій траві, то кричав войовниче: ріккі-тіккі-тіккі-чк! Якимсь серед літа злива вимила його з нори, де він жив із своїм батьком та матір'ю, і вода, з клекотом підхопивши його і перекидаючи в хвилях, понесла бідолаху вздовж придорожного рівчака. Там Ріккі-Тіккі вгледів невеличкий жмуток сухої трави і, вчепившись в нього, шлив, аж поки втратив тяму. Коли ж Ріккі-Тіккі опритомнів, то побачив, що лежить він, брудний і промоклий, у якомусь саду на доріжці, а над ним схилився хлопчик і каже:

— А ось мертвий мангуста! Поховаємо його!

— Ні,— відмовила хлопчикові мати.— Краще заберімо його додому та обсушімо. Може, він ще живий.

Вони принесли Ріккі-Тіккі в бунгало, і там Високий Чоловік взяв його великим та вказівним пальцями і сказав, що звірятко не вмерло, а тільки захлинулося водою. Вони загорнули його у вату й поклали біля, вогню. Ріккі-Тіккі розплющив очі й чхнув.

— Не лякайте його,— сказав Високий Чоловік (він був англієць і недавно оселився в цьому бунгалі).— Не лякайте його, і ми побачимо, що він робитиме далі.

Та налякати мангусту неможливо, бо це звірятко, від носика до кінчика хвоста, гризе безнастанна цікавість. Девіз кожного мангусти — "біжи і дізнайся", а Ріккі-Тіккі був справжнім мангустом. Він глянув на вагу, зміркував, що вона не годиться на їжу, оббіг кругом столу, сів на задні лапки, почистив шерстку, почухався і скочив хлопчикові на плече.

— Не бійся, Тедді,— сказав Високий Чоловік, хлопчиків батько,— то він хоче з тобою подружити.

— Ой, він лоскоче мені шию! — заверещав Тедді.

Ріккі-Тіккі заглянув хлопчикові за комір, понюхав вухо, потім зіскочив додолу і старанно потер собі носик.

— Просто дивно,— сказала хлопчикова мати.— І оце— дике створіння! Я гадаю, він тому такий ручний, що ми були добрі до нього.

— Мангусти всі такі,— відповів батько.— Якщо Тедді не смикатиме його за хвіст і не надумає садовити в клітку, то він оселиться в нас і не відходитиме від дому... Треба його погодувати.

Мангусті дали маленький шматочок сирого м'яса. Воно дуже сподобалось Ріккі-Тіккі; швидко упоравшись з м'ясом, він побіг на веранду, сів там на сонечку й став розпушувати шерстку, щоб просушити її. Після цього Ріккі-Тіккі відчув себе краще.

— У цьому домі є багато такого, що я повинен розвідати і пізнати,— сказав він собі.— Мабуть, навіть мої батьки за все своє життя не бачили того, що тут є. Звичайно, я залишуся і все тут розвідаю.

Цілісінський день він тільки те й робив, що нишпорив по всіх кімнатах і кутках. Ледве не потонув у ванні з водою, вмочив носик у чорнильницю на письмовому столі, а через мить обпік

його, доторкнувшись до кінчика сигари, коли видерся на коліна до Високого Чоловіка, щоб подивитись, як то люди пишуть. Коли смеркло, він побіг у кімнату до Тедді, бо йому кортіло знати, як засвічують газові лампи, а коли Тедді ліг спати, Ріккі-Тіккі шаснув до нього в постіль; проте він виявився дуже неспокійним сусідою, бо всю ніч зіскакував, прислухався до кожного шереху й біг дізнатися, в чому там справа. Батьки зайшли перед сном до свого хлопчика й побачили, що Ріккі-Тіккі чатує в нього на подушці.

— Це мені не подобається,— сказала мати.— Адаже він може вкусити дитину!

— Не бійся,— відповів батько.— Це маленьке звірятко захистить Тедді краще, ніж будь-який пес. Коли б, приміром, заповзла у кімнату гадука...

Але мати навіть слухати не схотіла про такі жахливі речі. Рано-вранці Ріккі-Тіккі в'їхав на веранду, сидючи у Тедді на плечі. Йому дали банан і шматочок вареного яйця. Він по черзі посидів на колінах у кожного, бо не існує такого мангусту, який, маючи добре виховання, не сподівався б колись стати ручним. Усі мангусту з коліски мріють про те, що житимуть у людській оселі й вільно бігатимуть з кімнати до кімнати; і мати Ріккі-Тіккі (вона жила в генеральському домі в Сеговлі) старанно навчала свого синочка, як йому слід поводитись, коли трапиться жити серед людей. Поснідавши, Ріккі-Тіккі побіг у сад подивитись, чи є там щось цікаве. Це був просторий, майже дикий сад; в ньому росли трояндові кущі, великі, немов альтанки, лимонові та апельсинові дерева, густий бамбук, буяла височенна трава. Ріккі-Тіккі навіть облизнувся.

— Яка чудова місчинка для полювання! — сказав він.

І тільки-но він подумав про полювання — хвіст у нього розпушився і став геть-чисто як довга кругла щітка, що нею миють пляшки. Він швидко обнишпорив увесь сад, нюхнув тут, нюхнув там, і, нарешті, в кущі терну почув чийсь дуже сумні голоси. Там сидів Дарзі — пташка-кравець — та його дружина. У них було чудове гніздечко: вони його зшили з двох великих листків тонкими травинками й набили пухом та ватою. Гніздечко погойдувалось на гілці, а вони сиділи на його краєчку й голосно плакали.

— Що трапилось? — спитав Ріккі-Тіккі.

— Ми дуже нещасні,— відповів Дарзі.— Одне з наших пташенят випало вчора з гнізда, і Наг проковтнув його.

— Гм,— сказав Ріккі-Тіккі,— це дуже прикро... Але я тут зовсім недавно... Хто такий Наг?

Дарзі та його дружина гулькнули в гніздечко й нічого не відповіли, бо в густій траві під кущем щось глухо засичало—так страхітливо, що Ріккі-Тіккі вмить відскочив назад на цілих два фути. Потім з трави дюйм за дюймом стала підніматися голова Нага — величезної чорної кобри, і мав цей Наг п'ять футів завдовжки від жала до кінчика хвоста. Коли Наг підняв третину свого тіла, він став погойдуватись туди й сюди, наче кульбаба під вітром, дивлячись на Ріккі-Тіккі злими очима, вираз яких ніколи не мінявся, хоч би про що він думав.

— Ти питаєш, хто такий Наг? — сказав він.— Я — Наг! Великий Брама наклав на весь наш рід свій знак, коли ще перша кобра роздула свою шию, щоб охороняти його сон. Дивись на мене і тремти!

Наг ще більше роздув свою шию, і Ріккі-Тіккі побачив на ній очкову мітку, яка душе нагадувала окуляри. На хвилину Ріккі злякався. Та довше хвилини мангусту взагалі нікого не бояться, і хоч Ріккі-Тіккі досі ніколи не бачив живої кобри, бо мати годувала його тільки мертвими, він добре знав: мангусту саме для того й живуть на світі, щоб воювати з гадюками, перемагати їх і їсти. Наг також знав про це, і в глибині його холодного серця ворухився страх.

— Ну то й що! — сказав Ріккі-Тіккі, і хвіст у нього знову розпушився.— Є в тебе знаки чи ні, однаково ти не маєш права ковтати пташенят, які випали з гнізда!

А Наг тим часом пильно придивлявся, чи не ворухиться трава за спиною у Ріккі-Тіккі. Він знав, що коли вже в саду оселилися мангусту, то рано чи пізно вони задують його і всю його родину. Але зараз йому треба було приспати пильність свого ворога. Він трохи опустив голову і відхилив її вбік.

— Ану поговорімо,— сказав Наг.— Ти, наприклад, їси яйця. Чому ж мені не можна поласувати пташками?

— Оглянься! Оглянься назад! — раптом цвірінкнув Дарзі.

Але Ріккі-Тіккі добре розумів, що оглядатися вже ніколи. Він підстрибнув якнайвище і побачив, що внизу під ним з

сичанням промайнула голова Нагайни, злющої дружини Нага. Вона підкралася ззаду, поки Наг заговорював Ріккі-Тіккі, і жалом хотіла його вбити. Тому й засичала так люто, що мангуста підстрибнув і не дав себе вкусити. Ріккі-Тіккі упав прямо на спину Нагайни, і коли б він був дорослим мангустою, то зрозумів би, що саме зараз можна прокусити кобри шию: один-єдиний укус — тут їй і смерть! Однак він боявся, що вона блискавично поверне голову і вкусить його перша.

Правда, він вкусив Нагайну, але не так сильно, як треба, й відразу скочив убік од ударів її хвоста. Поранена Нагайна розлютилася до краю.

— Паскудний Дарзі! — просичав Наг і витягся вгору, намагаючись дістати до гніздечка на кущі терну. Але Дарзі навмисне будує собі хатку так високо, щоб змії не дотяглись до неї, і гніздо лише гойднулося на гілці.

Ріккі-Тіккі відчував, що очі в нього чимдалі червонішають, а коли очі в мангусту червонішають, то це значить, що він сердиться. Він присів на хвіст і на задні лапки — от наче маленький кенгуру! — і, подивившись в усі боки, розлучено зацокотав. Та змагатися було ні з ким: Наг і Нагайна шурхнули в траву і зникли. Коли кобра схибить, вона не говорить жодного слова й нічим не виказує, що збирається робити далі. Ріккі-Тіккі не став розшукувати кобр, бо не був певен, що зможе перемогти обох своїх ворогів зразу. Тому він потрюхикав до бунгало й сів на посипаній гравієм доріжці трохи подумати. А подумати було про що. В будь-якій давній книжці з природознавства ви можете прочитати, ніби мангуста, вкушений коброю, ту ж мить припиняє боротьбу і біжить шукати якоїсь трави, що начебто зцілює його. Але тут нема і зерна правди. Мангуста перемагає кобру тільки завдяки швидкості свого погляду і спритності своїх ніг. У кобри — блискавичний удар, у мангусту — стрибок. А що око ніякої іншої звірини не спроможне встежити за порухом кобриної голови, коли змія нападає, то стрибок мангусту — справжнє диво, дивніше за будь-яку чудодійну траву.

Ріккі-Тіккі знав, що він ще молодий і недосвідчений мангуста. Тим приємніше йому було, що він зловчився ухилитися від удару в спину. Ріккі-Тіккі відчув велику повагу до себе, і коли до нього підбіг Тедді, він уже ладен був дозволити хлопчикові себе погладити.

Та саме в ту мить, коли Тедді нахилився до нього, щось заворушилося в пилюці, і тонесенький голосочок сказав:

— Стережися! Я — смерть!

Це був Карайт — землисто-сіра гадючка, яка має звичку лежати в придорожній пилюці. Укус Карайта такий само небезпечний, як і укус кобри. Але землисто-сіра гадючка малесенька й зовсім непомітна, отож вона ще небезпечніша за кобру. Очі у Ріккі-Тіккі знову спалахнули червоними вогниками, і він, пританцьовуючи й погойдуючись, рушив до Карайта тією особливою ходою, яку успадкував од своїх пращурів. Хода ця дуже кумедна, але завдяки їй мангуста весь час перебуває у такій досконалій рівновазі, що може в будь-яку мить блискавкою кинутись на ворога. А коли маєш справу з гадюками, це — величезна перевага. Поєдинок з Карайтом для Ріккі ще небезпечніший, ніж бій з Нагом чи Нагайною, бо Карайт такий маленький і може повертатися так швидко, що, коли Ріккі не схопить його зубами трохи нижче голови, Карайт неодмінно вкусить його в око або в губу. Та Ріккі цього не знав: його очі запалали червоним вогнем, і він ішов, погойдуючись то назад, то вперед, вибираючи, куди б краще вп'ястися зубами. Карайт кинувся перший. Ріккі миттю відскочив убік, а потім стрибнув на ворога. Проте землисто-сіра голівка мелькнула біля самісінького плеча мангусту, і, щоб уникнути укусу, йому довелось перескочити через гадючку. Вона ледве не вкусила його за лапку і знову зайняла бойову позицію, Тедді обернувся до бунгало й гукнув: — О, дивіться! Наш мангуста вбиває гадюку!

Ріккі-Тіккі почув, як злякано скрикнула мати Тедді. Батько вибіг у сад з палицею, але саме в цей час гадючка зробила невдалий випад, Ріккі-Тіккі скочив їй на спину, притис їй голівку передніми лапками, вкусив за шию якомога ближче до голівки і враз одскочив. Карайт перестав ворухитися, і Ріккі-Тіккі намірявся з'їсти його, починаючи з хвоста (такий обідній звичай у мангуст), коли це згадав, що мангусту, наївшиися, стають незграбними і що, як він хоче зберегти свою силу та спритність, то мусить залишатися голодним. Ріккі-Тіккі відійшов під рициновий кущ, а батько Тедді тим часом лупцював мертвого Карайта. "Навіщо він це робить? — подумав Ріккі. — Адже я прикінчив його". Тут до Ріккі-Тіккі підбігла мати Тедді, підняла його просто з пилюки й притисла до грудей, з сльозами на очах

примовляючий, що він урятував її хлопчика від смерті; батько Тедді сказав, що мангуста — це їхнє щастя; сам Тедді дивився на всіх широко розплющеними переляканими очима. Ця метушня сподобалась Ріккі, але чому саме вона знялася, він, звичайно, не розумів. Мати Тедді могла б так само пестити свого хлопчика за те, що він грався в пилюці. Та все ж таки Ріккі-Тіккі було весело і любо. Коли посідали обідати, Ріккі-Тіккі, розгулюючи по столу серед тарілок і склянок, мав змогу тричі об'їстися різними ласощами, але він пам'ятав про Нага й Нагайну, і хоч йому було дуже приємно, що мати Тедді раз у раз гладить і пестить його, а Тедді садовить на плече, проте очі в нього час від часу спалахували червоним вогнем, і він кидав свій довгий бойовий клич: рікк-тікк-тіккі-тіккі-чк! Тедді взяв його в ліжко й хотів, щоб Ріккі-Тіккі спав у нього під самим підборіддям. Ріккі був добре вихованим мангустою і не видирався силою, та тільки-но Тедді заснув, він зліз додолу і рушив у нічну подорож по всіх кімнатах бунгало. Під стіною Ріккі-Тіккі наштовхнувся на мускусну пацючиху Чучундру. Чучундра — тваринка з дуже полохливим серцем. Вона пхиче й скиглить усю ніч, набираючись духу, щоб вискочити на середину кімнати. Та їй завжди бракує сміливості.

— Не вбивай мене! — закричала Чучундра і мало не заплакала. — Не вбивай мене, Ріккі-Тіккі!

— Невже ти гадаєш, що переможець змій стане вбивати якусь там мускусну пацючиху?! — зневажливо сказав Ріккі.

— Той, хто вбиває змій, від змії і загине! — ще сумнішим голосом мовила Чучундра. — І чи можу я бути певна, що якоїсь темної ночі Наг помилково не вб'є мене? Він подумає, що я — це ти...

— Ну, цього тобі нічого боятися, — сказав Ріккі-Тіккі. — До того ж Наг у саду, а ти, я знаю, ніколи туди не ходиш.

— Моя двоюрідна сестра, пацючиха Чуа, казала мені... — почала Чучундра й замовкла.

— Що ж вона казала?

— Тс-с-с... Наг всюдисущий, він — скрізь. Ти б краще сам поговорив з Чуа в саду.

— Але я не бачив її, отже, ти мусиш мені все розказати. Говори ж, Чучундро! Та швидше, а то я тебе вкушу!

Чучундра присіла навпочіпки і гірко заплакала. Вона плакала так довго, що з вусів у неї закапали сльози.

— Я така нещасна,— схлипувала вона.— Мені завжди бракувало сміливості вибігти на середину кімнати. Тс-с-с! Краще вже мені нічого не говорити. Хіба ж ти сам не чуєш, Ріккі-Тіккі?

Ріккі-Тіккі прислухався. В домі було тихо-тихо, але йому здалося, що його вухо спіймало ледве чутне "шррр-шррр", наче по віконному склу лізла оса. То шурхотіла зміїна луска по цегляній підлозі. "Або Наг, або Нагайна! — подумав Ріккі.— Хтось із них повзе по риштаку в ванну кімнату..."

— Чучундро, мені таки треба було б поговорити з твоєю Чуа.

Він прокрався до умивальні Тедді, але там нікого не було. Тоді він перейшов до ванної матері Тедді. Там, у гладенькій стіні, біля самої підлоги, була виїнята цеглина, щоб стікала вода, і Ріккі-Тіккі почув, як за стіною перешіптуються Наг і Нагайна.

— Коли в бунгало не буде людей,— говорила Нагайна до свого чоловіка,— він теж піде звідси. І тоді ми знову станемо володарями саду. Повзи тихенько, не хвилюйся і пам'ятай, що насамперед ти повинен укусити Високого Чоловіка, який убив Карайта. А тоді повертайся до мене, і ми разом прикінчимо Ріккі-Тіккі.

— А чи буде нам користь з того, що ми повбиваємо людей? — спитав Наг.

— Ще й яка користь! Коли в бунгало не було людей, хіба в саду з'являлися мангусти? Знай, що поки тут ніхто не житиме, ми з тобою — царі всього саду: ти — цар, я — цариця. І не забувай, що коли на динній грядці вилупляться з яєць наші діти (а це може статися вже завтра), їм потрібен буде спокій і простір.

— Це мені й на думку не спадало,— сказав Наг.— Та гаразд, я вже йду. Але, здається, немає чого викликати на бій Ріккі-Тіккі. Я вкушу Високого Чоловіка та його жінку, а також, якщо пощастить, їхнього сина й тихенько собі втечу. Тоді бунгало спустіє, і Ріккі-Тіккі сам ушиється звідси.

Ріккі-Тіккі весь тремтів од гніву та люті. Аж тут у отвір водостоку просунулась голова Нага, а за нею — п'ять футів його холодного тіла. Хоч який сердитий був Ріккі-Тіккі, але, побачивши цю величезну кобру, він жажнувся.

Наг підвів голову і став вдивлятися в темряву. Ріккі бачив, як виблискують у нього очі.

"Якщо я кинусь на нього зараз, — міркував Ріккі-Тіккі, — це в ту ж мить почує Нагайна. Але й битися з ним на голій підлозі також не дуже вигідно — Наг може побороти мене. Що ж робити?" Наг погойдувався туди й сюди, а потім Ріккі-Тіккі почув, як він п'є із глека, яким у ванну звичайно наливали воду.

— Чудово! — сказав Наг, напившись.— Отже, коли Високий Чоловік вибіг убивати Карайта, у нього в руках була палиця. Може, ця палиця при ньому і зараз. Але вранці, коли він прийде сюди вмиватися, то буде, безперечно, без палиці. Я почекаю його тут... Нагаينو, ти чуєш мене?.. Я почекаю його тут у холодку до ранку.

Нагайна не відповіла, і Ріккі-Тіккі зрозумів, що вона пішла геть. Наг тим часом обвився кільцями навколо глека, а Ріккі-Тіккі пильно дивився на нього й думав-міркував, куди його вкусити. "Коли я в першу ж мить не зламаю Нагові хребет,— думав Ріккі-Тіккі,— у нього ще стане сили битися, а коли він буде битися — кінець Ріккі..." Він зміряв оком товщину Нагової шиї — ні, з такою шиєю йому нізащо не впоратись! А вкусити десь ближче до хвоста — значить тільки розлютити ворога. "Залишається голова,— вирішив Ріккі.— І коли вже вчепитися в неї, то не випускати нізащо в світі".

Ріккі-Тіккі стрибнув і вчепився Нагові в голову. Голова кобри лежала на підлозі трохи збоку від глека; тільки-но зуби Ріккі-Тіккі зціпилися, він уперся спиною в бік цієї глиняної посудини, щоб удержати Нагову голову. Так він виграв секунду, і вже цією секундою скористався як тільки міг. А потім його підхопило і вдарило об землю, і заметляло — і вгору, і вниз, і великими колами, але очі в нього палали червоним вогнем, і він не розціпив зубів, коли Наг тягав його по підлозі, розкидаючи в усі боки кухлики, мильниці, щітки, і бив ним об краї залізної ванни. Ріккі зціплював зуби чимраз міцніше, бо, хоч і думав, що це настала його смерть — вирішив зустріти її з гідністю. Цього вимагала його родинна честь. У голові в нього все пішло обертом, його занудило: йому здавалося, наче все його тіло пошматували на дрібні часточки. Раптом у нього за спиною наче ударив грім, гарячий вихор налетів на нього, і червоний вогонь обсмалив йому шерстку. То Високий Чоловік, прокинувшись від гамору, прибіг у ванну з мисливською рушницею, вистрелив зразу з обох стволів і влучив Нагові в шию.

Ріккі-Тіккі лежав, міцно зіціпивши зуби й заплющивши очі — він уважав себе мертвим. Але Нагова голова більше не ворушилася. Високий Чоловік підняв Ріккі з підлоги і сказав:

— Це знову той самий мангуста, Алісо. На цей раз він урятував од смерті нас.

Прийшла мати Тедді з дуже блідим обличчям і побачила, що лишилось від Нага, а Ріккі-Тіккі поплентався у кімнату до Тедді і до ранку тільки те й робив, що стріпувався та тихенько обмацував себе, ніби хотів упевнитись, чи й справді його тіло пошматоване на дрібні часточки, чи то йому тільки здалося. Коли настав ранок, тіло у Ріккі-Тіккі наче затерплю, але він все одно був дуже задоволений своєю спритністю та відвагою. "Тепер мені треба звести рахунки з Нагайною, а це важче, ніж порішити п'ять Нагів... А тут ще оті яйця, про які вона говорила. Я навіть не знаю, коли з них вилупляться кобренята... Піду-но поговорю про це з Дарзі". Не чекаючи на сніданок, Ріккі-Тіккі побіг до куща терну, на якому сидів Дарзі і голосно співав урочисту пісню перемоги. В саду всі вже знали про загибель Нага, бо замітальник викинув його тіло на смітник.

— Ти, дурний віхоть пір'я! — сердито сказав Ріккі-Тіккі. — Хіба ж зараз до співів?

— Наг помер, помер, помер! — співав Дарзі. — Наш хоробрий Ріккі-Тіккі схопив його зубами за голову й не випустив. А Високий Чоловік приніс таку палицю, яка робить бам, і розбив Нага на дві половини! Ніколи віднині він уже не ковтатиме моїх діточок!

— Що правда, то правда, — сказав Ріккі-Тіккі. — Але де зараз Нагайна?

І він пильно оглядівся довкола. А Дарзі співав-заливався:

— Туди, де риштак, приповзла Нагайна, покликала Нага, щоб вийшов негайно, та не вийшов її чоловік — його замітальник жбурнув на смітник. Тож співайте всі про великого, вогненно-окого героя Ріккі-Тіккі!..

Шийка у Дарзі роздувалась, і, доспівавши, він завів свою пісню знову.

— Якби я дістав до твого гнізда, то викинув би звідти всіх пташенят! — вигукнув Ріккі-Тіккі. — У твоєму гнізді тобі, либонь, не загрожує небезпека, а в мене тут, унизу, йде війна. Замовкни бодай на хвилинку, Дарзі!

— Заради великого, безстрашного Ріккі-Тіккі я замовкну,— сказав Дарзі.— Що хочеш знати, о Переможцю Страшного Нага?

— Вже втретє тебе питаю: де Нагайна?

— Отам, де смітник, біля стайні, оплакує Нага вона... Великий білозубий Ріккі...

— Облиш мої білі зуби! Краще скажи, чи ти, бува, не чув, де вона сховала свої яйця?

— На грядці, де дині ростуть, скраєчку, під самим парканом, там сонечко гріє цілісінський день... Багато вже тижнів минуло, як там вона їх сховала...

— І ти досі не сказав мені про це? Отже, біля паркана?

— Ріккі-Тіккі, ти ж не підеш ковтати ті яйця?

— Ковтати ні, але... Дарзі, якщо в тебе лишилось хоч трошечки розуму, лети зараз до стайні і прикинься, ніби в тебе перебите крильце, і нехай Нагайна женеться за тобою аж до оцього куща, розумієш? Мені треба пробратись до динної грядки, а якщо я побіжу туди зараз, вона мене помітить.

У Дарзі був пташиний розум. В його малесенькій голівці не вмещалось більше однієї думки зараз, і оскільки він знав, що діти Нагайни, як і його пташенята, вилуплюються з яєць, йому здалося, що нищити їх не зовсім шляхетно. Але дружина Дарзі була розумніша. Вона знала, що яйця кобри віщують появу молодих кобр, і тому не вагаючись випурхнула з гніздечка, а Дарзі залишила вдома: нехай він гріє пташат і доспіває свою пісню про смерть Нага. Прилетівши на смітник, дружина Дарзі закружляла перед носом Нагайни і зацвірінькала:

— В мене перебите крильце! Хлопчик, що живе в цьому бунгалі, жбурнув каменем і перебив мені крильце!

І вона розпачливо залопотіла крильцями. Нагайна підвела голову і засичала:

— Це ти застерегла Ріккі-Тіккі, коли я хотіла вбити його? Погане ж ти обрала місце, щоб шкутильгати!

І вона поповзла услід за дружиною Дарзі.

— Хлопчик перебив мені крильце! — без угаву цвірінькала дружина Дарзі.

— Ну що ж! Хай буде тобі втіхою хоч те, що після твоєї смерті я розквітаюся з цим хлопчиськом. Зараз ранок, і мій чоловік лежить на смітнику, але ще до заходу сонця хлопчисько

також лежатиме дуже тихо. Куди ж ти тікаєш? Все одно я спіймаю тебе. Дурненька, подивись на мене!

Але дружина Дарзі чудово знала, що саме цього їй і не можна робити, бо, подивившись на кобри в очі, пташки так лякаються, що втрачають здатність ворухнутись. Дружина Дарзі кинулась геть, жалібно попискуючи і безпорадно тріпочучи крильцями; вона не відривалась од землі, і Нагайна поповзла за нею швидше. Ріккі-Тіккі почув, що вони віддаляються од стайні садовою доріжкою, і миттю кинувся до динної грядки. Скраю, біля паркана, у прілій соломі він знайшов двадцять п'ять яєць, — кожне завбільшки з яйце батамки — тільки замість шкаралупи вони були покриті білою напівпрозорою шкірястою плівкою.

— Ще один день, і було б пізно! — сказав Ріккі-Тіккі.

Крізь плівку він побачив, що в яйцях, згорнувшись, лежать манюсінські кобри, а йому було відомо, що з тієї самої хвилини, як кобренята вилупляться з яйця, кожне з них може вбити людину чи мангусту. Він заходився швидко-швидко надкушувати яйця зверху, не забуваючи водночас придушувати й кобренят; час від часу він зупинявся і розкопував грядку то тут, то там, щоб упевнитись, чи не пропустив якогось яйця. Нарешті лишилося останніх троє яєць. Ріккі-Тіккі вже хихотів од радості, — аж раптом дружина Дарзі зацвірінькала в нього над головою:

— Ріккі-Тіккі, я заманила Нагайну до бунгало, а вона поповзла на веранду і... Ой, хутчіше, хутчіше, Ріккі! Вона замишляє вбивство!

Ріккі-Тіккі надкусив іще двоє яєць, а третє взяв у зуби і, скотившись з грядки, помчав до веранди. Там за сніданком сиділи Тедді, його батько й мати, але Ріккі-Тіккі відразу помітив, що вони нічого не їли. Вони сиділи непорушно, мов скам'янілі, й обличчя в них були білі, як стіна. А на циновці біля стільця Тедді звивалася кільцями Нагайна. Вона підповзла вже так близько, що кожної хвилини могла вкусити хлопчика за ногу. Погойдуючись, кобра вже співала пісню перемоги. — Сину Високого Чоловіка, який убив Нага, — сичала вона, — сиди тихо, не ворухись! Я ще не готова. Почекай трохи. І ви сидіть тихо! Якщо ворухнетесь, я вкушу, а якщо не ворухнетесь, я все одно вкушу. Це вам за те, що ви вбили мого Нага! Тедді вп'явся очима в батька, а батько тільки й міг що прошепотіти:

— Сиди і не ворухись, Тедді. Тільки не ворухись. Тедді, сиди тихо!

Аж тут на веранду вскочив Ріккі-Тіккі і закричав:

— Обернись до мене, Нагайна, обернись і ставай до герцю!

— На все свій час,— відповіла кобра, не відриваючи очей від Тедді.— З тобою я теж поквитаюся скоро. А зараз подивись на своїх друзів, Ріккі-Тіккі. Бач, як вони припишкли! А які вони бліді! Вони полякались, вони не наважуються ворухнутись, і якщо ти наблизись бодай на крок, я вкушу.

— Поглянь на свої яйця,— сказав Ріккі-Тіккі,— там, під парканом, на динній грядці. Повзи туди й подивися, що з ними, Нагайна!

Величезна кобра трохи повернула голову й побачила на веранді своє яйце.

— О лихо! Віддай його мені! — закричала Нагайна. Ріккі-Тіккі поставив передні лапки обабіч яйця, і очі в нього запалали червоним вогнем.

— А який викуп за яйце кобри? За молоду кобру? За кобру-царівну? За останню, за найостаннішу з усього вашого виводка? Решту вже поїдає на грядці мурашва.

Нагайна обернулася до Ріккі-Тіккі. Вона забула про все на світі, і Ріккі-Тіккі бачив, як батько Тедді схопив сина за плече своєю великою рукою, й потяг його через маленький стіл, на якому стояли чашки, в таке місце, де його вже не могла дістати Нагайна.

— Обдурив! Обдурив! Обдурив! Рікк-чк-чк! — закричав Ріккі-Тіккі.— Тедді врятовано, і це я, я, я вночі вчепився твоєму Нагові в голову... там, у ванній!

І Ріккі-Тіккі почав підстрибувати на всіх чотирьох лапках, притискаючись головою до підлоги.

— Наг метляв мною на всі боки, але не міг скинути з себе. Він уже був неживий, коли Високий Чоловік перебив його навпіл. А вбив його я! Ріккі-Тіккі-чк-чк! Виходь же, Нагайна! Виходь на герць! Не довго вже тобі лишатись удовою!

Нагайна побачила, що Тедді вона не дістане, а яйце лежить у Ріккі між лапками. — Віддай мені яйце, Ріккі-Тіккі... Віддай мені моє останнє яйце, і я піду звідси і більше ніколи не повернусь! — сказала вона благально.

— Так, ти підеш звідси і ніколи вже не повернешся. Нагайно, бо скоро лежатимеш на смітнику поруч із твоїм Нагом. Ну, захищайся, вдово! Високий Чоловік пішов уже по свою рушницю. Ставай до бою, Нагайно!

Ріккі-Тіккі стрибав навколо Нагайни на такій відстані, щоб вона не могла його вкусити, і його маленькі очі горіли, мов дві жаринки. Кобра скрутилась в клубок і кинулась на нього. Але Ріккі-Тіккі підскочив у повітря і відкотився назад. Знову, знову й знову кидалась кобра на мангусту, і щоразу голова її з розмаху стукалась об підлогу, а тіло скручувалось, мов пружина годинника. А Ріккі-Тіккі витанцьовував по колу, намагаючись обійти Нагайну ззаду; та звивалась, щоб увесь час тримати його перед собою, і хвіст її шурхотів по циновці, мов сухе листя під вітром. Ріккі-Тіккі забув про яйце. Воно лежало на веранді, і Нагайна підкрадалась до нього ближче й ближче. І в ту саму мить, коли Ріккі-Тіккі зупинився, щоб звести дух, вона схопила яйце в рот і, сковзнувши по сходах, стрілою помчала по садовій доріжці. Ріккі-Тіккі — за нею. Коли кобра рятує своє життя, вона рухається, мов ремінь бича, що звиваючись падає на кінську спину. Ріккі-Тіккі знав, що він мусить упіймати Нагайну, а то все почнеться заново. Нагайна мчала просто до куща терну, щоб сховатись під ним у густій траві, і Ріккі-Тіккі, стрибаючи за нею, почув, що Дарзі й досі співає свою безглузду переможну пісеньку. Але дружина Дарзі була розумніша за свого чоловіка. Вона випурхнула з гніздечка й залопотіла крильцями над головою в Нагайни. Якби Дарзі прилетів їй на підмогу, вони, можливо, примусили б кобру звернути. А так Нагайна лише трохи опустила голову і далі повзла навпростець. Однак і ця коротка затримка наблизила до неї Ріккі-Тіккі, і, коли кобра шугнула в нору, де вона жила разом з Нагом, білі зубки Ріккі вп'ялися їй у хвіст, і Ріккі потягло під землю слідом за нею, хоч треба сказати, що далеко не кожен мангуста, навіть дуже розумний і старий, наважиться кинутись за коброю в її кубло. В норі було темно, і Ріккі-Тіккі не знав, де вона поширшає настільки, що Нагайна зможе обернутися і вкусити його. Тому він міцно тримався за її хвіст і, розставляючи свої маленькі ніжки так, щоб вони могли правити за гальма, щосили впирався ними в чорний вологий і теплий земляний укіс.

Незабаром трава біля кубла перестала колихатись, і Дарзі сказав:

— Загинув наш Ріккі-Тіккі! Ми повинні заспівати жалобну пісню. Відважний Ріккі-Тіккі помер. Нагайна вбила його у себе в кублі. Так, Нагайна його вбила.

І Дарзі заспівав сумну-пресумну пісню, яку тієї ж миті склав сам. Та тільки-но дійшов до найзворушливішого місця — трава над горою заколихалася, і звідти, весь у грязюці й поросі, видерся, облизуючи вуса, Ріккі-Тіккі. Дарзі тихенько скрикнув і замовк. А Ріккі-Тіккі обтрусився й чхнув.

— Все скінчено, — сказав він. — Вдова вже ніколи не вийде з кубла. І руді мурашки, які живуть на стеблинках трави, полізли в кубло розвідати, чи правду сказав Ріккі-Тіккі.

А Ріккі-Тіккі згорнувся калачиком на траві й тут же, не сходячи з місця, заснув, і спав, і спав, і спав, аж поки звечоріло, бо дуже натомився за день. А прокинувшись, він встав і сказав:

— Піду додому. Ти, Дарзі, перекажи ковалеві, а він оповістить усіх у саду, що Нагайна вже мертва.

Коваль — це пташка. Її голосок дуже нагадує удари молоточка об мідний таз. Це тому, що пташка ця — оповісник; вона повідомляє новини всім, хто їх бажає слухати. Трюхикаючи садовою доріжкою до будинку, Ріккі-Тіккі почув її спів — немов удари в манюсінський гонг. Це означало: "Мовчіть і слухайте!" А потім голосно і твердо:

— Дінг-донг-ток! Наг помер! Донг! Нагайна померла! Дінг-донг-ток!

Одразу ж усі пташки в саду заспівали, й усі жаби закумкали, бо Наг і Нагайна поїдали не тільки пташок, а також і жаб. Коли Ріккі-Тіккі підійшов до бунгало, мати (ще й досі бліда) й батько Тедді кинулися йому назустріч і мало не заплакали. Цього вечора Ріккі-Тіккі їв донесхочу, їв усе, що йому давали, а потім виліз до Тедді на плече, і вони пішли до нього в кімнату, і заснули разом у його ліжку. Там і побачила мангусту мати Тедді, коли прийшла навідати сина пізно увечері.

— Це наш рятівник, — сказала вона чоловікові. — Тільки подумати: він урятував і Тедді, і тебе, і мене!

Ріккі-Тіккі відразу прокинувся й навіть підскачів, бо мангусту сплять дуже чутко. — А, це ви! — сказав він. — Вам уже

нема чого боятись! Усі кобри винищені, а якщо й лишилася де жива, то я — тут.

Ріккі-Тіккі мав право пишатися собою. Проте він не дуже загордився і, як належало справжньому мангусті, охороняв цей сад і зубом, і кігтем, і наскоком, і стрибком, так що жодна кобра не насмілювалась поткнутися за паркан.

Урочиста пісня перемоги, яку пташка-кравець Дарзі співав на честь Ріккі-Тіккі-Таві

Я і кравець, і співак,
Є чим пишатись мені —
Шити хатки я мастак,
В небі співати пісні.
Так і живу я: шию-майструю
І в небі співаю пісні.
Подруго, радій:
Дітки твої будуть жить!
Ворог підступний і злий
Ондечки в смітті лежить!
Смерть, що ховалась
В трояндах прекрасних,
Мертва у смітті лежить!
Хто ж рятівник наш, скажіть?
— Ріккі, хоробрий вояк!

— Ймення його назовіть!
— Тіккі з вогнем у очах!
— Ріккі-Тіккі-Таві,
Герой наш великий,
Наш вогнеокий вояк!
Гей, соловейку, співай:
— Слава безстрашним очам!..
— Ні, постривай, постривай,
Я вже співатиму сам.
Слава безстрашному
Нашому Ріккі,
Зубам його білим,
І кігтям сміливим,
І вогненножарим очам!..

(На цьому пісня обривається, бо Ріккі-Тіккі-Таві не дав Дарзі її доспівати).

(Переклад українською мовою В. Прокопчука і Л. Солонька).

СЛОНЕНЯ

В далекі й давноминулі часи, моє серденько, Слон зовсім не мав хобота. У нього був лише пухкенький і чорненький ніс, завбільшки з добрий черевик. Слон міг ним погойдувати сюди-туди, але не міг нічого підняти чи взяти. Та ось народився ще один Слон. І це вже був не такий собі Слон, а маленький Слоник великого Слона чи просто Слоненя. Воно було страшенно цікаве, ба навіть невситимо цікаве, і знай докучало всім своїми запитаннями. А жило це Слоненя в Африці, й цілу

Африку воно заповнило своєю невиситимою цікавістю. Питало Слоненя свою довгоногу тітку Страусиху, чому в неї пір'я росте саме на хвості, і довгонога тітка Страусиха біла його за це своїми твердими-твердими кігтями. Питало Слоненя свого довготелесого дядька Жирафа, чому в нього шкіра вся в плямах, і довготелесий дядько Жираф брикав його своїм твердим та міцним копитом. І все ж Слоненя було сповнене своєї невиситимої цікавості! Питало воно свою гладку тітку Гіпопотамиху, чому в неї червоні очі, і гладка тітка Гіпопотамиха стусала його своєю широкою-широкою ратицею. Питало воно свого волохатого дядька Павіана, чому дині солодкі на смак, і волохатий дядько Павіан давав йому ляпаса своєю волохатою лапою. І все ж таки Слоненя було сповнене своєї невиситимої цікавості! Слоненя питало всіх і про все, що тільки бачило, чуло, відчувало, нюхало чи торкало, – і всі дядьки й тітки неодмінно били його. І все ж Слоненя було сповнене своєї невиситимої цікавості!

Одного чудового ранку, саме на весняне свято Рівнодення, невиситимо цікавому й допитливому Слоненяті спало на думку нове запитання, з яким воно раніше ні до кого не зверталось. Слоненя запитало:

– А що Крокодил їсть на обід?

І тут усі одразу голосно й грізно гукнули: "Цить!" – і одразу ж усі разом дали йому доброго чосу. А коли з цим було покінчено, Слоненя пішло собі геть. Раптом у колючому кущі "Зажди-трішки" воно побачило маленьку пташину, на ім'я Колоколо. І Слоненя сказало:

– Татко відлущював мене, і мама відлущювала мене, і всі мої дядьки й тітки також відлущювали мене за мою невиситиму цікавість. І все ж таки я хочу знати, що Крокодил їсть на обід?

Тоді пташка Колоколо відповіла йому сумним голоском:

– Іди до берегів великої сіро-зеленої мулкої ріки Лімпопо, де ростуть хінні дерева, – там ти дізнаєшся!

Наступного ж ранку, коли скінчилося весняне свято Рівнодення, невиситимо цікаве Слоненя взяло з собою сто фунтів бананів (таких дрібненьких, у червоній шкуринці), сто фунтів цукрової тростини (такої довгої, з рожевою шкіркою), сімнадцять динь (у зеленій порепаній лушпайці) і сказало всім своїм родичам: – Ну, прощайте! Піду я до великої сіро-зеленої

мулкої ріки Лімпопо, де ростуть хінні дерева, та дізнаюся, що Крокодил їсть на обід.

І всі родичі знов його добре відлущували "на щастя", хоч Слоненя дуже чемно просило не турбуватись про нього. Так воно і пішло. І хоч Слоненя трохи сердилось на родичів, але ніскілечки не дивувалось; воно їло собі дині, гублячи лущайки по дорозі, бо тоді ще не могло їх підбирати. Вийшло Слоненя з тієї місцевості, де тепер стоїть місто Грем, а прийшло до Кімберлея; з Кімберлея воно попрямувало в країну Кама, а з країни Кама почвало на північний схід і все їло дині, аж поки, нарешті, дісталось берегів великої сіро-зеленої мулкої ріки Лімпопо, де ростуть хінні дерева, — саме того місця, про яке йому казала пташка Колоколо. Але ж ти знай і добре-добре запам'ятай, моє серденько, що до цього тижня, дня, години і навіть хвилини це невиситимо цікаве Слоненя ніколи не бачило Крокодила і зовсім не знало, який він з себе. Тож йому аж млосно робилося від невиситимої цікавості. Перший, хто йому зустрівся, був Перістий-Скелястий Удав-Пітон, що обвився навколо скелі.

— Прошу пробачення, — спитало його Слоненя якнайчемніше, — та чи, бува, не траплялось вам бачити в цих невідомих мені краях таку істоту, як Крокодил?

— Чи не траплялось мені бачити Крокодила? — перепитав Перістий-Скелястий Удав-Пітон страшним і зневажливим голосом. — А про що ти ще запитасш?

— Дуже прошу, вибачте мені, — повело далі Слоненя, — та чи не скажете ви, що Крокодил їсть на обід?

Тоді Перістий-Скелястий Удав-Пітон швидко розкрутився, сповз зі скелі й дав добрячого ляпаса Слоненяті своїм лускатим замашним хвостом.

— От чудасія, — буркнуло Слоненя, — і тато, й мама, і дядько, й тітка, що вже казати про мою другу тітку Гіпопотамиху та другого дядька Павіана, — всі стільки били мене за мою невиситиму цікавість. А тепер і тут мене побито і чи не за те саме.

Слоненя дуже ввічливо попрощалось із Перістим-Скелястим Удавом-Пітоном, допомогло йому знов обкрутитись навколо скелі, а саме пішло далі, знову трохи сердите, але ніскілечки не здивоване. Живилося воно динями й губило скрізь лущайки, бо тоді ще не могло їх підбирати. Так воно йшло-йшло і прийшло аж до самісіньких берегів великої

сіро-зеленої мулкої ріки Лімпопо, де ростуть хінні дерева, і там наступило зненацька на якусь товсту й велику колоду. Одначе то була не колода, моє серденько, то був справжнісінький Крокодил, і Крокодил моргнув одним своїм оком — ось так!

— Прощу пробачення,— промовило Слоненя дуже ввічливо й чемно.— Чи не траплялось вам бачити Крокодила в цих незнайомих мені краях?

Тоді Крокодил моргнув і другим своїм оком — ось так! — і підняв половину свого хвоста з річкового мулу.

Слоненя дуже ввічливо відступило назад, бо йому не хотілося бути побитим ще раз.

— Підійди ближче, маля! — сказав Крокодил.— Чому ти про це питаєш?

— Прощу пробачити мені,— відповіло Слоненя дуже ввічливо й чемно,— але тато бив мене, і мама теж була, що вже казати про довгоногоу тітку Страусиху та довготелесого дядька Жирафа, які ще дужче били мене, тільки не так, як гладка тіточка Гіпотамиха з волохатим дядьком Павіаном. Але найдужче вдарив мене нещодавно Перістий-Скелястий Удав-Пітон своїм лускатим замашним хвостом. Отже, коли й ви хочете мене побити, то смію вам сказати, що більше цього не бажаю.

— Підійди ближче, маля,— сказав Крокодил,— бо я і є той, кого ти шукаєш. Я - Крокодил,— і, на доказ того, що він каже правду, Крокодил пустив крокодилячу сльозу.

Слоненяті аж серце зайшлося. Важко переводячи дух, воно стало навколішки й промовило:

— То ви і є той, кого я так довго шукав? Тоді скажіть мені, будь ласка, що ви їсте на обід?

— Підійди ближче, маля,— промовив Крокодил,— і я скажу тобі тихесенько на вухо.

Слоненя нахилило голову до смердючої ікластої крокодилової пашці, а Крокодил — хап! — та й спіймав його за малесенький ніс, який до того тижня, дня, години і навіть хвилини був справді ж не більший за добрий черевик, тільки набагато корисніший.

— Я гадаю,— сказав Крокодил, і промовив він це крізь зуби — ось так! — я га-да-ю, що сього д-ні по-чну свій о-бід із Сло-не-ня-ти!

Слоненятко ж, серденько моє, почувши такі слова, дуже розгнівалось і закричало в ніс — ось так:

— Буздіть бе-бене, бе-бені бо-о-олячхе!

Тоді Перістий-Скелястий Удав-Пітон сповз зі скелі й сказав:

— Послухай-но, юний мій друже, якщо ти зараз же, цієї миті й негайно не потягнеш з усієї сили, скільки її в тебе є, то, на мою думку, твоє знайомство з цим товстошкірим чувалом (так він назвав Крокодила) скінчиться дуже погано. Він втягне тебе в річку, не встигнеш і писнути!

Так завжди висловлювався Перістий-Скелястий Удав-Пітон. Тоді Слоненя присіло на свої куценькі задні ноги, а передніми вперлося в землю, і почало тягти. Воно тягло, тягло щосили, аж почав витягуватись його ніс.

А Крокодил посунувся глибше у воду і так почав бити хвостом, що спінив геть усю річку, і теж тяг, тяг і тяг. А ніс у Слоненяти тим часом розтягувався й ріс. Воно вже сіло на всі чотири опецькуваті ніжки й тягло, тягло, тягло, і ніс його розтягувався дедалі дужче й дужче.

А Крокодил знай молотив хвостом, мов величезним веслом, і теж тяг, тяг, тяг, і з кожним ривком ніс Слоненяти робився все довшим та довшим, а Слоненяті стра-ше-е-нно боліло! І от Слоненя відчуло, що сунеться в річку, і воно промовило в ніс, який тепер витягся на цілих п'ять футів:

— Ой-йой! Я бже не божу!

Тоді Перістий-Скелястий Удав-Пітон сповз на берег, обвився подвійним вузлом навколо задніх ніг Слоненяти й сказав:

— Ах ти ж дурненький, недосвідчений мандрівниче! Нам слід напружити всі сили, бо коли ми цього не зробимо, то, як я вже бачу, ота вкрита панциром звірина з хвостом-пропелером (так, моє серденько, він назвав Крокодила) вкоротить твій юний вік. Так завжди висловлювався Перістий-Скелястий Удав-Пітон.

І взявся він тягти Слоненя, а Слоненя йому допомагати. І Крокодил також тяг. Але Перістий-Скелястий Удав-Пітон і Слоненя тягли дужче, і Крокодил, нарешті, випустив ніс Слоненяти й так шубовснув у воду, що луна покотилась по всій річці Лімпопо — од її верхів'я аж до синього моря. А Слоненя —

лясь! — та й сіло на землю і зразу сказало Перістому-Скелястому Удаву-Пітону:

— Дуже вам вдячний!

Тоді воно глянуло на свій ніс і почало його пестити, загортати в свіже бананове листя, опускати у велику сіро-зелену мулку ріку Лімпопо, щоб хоч трохи його остудити.

— Навіщо ти це робиш? — спитав Перістий-Скелястий Удав-Пітон.

— Даруйте, — відповіло Слононя, — але мій ніс втратив усякий фасон, і я чекаю, коли він покоротшає.

— Довго ж тобі доведеться чекати, — сказав Перістий-Скелястий Удав-Пітон. — А проте не кожен знає, що для нього добре.

Три дні сиділо Слононя біля річки, чекаючи, коли ж його ніс покоротшає. Але ніс і не думав коротшати, а саме Слононя від того, що весь час дивилося тільки на ніс, стало трохи косооким. Тепер ти розумієш, моє серденько, що Крокодил розтяг Слононяті носа і зробив з нього справжній хобот, точнісінько такий, який є нині в кожного слона?

Третього дня надвечір прилетіла муха й дуже боляче вкусила Слононя в плече. Та Слононя, перш ніж воно саме щось збагнуло, підняло хобот і самісіньким його кінчиком убило ту муху на місці.

— Ось тобі перша користь! — сказав Перістий-Скелястий Удав-Пітон. — Ти нізащо не втнув би такого своїм коротким замузаним носом. А тепер спробуй щось з'їсти.

І Слононя, перш ніж саме воно щось збагнуло, простягло хобот, вирвало цілий жмут трави, обтрусило її й запхало собі в рот.

— Ось тобі друга користь! — сказав Перістий-Скелястий Удав-Пітон. — Ти нізащо не втнув би такого своїм коротким замузаним носом. А як, по-твоєму, чи не занадто сьогодні пече сонце?

— Авжеж, ваша правда, — відповіло Слононя.

І воно, перш ніж саме щось збагнуло, втягло в хобот мулу з берегів великої сіро-зеленої мулкої ріки Лімпопо і заляпало ним собі голову, і прохолодна болотяна шапка розповзлась аж до самих вух.

— Ось тобі третя користь! — сказав Перістий-Скелястий Удав-Пітон. — Ти нізащо не втнув би такого своїм коротким замурзаним носом. Ну, а що ти тепер думаєш про ляпаси?

— Вибачте мені, — відповіло Слоненя, — але особисто я їх зовсім не хотів би.

— А може, ти хотів би комусь іншому дати ляпаса? — спитав Перістий-Скелястий Удав-Пітон.

— Аякже, звичайно, хотів би! — відповіло Слоненя.

— Ну так-от, — сказав Перістий-Скелястий Удав-Пітон, — скоро ти переконаєшся, як чудово можна давати ляпаси твоїм новим носом.

— Дякую вам, — відповіло Слоненя, — я запам'ятаю ваші слова. А тепер час мені рушати додому, до своїх любих родичів, — та й випробувати свій новий ніс.

І Слоненя пішло через усю Африку, погойдуючи та помахуючи хоботом. Коли йому хотілось поласувати плодами, воно зривало їх просто з дерева, а не чекало, поки вони самі впадуть на землю, як робило раніше.

Коли йому бажалося трави, воно виривало її хоботом просто з землі, а не ставало на коліна, як робило це раніше.

Коли насідали мухи, воно ламало гілку і, наче віялом, відганяло їх. Коли ж нестерпно пекло сонце, воно, ніби шапкою, покривало грязюкою голову.

А коли Слоненяті ставало сумно під час його довгої мандрівки по Африці, воно наспівувало в хобот пісеньки, і той спів був гучніший за десять мідних сурм.

Слоненя навмисно збочило з дороги, щоб розшукати гладку Гіпопотамиху (не ту, що доводилась йому тіткою), і добре відлущувало її своїм хоботом. Отак воно й переконалося, що Перістий-Скелястий Удав-Пітон сказав йому чистісіньку правду. Дорогою Слоненя ще й визбирало всі ті лущайки з динь, які воно погубило, йдучи на Лімпопо, бо Слоненятко це було охайним і культурним товстошкірим.

І от, нарешті, одного темного вечора повернулося Слоненя до всіх своїх любих родичів, скрутило хобот і сказало:

— Як поживаєте?

Всі були дуже раді бачити його, і всі водно гукнули:

— А йди-но сюди, ми ще надаємо тобі ляпасів за твоєю невситиму цікавістю!

— Пхе! — сказало Слоненя. — Певно, ніхто з вас і не знає, як треба по-справжньому давати ляпаси. А от я знаю і зараз вам покажу. По цьому Слоненя розкрутило хобот і так уперіщило ним двох своїх любих братиків, що ті аж ногами вкрилися.

О, клянемося бананами! — заверещали вони. — Де це ти навчився таких прийомів і що ти зробив із своїм носом?

— Це Крокодил з великої сіро-зеленої мулкої ріки Лімпопо зробив мені такий ніс, — відказало Слоненя. — Я спитав, що він їсть на обід, і він на згадку про нашу зустріч обдарував мене таким хоботком.

— Та й негарний же він у тебе, — зауважив його дядько, волохатий Павіан.

— Хай так, — відповіло Слоненя, — зате мій хобот дуже корисний. І воно вхопило волохатого дядька Павіана всього лиш за одну його волохату лапу та й пожбурило до шершнів у гніздо. Потім це негідне Слоненя по черзі почало гамселиги всіх своїх любих родичів і доти їх било, аж поки їм дух забило, і всі вони страшенно здивувались.

У довгоногої тітки Страусихи капосне Слоненя повисмикувало все пір'я з хвоста.

Довготелесого дядька Жирафа воно спіймало за задню ногу і протягло через колючий терновий кущ.

Гладкій тітці Гіпопотамисі Слоненя дмухнуло і крикнуло у вухо, коли та по обіді задрімала в болоті. Та нікому не дозволило воно чіпати пташку Колоколо.

Нарешті Слоненя так насолито всім своїм любим родичам, що всі вони наввипередки побігли до берегів великої сіро-зеленої мулкої ріки Лімпопо, де ростуть хінні дерева, щоб і їм Крокодил поробив нові носи.

А коли вони повернулись додому, то вже ніхто з них не бив Слоненяти, і відтоді, моє серденько, усі слони, яких тобі доведеться бачити, й усі ті, яких тобі не доведеться бачити, мають точнісінько такі самі довгі хоботи, який придбало собі невситимо цікаве Слоненя.

(Переклад українською мовою В. Прокопчука і Л. Солонька)

АГНІЯ БАРТО

Агнія Львівна Барто (Гетель Лейбівна Волова) народилась 4 лютого 1906 року в Москві, у сім'ї ветеринара Льва Миколайовича Волова. Вона була радянською дитячою письменницею, автором віршів і кіносценаристкою.

У період навчання в гімназії захоплювалась віршами Анни Ахматової та Володимира Маяковського, писала віршовані замальовки та епіграми. Коли на випускні заліки приїхав нарком освіти Анатолій Луначарський, він

прослухав вірші Барто і порадив їй продовжувати писати.

Друкуватися Барто почала у 1925 році. Перші опубліковані вірші – "Китайчонок Ван Ли" та "Мышка-воровка". Після виходу творів "Первое мая" (1926) та "Братишки" (1928) Корній Іванович Чуковський відзначив непересічний талант Агнії Барто. Цикл поетичних мініатюр для наймолодшої аудиторії "Игрушки" (1936), а також вірші "Фонарик", "Машенька" та інші зробили Барто однією з найвідоміших і найулюбленіших дитячих поетів.

Агнія Барто написала сценарії кінофільмів "Подкидыш" (разом із Ріною Зеленою, 1939), "Слон и верёвочка" (1945), "Алёша Птицын вырабатывает характер" (1958), "10000 мальчиков" (1961). У цей період виходять і поетичні збірки "Стихи детям" (1949), "За цветами в зимний лес" (1970) та інші. Прозаїчна книжка "Найти человека" (1968) розповідає про пошуки сімей дітей, загублених під час Великої Вітчизняної війни. В 1976 виходить книга "Записи детского поэта".

Серед нагород та премій – Сталінська премія другого ступеня (1950), Ленінська премія (1972), орден Леніна, орден Жовтневої Революції, два ордени Трудового Червоного Прапора, орден "Знак Почета", медаль "За спасение утопающих", орден Усмішки, Міжнародна золота медаль імені Льва Толстого "За заслуги в деле написания произведений для детей и юношества" (посмертно).

Першим чоловіком Агнії Львівни був поет Павло Барто. Разом з ним вона написала деякі відомі вірші. Їх син Гарік трагічно загинув під колесами вантажівки у віці 18 років. Другим чоловіком А. Барто був

радянський теплоенергетик Андрій Щегляєв, з яким вони прожили майже 50 років. У них народилась донька Тетяна.

А. Л. Барто померла 1 квітня 1981 року. Похована в Москві.

МИШКА

Уронили мишку на пол,
Оторвали мишке лапу.
Всё равно его не брошу –
Потому что он хороший.

ЛОШАДКА

Я люблю свою лошадку,
Причешу ей шёрстку гладко,
Гребешком приглажу хвостик
И верхом поеду в гости

МЯЧИК

Наша Таня громко плачет:
Уронила в речку мячик.
– Тише, Танечка, не плачь:
Не утонет в речке мяч.

ПОМОЩНИЦА

У Танюши дел немало,
У Танюши много дел:
Утром брату помогала,
Он с утра конфеты ел.
Вот у Тани сколько дела:
Таня ела, чай пила,
Села, с мамой посидела,
Встала, к бабушке пошла.
Перед сном сказала маме:
– Вы меня разденьте сами,
Я устала, не могу,
Я вам завтра помогу.

Чёрные ладошки;
На локтях – дорожки.
– Я на солнышке лежала,
Руки кверху держала.
Вот они и загорели.
– Ах ты, девочка чумазая,
Где ты носик так измазала?
Кончик носа чёрный,
Будто закопченный.
– Я на солнышке лежала,
Нос кверху держала.
Вот он и загорел.
– Ах ты, девочка чумазая,
Ноги в полосы измазала,
Не девочка, а зебра,
Ноги – как у негра.
– Я на солнышке лежала,
Пятки кверху держала.
Вот они и загорели.
– Ой ли, так ли?
Так ли дело было?
Отмоем всё до капли.
Ну-ка, дайте мыло.
Мы ее ототрем.
Громко девочка кричала,
Как увидела мочалу,
Цапалась, как кошка:
– Не трогайте ладошки!
Они не будут белые:
Они же загорелые.
А ладошки-то отмылись.
Оттирали губкой нос –
Разобиделась до слёз:
Не будут пятки белые,
Они же загорелые.

ДЕВОЧКА ЧУМАЗАЯ

(Написано вместе с П. Барто)

– Ах ты, девочка чумазая,
Где ты руки так измазала?

А пятки тоже отмылись.

– Вот теперь ты белая,

Ничуть не загорелая.

Это была грязь.

САМУЇЛ МАРШАК

Самуїл Якович Маршак народився у 1855 році в єврейській сім'ї заводського майстра Якова Мироновича Маршака. Прізвище "Маршак" є скороченням, яке означає "Наш учитель ребе Аарон Шмуель Кайдановер" і належить нащадкам цього відомого рабина й талмудиста (1624-1676).

Своє дитинство та шкільні роки Самуїл провів у містечку Острогожськ під Воронежем. У гімназії учитель словесності привив йому любов до класичної поезії,

заохочував перші літературні спроби майбутнього поета, вважав його вундеркіндом. Один із поетичних зошитів Маршака потрапив до рук Володимира Стасова, відомого російського критика та мистецтвознавця, який посприяв подальшому розвитку юнака. За сприяння Стасова Самуїл переїжджає до Санкт-Петербурга, де навчається в одній із найкращих гімназій і знайомиться з Максимом Горьким, який поставився до нього з великим інтересом. Друкуватися Маршак почав 1907 року (збірка "Сиониды", присвячена єврейській тематиці). В 1911 році Маршак із друзями поїхав у подорож на Близький Схід, де написав найкращі у цей період ліричні вірші. В 1912 році Самуїл їде до Англії, де навчається спочатку у політехнікумі, а потім у Лондонському університеті. Поет цікавиться англійським фольклором і починає перекладати англійські балади. Пізніше його переклади творів англійських, українських, білоруських, литовських, вірменських та інших авторів стали вважатися класичними.

Маршак нагороджений Сталінською премією II ступеня (1942, 1943, 1949), а пізніше – й I ступеня (1951), Ленінською премією (1963), двома орденами Леніна, орденом Вітчизняної війни I ступеня (1945) та орденом Трудового Червоного Прапора.

Маршак є одним із творців і організаторів радянської дитячої літератури. Серед його дитячих творів вірші: "Где обедал воробей", "Песня о елке", "Карусель", "Мяч", "Дремота и зевота", "Цирк",

"Пудель", "Багаж", "Круглый год", сказки "Курочка ряба и 10 утят", "Сказка о глупом мышонке" та інші. Перу автора належать і п'єси: "Кошкин дом" (1922), "Сказка про козла" (1922), "Дванадцять місяців" та інші. За його однойменною п'єсою створено телефільм Ю. Суярка "Умные вещи" (1965).

Самуїл Маршак помер у 1924 році в Москві.

МЯЧ

Мой веселый, звонкий мяч,
Ты куда помчался вскачь?
Желтый, красный, голубой,
Не угнаться за тобой!
Я тебя ладонью хлопал.
Ты скакал и звонко топал.
Ты пятнадцать раз подряд
Прыгал в угол и назад.

А потом ты покатишься
И назад не воротился.
Покатишься в огород,
Докатишься до ворот,
Подкатишься под ворота,
Добежал до поворота.
Там попал под колесо.
Лопнул, хлопнул – вот и все!

УСАТЫЙ ПОЛОСАТЫЙ

Жила-была девочка. Как ее звали? Кто звал, тот и знал, а вы не знаете. Сколько ей было лет? Сколько зим, столько лет, сорока еще нет. А всего четыре года.

И был у нее... Кто у нее был? Серый, усатый, весь полосатый. Кто это такой? Котенок.

Стала девочка котенка спать укладывать:

- Вот тебе под спинку мягкую перинку.

Сверху на перинку чистую простынку. Вот тебе под ушки белые подушки. Одеяльце на пуху и платочек наверху.

Уложила котенка, а сама пошла ужинать. Приходит назад, что такое? Хвостик – на подушке, на простынке ушки. Разве так спят? Перевернула она котенка, уложила как надо: под спинку – перинку. Под перинку – простынку. Под ушки – подушки. А сама пошла ужинать. Приходит опять, что такое? Ни перинки, ни простынки, ни подушки не видать, а усатый-полосатый перебрался под кровать. Разве так спят? Вот какой глупый котенок! Захотела девочка котенка выкупать. Принесла кусочек мыла, и мочалку раздобыла, и водицы из котла в чайной чашке принесла. Не хотел котенок мыться – опрокинул он корытце и в

углу за сундуком моет лапку языком. Вот какой глупый котенок!
Стала девочка учить котенка говорить:

– Котик, скажи: мя-чик.

А он говорит: мяу?

– Скажи: ло-шадь.

А он говорит: мяу!

– Скажи: электричество.

А он говорит: мяу-мяу!

Все "мяу" да "мяу"! Вот какой глупый котенок!

Стала девочка котенка кормить. Принесла ему редиски – отвернулся он от миски. Принесла овсяной каши – отвернулся он от чашки. Принесла котенку сала. Говорит котенок: "мало". Вот какой глупый котенок.

Не было в доме мышей, а было много карандашей. Лежали они на столе у папы и попали котенку в лапы. Как помчался он вприпрыжку, карандаш поймал, как мышку. И давай его катать – из-под стула под кровать, от стола до табурета, от комода – до буфета. Подтолкнет и цап-царап! А потом загнал под шкаф. Ждет на коврике у шкапа, притаился, чуть дыша... Коротка кошачья лапа, не достать карандаша! Вот какой глупый котенок! Закутала девочка котенка в платок и пошла с ним в сад.

Люди спрашивают:

– Кто это у вас?

А девочка говорит:

– Это моя дочка.

Люди спрашивают:

– Почему у вашей дочки серые щечки?

А девочка говорит:

– Она давно не мылась.

Люди спрашивают:

– Почему у нее мохнатые лапы, а усы, как у папы?

Девочка говорит:

– Она давно не брилась.

А котенок как выскочит, как побегит, все и увидели, что это котенок – усатый, полосатый. Вот какой глупый котенок! А потом, а потом стал он умным котом. А девочка тоже выросла, стала еще умнее и учится в первом классе сто первой школы.

ДЕТКИ В КЛЕТКЕ

1. Рано, рано мы встаем,
Громко сторожа зовем:
– Сторож, сторож, поскорей
Выходи кормить зверей!
Вышел сторож из сторожки,
Знаем, знаем без часов,
Что обед для нас готов.
За обедом, за обедом
Не болтаем мы с соседом,
Забываем обо всем
И жуем, жуем, жуем.
Это трудная работа -
Щеки лоснятся от пота.
После пищи нужен сон.
Прислонившись, дремлет слон.
Показав себя народу,
Бегемот уходит в воду.
Спит сова, вцепившись в пень,
Спит олень, и спит тюлень.
Темно-бурый медвежонок
Про себя ворчит спросонок,
Только пони и верблюды
Принимаются за труд.
На верблюде, на верблюде,
Как в пустыне, ездят люди,
Проезжают мимо рва,
За которым видят льва,
Проезжают мимо клетки,
Где орлы сидят на ветке.
Неуклюж, космат и худ,
Ходит по саду верблюды.
А по кругу, на площадке,
Черногривые лошадки
Мчатся рядом и гуськом,
Машут челкой и хвостом.
Но вот наступает прохлада.
Чужие уходят из сада.

Подметаает он дорожки,
Курит трубку у ворот,
Нам обедать не дает.
Долго, долго у решетки,
Мы стоим, разинув глотки.
И сказал: – Нужны пошире,
И не две, а все четыре!

3. Жираф

Рвать цветы легко и просто
Детям маленького роста,
Но тому, кто так высок,
Нелегко сорвать цветков!

4. Тигренок

Эй, не стойте слишком близко -
Я тигренок, а не киска!

5. Зебры

Полосатые лошадки,
Африканские лошадки,
Хорошо играть вам в прятки
На лугу среди травы!
Разлинованы лошадки,
Словно школьные тетрадки,
Разрисованы лошадки
От копыт до головы.

6. Белые медведи

У нас просторный водоем.
Мы с братом плаваем вдвоем.
Вода прохладна и свежа.
Ее меняют сторожа.
Мы от стены плывем к стене

Горят за оградой огни,
И мы остаемся одни.

2. Слон

Дали туфельки слону.
Взял он туфельку одну

Малютки рядышком сидят.
Когда не спят, они едят.
Когда едят, они не спят.

8. Страусенок

Я – страусенок молодой,
Заносчивый и гордый.
Когда сержусь, я бью ногой,
Мозолистой и твердой.
Когда пугаюсь, я бегу,
Вытягивая шею.
А вот летать я не могу,
И петь я не умею.

9. Пингвин

Правда, дети, я хорош?
На большой мешок похож.
На морях в былые годы
Обгонял я пароходы.
А теперь я здесь в саду
Тихо плаваю в пруду.

10. Лебеденок

Отчего течет вода
С этого младенца?
Он недавно из пруда,
Дайте полотенце!

То на боку, то на спине.
Держись правее, дорогой,
Не задевай меня ногой!

7. Совята

Взгляни на маленьких совят,

"Не подходите близко!"
Записке ты не верь -
Я самый добрый зверь.
За что сижу я в клетке,
Я сам не знаю, детки.

13. Пингвинята

Мы – два брата, два птенца.
Мы недавно из яйца.
Что за птица – наша мать?
Где ее нам отыскать?
Мы ни с кем здесь не знакомы
И не знаем даже, кто мы.
Гуси? Страусы? Павлины?
Догадались! Мы – пингвины.

14. Кенгуру

Вот полюбуйтеcь на игру
Двух австралийских кенгуру.
Они играют в чехарду
В зоологическом саду.

15. Собака Динго

Нет, я не волк и не лиса.
Вы приезжайте к нам в леса,
И там увидите вы пса –
Воинственного динго.
Пусть вам расскажет кенгуру,
Как в австралийскую жару

11. Верблюд

Бедный маленький верблюд:
Есть ребенку не дают.
Он сегодня съел с утра
Только два таких ведра!

12. Эскимосская собака

На прутике записка:
Но вот поймал ее за хвост
Неумолимый динго.
Теперь у всех я на виду
В зоологическом саду,
Верчусь волчком и мяса жду,
Неугомонный динго.

16. Львята

Вы разве не знаете папы –
Большого, рыжего льва?
У него тяжелые лапы
И косматая голова.
Он громко кричит – басом,
И слышно его далеко.
Он ест за обедом мясо,
А мы сосем молоко.

17. Львенок

Нет, постой, постой, постой,
Я разделаюсь с тобой!
Мой отец одним прыжком
Расправляется с быком.
Будет стыдно, если я
Не поймаю воробья.
Эй, вернись, куда цел!
Мама! Мама! Улетел!..

Гнал по лесам его сестру
Поджарый, тощий динго.
Она в кусты – и я за ней,
Она в ручей – и я в ручей,
Она быстрее – и я быстрее,
Неутомимый динго.
Она хитра, и я не прост.
С утра бежали мы до звезд,

Он мне улыбнулся, как друг.
"Ты хочешь, – его я спросила, –
К бананам и пальмам на юг?"
"Дитя, – отвечал он уныло, –
Не видеть родной мне земли!"
И слезы из глаз крокодила
По черным щекам потекли.

19. Гиена

Захрапели носороги,
Дремлет страус длинноногий.
Толстокожий бегемот
Лег спокойно на живот.
Спит верблюд, согнув колени.
Но не спится мне – гиене!
Настает моя пора:
Буду выть я до утра.
Днем молчала я угрюмо –
Я боюсь дневного шума –
Но зато мой хриплый смех
По ночам пугает всех!
Даже львы меня боятся...
Как над ними не смеяться?

20. Медведь

Вот медведь, медведь, медведь!
Кто желает посмотреть?
Приходите к Мише в гости,

18. Львица

Какое туманное лето
В неласковой этой стране!
Я в теплое платье одета,
Но холодно, холодно мне!
Меня называют дикаркой
За то, что сижу я в тоске,
Мечтая об Африке жаркой,
О мягком, горячем песке.
Я встретила здесь крокодила.
Ну-ка, Миша, поклонись!
Ну-ка, Миша, кувырнись!

21. Шакал

Мой отец, степной шакал,
Пищу сам себе искал.
Далеко в стране песчаной
Провожал он караваны
И в пустыне при луне
Громко плакал в тишине.
Ел он кости и объедки,
А теперь живет он в клетке.
От дождя он здесь укрыт
И всегда бывает сыт.

22. Слон

Африканец молодой
Обливается водой.
Вымыл голову и ухо –
И в лоханке стало сухо.
Для хорошего слона
Речка целая нужна.
Уберите-ка
Лоханку,
Принесите-ка
Фонтанку!

Сладкий пряник
Мише бросьте.
Миша просит, Миша ждет,
Широко разинув рот.
Нет, правее! Нет, левее!
Промахнулись, ротозеи!
Вот теперь попали в рот!
Что за пряник – чистый мед!
За такое угощенье
Мы покажем представленье.

На пальмах и кустах,
Визжат мои подруги,
Качаясь на хвостах.
Чудесные бананы
На родине моей.
Живут там обезьяны
И нет совсем людей".

24. Кенгуру

Длиннохвостый кенгуру
Погулять зовет сестру,
А сестра сидит в мешке
У мамыши на брюшке.

25. Где обедал, воробей?

– Где обедал, воробей?
– В зоопарке у зверей.
Пообедал я сперва
За решеткою у льва.
Подкрепился у лисицы.
У моржа попил водицы.
Ел морковь у слона.
С журавлем поел пшена.
Погостил у носорога,
Отрубей поел немного.
Побывал я на пиру

23. Обезьяна

Приплыл по океану
Из Африки матрос,
Малютку-обезьяну
В подарок нам привез.
Сидит она, тоскуя,
Весь вечер напролет
И песенку такую
По-своему поет:
"На дальнем жарком юге,
Для них устроен детский дом
С зеленым лугом и прудом.
Они играют и лежат.
Козел бодает медвежат.
А лев и волк несутся вскачь
И разноцветный гонят мяч.
Промчатся быстро год и два,
И станет волк бояться льва,
И жить на свете будут врозь
Барсук и лев, медведь и лось.

27. Фомка

Перед бассейном в зоопарке –
Медвежки мокрые следы –
С тяжелым плеском
В полдень жаркий
Медведь выходит из воды.
Еще в костях он очень тонок,
Еще и ростом невелик.
Он не медведь, а медвежонок,
Но белоснежен, как старик.
Легко узнать по белой шкуре
Бродягу ледяных полей.
Слышал он посвист
Зимней бури
На дальней родине своей.

У хвостатых кенгуру.
Был на праздничном обеде
У мохнатого медведя.
А зубастый крокодил
Чуть меня не проглотил.

26. Детский дом

Весною в нынешнем году
В зоологическом саду
Олень и лев, барсук и рысь
И медвежата родились.
Беззвучно шлепают к воде.
Рычит на сторожа негромко...
Но не рычи, – придет зима,
Вернутся вьюга и поземка –
И будешь ты уже не Фомка,
А матерОй медведь Фома!

28. Про гиппопотама

Уговорились я и мама
Дождаться выходного дня
И посмотреть ги-ги-топама...
Нет, ги-попо-тото-попама...
Нет, ги-гото-попо-потама...
Пусть мама скажет за меня!
Вошли в открытые ворота
И побежали мы вдвоем
Взглянуть на ги... на бегемота!
Мы чаще так его зовем.
Он сам имен своих не знает:
Как ни зовите, – все равно.
Он из воды не вылезает,
Лежит, как мокрое бревно.
Нам не везло сегодня с мамой.
Его мы ждали целый час.
А он со дна глубокой ямы
Не замечал, должно быть, нас.

Встречался с вьюгой
И поземкой,
Ночуя с матерью на льду.
Теперь его прозвали Фомкой
И жить заставили в саду.
Он здесь ночует не на льдине,
А на асфальтовой горе.
Его тревожит крик павлиний,
Рычанье тигра на заре.
Он ищет днем
Прохладной тени
И, не найдя ее нигде,
Томясь от скуки и от лени,
Поднялся сам
Гиппопотам.
Должно быть, у него промокли
Мозги от постоянных ванн,
Глаза посажены в бинокли,
А рот раскрыт, как чемодан.
Он оглядел стоявших рядом

Лежал он гладкий,
толстокожий,
В песок уткнувшись головой,
На кожу ветчины похожий
В огромной миске суповой.
По целым дням из водоема
Он не выходит, – там свежей.
– Есть у него часы приема? –
Спросили мы у сторожей.
– Да, есть часы приема пищи.
Его мы кормим по часам. –
И вдруг, блестя,
Как голенище,
Гостей непрошенных своих,
К решетке повернулся задом,
Слегка нагнулся – и бултых!
Я думаю, гиппопотама
Зовут так трудно для того,
Чтоб сторож из глубокой ямы
Пореже вызывал его!..

СКАЗКА О ГЛУПОМ МЫШОНКЕ

Пела ночью мышка в норке:
– Спи, мышонок, замолчи!
Дам тебе я хлебной корки
И огарочек свечи.
Отвечает ей мышонок:
– Голосок твой слишком тонок.
Лучше, мама, не пищи,
Ты мне няньку поищи!
Побежала мышка-мать,
Стала утку в няньки звать:
– Приходи к нам, тётя утка,
Нашу детку покачать.
Стала петь мышонку утка:
– Га-га-га, усни, малютка!
После дождика в саду
Червяка тебе найду.

– Нет, твой голос нехорош.
Очень скучно ты поёшь!
Побежала мышка-мать
Тётю лошадь в няньки звать:
– Приходи к нам, тётя лошадь,
Нашу детку покачать.
– И-го-го! – поёт лошадка. –
Спи, мышонок, сладко-сладко,
Повернись на правый бок,
Дам овса тебе мешок.
Глупый маленький мышонок
Отвечает ей спросонок:
– Нет, твой голос нехорош,
Очень страшно ты поёшь!
Стала думать мышка-мать:
Надо курицу позвать.

Глупый маленький мышонок
Отвечает ей спросонок:
– Нет, твой голос нехорош.
Слишком громко ты поёшь!
Побежала мышка-мать,
Стала жабу в няньки звать:
– Приходи к нам, тётя жаба,
Нашу детку покачать.
Стала жаба важно квакать:
– Ква-ква-ква, не надо плакать!
Спи, мышонок, до утра,
Дам тебе я комара.
Глупый маленький мышонок
Отвечает ей спросонок:
Стала петь мышонку щука -
Не услышал он ни звука:
Разевает щука рот,
А не слышно, что поёт...
Глупый маленький мышонок
Отвечает ей спросонок:
– Нет, твой голос нехорош.
Слишком тихо ты поёшь!
Побежала мышка-мать,
Стала кошку в няньки звать:
– Приходи к нам, тётя кошка,
Нашу детку покачать.

– Приходи к нам, тётя клуша,
Нашу детку покачать.
Закудахтала наседка:
– Куд-куда! Не бойся, детка!
Забирайся под крыло!
Там и тихо и тепло.
Глупый маленький мышонок
Отвечает ей спросонок;
– Нет, твой голос нехорош.
Этак вовсе не уснёшь!
Побежала мышка-мать,
Стала щуку в няньки звать:
– Приходи к нам, тётя щука,
Нашу детку покачать.
Стала петь мышонку кошка:
– Мяу, мяу, спи, мой крошка!
Мяу-мяу, ляжем спать,
Мяу-мяу, на кровать.
Глупый маленький мышонок
Отвечает ей спросонок:
– Голосок твой так хорош.
Очень сладко ты поёшь!
Прибежала мышка-мать,
Поглядела на кровать,
Ищет глупого мышонка,
А мышонка не видать...

СКАЗКА ОБ УМНОМ МЫШОНКЕ

Унесла мышонка кошка
И поет: – Не бойся, крошка.
Поиграем час-другой
В кошки-мышки, дорогой!
Перепуганный мышонок
Отвечает ей спросонок:
– В кошки-мышки наша мать
Не велела нам играть.
– Ну, а мне какое дело,
Что она вам не велела?

Но глядит из-под повязки.
Даст мышонку отбежать
И опять бедняжку – хватить!
Кошке – смех,
Мышонку – горе...
Отыскал он щель в заборе.
Сам не знает, как пролез.
Был мышонок – да исчез.
Покатился он с пригорка,
Видит: маленькая норка.

Поиграй со мной, мой свет! –
А мышонок ей в ответ:
– Поиграл бы я немножко,
Только – чур! – я буду кошкой.
Ты же, кошка, хоть на час
Мышкой будь на этот раз!
Засмеялась кошка Мурка:
– Ах ты, дымчатая шкурка,
Как тебя ни называть,
Мышке кошкой не бывать!
Говорит мышонок Мурке:
– Ну тогда сыграем в жмурки!
Завяжи глаза платком
И лови меня потом.
Завязала кошка глазки,
Больше любим "уголки".
– Что ж, сыграем, но сначала
Посчитаемся, пожалуй.
Я – зверек, и ты – зверек,
Я – мышонок, ты – хорек,
Ты – хитер, а я – умен,
Кто умен, тот вышел вон!
– Стой! – кричит хорек
Мышонку
И бежит за ним вдогонку.
А мышонок – прямо в лес
И под старый пенёк залез.
Стали звать
Мышонка белки:
– Выходи играть в горелки!
– У меня, – он говорит, –
Без игры спина горит!
В это время по дорожке
Шел зверек страшнее кошки.
Был на щетку он похож.
Это был, конечно, еж.
А навстречу шла ежиха
Вся в иголках,
Как портниха.

В этой норке жил зверек –
Длинный, узенький хорек.
Острозубый, остроглазый,
Был он вором и пролазой
И, бывало, каждый день
Крал цыплят из деревень.
Вот пришел хорек с охоты.
Гостя спрашивает: – Кто ты?
Коль попал в мою нору,
Поиграй в мою игру!
– В кошки-мышки или в
Жмурки? – Говорит
Мышонок юркий.
– Нет, не в жмурки.
Мы, хорьки,
Добежал он до опушки.
Слышит – квакают лягушки:
– Караул! Беда! Ква-ква!
К нам сюда летит сова!
Поглядел, мышонок: мчится
То ли кошка, то ли птица,
Вся рябая, клюв крючком,
Перья пестрые торчком.
А глаза горят, как плошки,
Вдвое больше, чем у кошки.
У мышонка замер дух.
Он забился под лопух.
А сова – все ближе, ближе,
А сова – все ниже, ниже
И кричит в тиши ночной:
– Поиграй, дружок, со мной!
Пропищал мышонок:
– В прятки?
– И пустился без оглядки,
Скрылся в
Скошенной траве.
Не найти его сове.
До утра сова искала.
Утром видеть перестала.

Закричал мышонку еж:
– От ежей ты не уйдешь!
Вот идет моя хозяйка,
С ней в пятнашки
Поиграй-ка,
А со мною в чехарду.
Выходи скорей – я жду!
А мышонок это слышал,
Да подумал и не вышел.
– Не хочу я в чехарду:
На иголки попаду!
Долго ждали еж с ежихой,
А мышонок тихо-тихо
По тропинке меж кустов
Прошмыгнул – и был таков!

Села старая на дуб
И глазами луп да луп.
А мышонок
Вымыл рыльце
Вез водицы и без мыльца
И пошел искать свой дом,
Где остались мать с отцом.
Шел он, шел,
Взошел на горку
И внизу увидел норку.
То-то рада мышка-мать!
Ну мышонка обнимать.
А сестренки и братишки
О ним играют
В мышки-мышки.

ЧЕГО БОЯЛСЯ ПЕТЯ

Темноты боится Петя.
Петя маме говорит:
– Можно, мама,
Спать при свете?
Пусть всю ночь огонь горит.
Отвечает мама: – Нет! –
Щелк – и выключила свет.
Стало тихо и темно.
Свежий ветер дул в окно.
В темноте увидел Петя
Человека у стены.
Оказалось на рассвете –
Это куртка и штаны.
Рукавами, как руками,
Куртка двигала слегка,
А штаны плясали сами
От ночного ветерка.
В темноте увидел Петя
Ступу с бабою-ягой.
Оказалось на рассвете –
Это печка с кочергой.
Это печь, а не яга,

Оказалось на рассвете -
Это старый чемодан.
Высоко, на крышу шкапа -
Чемодан поставил папа,
И светились два замка
При луне, как два зрачка.
Каждый раз
При встрече с Петей
Говорят друг другу дети:
– Это – Петя Иванов.
Испугался он штанов!
Испугался он яги –
Старой ржавой кочерги!
На дворе услышал Петя,
Как над ним смеются дети.
– Нет, – сказал он, – я не трус!
Темноты я не боюсь!
С этих пор ни разу Петя
Не ложился спать при свете.
Чемоданы и штаны
Пете больше не страшны.
Да и вам, другие дети,

Не нога, а кочерга
В темноте увидел Петя:
Сверху смотрит великан.

Спать не следует при свете.
Для того чтоб видеть сны,
Лампы вовсе не нужны!

ВОТ КАКОЙ РАССЕЯННЫЙ

Жил человек рассеянный
На улице Бассейной.
Сел он утром на кровать,
Стал рубашку надевать,
В рукава просунул руки –
Оказалось, это брюки.
Вот какой рассеянный
С улицы Бассейной!
Надевать он стал пальто –
Говорят ему: не то.
Однажды на трамвае
Он ехал на вокзал
И, двери открывая,
Вожатому сказал:
– Глубокоуважаемый
Вагоноуважаемый!
Вагоноуважаемый
Глубокоуважаемый!
Во что бы то ни стало
Мне надо выходить.
Нельзя ли у трамвала
Вокзай остановить?
Вожатый удивился –
Трамвай остановился.
Вот какой рассеянный
С улицы Бассейной!
Он отправился в буфет
Покупать себе билет.
А потом помчался в кассу
Покупать бутылку квасу.
Вот какой рассеянный
С улицы Бассейной!
Побежал он на перрон,

Стал натягивать гамаши –
Говорят ему: не ваши.
Вот какой рассеянный
С улицы Бассейной!
Вместо шапки на ходу
Он надел сковороду.
Вместо валенок перчатки
Натянул себе на пятки.
Вот какой рассеянный
С улицы Бассейной!
И заснул спокойным сном...
– Это что за полустанок? –
Закричал он спозаранок.
А с платформы говорят:
– Это город Ленинград.
Он опять поспал немножко
И опять взглянул в окошко,
Увидал большой вокзал,
Удивился и сказал:
– Это что за остановка –
Бологое иль Поповка?
А с платформы говорят:
– Это город Ленинград.
Он опять поспал немножко
И опять взглянул в окошко,
Увидал большой вокзал,
Потянулся и сказал:
– Что за станция такая –
Дибунь или Ямская?
А с платформы говорят:
– Это город Ленинград.
Закричал он: – Что за шутки!
Еду я вторые сутки,

Влез в отцепленный вагон,
Внёс узлы и чемоданы,
Рассовал их под диваны,
Сел в углу перед окном

А приехал я назад,
А приехал в Ленинград!
Вот какой рассеянный
С улицы Бассейной!

РАССКАЗ О НЕИЗВЕСТНОМ ГЕРОЕ

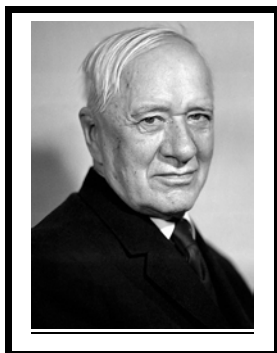
Ищут пожарные,
Ищет милиция,
Ищут фотографии
В нашей столице,
Ищут давно,
Но не могут найти
Парня какого-то
Лет двадцати.
Среднего роста,
Многие носят
Футболки и кепки.
Много в столице
Таких же значков.
Каждый
К труду-обороне готов.
Кто же, откуда
И что он за птица
Парень, которого
Ищет столица?
Что натворил он
И в чем виноват?
Вот что в народе
О нем говорят.
Ехал один гражданин
По Москве – белая кепка
На голове, ехал весной
На площадке трамвая,
Что-то под грохот колес
Напевая...
Вдруг он увидел -
Напротив в окне
Мечется кто-то

Плечистый и крепкий,
Ходит он в белой
Футболке и кепке.
Знак "ГТО"
На груди у него.
Больше не знают
О нем ничего.
Многие парни
Плечисты и крепки.
Третий этаж,
И четвертый,
И пятый...
Вот и последний,
Пожаром объятый.
Черного дыма
Висит пелена.
Рвется наружу
Огонь из окна.
Надо еще
Подтянуться немножко.
Парень, слабея,
Дополз до окошка,
Встал, задыхаясь в дыму,
На карниз,
Девочку взял
И спускается вниз.
Вот ухватился
Рукой за колонну.
Вот по карнизу
Шагнул он к балкону...
Еле стоит
На карнизе нога,

В дыму и огне.
Много столпилось
Людей на панели.
Люди в тревоге
Под крышу смотрели:
Там из окошка
Сквозь огненный дым
Руки ребенок
Протягивал к ним.
Даром минуты одной
Не теряя,
Бросился парень
С площадки трамвая.
Автомобилю наперерез
И по трубе
Водосточной полез.
Двери открыл –
И в квартире исчез...
С дымом мешается
Облако пыли,
Мчатся пожарные
Автомобили,
Щелкают звонко,
Тревожно свистят.
Медные каски
Рядами блестят.
Миг – и рассыпались
Медные каски.
Лестницы выросли
Быстро, как в сказке.
Люди в брезенте –
Один за другим –
Лезут по лестницам
В пламя и дым...
Пламя сменяется
Чадом угарным.
Гонит насос
Водяную струю
Женщина,

А до балкона –
Четыре шага.
Видели люди,
Смотревшие снизу,
Как осторожно
Как осторожно
Он шел по карнизу.
Вот он прошел
Половину пути.
Надо еще половину
Пройти.
Шаг. Остановка.
Другой. Остановка.
Вот до балкона
Добрался он ловко.
Через железный
Барьер перелез,
Гражданин незнакомый.
Рыжий от ржавчины,
Весь в синяках,
Девочку крепко
Держал он в руках.
Дочка заплакала,
Мать обнимая.
Парень вскочил
На площадку трамвая,
Тенью мелькнул
За вагонным стеклом,
Кепкой махнул
И пропал за углом.
Ищут пожарные,
Ищет милиция,
Ищут фотографы
В нашей столице,
Ищут давно,
Но не могут найти
Парня какого-то
Лет двадцати.
Среднего роста,
Плечистый и крепкий,

Плача, подходит
К пожарным:
– Девочку, дочку
Спасите мою!
– Нет, – отвечают
Пожарные дружно, –
Девочка в здании
Не обнаружена.
Все этажи
Мы сейчас обошли,
Но никого
До сих пор
Не нашли.
Вдруг из ворот
Обгоревшего дома
Вышел один

Ходит он в белой
Футболке и кепке,
Знак "ГТО"
На груди у него.
Больше не знают
О нем ничего.
Многие парни
Плечисты и крепки,
Многие носят
Футболки и кепки.
Много в столице
Таких же
Значков.
К славному подвигу
Каждый
Готов!

Корній Чуковський

Корній Іванович Чуковський (справжнє ім'я Микола Васильович Корнійчуков) – письменник, перекладач і літературознавець, народився 31 березня (за іншими даними – 1 квітня) 1882 року в Санкт-Петербурзі. Письменник довгі роки страждав від того, що був позашлюбною дитиною. Його батько – Еммануїл Соломонович Левенсон, у сім'ї якого жила прислугою мати Корнія Чуковського,

полтавська селянка Катерина Осипівна Корнійчукова, відмовився від її дітей, а отже, вона не могла записати його ім'я в документи сина. Пізніше по батькові "Васильович" було надано Миколі хрещеним батьком. Мати переїхала в Одесу. Там хлопчина вступив до гімназії, але через низьке походження у п'ятому класі його відрахували. Микола глибоко переживає, проте вирішує займатися самоосвітою, що допомагає йому в майбутньому. Ці події він описав пізніше в автобіографічній повісті "Серебряный герб".

З початку літературної діяльності письменник використовує псевдонім "Корній Чуковський", до якого згодом додався фіктивне по

батькові – "Іванович". Після революції псевдонім "Корній Іванович Чуковський" став його офіційним іменем, по батькові та прізвищем. Його діти – Микола, Лідія, Борис і покійна Марія (Мурочка), якій присвячені більшість дитячих віршів батька – носили (в усякому разі, після революції) прізвище Чуковських та по батькові – Корнійович / Корнійвна.

З юнацьких років Корній Чуковський вів трудове життя, багато читав, у 1903 році побував в Англії в якості кореспондента газети "Одесские новости", де докладно ознайомився з англійською літературою та вдосконалив свої мовні знання. Після революції 1905 року критичні нариси письменника з'явилися у різних виданнях і пізніше були зібрані у книгах "От Чехова до наших дней", "Критические рассказы", "Лица и маски". У 1912 році він поселився у фінському містечку Куоккола, де подружився з Іллею Репіним, Володимиром Короленком, Леонідом Андрєєвим, Олексієм Толстим, Володимиром Маяковським та ін.

Головне своє покликання Чуковський знайшов у віршах для дітей: у 1916 році на запрошення Горького він керує дитячим відділом видавництва "Парус" і починає писати для дітей віршовані казки. У його доробку: "Айболит", "Крокодил", "Мойдодыр", "Муха-цокотуха", "Тараканище", "Бармалей", "Телефон", "Топтыгин и лиса", "Федорино горе", "Цыпленок", "Что сделала Мура, когда ей прочли сказку "Чудо-дерево"", "Чудо-дерево", "Приключения Бибигона", "Путаница" та інші.

Робота Чуковського в царині дитячої літератури закономірно вивела його на вивчення дитячої мови, першим дослідником якої він став, видавши в 1928 книгу "Маленькі діти", що отримала потім назву "Від двох до п'яти".

Як перекладач Чуковський відкрив для російського читача Уолта Уйтмена, Редьярда Кіплінга, Оскара Уайльда. Корній Іванович працював над перекладами Марка Твена, Гілберта Честертона, Уільяма Шекспіра, написав для дітей перекази творів Даніеля Дефо, Еріха Распе. Він перекладав також і твори українських поетів (збірка "Молода Україна"), був упорядником кількох видань російських перекладів Тараса Шевченка, автором нарису "Шевченко" (1911). Одним із його найвагоміших творів у царині теорії перекладу є твір "Высокое искусство" (1968).

Чуковський був нагороджений орденом Леніна (1957), трьома орденами Трудового Червоного Прапора, а також медалями. В цьому ж році він став доктором філологічних наук. У 1962 році йому була присвоєна в СРСР Ленінська премія, а у Великобританії він був удостоєний почесного ступеня доктора літератури Оксфордського університету.

Корній Чуковський помер 28 жовтня 1969 року у віці 87 років від вірусного гепатиту і похований у Переделкіно.

МОЙДОДЫР

Одеяло убежало,
Улетела простыня,
И подушка, как лягушка,
Ускакала от меня.
Я за свечку,
Свечка – в печку!
Я за книжку,
Та – бежать
И вприпрыжку
Под кровать!
Я хочу напиток чаю,
К самовару подбегаю,
Но пузатый от меня
Убежал, как от огня.
Что такое?
Что случилось?
Отчего же всё крутом
Завертелось,
Закружилось
И помчалось колесом?
Утюги за сапогами,
Сапоги за пирогами,
Пирог за утюгами,
Кочерга за кушаком –
Всё вертится,
И кружится,
И несётся кувирком.
Вдруг из маминой из спальни,
Кривоногий и хромой,
Выбегает умывальник
И качает головой:
"Ах ты, гадкий, ах ты грязный,
Неумытый поросёнок!
Ты чернее трубочиста,
Полбуйся на себя:
У тебя на шее вакса,
У тебя под носом клякса,

У тебя такие руки,
Что сбежали даже брюки,
Даже брюки, даже брюки
Убежали от тебя.
Рано утром на рассвете
Умываются мышата,
И котята, и утята,
И жучки, и паучки.
Ты один не умывался
И грязнулею остался,
И сбежали от грязнули
И чулки, и башмаки.
Я – Великий Умывальник,
Знаменитый Мойдодыр,
Умывальников Начальник
И мочалок Командир!
Если топну я ногою,
Позову моих солдат,
В эту комнату толпою
Умывальники влетят.
И залают, и завоюют,
И ногами застучат,
И тебе головомою,
Неумытому, дадут –
Прямо в Мойку,
Прямо в Мойку
С головою окунут!"
Он ударил в медный таз
И вскричал: "Кара-барас!"
И сейчас же щётки, щётки
Затрещали, как трещотки,
И давай меня тереть,
Приговаривать:
"Моем, моем трубочиста
Чисто, чисто, чисто, чисто!
Будет, будет трубочист
Чист, чист, чист, чист!"

Тут и мыло подскочило
И вцепилось в волоса,
И юлило, и мылило,
И кусало, как оса.
А от бешеной мочалки
Я помчался, как от палки,
А она за мной, за мной
По Садовой, по Сенной.
Я к Таврическому саду,
Перепрыгнул через ограду,
А она за мною мчится
И кусает, как волчица.
Вдруг навстречу мой хороший,
Мой любимый Крокодил.
Он с Тотошей и Кокошей
По аллее проходил
И мочалку, словно галку,
Словно галку, проглотил.
А потом как зарычит
На меня,
Как ногами застучит
На меня:
"Уходи-ка ты домой, -
Говорит, -
Да лицо своё умой, -
Говорит, -
А не то как налечу, -
Говорит, -
Растопчу и проглочу!" -
Говорит.
Как пустился
Я по улице бежать,
Прибежал я
К умывальнику опять.
Мылом, мылом
Мылом, мылом
Умывался без конца,
Смыл и ваксу
И чернила

С неумытого лица.
И сейчас же брюки, брюки
Так и прыгнули мне в руки.
А за ними пирожок:
"Ну-ка, съешь меня, дружок!"
А за ним и бутерброд:
Подскочил - и прямо в рот!
Вот и книжка воротилась,
Воротилась тетрадь,
И грамматика пустилась
С арифметикой плясать.
Тут великий Умывальник,
Знаменитый Мойдодыр,
Умывальников Начальник
И мочалок Командир,
Подбежал ко мне, танцуя,
И, целуя, говорит:
"Вот теперь тебя люблю я,
Вот теперь тебя хвалю я!
Наконец-то ты, грязнуля,
Мойдодыру угодил!"
Надо, надо умываться
По утрам и вечерам,
А нечистым
Трубочистам -
Стыд и срам!
Стыд и срам!
Да здоровствует
Мыло душистое
И полотенце пушистое,
И зубной порошок,
И густой гребешок!
Давайте же мыться, плескаться,
Купаться, нырять, кувыркаться,
В ушате, в корыте, в лохани,
В реке, в ручейке, в океане
И в ванне, и в бане,
Всегда и везде -
Вечная слава воде!

АЙБОЛИТ

Добрый доктор Айболит!
Он под деревом сидит.
Приходи к нему лечиться
И корова, и волчица,
И жучок, и червячок,
И медведица!
Всех излечит, исцелит
Добрый доктор Айболит!
И пришла к Айболиту лиса:
"Ой, меня укусила оса!"
И пришёл к Айболиту барбос:
"Меня курица клонула в нос!"
И прибежала зайчиха
И закричала: "Ай, ай!"
Мой зайчик попал
Под трамвай!
Мой зайчик, мой мальчик
Попал под трамвай!
Он бежал по дорожке,
И ему перерезало ножки,
И теперь он больной и хромой,
Маленький зайчика мой!"
И сказал Айболит: "Не беда!
Подай-ка его сюда!
Я пришью ему новые ножки,
Он опять побежит по дорожке".
И принесли к нему зайку,
Такого больного, хромого,
И доктор пришил ему ножки,
И зайка прыгает снова.
А с ним и зайчиха-мать
Тоже пошла танцевать,
И смеётся она и кричит:
"Ну, спасибо тебе, Айболит!"
Вдруг откуда-то шакал
На кобыле прискакал:
"Вот вам телеграмма

"Приезжайте, доктор,
В Африку скорей
И спасите, доктор,
Наших малышей!"
"Что такое? Неужели
Ваши дети заболели?"
"Да-да-да! У них ангина,
Скарлатина, холерина,
Дифтерит, ашпендицит,
Малярия и бронхит!
Приходите же скорее,
Добрый доктор Айболит!"
"Ладно, ладно, побегу,
Вашим детям помогу.
Только где же вы живёте?
На горе или в болоте?"
"Мы живём на Занзибаре,
В Калахари и Сахаре,
На горе Фернандо-По,
Где гуляет Гиппо-по
По широкой Лимпопо".
И встал Айболит,
Побежал Айболит.
По полям, но лесам,
По лугам он бежит.
И одно только слово
Твердит Айболит:
"Лимпопо, Лимпопо,
Лимпопо!"
А в лицо ему ветер,
И снег, и град:
"Эй, Айболит, воротися назад!"
И упал Айболит
И лежит на снегу:
"Я дальше идти не могу".
И сейчас же к нему из-за ёлки
Выбегают мохнатые волки:

От Гиппопотама!"
Мы живо тебя доведём!"
И вперёд поскакал Айболит
И одно только слово твердит:
"Лимпопо, Лимпопо,
Лимпопо!"
Но вот перед ними море
-Бушует, шумит на просторе.
А в море высокая ходит волна.
Сейчас Айболита
Проглотит она.
"О, если я утону,
Если пойду я ко дну,
Что станется с ними,
С больными,
С моими зверями лесными?"
Но тут выплывает кит:
"Садись на меня, Айболит,
И, как большой пароход,
Тебя повезу я вперёд!"
И сел на кита Айболит
И одно только слово твердит:
"Лимпопо, Лимпопо,
Лимпопо!"
И горы встают
Перед ним на пути,
И он по горам начинает
Ползти, а горы всё выше,
А горы всё круче,
А горы уходят под самые тучи!
"О, если я не дойду,
Если в пути пропаду,
Что станется с ними,
С больными,
С моими зверями лесными?"
И сейчас же с высокой скалы
К Айболиту слетели орлы:
"Садись, Айболит, верхом,
Мы живо тебя доведём!"

"Садись, Айболит, верхом,
И одно только слово твердит:
"Лимпопо, Лимпопо,
Лимпопо!"
А в Африке,
А в Африке,
На чёрной Лимпопо,
Сидит и плачет
В Африке
Печальный Гиппопо.
Он в Африке, он в Африке
Под пальмою сидит
И на море из Африки
Без отдыха глядит:
Не едет ли в кораблике
Доктор Айболит?
И рыщут по дороге
Слоны и носороги
И говорят сердито:
"Что ж нету Айболита?"
А рядом бегемотики
Схватились за животики:
У них, у бегемотиков,
Животики болят.
И тут же страусята
Визжат, как поросята.
Ах, жалко, жалко, жалко
Бедных страусят!
И корь, и дифтерит у них,
И оспа, и бронхит у них,
И голова болит у них,
И горлышко болит.
Они лежат и бредят:
"Ну что же он не едет,
Ну что же он не едет,
Доктор Айболит?"
А рядом прикорнула
Зубастая акула,
Зубастая акула

И сел на орла Айболит
Ах, у её малюток,
У бедных акулят,
Уже двенадцать суток
Зубки болят!
И вывихнуто плечико
У бедного кузнечика;
Не прыгает, не скачет он,
А горько-горько
Плачет он
И доктора зовёт:
"О, где же добрый доктор?
Когда же он придёт?"
Но вот, поглядите,
Какая-то птица
Всё ближе и ближе
По воздуху мчится.
На птице, глядите,
Сидит Айболит
И шляпою машет
И громко кричит:
"Да здравствует
Милая Африка!"
И рада и счастлива
Вся детвора:
"Приехал, приехал!
Ура! Ура!"
А птица над ними кружится,
А птица на землю садится.
И бежит Айболит
К бегемотикам,
И хлопает их
По животикам,
И всем по порядку
Даёт шоколадку,
И ставит и ставит
Им градусники!
И к полосатым
Бежит он тигрятам.

На солнышке лежит.
Больным верблюдатам,
И каждого гоголем,
Каждого моголем,
Гоголем-моголем,
Гоголем-моголем,
Гоголем-моголем потчует.
Десять ночей Айболит
Не ест, не пьёт
И не спит,
Десять ночей подряд
Он лечит
Несчастных зверят
И ставит и ставит
Им градусники.
Вот и вылечил он их,
Лимпопо!
Вот и вылечил больных.
Лимпопо!
И пошли они смеяться,
Лимпопо!
И плясать и баловаться,
Лимпопо!
И акула Каракула
Правым глазом
Подмигнула
И хохочет, и хохочет,
Будто кто её щекочет.
А малютки бегемотики
Ухватились за животики
И смеются, заливаются –
Так что дубы сотрясаются.
Вот и Гишпо, вот и Попо,
Гишпо-попо, Гишпо-попо!
Вот идёт Гишпопотам.
Он идёт от Занзибара.
Он идёт к Килиманджаро –
И кричит он, и поёт он:
"Слава, слава Айболиту!

ТЕЛЕФОН

У меня зазвонил телефон.

- Кто говорит?

- Слон.

- Откуда?

- От верблюда.

- Что вам надо?

- Шоколада.

- Для кого?

- Для сына моего.

- А много ли прислать?

- Да пудов этак пять

Или шесть:

Больше ему не съесть,

Он у меня еще маленький!

А потом позвонил

Крокодил

И со слезами просил:

- Мой милый, хороший,

Пришли мне калоши,

И мне, и жене, и Тоттоше.

- Постой, не тебе ли

На прошлой неделе

Я выслал две пары

Отличных калош?

- Ах, те, что ты выслал

На прошлой неделе,

Мы давно уже съели

И ждем, не дождемся,

Когда же ты снова пришлешь

К нашему ужину дюжину

Новых и сладких калош!

А потом позвонили зайчатки:

- Нельзя ли прислать

Перчатки?

А потом позвонили

Мартышки:

А потом позвонил медведь

Да как начал, как начал реветь.

- Погодите, медведь, не ревите,

Объясните, чего вы хотите?

Но он только "му" да "му",

А к чему, почему - не пойму!

- Повесьте, пожалуйста, трубку!

А потом позвонили цапли:

- Пришлите, пожалуйста, капли:

Мы лягушками нынче объелись,

И у нас животы разболелись!

И такая дребедень целый день:

Динь-ди-лень,

Динь-ди-лень,

Динь-ди-лень!

То тюлень позвонит, то олень.

А недавно две газели

Позвонили и запели:

- Неужели в самом деле

Все сгорели карусели?

- Ах, в уме ли вы, газели?

Не сгорели карусели,

И качели уцелели!

Вы б, газели, не галдели,

А на будущей неделе

Прискакали бы и сели

На качели-карусели!

Но не слушали газели

И по-прежнему галдели:

- Неужели в самом деле

Все качели погорели?

Что за глупые газели!

А вчера поутру кенгуру:

- Не это ли квартира

Мойдодыра? -

Я рассердился, да как заорю:

- Пришлите, пожалуйста,
Книжки!
- Не могу вам сказать...
Позвоните по номеру
Сто двадцать пять.
Я три ночи не спал,
Я устал.
Мне бы заснуть,
Отдохнуть...
Но только я лег -
Звонок!
- Кто говорит?
- Носорог.
- Что такое?
- Беда! Беда!
Бегите скорее сюда!
- В чем дело?

- Нет! Это чужая квартира!!!
- А где Мойдодыр?
- Спасите!
- Кого?
- Бегемота!
Наш бегемот
Провалился в болото...
- Провалился в болото?
- Да! И ни туда, ни сюда!
О, если вы не придете -
Он утонет, утонет в болоте,
Умрет, пропадет
Бегемот!!!
- Ладно! Бегу! Бегу!
Если могу, помогу!
Ох, нелегкая это работа -
Из болота тащить бегемота!

ТАРАКАНИЩЕ

Ехали медведи
На велосипеде.
А за ними кот
Задом наперёд.
А за ним комарики
На воздушном шарике.
А за ними раки
На хромой собаке.
Волки на кобыле.
Львы в автомобиле.
Зайчики
В трамвайчике.
Жаба на метле...
Едут и смеются,
Пряники жуют.
Вдруг из подворотни
Страшный великан,
Рыжий и усатый
Та-ра-кан!

"Погодите, не спешите,
Я вас мигом проглочу!
Проглочу, проглочу, не
помилую".
Звери задрожали,
В обморок упали.
Волки от испуга
Скушали друг друга.
Бедный крокодил
Жабу проглотил.
А слониха, вся дрожа,
Так и села на ежа.
Только раки-забияки
Не боятся бою-драки:
Хоть и пятятся назад,
Но усами шевелят
И кричат великану усатому:
"Не кричи и не рычи,
Мы и сами усачи,

Таракан, Таракан, Тараканище!
Он рычит, и кричит,
И усами шевелит:
попятились.
И сказал Гишпопотам
Крокодилам и китам:
"Кто злодея не боится
И с чудовищем сразится,
Я тому богатырю
Двух лягушек подарю
И еловую шишку пожалую!"
"Не боимся мы его,
Великана твоего:
Мы зубами,
Мы клыками,
Мы копытами его!"
И весёлою гурьбой
Звери кинулись в бой.
Но, увидев усача
(Ай-ай-ай!),
Звери дали стрекача
(Ай-ай-ай!).
По лесам, по полям
Разбежались:
Тараканьих усов испугались.
И вскричал Гишпопотам:
"Что за стыд, что за срам!
Эй, быки и носороги,
Выходите из берлоги
И врага на рога
Поднимите-ка!"
Но быки и носороги
Отвечают из берлоги:
"Мы врага бы
На рога бы.
Только шкура дорога,
И рога нынче тоже
Не дешёвы",

Можем мы и сами
Шевелить усами!"
И назад ещё дальше
Крокодилы в крапиву
Забилися,
И в канаве слоны
Схоронилися.
Только и слышно,
Как зубы стучат,
Только и видно,
Как уши дрожат.
А лихие обезьяны
Подхватили чемоданы
И скорее со всех ног
Наутек.
И акула увильнула,
Только хвостиком махнула.
А за нею каракатица -
Так и пятится,
Так и катится.
Вот и стал Таракан
Победителем,
И лесов и полей повелителем.
Покорилися звери усатому.
(Чтоб ему провалиться,
Проклятому!)
А он между ними похаживает,
Золоченое брюхо поглаживает:
"Принесите-ка мне, звери,
Ваших детушек,
Я сегодня их
За ужином скушаю!"
Бедные, бедные звери!
Воют, рыдают, ревут!
В каждой берлоге
И в каждой пещере
Злого обжору клянут.
Да и какая же мать

И сидят и дрожат
Под кусточками,
За болотными прячутся
Кочками.
Чтобы несътое чучело
Бедную крошку
Замучило!
Плачут они, убиваются,
С малышами
Навеки прощаются.
Но однажды поутру
Прискакала кенгуру,
Увидала усача,
Закричала сторяча:
"Разве это великан?
(Ха-ха-ха!)
Это просто таракан!
(Ха-ха-ха!)
Таракан, таракан,
Таракашечка,
Жидконогая
Козявочка-букашечка.
И не стыдно вам?
Не обидно вам?
Вы – зубастые,
Вы – клыкастые,
А малявочке
Поклонились,
А козявочке покорились!"
Испугались бегемоты,
Зашептали: "Что ты, что ты!
Уходи-ка ты отсюда!
Как бы не было нам худа!"
Только вдруг из-за кусточка,
Из-за синего лесочка,
Из далеких из полей

Согласится отдать
Своего дорогого ребёнка –
Медвежонка, волчонка,
Слоненка,
Прилетает Воробей.
Прыг да прыг да чик-чирик,
Чики-рики-чик-чирик!
Взял и клюнул Таракана,
Вот и нету великана.
Поделом великану досталось,
И усов от него не осталось.
То-то рада, то-то рад
Вся звериная семья,
Прославляют, поздравляют
Удалого Воробья!
Ослы ему славу
По нотам поют,
Козлы бородою
Дорогу метут,
Бараны, бараны
Стучат в барабаны!
Сычи-трубачи трубят!
Грачи с каланчи кричат!
Летучие мыши на крыше
Платочками машут
И пляшут.
А слониха-щеголиха
Так отплясывает лихо,
Что румяная луна
В небе задрожала
И на бедного слона
Кубарем упала.
Вот была потом забота –
За луной нырять в болото
И гвоздями к небесам
Приколачивать!

ФЕДОРИНО ГОРЕ

Скачет сито по полям,
А корыто по лугам.
За лопатою метла
Вдоль по улице пошла.
Топоры-то, топоры
Но, как чёрная железная нога,
Побежала, поскакала кочерга.
И помчались по улице ножи:
"Эй, держи, держи, держи,
Держи, держи!"
И кастрюля на бегу
Закричала утюгу:
"Я бегу, бегу, бегу,
Удержаться не могу!"
Вот и чайник за
Кофейником бежит,
Тараторит, тараторит,
Дребезжит...
Утюги бегут покрякивают,
Через лужи, через лужи
Перескакивают.
А за ними блюдца, блюдца –
Дзынь-ля-ля! Дзынь-ля-ля!
Вдоль по улице несутся –
Дзынь-ля-ля! Дзынь-ля-ля!
На стаканы – дзынь! –
Натыкаются,
И стаканы – дзынь! –
Разбиваются.
И бежит, брнчит,
Стучит сковорода:
"Вы куда? Куда? Куда?
Куда? Куда?"
А за нею вилки,
Рюмки да бутылки,
Чашки да ложки
Скачут по дорожке.
Из окошка вывалился стол

Так и сыплются с горы.
Испугалась коза,
Растопырила глаза:
"Что такое? Почему?
Ничего я не пойму".
"Уходите, бегите, спасайтесь!"
И в железную трубу:
"Бу-бу-бу! Бу-бу-бу!"
А за ними вдоль забора
Скачет бабушка Федора:
"Ой-ой-ой! Ой-ой-ой!
Воротитесь домой!"
Но ответило корыто:
"На Федору я сердито!"
И сказала кочерга:
"Я Федоре не слуга!"
А фарфоровые блюдца
Над Федорою смеются:
"Никогда мы, никогда
Не воротимся сюда!"
Тут Федорины коты
Расфуфырили хвосты,
Побежали во всю прыть.
Чтоб посуду воротить:
"Эй вы, глупые тарелки,
Что вы скачете, как белки?
Вам ли бегать за воротами
С воробьями желторотыми?
Вы в канаву упадёте,
Вы утонете в болоте.
Не ходите, погодите,
Воротитесь домой!"
Но тарелки вьются-вьются,
А Федоре не даются:
"Лучше в поле пропадём,
А к Федоре не пойдём!"
Мимо курица бежала
И посуду увидала:

И пошёл, пошёл, пошёл,
Пошёл, пошёл...
А на нём, а на нём,
Как на лошади верхом,
Самоварище сидит
И товарищам кричит:
Запылила, закоптила,
Загубила нас она!"
"Ко-ко-ко! Ко-ко-ко!
Жить вам было нелегко!"
"Да, – промолвил медный таз, –
Погляди-ка ты на нас:
Мы поломаны, побиты,
Мы помоями облиты.
Загляни-ка ты в кадушку –
И увидишь там лягушку.
Загляни-ка ты в ушат –
Тараканы там кишат,
Оттого-то мы от бабы
Убежали, как от жабы,
И гуляем по полям,
По болотам, по лугам,
А к неряхе-замарахе
Не воротимся!"
И они побежали лесочком,
Поскакали по пням
И по кочкам.
А бедная баба одна,
И плачет, и плачет она.
Села бы баба за стол,
Да стол за ворота ушёл.
Сварила бы баба щи,
Да кастрюлю поди поищи!
И чашки ушли, и стаканы,
Остались одни тараканы.
Ой, горе Федоре, горе!
А посуда вперёд и вперёд
По полям, по болотам идёт.
И чайник шепнул утюгу:

"Куд-куда! Куд-куда!
Вы откуда и куда?!"
И ответила посуда:
"Было нам у бабы худо,
Не любила нас она,
Била, била нас она,
Кто это там позади?"
И видят: за ними из тёмного бора
Идёт-ковыляет Федора.
Но чудо случилось с ней:
Стала Федора добрей.
Тихо за ними идёт
И тихую песню поёт:
"Ой вы, бедные сиротки мои,
Утюги и сковородки мои!
Вы подите-ка, немые, домой,
Я водою вас умою ключевой.
Я почищу вас песочком,
Окачу вас кипяточком,
И вы будете опять,
Словно солнышко, сиять,
А поганых тараканов я повыведу,
Прусаков и пауков я повывеми!"
И сказала скалка:
"Мне Федору жалко".
И сказала чашка:
"Ах, она бедняжка!"
И сказали блюдца:
"Надо бы вернуться!"
И сказали утюги:
"Мы Федоре не враги!"
Долго, долго целовала
И ласкала их она,
Поливала, умывала.
Полоскала их она.
"Уж не буду, уж не буду
Я посуду обижать.
Буду, буду я посуду
И любить и уважать!"

"Я дальше идти не могу".
И заплакали блюдца:
"Не лучше ль вернуться?"
И зарыдало корыто:
"Увы, я разбито, разбито!"
Но блюдо сказало: "Гляди,
Стали жарить, стали печь, –
Будут, будут у Федоры
И блины и пироги!
А метла-то, а метла – весела –
Заплясала, заиграла, замела,
Ни пылинки у Федоры
Не оставила.
И обрадовались блюдца:
Дзынь-ля-ля! Дзынь-ля-ля!
И танцуют и смеются –

Засмеялись кастрюли,
Самовару подмигнули:
"Ну, Федора, так и быть,
Рады мы тебя простить!"
Полетели, зазвенели
Да к Федоре прямо в печь!
Дзынь-ля-ля! Дзынь-ля-ля!
А на белой табуреточке
Да на вышитой салфеточке
Самовар стоит,
Словно жар горит, и пыхтит,
И на бабу поглядывает:
"Я Федорушку прощаю,
Сладким чаем угощаю.
Кушай, кушай, Федора
Егоровна!"

БАГАЖ

Дама сдавала в багаж:
Диван, чемодан, саквояж,
Картину, корзину, картонку
И маленькую собачонку.
Выдали даме на станции
Четыре зелёных квитанции
О том, что получен багаж:
Диван, чемодан, саквояж,
Картина, корзина, картонка
И маленькая собачонка.
Вещи везут на перрон.
Кидают в открытый вагон.
Готово. Уложен багаж:
Диван, чемодан, саквояж,
Картина, корзина, картонка
И маленькая собачонка.
Но только раздался звонок,
Удрал из вагона щенок.
Хватились на станции Дно:
Потеряно место одно.

Туда, где лежал саквояж,
Картина, корзина, картонка,
Где прежде была собачонка.
Приехали в город Житомир.
Носильщик пятнадцатый номер
Везёт на тележке багаж:
Диван, чемодан, саквояж,
Картину, корзину, картонку,
А сзади ведут собачонку.
Собака-то как зарычит.
А барыня как закричит:
– Разбойники!
Воры! Уроды!
Собака – не той породы!
Швырнула она чемодан,
Ногой отпихнула диван,
Картину, корзину, картонку...
– Отдайте мою собачонку!
– Позвольте, мамаша,
На станции, согласно

В испуге считают багаж:
Диван, чемодан, саквояж,
Картина, корзина, картонка...
— Товарищи! Где собачонка?
Вдруг видят: стоит у колёс
Огромный взъерошенный пёс.
Поймали его — и в багаж,

Багажной квитанции,
От вас получили багаж:
Диван, чемодан, саквояж,
Картину, корзину, картонку
И маленькую собачонку.
Однако за время пути
Собака могла подрасти!

ВАЛЕНТИН БЕРЕСТОВ

Валентин Дмитриевич Берестов народився 1 квітня 1928 року в місті Мещовськ Калузької області в сім'ї учителя історії. Читати маленький Валентин навчився у 4 роки завдяки своїй сліпій прабабусі, яка просила хлопчика описувати картинки та літери у газетах.

Ще у початковій школі Валентин почав писати вірші. І хоча його однокласники насміхалися з нього, хлопчик не полишав літературних експериментів. У 1942 році сім'я Берестових була евакуйована в Ташкент, де шкільна вчителька познайомила талановитого учня з Анною Ахматовою та Надією Мандельштам. У цей період туди ж приїхав Корній Чуковський і влаштував творчу зустріч із дітьми міста в Палаці піонерів. Берестов показав письменнику свої вірші, і той проявив глибоку зацікавленість обраними темами і схвалив літературну мову поезій. Чуковський також помітив незадовільний стан здоров'я хлопчика і зрештою врятував йому життя. У Валентина виявилась небезпечна форма авітамінозу (пелагра). Завдяки клопотанню письменника хлопчика відправили до санаторію. В 1944 році сім'я Берестових переїздить у Підмосков'я, а з 1946 року Валентин починає публікуватися в періодичних виданнях. Невдовзі В. Берестов поступає в МДУ на історичний факультет, а потім в аспірантуру Інституту етнографії. Навчання та археологічні експедиції відволікають поета від улюбленої справи на 10 років. У 1957 році він видає першу книжечку для дошкільників "Про машину". У двох повістях – "Меч в золотих ножнах" (1964) та "Два огня" (1966), Берестов описує свої подорожі. Згодом виходять збірки "Картинки в лужах", "Весёлое лето", "Улыбка". Валентин

Дмитрович вирішує присвятити залишок життя літературі. В останні роки він видає книжки у співпраці зі своєю дружиною – художницею Т. Александровою. Валентин Дмитрович нагороджений Державною премією РРФСР імені Н. К. Крупської (1990) – за книгу віршів "Улыбка". Він є почесним громадянином Калузької області (2000). Вірші поета викарбовані на кам'яній плиті в м. Арпіно (Арпінум), на батьківщині Цицерона (Італія).

В. Д. Берестов помер 15 квітня 1998 року в Москві.

БОЛЬНАЯ КУКЛА

Тихо. Тихо. Тишина.
Кукла бедная больна.
Кукла бедная больна.

Просит музыки она.
Спойте, что ей нравится,
И она поправится.

АИСТ И СОЛОВЕЙ

...Было время, когда птицы не умели петь. И вдруг они узнали, что в одной далёкой стране живёт старый, мудрый человек, который учит музыке. Тогда птицы послали к нему Аиста и Соловья проверить, так ли это. Аист очень торопился. Ему не терпелось стать первым в мире музыкантом. Он так спешил, что вбежал к мудрецу и даже в дверь не постучался, не поздоровался со стариком, и изо всех сил крикнул ему прямо в ухо:

– Эй, старикан! Ну-ка, научи меня музыке!

Но мудрец решил сначала поучить его вежливости. Он вывел Аиста за порог, постучал в дверь и сказал:

– Надо делать вот так.

– Всё ясно! – обрадовался Аист. – Это и есть музыка? – и улетел, чтобы поскорее удивить мир своим искусством.

Соловей на своих маленьких крыльях прилетел позже. Он робко постучался в дверь, поздоровался, попросил прощения за беспокойство и сказал, что ему очень хочется учиться музыке. Мудрецу понравилась приветливая птица. И он обучил соловья всему, что знал сам. С тех пор скромный Соловей стал лучшим в мире певцом.

А чудак Аист умеет только стучать клювом. Да ещё хвалится и учит других птиц:

- Эй, слышите? Надо делать вот так, вот так! Это и есть настоящая музыка! Если не верите, спросите старого мудреца.

МАСТЕР-ПТИЦА

Мы ехали из пустыни в город Куния-Ургенч. Кругом лежали пески. Вдруг я увидел впереди не то маяк, не то фабричную трубу.

- Что это? - спросил я у шофёра-туркмена.

- Старинная башня в Куния-Ургенче, - ответил шофёр.

Я, конечно, обрадовался. Значит, скоро мы выберемся из горячих песков, очутимся в тени деревьев, услышим, как журчит вода в арыках. Не тут-то было! Ехали мы, ехали, но башня не только не приближалась, а, наоборот, как будто отодвигалась всё дальше и дальше в пески. Уж очень она высокая.

И шофёр рассказал мне такую историю. В далёкие времена Куния-Ургенч был столицей Хорезма - богатой, цветущей страны. Со всех сторон Хорезм окружали пески. Из песков налетали на страну кочевники, грабили её, и не было никакой возможности уследить, когда и откуда они появятся.

И вот один мастер предложил хорезмскому царю построить высокую башню. Такую высокую, чтобы с неё было видно во все концы. Тогда ни один враг не прокрадётся незамеченным.

Царь собрал своих мудрецов и попросил у них совета. Мудрецы подумали и решили так:

"Если с башни будет видно во все концы, значит, и сама башня тоже будет видна отовсюду. И врагам станет легче до нас добраться. Башня укажет им путь. Поэтому совершенно ясно, что мастер - государственный изменник. Ему нужно отрубить голову. А строительство башни воспретить".

Царь не послушал мудрецов. Он приказал построить башню. И тут произошла неожиданная вещь: башню ещё не закончили, а вражеские набеги прекратились. В чём же дело?

Оказывается, мудрецы рассудили правильно: башня была видна отовсюду. И враги, увидев её, думали, что до Хорезма совсем близко. Они бросали в песках медлительных верблюдов, которые везли воду и пищу, на быстрых конях мчались к манящей башне и все до одного погибали в пустыне от жажды

и голода. Наконец один хан, предводитель кочевников, погубив лучшее своё войско, разгадал секрет хорезмийцев. Он решил отомстить. Не зажигая ночных костров, прячась днём во впадинах между песчаными грядами, хан незаметно привёл свою орду к самому подножию башни. Старый мастер ещё работал на её вершине, укладывая кирпич за кирпичом.

- Слезай, пёс! - крикнул ему разгневанный хан. - Я отрублю твою пустую голову!

- Моя голова не пуста, она полна знаний, - спокойно ответил мастер. - Пришли-ка мне сюда наверх побольше бумаги, клея и тростника. Я сделаю из тростника перья, склею из бумаги длинный свиток и запишу на нём всё, что знаю. Тогда моя голова и в самом деле станет пустой, и ты, отрубив её, ничего не потеряешь: у тебя останутся мои знания.

Хан согласился. Мастер спустил с вершины башни верёвку, к ней привязали пакет с бумагой, клеем и тростником. Старый мастер склеил из бумаги и тростника большие крылья и улетел. Тогда хан сказал своему летописцу:

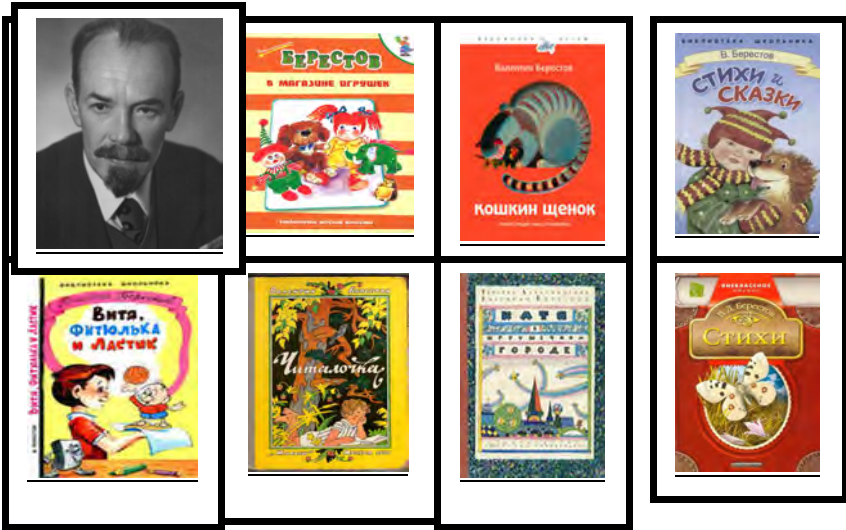
- Запиши в историю всё, что произошло, чтобы наши внуки знали, на какой мерзкий обман, на какую низкую ложь, на какое гнусное вероломство способны эти хорезмийцы.

А летописец ответил:

- Конечно, мастер обманул тебя. Он сделал не свиток, а крылья и полетел на них. Но это уже не простой обман, а высокий разум. И наши внуки будут восхищаться человеком, который научился летать.

- Ничего не записывай в историю! - разозлился хан. - Пусть никто не знает, как нас одурачили.

Прошли века. Люди забыли, как звали грозного хана, как звали царя и его трусливых мудрецов. Но каждому мальчишке в Куния-Ургенче известно, кто был мастер и что он совершил, словно это случилось совсем недавно. Звали его Уста Куш, что в переводе означает Мастер-Птица.

СЕРГІЙ БАРУЗДІН

Сергій Олексійович Баруздин – російський радянський прозаїк, поет і літературний редактор, народився 22 липня 1926 року в Москві. Свої перші оповідання Сергій надрукував у 12 років у дитячому журналі "Піонер". Підлітком він пішов воювати на фронт, був учасником штурму Берліна і визволення Праги. Свої спогади цього періоду письменник описав у повоєнні роки в дитячих оповіданнях "Простуженный ежик", "Сложное поручение" та багатьох інших творах, сповнених гумору, гуманізму та любові до тварин. У 1958 році Сергій Олексійович закінчив Літературний інститут імені Максима Горького. В 1957-65 він працював секретарем правління Ради письменників РРФСР, з 1967 – секретарем правління Ради письменників СРСР. З 1966 року Баруздин працює головним редактором журналу "Дружба народов". В цей період він пише твори: "Повторение пройденного" (1964), "Повесть о женщинах" (1967), збірник оповідань і повістей "Я люблю нашу улицу..." (1969) та інші.

Серед дитячих творів автора: "Алешка из нашего дома", "Вежливый бычок", "Двухметровое счастье", "Эту книжку написал твой друг", "Как куры научились плавать", "Пчелиная напасть", "Лось в театре", "Забракованный мишка", "Необычный почтальон", "Сложное поручение", "Сила привычки", "Рави и Шаши – рассказ о том, как два маленьких слоненка, подаренные Неру советским детям,плыли на корабле", "Как Снежок в Индию попал – рассказ про советский ответный подарок: маленького белого медвежонка", "Шаг за шагом", "Шел по улице солдат", "Про Светлану" та інші.

С. Баруздин був нагороджений орденом "Знак Почета" і медалями. Він помер 4 березня 1991 року. Похований у Москві.

ЗА ОБЕДОМ

Как-то во время завтрака в детском саду была разбита тарелка.

Никто не видел, как она упала со стола и разбилась на мелкие кусочки.

Зинаида Федоровна спросила ребят:

– Кто из вас разбил тарелку?

– Не я! – сказал Виталик.

– Не я! – сказала Лена.

– Не я! Не я! Не я! – сказали другие ребята.

Только Светлана посмотрела на Зинаиду Федоровну и тише всех сказала:

– Наверное, она сама как-нибудь разбилась...

– Ну ладно, – говорит Зинаида Федоровна, – идите пока играть.

Стали ребята играть и совсем забыли о случившемся. Не заметили, как пролетело время и наступил час обеда. Все помыли руки и сели за столы. Нина Марковна принесла большой поднос, а на нем рядами стоят тарелки с супом.

Ребята начали обедать.

– А мне? – спрашивает Виталик. – У меня нет тарелки!

Все посмотрели на Виталика: и правда, нет у него тарелки.

– Тебе, Виталик, придется подождать, – говорит Зинаида Федоровна. – Ведь у нас утром одна тарелка сама разбилась. Правда, ребята?

– Правда! – закричали ребята.

– Вот и неправда, – вдруг тихо сказала Светлана. – Тарелки сами не бьются. Это... это... я... ее нечаянно разбила. Я больше не буду! – И она пододвинула свою тарелку Виталику: – Ешь!

Тут все ребята повернулись к Светлане, а она покраснела и ни на кого не смотрит.

"Сейчас Зинаида Федоровна накажет Свету", – решили ребята.

Но Зинаида Федоровна подошла к Светлане и сказала:

– Вот и хорошо, что тарелки у нас сами не бьются, а ребята говорят правду.

ПРОСТУЖЕННЫЙ ЕЖИК

Было это поздней осенью в последний год войны. Шли бои на польской земле.

Однажды ночью мы обосновались в лесу. Разожгли костер, согрели чай. Все улеглись спать, а я остался дежурить. Через два часа меня должен был сменить на посту другой солдат.

Сидел я с автоматом у догоравшего костра, на угольки посматривал, к шорохам лесным прислушивался. Ветер шелестит сухой листвой да в голых ветвях посвистывает.

Вдруг слышу — шорох. Будто кто-то по земле ползет. Я встал. Автомат наготове держу. Слушаю — шорох смолк. Опять сел. Снова шуршит. Где-то совсем рядом со мной.

Что за оказия!

Глянул я под ноги. Вижу — кучка сухой листвы, да будто живая: сама собой движется. А внутри, в листьях, что-то фыркает, чихает. Здорово чихает!

Присмотрелся получше: ежик. Мордочка с маленькими черными глазками, уши торчком, на грязно-желтых иглах листья наколоты. Подтащил ежик листья поближе к теплому местечку, где костер был, поводит носом по земле, чихнул несколько раз. Видно, простудился от холода.

Тут время моей смены настало. Заступил на пост солдат — казах Ахметвалиев. Увидел он ежа, услышал, как тот чихает, и ну меня ругать:

— Ай, нехорошо! Ай, нехорошо! Сидишь и смотришь спокойно. А у него, может, грипп или воспаление. Смотри, весь дрожит. И температура, наверное, очень большая. В машину его надо взять, лечить его надо, а потом на волю выпускать...

Так мы и сделали. Положили ежика вместе с охапкой листьев в наш походный «газик». А Ахметвалиев на следующий день теплого молока где-то раздобыл.

Ежик напился молока, согрелся и опять уснул. За всю дорогу несколько раз чихнул и перестал — поправился. Так всю зиму у нас в машине и прожил!

А когда весна настала, мы его на волю выпустили. На свежую травку. И какой день тогда выдался! Яркий, солнечный! Настоящий весенний день!

Только было это уже в Чехословакии. Ведь и весну, и победу мы там встречали.

ЕДУАРД УСПЕНСЬКИЙ

Едуард Миколайович Успенський, радянський російський письменник, народився 22 грудня 1937 року в місті Єгор'євську Московської області в сім'ї співробітника апарату ЦК КПРС – Миколи Михайловича та інженера – Наталії Олексіївни Успенських. Він є середнім із трьох братів.

Ще у старших класах Едуард був призначений вожатим у молодшій класі і з тих пір охоче займався організаційною роботою. Навчався в Московському авіаційному інституті (МАІ), де брав активну участь у КВК і святкових вечорах, писав гуморески та жартівливі вірші.

Отримавши спеціальність інженера, Едуард пропрацював три роки у конструкторському бюро, після чого остаточно перейшов у дитячу літературу. Проте публікація його дитячих віршів просувалась повільно. На щастя, твори поета зацікавили мультиплікаторів, тому він почав співробітництво з "Союзмультфільмом". Згодом Успенський стає автором таких теле-та радіопередач, як "Спокойной ночи, малыши!", "АБВГДейка", "Радионяня" та "В нашу гавань заходили кораблі".

Перу Успенського належать такі казкові повісті й оповідання, як: "Крокодил Гена и его друзья" (1966), "Воздушные шары" (1971), "Вниз по волшебной реке" (1972), "Наследство Бахрама" (1973), "Дядя Фёдор, пёс и кот" (1973), "Отпуск крокодила Гены" (1974), "Гарантийные человечки" (1975), "Все в порядке" (1976), "Школа клоунов" (1983), "Колобок идет по следу" (1987), "Клоун Иван Бултых" (1987), "25 профессий Маши Филипенко" (1988), "Меховой интернат" (1989), "Красная рука, черная простыня, зеленые пальцы" (1991), "Лекции профессора Чайникова" (1991) та інші.

За творами Успенського знято дві кінострічки: "Там, на неведомых дорожках" і "Год хорошего ребёнка", а також близько 70 мультиплікаційних фільмів. Успенський є головою журі премії "Заветная мечта".

В 2010 році йому було присуджено премію імені Корнія Чуковського в головній номінації "За выдающиеся творческие достижения в отечественной детской литературе".

ЧТО ЕДЯТ ДЕТИ

В жизни я видел
Немало картинок.
Однажды собака
Мой съела ботинок,
Но это был случай
Не самый могучий.
Мальчик Вова пяти лет
Съел автобусный билет.
Папа деньги заплатил,
А он взял и проглотил.
Тут, опасен и хитер,
Вдруг заходит контролер.
И как только он заходит,
Сразу с Вовы глаз не сводит.
— Ваш билетик.
— Нет билета.
— Ох, не нравится мне это.
Значит, вам несдобровать,
Значит, будем штрафовать.
Дайте тысячу рублей
И смотрите веселей.
Бедный папа так и сел:
— Наш билет ребенок съел.
Мы всегда с билетом едем,
Только он сегодня съеден.
Но, опасен и хитер,
Рассмеялся контролер:
— Я не верю вам, родитель,
Вы неправду говорите.
Я сто лет живу на свете,
Но не помню, чтобы дети...
Чтоб они билеты ели.
Ну, котлеты, ну, тефтели...
Но у нас в Стране Советов
Люди не едят билетов.
Все вокруг как загалдят:
— Нет, едят, едят, едят...

Он все время ест картон.
— А наш Петенька, к примеру,
Ест опилки и фанеру.
Если щепочка лежит,
Он сейчас же прибежит.
— А у нас такое было!
Наш ребенок скушал мыло.
Испугался мальчуган —
Взял и спрятался в чулан:
За закрытыми дверями
Час плевался пузырями.
И сказал водитель с места:
— Моя дочь почти невеста.
Ей уже, наверно, пять,
Надо мужа выбирать.
А она жует окурки
И кусочки штукатурки.
А мой сын — Роман Романыч,
Он съедает соску за ночь.
И почти заплакал он
В микрофон.
В этот миг контролер
От растерянности
Потерял
Половину уверенности:
— Впрочем, может, я не прав.
Я могу уменьшить штраф. —
А автобус весь расцвел
И такую речь повел:
— А у нас один ребенок
Съел пятнадцать
Штук пеленок,
Коврик, одеяло
И сказал, что мало.
— А у нас есть мальчик Витя.
Он такой, что извините.
Он затеял драку

— Например, мой внук Антон,
— А у нас один сосед
Взял и съел велосипед.
Представляете, ребенок
По кусочкам съел «Орленок»!
— Видно, в доме не хватало
Витаминов и металла.
— В наш колхоз «Передовик»
Как-то въехал грузовик.
Мы товары разгружали,
Тут ребята прибежали
Все объели до колес.
Шофер пролил море слез.
— Но не шофер, а шофер.
— Он от слез чуть не помёр.
— Не помёр, а помер!
— Я же вам не Гомер!
— Да, не Гомер, а Гомер!
— У меня от вас тремер

И укусил собаку.
— Не тремер, а тремер!
— Приведите тремер.
— Но не тремер, а пример.
— Я ж сказал, я — не Гомер.
— Не Гомер, а Гомер...
— Тьфу ты! Что б ты помер!
— А у нас случилось так —
Наши дети съели танк.
Танк — он тоже ведь в металле.
Налетели, обглодали...
Очень быстро, очень чисто
Обглодали до танкиста.
Тут подходит остановка.
Контроллер крутнулся ловко,
Посмотрел на всех вокруг,
Да и вывалился вдруг:
— Обойдусь я без ихнего рублика,
Это очень опасная публика.

СТРАШНАЯ ИСТОРИЯ

Мальчик стричься не желает,
Мальчик с кресла уползает,
Ногами упирается,
Слезами заливаётся.
Он в мужском и женском зале
Весь паркет слезами залил.
А волосы растут!
Парикмахерша устала
И мальчишку стричь не стала.
А волосы растут!
А волосы растут!
Год прошел,

Другой проходит...
Мальчик стричься не приходит:
А волосы растут!
А волосы растут!
Отрастают, отрастают,
Их в косички заплетают...
— Ну и сын, — сказала мать,
Надо платье покупать.
Мальчик в платьице гулял,
Мальчик девочкою стал.
И теперь он с мамой ходит
Завиваться в женский зал.

ТРОЛЛЕЙБУС

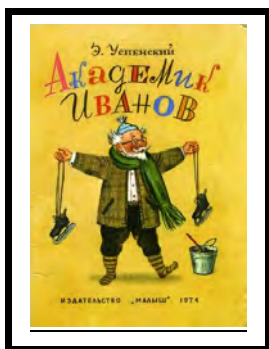
Троллейбус всю неделю
По городу катался.

И хочется троллейбусу
В кровати полежать,

Троллейбус за неделю
Ужасно измотался.
Везет, везет
Троллейбус
Людей, людей, людей.
И все его торопят:
Скорей, скорей, скорей!
Но сколько ни спешил он
И как он ни старался,
Никто ему спасибо

Но вынужден троллейбус
Бежать, бежать, бежать.
Сказать не догадался.
Вот снова остановка,
И вот опять бульвар.
Бежит, бежит троллейбус,
Спешит, спешит
Троллейбус,
А слезы так и катятся,
И катятся из фар.

АКАДЕМИК ИВАНОВ

больниц и докторов.
Он мог погладить тигра
По шкуре полосатой.
Он не боялся встретиться

В с е м
и з в е с т н ы
й
м а т е м а т и
к
А к а д е м и
к И в а н о в
Н и ч е г о
т а к н е
б о я л с я,
К а к

Врача из «неотложки»,
А он боится всех врачей,
Как мышь боится кошки.
Но соседский мальчик Вова
Хочет выручить больного.
Поднимает трубку он,
Трубку телефонную,
И звонит по телефону
В клинику районную:
— Пришлите нам, пожалуйста,
Доктора с машиной —
Академик Иванов
Заболел ангиной.
Самый страшный
Врач больницы
Взял свой самый
Страшный шприц, и
Самый страшный
Свой халат, и
Самый страшный
Бинт, и вату,
И сестру взял старшую —
Самую страшную.
И из ворот больницы
Уже машина мчится.
Один звонок, другой звонок.

На озере с пиратами.
Он только улыбался
Под дулом пистолета,
Он запросто выдерживал
Два действия балета.
Он не боялся темноты,
Он в воду прыгал с высоты
Два метра с половиной...
Но вот однажды вечером
Он заболел ангиной.
И надо вызывать скорей
Пять минут назад лежал,
А больного нет — сбежал!!!
Может, он залез в буфет?
Спрятался под ванной?
Даже в печке его нет.
Как это ни странно.
Перерыли все вокруг,
А он спрятался в сундук
И глядит на врача
Через дырку для ключа
Доктор смотрит на жильцов:
— Где больной,
В конце концов?
Я приехал для лечения,
А не для развлечения;
Если не найду сейчас
Вашего больного,
Должен буду вылечить
Кого-нибудь другого.
Выходи на середину
Тот, кто вызывал машину!
И он выложил на стол
Шприц, касторку, валидол.
Пять стеклянных ампул
И кварцевую лампу!
У жильцов
При виде шприца
Сразу вытянулись лица:

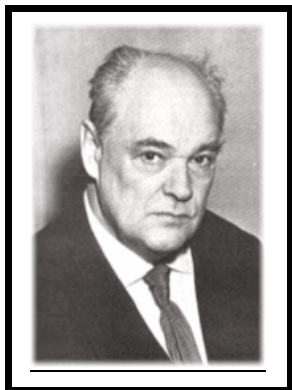
И доктор входит на порог.
Вот подходит он к кровати,
Где известный математик

Доктор Вову оглядел.
Молоточком постучал,
Головою покачал.
— У тебя, —
Сказал он Вове, —
Превосходное здоровье.
Все же я перед дорогой
Полечу тебя немного:
Дам тебе малины,
Меда, апельсинов,
А еще печенье —
Вот и все лечение!
Соседи с восхищением
Глядят на смельчака,
Но тут открылась
С грохотом
Крышка сундука.
И на удивление
Доктора с сестрой,
Выбрался оттуда
Истинный больной:
— Не привык я прятаться
За чужие спины,
Если рядом выдают
Людам апельсины.
И я вижу, что лечение —
Не такое уж мученье.
Слава добрым врачам!

— Не шутили мы с врачом.
Мы, ей-богу,
Ни при чем.
Доктор хмурится сурово,
Но вперед выходит Вова:
— Лечите, —
Говорит, — меня.
Вызывал машину я. —
И врачу он в тот же миг
Смело показал язык.
Доктор зеркальце надел,

Слава мальчугану!
Больше я в сундуке
Прятаться не стану!
— Это все пустяки! —
Отвечает Вова. —
Не бояться врачей —
Что же тут такого!
Если людям сказать,
Могут засмеяться.
ПАРИКМАХЕРЫ —
Вот кого надо бояться!

ЕВГЕН ЧАРУШИН

Євген Іванович Чарушин, російський художник і письменник, народився 11 листопада 1901 року у місті Вятка (тепер місто Кіров) у сім'ї видатного губернського архітектора Івана Аполлоновича Чарушина. З дитинства батько брав хлопчика у свої подорожі по Кіровській області, де він спостерігав за тваринами і птахами. Він малював їх з раннього дитинства у природних умовах і вдома, де батьки тримали не лише свійських тварин і птахів, але й подекуди

виходжували диких, поранених на полюванні.

Академічному живопису Чарушин навчався у Вищих художньо-технічних майстернях у Ленінграді (1922-1926). З 1924 року він працював художником-ілюстратором у журналах "Мурзилка", "Еж" і "Чиж". А з 1928 року виконував художні замовлення до книг Віталія Біанкі, Михайла Пришвина, Самуїла Маршака та інших. В 1930-і роки Чарушин був визнаний одним із найкращих художників дитячої книги в СРСР. Його ілюстрації, виконані в техніці вільного акварельного малюнка, заклали основу до традиції оформлення дитячої літератури на подальші роки. Власні літературні твори Євген почав писати у 1929-30 рр. за активною участю С. Я. Маршака. Ілюстрації до своїх оповідань він робив сам. До творчого доробку письменника належать оповідання: "Разные звери", "Щур", "Волчишко", "Никитка и его друзья", "Медвежата", "Моя первая зоология", "Про больших и маленьких", "Про Томку", "Васька", "Про сороку" та інші.

У 1945 році Є. І. Чарушин був нагороджений званням "Заслуженный деятель искусств РСФСР", а помертньо йому було присуджено Золоту медаль на міжнародній виставці дитячої книги у Лейпцигу (1965). У Євгена Івановича було декілька патентів на

винаходи. Він побудував планер, на якому літав, та створив лижі-ходунки, на яких ходив по воді.

Євген Чарушин помер 18 лютого 1965 року в Ленінграді і похований на Богословському кладовищі.

МЕДВЕЖОНОК

Охотники убили трьох медведиць и три выводка медвежат продали в зоопарк. В зоопарке их всех посадили в одну клетку — бурых, рыжих, черноватых, неодинаковых и мастью и ростом — кто побольше, кто поменьше. Самый маленький — самый угрюмый. Сидит в углу, чешет животик, лапу сосёт и всё время ворчит. А другие весёлые: борются, по клетке лазают, барахтаются, кричат, пыхтят — мохнатые, пузатые, большеголовые, косолапые медвежатки.

Один хоть и всех перерос, а есть не умеет по-настоящему.

Его служительница соской кормит. В бутылку молока нальёт, тряпку в горлышко сунет и отдаст ему. Он бутылку облапит и сосёт. Никого к себе не подпускает, ворчит.

Страшно так!

Другой, черноватый, с белым пятном-нагрудником, всё лазает, карабкается. Полез он по железным прутьям клетки к потолку. Прутья-то скользкие — два вершка пролезет, на вершок обратно съедет. Лез, лез, до половины добрался, а дальше — никак. Устал. Вовсю лапами работает, визжит со злости, хочется ему на потолок, а ничего не выходит — вниз съезжает.

Придумал. Вцепился зубами в железный прут и висит — лапы отдыхают. Повисел, отдохнул и сразу до потолка добрался. Потом и по потолку полез, да сорвался, упал и завопил отчаянным голосом. Прибежала служительница, взяла его на руки, укачивает, гладит.

Медвежишко успокоился, учуял в кармане конфету, достал и вместе с бумажкой давай её сосать, причмокивать. Принесли медвежатам молочной каши. Все на корытце навалились, толкаются, прямо в кашу лезут, огрызаются, чавкают, чмокают, сопят. Вдруг опять кто-то закричал. Орёт во всё горло, надрывается. А это тот самый сосун, который по-настоящему есть

не умеет. Выбрался он из клетки, когда кашу давали, и полез по метле — у клетки метла стояла.

Полез мишка по метле и вместе с ней свалился. Об пол ушибся, да ещё и палка от метлы его по голове ударила. Лежит, закрыл глаза и вопит. А метлу из лап не выпускает. Дали ему опять соску.

Медвежата съели кашу. Так вывозились, что никакой масти не узнаешь — все в каше. Стали полосатые, пятнистые. Поели и снова давай играть.

Захотелось мне купить медвежонка, да нельзя: в зоопарке медвежат не продают.

КАК МАЛЬЧИК ЖЕНЯ НАУЧИЛСЯ ГОВОРИТЬ БУКВУ "Р"

Мальчик Женя не умел говорить букву "р".

Ему говорят:

— Ну-ка, Женя, скажи: "пароход".

А он говорит: "палоход".

— Скажи: "таракан".

А Женя говорит: "талакан".

— Скажи: "рыба".

А он говорит: "лыба".

Все ребята во дворе над ним смеялись. Вот Женя однажды играл с ребятами, сказал тоже что-то неправильное. И ребята стали его дразнить. Тогда Женя обиделся и залез на крышу. Там на дворе стоял маленький домик, невысокая баня. Лежит Женя на банной крыше и тихонько плачет.

Вдруг на забор прилетела ворона и здорово так каркнула:

— Крррааа!..

Женя тоже каркнул — только получилось: "клллааа". А ворона посмотрела на него, наклонила набок голову, прищёлкнула клювом и давай выговаривать на разные лады:

— Карррр, краа, крррр, рррра, рррра.

У Жени получается: "клавла, кллл, клкклт".

Полчаса кричал Женя по-вороньи, язык во рту в разные места ставил и дул изо всех сил. У него и язык устал, и губы распухли. И вдруг так хорошо у него получилось.

— Крррррррраааа!

Так хорошо "ррр" получается, словно куча камней по камушкам в разные стороны раскатывается: "ррррр". Обрадовался Женя и полез с крыши. Торопится, лезет и всё время каркает, чтобы не забыть, как "р" выговаривается. Лез, лез и свалился с крыши, да крыша-то банная, баня невысокая, и в куст смородины он упал – не ушибся. Встал Женя, побежал к ребятам, смеётся, радуется и кричит:

– Я "рры" научился говорить!

– А ну, – говорят ребята, – скажи нам что-нибудь.

Женя думал, думал и сказал:

– Паверррррррр.

Это Женя хотел сказать "Павел", да спутал.

Вот как обрадовался!

ВОЛЧИШКО

Жил в лесу волчишко с матерью. Вот как-то раз ушла мать на охоту. А волчишку поймал человек, сунул его в мешок и принёс в город. Посреди комнаты мешок положил. Долго не шевелился мешок. Потом забарахтался в нём волчишко и вылез. В одну сторону посмотрел – испугался: человек сидит, на него смотрит.

В другую сторону посмотрел – чёрный кот фыркает, пыжится, самого себя вдвое толще, еле стоит. А рядом пёс зубы скалит.

Совсем забоялся волчишко. Полез в мешок обратно, да не влезть – лежит пустой мешок на полу, как тряпка. А кот пыжился, пыжился да как зашипит! Прыгнул на стол, блюдце свалил. Разбилось блюдце. Пёс залаял. Человек закричал громко: «Ха! Ха! Ха! Ха!» Забился волчишко под кресло и там стал жить-дрожать.

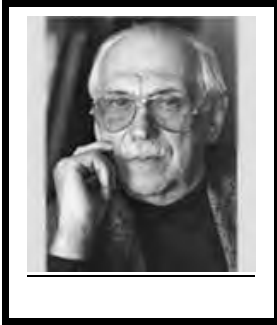
Кресло посреди комнаты стоит. Кот со спинки кресла вниз посматривает. Пёс вокруг кресла бегаёт. Человек в кресле сидит – дымит. А волчишко еле жив под креслом. Ночью человек уснул, и пёс уснул, и кот зажмурился. Коты – они не спят, а только дремлют.

Вылез волчишко осмотреться. Походил, походил, понюхал, а потом сел и завыл. Пёс залаял. Кот на стол прыгнул. Человек на кровати сел. Замахал руками, закричал. А волчишко

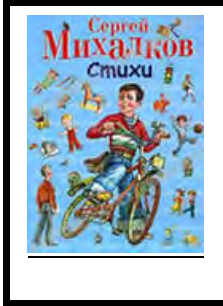
опять под кресло залез. Стал тихонечко там жить. Утром ушёл человек. Молока налил в плошку. Стали кот с собакой молоко лакать.

Вылез из-под кресла волчишко, подполз к двери, а дверь-то открыта! Из двери на лестницу, с лестницы на улицу, с улицы по мосту, с моста в огород, из огорода в поле. А за полем стоит лес. А в лесу мать-волчиха. Обнюхались, обрадовались и дальше побежали по лесу. А теперь волчишко вот каким стал волком.

СЕРГІЙ МИХАЛКОВ

Сергій Володимирович Михалков, радянський російський поет і письменник, байкар, драматург, видатний громадський діяч, народився 13 березня 1913 року в Москві у сім'ї спадкового дворянина Володимира Олександровича Михалкова.

поету Олександру дав на них схвальний переїздить до в місто П'ятигорськ, починається Михалкова. Перший друкується в (Ростов-на-Дону).

журнали

Здібності до поезії виявились у хлопчика вже у 9 років, коли батько відіслав декілька його поезій відомому Безименському і той відгук. В 1927 році сім'я Ставропольського краю де в 1928 році літературна діяльність його віри ("Дорога") "На под'їме"

Після закінчення школи Сергій повертається в Москву і працює спочатку різноробочим на ткацько-оздоблювальній фабриці, потім молодшим спостерігачем геологорозвідувальної експедиції на Алтай, а згодом позаштатним співробітником газети "Известия".

У 1933 році Михалков стає членом Московського групкому письменників, друкується в журналах: "Огонек", "Пионер", "Прожектор", в газетах: "Комсомольская правда", "Известия", "Вечерняя Москва", "Правда". Видається його перша збірка поезій. В 1935 році виходить друком поема "Дядя Степа". В 1937 році Сергій вступає в Союз письменників СРСР та в Літературний інститут імені О. М. Горького. У 1942 році створює сценарій до кінофільму "Фронтовые подруги", відзначений Сталінською премією. В 1944 році разом з Г. Ель-Регістаном пише текст першої редакції Державного Гімну СРСР, а у 1977 році – стає автором другої. В 1962 році організовує сатиричний кіножурнал "Фитиль", а у 2001 пише текст гімну Російської Федерації.

Михалков був обраний Почесним професором Московського Державного Університету Культури і Мистецтв, Почесним головою Виконкому Міжнародного Співтовариства Союзів Письменників, Почесним професором Московського Державного Відкритого Педагогічного Університету імені М. Шолохова, Почесним членом Міжнародної ради по дитячій книзі ЮНЕСКО та ін..

Михалков був нагороджений: Орденом Леніна (1939, 1963, 1973, 1983), Державними преміями СРСР (1941, 1942, 1949, 1978), двома бойовими орденами і шістьма медаллями (1941-1945), Сталінською премією (1942), орденом Трудового Червоного Прапора (1967, 1988), званням Героя Соціалістичної Праці (1973), орденом Жовтневої Революції (1971), орденом Вітчизняної війни I ступеня (1985), орденом Дружби Народів (1993), орденом Пошани (1998), за заслуги перед Російською Православною Церквою орденами Св. Сергія Радонежського та Св. Благовірного царевича Дмитрія (1993, 1998), орденом "Святого Андрія Первозванного" (2008), орденом "За заслуги перед Отчезством" II ступеня (2003) та іншими.

В 1999 році Михалкову було видано диплом про присвоєння імені "Михалков" одній з малих планет Сонячної системи, а в 2001 році – диплом "Людина року" у зв'язку з перемогою в конкурсі на написання тексту Державного Гімну РФ.

Сергій Михалков помер 27 серпня 2009 року в Москві.

ТРИ ПОРОСЕНКА (По англійській сказці)

Жили-були на світе три поросенка. Три брата. Все однакового роста, кругленькие, розовые, с одинаковими веселыми хвостиками. Даже имена у них были похожи. Звали поросят: Ниф-Ниф, Нуф-Нуф и Наф-Наф. Все лето они кувыркались в зеленой траве, грелись на солнышке, нежились в лужах. Но вот наступила осень. Солнце уже не так сильно припекало, серые облака тянулись над пожелтевшим лесом.

- Пора нам подумать о зиме, - сказал как-то Наф-Наф своим братьям, проснувшись рано утром. - Я весь дрожу от холода. Мы можем простудиться. Давайте построим дом и будем зимовать вместе под одной теплой крышей. Но его братьям не хотелось браться за работу. Гораздо приятнее в последние теплые дни гулять и прыгать по лугу, чем рыть землю и таскать тяжелые камни.

- Успеется! До зимы еще далеко. Мы еще погуляем, - сказал Ниф-Ниф и перекувырнулся через голову.

- Когда нужно будет, я сам построю себе дом, - сказал Нуф-Нуф и лег в лужу.

- Я тоже, - добавил Ниф-Ниф.

- Ну, как хотите. Тогда я буду один строить себе дом, - сказал Наф-Наф. - Я не буду вас дожидаться.

С каждым днем становилось все холоднее и холоднее. Но Ниф-Ниф и Нуф-Нуф не торопились. Им и думать не хотелось о работе. Они бездельничали с утра до вечера. Они только и делали, что играли в свои пороссячьи игры, прыгали и кувыркались.

- Сегодня мы еще погуляем, - говорили они, - а завтра с утра возьмемся за дело.

Но и на следующий день они говорили то же самое. И только тогда, когда большая лужа у дороги стала по утрам покрываться тоненькой корочкой льда, ленивые братья взялись наконец за работу. Ниф-Ниф решил, что проще и скорее всего смастерить дом из соломы. Ни с кем не посоветовавшись, он так и сделал. Уже к вечеру его хижина была готова. Ниф-Ниф положил на крышу последнюю соломинку и, очень довольный своим домиком, весело запел:

- Хоть полсвета обойдешь,
Обойдешь, обойдешь,
Лучше дома не найдешь,
Не найдешь, не найдешь!

Напевая эту песенку, он направился к Нуф-Нуфу. Нуф-Нуф невдалеке тоже строил себе домик. Он старался скорее покончить с этим скучным и неинтересным делом. Сначала, так же как и брат, он хотел построить себе дом из соломы. Но потом решил, что в таком доме зимой будет очень холодно. Дом будет

прочнее и теплее, если его построить из веток и тонких прутьев. Так он и сделал. Он вбил в землю колья, переплел их прутьями, на крышу навалил сухих листьев, и к вечеру дом был готов. Нуф-Нуф с гордостью обошел его несколько раз кругом и запел:

- У меня хороший дом,
Новый дом, прочный дом,
Мне не страшен дождь и гром,
Дождь и гром, дождь и гром!

Не успел он закончить песенку, как из-за куста выбежал Ниф-Ниф.

- Ну, вот и твой дом готов! – сказал Ниф-Ниф брату. – Я говорил, что мы и одни справимся с этим делом! Теперь мы свободны и можем делать все, что нам вздумается!

- Пойдем к Наф-Нафу и посмотрим, какой он себе выстроил дом! – сказал Нуф-Нуф. – Что-то мы его давно не видели!

- Пойдем посмотрим! – согласился Ниф-Ниф.

И оба брата, очень довольные тем, что им ни о чем больше не нужно заботиться, скрылись за кустами.

Наф-Наф вот уже несколько дней был занят постройкой. Он натаскал камней, намесил глины и теперь не спеша строил себе надежный, прочный дом, в котором можно было бы укрыться от ветра, дождя и мороза. Он сделал в доме тяжелую дубовую дверь с засовом, чтобы волк из соседнего леса не мог к нему забраться. Ниф-Ниф и Нуф-Нуф застали брата за работой.

- Что ты строишь? – в один голос закричали удивленные Ниф-Ниф и Нуф-Нуф. – Что это, дом для поросенка или крепость?

- Дом поросенка должен быть крепостью! – спокойно ответил им Наф-Наф, продолжая работать.

- Не собираешься ли ты с кем-нибудь воевать? – весело прохрюкал Ниф-Ниф и подмигнул Нуф-Нуфу.

И оба брата так развеселились, что их визг и хрюканье разнеслись далеко по лужайке. А Наф-Наф как ни в чем не бывало продолжал класть каменную стену своего дома, мурлыча себе под нос песенку:

- Я, конечно, всех умней,
Всех умней, всех умней!

Дом я строю из камней,
Из камней, из камней!
Никакой на свете зверь,
Хитрый зверь, страшный зверь,
Не ворвется в эту дверь,
В эту дверь, в эту дверь!

- Это он про какого зверя? - спросил Ниф-Ниф у Нуф-Нуфа.

- Это ты про какого зверя? - спросил Нуф-Нуф у Наф-Нафа.

- Это я про волка! - ответил Наф-Наф и уложил еще один камень.

- Посмотрите, как он боится волка! - сказал Ниф-Ниф.

- Он боится, что его съедят! - добавил Нуф-Нуф.

И братья еще больше развеселились.

- Какие здесь могут быть волки? - сказал Ниф-Ниф.

- Никаких волков нет! Он просто трус! - добавил Нуф-Нуф.

И оба они начали приплясывать и петь:

- Нам не страшен серый волк,
Серый волк, серый волк!
Где ты ходишь, глупый волк,
Старый волк, страшный волк?

Они хотели подразнить Наф-Нафа, но тот даже не обернулся.

- Пойдем, Нуф-Нуф, - сказал тогда Ниф-Ниф. - Нам тут нечего делать!

И два храбрых братца пошли гулять. По дороге они пели и плясали, а когда вошли в лес, то так расшумелись, что разбудили волка, который спал под сосной.

- Что за шум? - недовольно проворчал злой и голодный волк и поскакал к тому месту, откуда доносились визг и хрюканье двух маленьких, глухих поросят.

- Ну, какие тут могут быть волки! - говорил в это время Ниф-Ниф, который волков видел только на картинках.

- Вот мы его схватим за нос, будет знать! - добавил Нуф-Нуф, который тоже никогда не видел живого волка.

– Поведем, да еще свяжем, да еще ногой вот так, вот так! – расхвастался Ниф-Ниф и показал, как они будут расправляться с волком. – И братья опять развеселились и запели:

– Нам не страшен серый волк,
Серый волк, серый волк!
Где ты ходишь, глупый волк,
Старый волк, страшный волк?

И вдруг они увидели настоящего живого волка! Он стоял за большим деревом, и у него был такой страшный вид, такие злые глаза и такая зубастая пасть, что у Ниф-Нифа и Нуф-Нуфа по спинкам пробежал холодок и тонкие хвостики мелко-мелко задрожали. Бедные поросята не могли даже пошевелинуться от страха. Волк приготовился к прыжку, щелкнул зубами, моргнул правым глазом, но поросята вдруг опомнились и, визжа на весь лес, бросились наутек. Никогда еще не приходилось им так быстро бегать! Сверкая пятками и поднимая тучи пыли, поросята неслись каждый к своему дому. Ниф-Ниф первый добежал до своей соломенной хижины и едва успел захлопнуть дверь перед самым носом волка.

– Сейчас же отопри дверь! – прорычал волк. – А не то я ее выломаю!

– Нет, – прохрюкал Ниф-Ниф, – я не отопру!

За дверью было слышно дыхание страшного зверя.

– Сейчас же отопри дверь! – прорычал опять волк. – А не то я так дуну, что весь твой дом разлетится!

Но Ниф-Ниф от страха ничего уже не мог ответить. Тогда волк начал дуть: "Ф-ф-ф-у-у-у!" С крыши дома слетали соломинки, стены дома тряслись. Волк еще раз глубоко вздохнул и дунул во второй раз: "Ф-ф-ф-у-у-у!" Когда волк дунул в третий раз, дом разлетелся во все стороны, как будто на него налетел ураган. Волк щелкнул зубами перед самым пяточком маленького поросенка. Но Ниф-Ниф ловко увернулся и бросился бежать. Через минуту он был уже у двери Нуф-Нуфа. Едва успели братья запереться, как услышали голос волка:

– Ну, теперь я съем вас обоих!

Ниф-Ниф и Нуф-Нуф испуганно поглядели друг на друга. Но волк очень устал и потому решил пойти на хитрость.

- Я передумал! - сказал он так громко, чтобы его услышали в домике. - Я не буду есть этих худосочных поросят! Я лучше пойду домой!

- Ты слышал? - спросил Ниф-Ниф у Нуф-Нуфа. - Он сказал, что не будет нас есть! Мы худосочные!

- Это очень хорошо! - сказал Нуф-Нуф и сразу перестал дрожать.

Братьям стало весело, и они запели как ни в чем не бывало:

- Нам не страшен серый волк,
Серый волк, серый волк!
Где ты ходишь, глупый волк,
Старый волк, страшный волк?

А волк и не думал никуда уходить. Он просто отошел в сторонку и притаился. Ему было очень смешно. Он с трудом сдерживал себя, чтобы не расхохотаться. Как ловко он обманул двух глупых, маленьких поросят! Когда поросята совсем успокоились, волк взял овечью шкуру и осторожно подкрался к дому. У дверей он накрылся шкурой и тихо постучал. Ниф-Ниф и Нуф-Нуф очень испугались, когда услышали стук.

- Кто там? - спросили они, и у них снова затряслись хвостики.

- Это я-я-я - бедная маленькая овечка! - тонким, чужим голосом пропищал волк. - Пустите меня переночевать, я отбилась от стада и очень устала!

- Пустить? - спросил брата добрый Ниф-Ниф.

- Овечку можно пустить! - согласился Нуф-Нуф. - Овечка не волк!

Но когда поросята приоткрыли дверь, они увидели не овечку, а все того же зубастого волка. Братья захлопнули дверь и изо всех сил налегли на нее, чтобы страшный зверь не смог к ним ворваться. Волк очень рассердился. Ему не удалось перехитрить поросят! Он сбросил с себя овечью шкуру и зарычал:

- Ну, погодите же! От этого дома сейчас ничего не останется!

И он принялся дуть. Дом немного покосился. Волк дунул второй, потом третий, потом четвертый раз. С крыши слетали листья, стены дрожали, но дом все еще стоял. И, только когда

волк дунул в пятый раз, дом зашатался и развалился. Одна только дверь некоторое время еще стояла посреди развалин. В ужасе бросились поросята бежать. От страха у них отнимались ноги, каждая щетинка дрожала, носы пересохли. Братья мчались к дому Наф-Нафа. Волк нагонял их огромными скачками. Один раз он чуть не схватил Ниф-Нифа за заднюю ножку, но тот вовремя отдернул ее и прибавил ходу. Волк тоже поднажал. Он был уверен, что на этот раз поросята от него не убегут. Но ему опять не повезло. Поросята быстро промчались мимо большой яблони, даже не задев ее. А волк не успел свернуть и налетел на яблоню, которая осыпала его яблоками. Одно твердое яблоко ударило его между глаз. Большая шишка вскочила у волка на лбу.

А Ниф-Ниф и Нуф-Нуф ни живы ни мертвы подбежали в это время к дому Наф-Нафа. Брат быстро впустил их в дом. Бедные поросята были так напуганы, что ничего не могли сказать. Они молча бросились под кровать и там притаились. Наф-Наф сразу догадался, что за ними гнался волк. Но ему нечего было бояться в своем каменном доме.

Он быстро закрыл дверь на засов, сам сел на табуреточку и громко запел:

– Никакой на свете зверь,
Хитрый зверь, страшный зверь,
Не откроет эту дверь,
Эту дверь, эту дверь!

Но тут как раз постучали в дверь.

– Кто стучит? - спокойным голосом спросил Наф-Наф.

– Открывай без разговоров! - раздался грубый голос волка.

– Как бы не так! И не подумаю! - твердым голосом ответил Наф-Наф.

– Ах так! Ну, держитесь! Теперь я съем всех троих!

– Попробуй! - ответил из-за двери Наф-Наф, даже не привстав со своей табуреточки. Он знал, что ему и братьям нечего бояться в прочном каменном доме. Тогда волк втянул в себя побольше воздуха и дунул, как только мог!

Но, сколько бы он ни дул, ни один даже самый маленький камень не сдвинулся с места. Волк посинел от натуги. Дом стоял как крепость.

Тогда волк стал трясти дверь. Но дверь тоже не поддавалась. Волк стал от злости царапать когтями стены дома и грызть камни, из которых они были сложены, но он только обломал себе когти и испортил зубы. Голодному и злому волку ничего не оставалось делать, как убраться восвояси.

Но тут он поднял голову и вдруг заметил большую, широкую трубу на крыше.

- Ага! Вот через эту трубу я и проберусь в дом! - обрадовался волк.

Он осторожно влез на крышу и прислушался. В доме было тихо. "Я все-таки закушу сегодня свежей поросятинкой!" - подумал волк и, облизнувшись, полез в трубу. Но, как только он стал спускаться по трубе, поросята услышали шорох. А когда на крышку котла стала сыпаться сажа, умный Наф-Наф сразу догадался, в чем дело. Он быстро бросился к котлу, в котором на огне кипела вода, и сорвал с него крышку.

- Милости просим! - сказал Наф-Наф и подмигнул своим братьям.

Ниф-Ниф и Нуф-Нуф уже совсем успокоились и, счастливо улыбаясь, смотрели на своего умного и храброго брата. Поросятам не пришлось долго ждать. Черный, как трубочист, волк бултыхнулся прямо в кипяток. Никогда еще ему не было так больно! Глаза у него вылезли на лоб, вся шерсть поднялась дыбом. С диким ревом ошпаренный волк вылетел в трубу обратно на крышу, скатился по ней на землю, перекувырнулся четыре раза через голову, проехался на своем хвосте мимо запертой двери и бросился в лес. А три брата, три маленьких поросенка, глядели ему вслед и радовались, что они так ловко проучили злого разбойника. А потом они запели свою веселую песенку:

- Хоть полсвета обойдешь,
Обойдешь, обойдешь,
Лучше дома не найдешь,
Не найдешь, не найдешь!
Никакой на свете зверь,

Хитрый зверь, страшный зверь,
Не откроет эту дверь,
Эту дверь, эту дверь!
Волк из леса никогда,
Никогда, никогда
Не вернется к нам сюда,
К нам сюда, к нам сюда!

С этих пор братья стали жить вместе, под одной крышей.
Вот и все, что мы знаем про трех маленьких поросят – Ниф-Нифа,
Нуф-Нуфа и Наф-Нафа.

ДЯДЯ СТЕПА

В доме восемь дробь один
У заставы Ильича
Жил высокий гражданин,
По прозванию Каланча,
По фамилии Степанов
И по имени Степан,
Из районных великанов
Самый главный великан.
Уважали дядю Степу
За такую высоту.

Спать ложился дядя Степа —
Ноги клал на табурет.
Сидя книги брал со шкапа.
И не раз ему в кино
Говорили: — Сядьте на пол,
Вам, товарищ, все равно!
Но зато на стадион
Проходил бесплатно он:
Пропускали дядю Степу —
Думали, что чемпион.
От ворот и до ворот
Знал в районе весь народ,
Где работает Степанов,
Где прописан, как живет,
Потому что всех быстрее,
Без особенных трудов
Он снимал ребятам змея
С телеграфных проводов.

Шел с работы дядя Степа —
Видно было за версту.
Лихо мерили шаги
Две огромные ноги:
Сорок пятого размера
Покупал он сапоги.
Он разыскивал на рынке
Величайшие ботинки,
Он разыскивал штаны
Небывалой ширины.
Купит с горем пополам,
Повернется к зеркалам —
Вся портновская работа
Разъезжается по швам!
Он через любой забор
С мостовой глядел во двор.
Лай собаки поднимали:
Думали, что лезет вор.
Брал в столовой дядя Степа
Для себя двойной обед.
Ноги тащит по земле —
Это едет дядя Степа
По бульвару на осле.
— Вам, — кричат
Степану люди, —
Нужно ехать на верблюде!
На верблюде он поехал —
Люди давятся со смеха:
— Эй, товарищ, вы откуда?
Вы раздавите верблюда!
Вам, при вашей вышине,
Нужно ехать на слоне!
Дяде Степе две минуты
Остается до прыжка.
Он стоит под парашютом
И волнуется слегка.
А внизу народ хохочет:
Вышка с вышки прыгать хочет!
В тир, под низенький навес,

И того, кто ростом мал,
На параде поднимал,
Потому что все должны
Видеть армию страны.
Все любили дядю Степу,
Уважали дядю Степу:
Был он самым лучшим другом
Всех ребят со всех дворов.
Он домой спешит с Арбата.
— Как живешь? —
Кричат ребята.
Он чихнет — ребята хором:
— Дядя Степа, будь здоров!
Дядя Степа утром рано
Быстро вскакивал с дивана,
Окна настежь открывал,
Душ холодный принимал.
Чистить зубы дядя Степа
Никогда не забывал.
Человек сидит в седле,
Довольно просто, —
Раздается дружный смех, —
Мы узнаем вас по росту:
Вы, товарищ, выше всех!
Что случилось?
Что за крик?
— Это тонет ученик!
Он упал с обрыва в реку —
Помогите человеку!
На глазах всего народа
Дядя Степа лезет в воду.
— Это необыкновенно! —
Все кричат ему с моста. —
Вам, товарищ, по колено
Все глубокие места!
Жив, здоров и невредим
Мальчик Вася Бородин.
Дядя Степа в этот раз
Утопающего спас.

Дядя Степа еле влез.
— Разрешите обратиться,
Я за выстрелы плачу.
В этот шар и в эту птицу
Я прицелиться хочу!
Оглядев с тревогой тир,
Говорит в ответ кассир:
— Вам придется на колени,
Дорогой товарищ, встать —
Вы же можете мишени
Без ружья рукой достать!
До утра в аллеях парка
Будет весело и ярко,
Будет музыка греметь,
Будет публика шуметь.
Дядя Степа просит кассу:
— Я пришел на карнавал.
Дайте мне такую маску,
Чтоб никто не узнавал!
— Вас узнать
Я нарочно поднял руку —
Показать, что путь закрыт.
Что за дым над головой?
Что за гром по мостовой?
Дом пылает за углом,
Сто зевак стоят кругом.
Ставит лестницы команда,
От огня спасает дом.
Весь чердак уже в огне,
Бьются голуби в окне.
На дворе в толпе ребят
Дяде Степе говорят:
— Неужели вместе с домом
Наши голуби сгорят?
Дядя Степа с тротуара
Достает до чердака.
Сквозь огонь и дым пожара
Тянется его рука.
Он окошко открывает.

За поступок благородный
Все его благодарят.
— Попросите что угодно, —
Дяде Степе говорят.
— Мне не нужно ничего —
Я задаром спас его!
Паровоз летит, гудит,
Машинист вперед глядит.
Машинист у полустанка
Кочегару говорит:
— От вокзала до вокзала
Сделал рейсов я немало,
Но готов идти на спор —
Это новый семафор.
Подъезжают к семафору.
Что такое за обман?
Никакого семафора —
У пути стоит Степан.
Он стоит и говорит:
— Здесь дождями путь размыт.
Мы исследуем у вас:
Хорошо ли слышит ухо,
Далеко ли видит глаз.
Дядю Степу осмотрели,
Проводили на весы
И сказали: — В этом теле
Сердце бьется, как часы!
Рост велик, но ничего
— Примем в армию его!
Но вы в танкисты
Не годитесь:
В танке вы не поместитесь!
И в пехоту не годны:
Из окопа вы видны!
С вашим ростом в самолете
Неудобно быть в полете:
Ноги будут уставать —
Вам их некуда девать!
Для таких, как вы, людей

Из окошка вылетают
Восемнадцать голубей,
А за ними — воробей.
Все Степану благодарны:
Спас он птиц, и потому
Стать немедленно пожарным
Все советуют ему.
Но пожарникам в ответ
Говорит Степанов: — Нет!
Я на флот служить пойду,
Если ростом подойду.
В коридоре смех и шепот,
В коридоре гул речей.
В кабинете — дядя Степа
На осмотре у врачей.
Он стоит. Его нагнуться
Просит вежливо сестра.
— Мы не можем дотянуться!
Объясняют доктора. —
Все, от зрения до слуха,
Скрипят снежинки
У него под каблуком.
В складку форменные брюки,
Он в шинели под ремнем.
В шерстяных перчатках руки,
Якоря блестят на нем.
Вот моряк подходит к дому,
Всем ребятам незнакомый.
И ребята тут ему
Говорят:
— А вы к кому?
Дядя Степа обернулся,
Поднял руку к козырьку
И ответил: — Я вернулся.
Дали отпуск моряку.
Ночь не спал. Устал с дороги.
Не привыкли к суше ноги.

Не бывает лошадей,
А на флоте вы нужны —
Послужите для страны!
— Я готов служить народу, —
Раздается Степин бас, —
Я пойду в огонь и воду!
Посылайте хоть сейчас!
Вот прошли зима и лето.
И опять пришла зима.
— Дядя Степа, как ты?
Где ты? Нету с моря
Нам ответа,
Ни открытки, ни письма...
И однажды мимо моста
К дому восемь дробь один
Дядистепиного роста
Двигается гражданин.
Кто, товарищи, знаком
С этим видным моряком?
Он идет,
Отдохну. Надену китель.
На диване посижу,
После чая заходите —
Сто историй расскажу!
Про войну и про бомбежку,
Про большой линкор «Марат»,
Как я ранен был немножко,
Защищая Ленинград.
И теперь горды ребята —
Пионеры, октябрята, —
Что знакомы с дядей Степой,
С настоящим моряком.
Он домой идет с Арбата.
— Как живешь?
— Кричат ребята.
И теперь зовут ребята
Дядю Степу Маяком.

САШИНА КАША

Живет на свете Саша.
Во рту у Саши каша —
Не рисовая каша,
Не гречневая каша,
Не манка,
Не овсянка
На сладком молоке.
С утра во рту у Саши
Слова простые наши —
Слова простые наши
На русском языке.
Но то, что можно внятно
Сказать для всех понятно,
Красиво, чисто, ясно, —
Как люди говорят, —
Наш Саша так корежит,
Что сам понять не может:
Произнесет словечко —
И сам тому не рад!

Он скажет:
"До свидания!"
А слышится:
"До здания!"
Он спросит:
"Где галоши?"
А слышно: "Это лошадь?"
Когда он вслух читает,
Поймешь едва-едва:
И буквы он глотает,
И целые слова.
Он так спешит с налета
Прочесть, спросить, сказать,
Как будто тонет кто-то,
А он бежит спасать...
Он может, но не хочет
За речью последить.
Нам нужен переводчик
Его переводить.

ВАЛЕНТИНА ОСЄЄВА

Валентина Олександрівна Осєєва, радянська дитяча письменниця, народилась 28 квітня 1902 року в Києві в сім'ї інженера Олександра Дмитровича Осєєва, який працював інспектором на елеваторі, та Аріадни Леонідівни, коректора газети.

Батьки брали активну участь у революційній боротьбі, тому сім'я маленької Валентини була змушена часто переїздити, рятуючись від постійних переслідувань.

Своє навчання Валентина розпочала в гімназії у Києві, а закінчила в Житомирі. Після гімназії навчалась на драматичному факультеті Київського інституту імені М. В. Лисенка, але не закінчила навчання. У 1923 році сім'я Осєєвих переїхала в Москву, а згодом у Солнечногорськ.

Після розлучення батьків, мати Валентини з двома доньками була відряджена у трудовому імені Клари Цеткін на станцію Сонячна для виховання дівчаток, які залишилися без батьків після революції та громадянської війни. Майбутня письменниця не лишилась осторонь і пропрацювала вихователькою в дитячих закладах для сиріт 16 років. Там вона почала писати казки, повчальні оповідання та п'єси для дітей, зацікавилась дитячою психологією. Знайомство з першим чоловіком також відбулося в цей період. Він урятував їй життя під час бунту в дитприймальнику на території Данилівського монастиря, приїхавши за нареченою на коні. Проте сім'я швидко розпалася. Після народження сина Осєєва вступила до Літінституту в групу Самуїла Маршака, де навчалась разом із Сергієм Михалковим. В 1937 році вона віддала до друку своє перше оповідання – "Гришка". В 1940 році вийшла перша книга письменниці "Рыжий кот". Пізніше були написані збірки оповідань для дітей "Бабка", "Вошебное слово", "Отцовская куртка", "Мой товарищ", книга віршів "Ежинка", повість "Васёк Трубочёв и его товарищи" (1947-1951).

Другим чоловіком Валентини був відомий письменник Вадим Дмитрович Охотніков. У 1959 році була опублікована повість "Динка", а трохи згодом – "Динка прощается с детством", в основу яких було покладено факти з біографії авторки.

Валентина Осеева нагороджена Сталінською премією третього ступеня (1952) – за 1-2 частини повісті "Васёк Трубочёв и его товарищи" та медаллю "За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг."

Письменниця померла 5 липня 1969 року в Москві від раку легенів.

ВОЛШЕБНОЕ СЛОВО

Маленький старичок с длинной седой бородой сидел на скамейке и зонтиком чертил что-то на песке.

– Подвиньтесь, – сказал ему Павлик и присел на край.

Старик подвинулся и, взглянув на красное, сердитое лицо мальчика, сказал:

– С тобой что-то случилось?

– Ну и ладно! А вам-то что? – покосился на него Павлик.

– Мне ничего. А вот ты сейчас кричал, плакал, ссорился с кем-то...

– Ещё бы! – сердито буркнул мальчик. – Я скоро совсем убегу из дому.

– Убежишь?

– Убегу! Из-за одной Ленки убегу. – Павлик сжал кулаки. – Я ей сейчас чуть не поддал хорошенько! Ни одной краски не даёт! А у самой сколько!

– Не даёт? Ну, из-за этого убегать не стоит.

– Не только из-за этого. Бабушка за одну морковку из кухни меня прогнала... прямо тряпкой, тряпкой...

Павлик засопел от обиды.

– Пустяки! – сказал старик. – Один поругает, другой пожалеет.

– Никто меня не жалеет! – крикнул Павлик. – Брат на лодке едет кататься, а меня не берёт. Я ему говорю: "Возьми лучше, всё равно я от тебя не отстану, вёсла утащу, сам в лодку залезу!"

Павлик стукнул кулаком по скамейке.

И вдруг замолчал.

– Что же, не берёт тебя брат?

— А почему вы всё спрашиваете?

Старик разгладил длинную бороду.

— Я хочу тебе помочь. Есть такое волшебное слово...

Павлик раскрыл рот.

— Я скажу тебе это слово. Но помни: говорить его надо тихим голосом, глядя прямо в глаза тому, с кем говоришь. Помни — тихим голосом, глядя прямо в глаза...

— А какое слово?

Старик наклонился к самому уху мальчика. Мягкая борода его коснулась Павликовой щеки. Он прошептал что-то и громко добавил:

— Это волшебное слово. Но не забудь, как нужно говорить его.

— Я попробую, — усмехнулся Павлик, — я сейчас же попробую. — Он вскочил и побежал домой.

Лена сидела за столом и рисовала. Краски — зеленые, синие, красные — лежали перед ней. Увидев Павлика, она сейчас же сгребла их в кучу и накрыла рукой. "Обманул старик! — с досадой подумал мальчик. — Разве такая поймёт волшебное слово!.." Павлик боком подошёл к сестре и потянул её за рукав. Сестра оглянулась. Тогда, глядя ей в глаза, тихим голосом мальчик сказал:

— Лена, дай мне одну краску... пожалуйста...

Лена широко раскрыла глаза. Пальцы её разжались, и, снимая руку со стола, она смущённо пробормотала:

— Ка-кую тебе?

— Мне синюю, — робко сказал Павлик.

Он взял краску, подержал её в руках, походил с нею по комнате и отдал сестре. Ему не нужна была краска. Он думал теперь только о волшебном слове. "Пойду к бабушке. Она как раз стряпает. Прогонит или нет?" Павлик отворил дверь в кухню. Старушка снимала с противня горячие пирожки. Внук подбежал к ней, обеими руками повернул к себе красное морщинистое лицо, заглянул в глаза и прошептал:

— Дай мне кусочек пирожка... пожалуйста.

Бабушка выпрямилась. Волшебное слово так и засияло в каждой морщинке, в глазах, в улыбке...

— Горяченького... горяченького захотел, голубчик мой! — приговаривала она, выбирая самый лучший, румяный пирожок.

Павлик подпрыгнул от радости и расцеловал её в обе щеки. "Волшебник! Волшебник!" — повторял он про себя, вспоминая старика. За обедом Павлик сидел притихший и прислушивался к каждому слову брата. Когда брат сказал, что поедет кататься на лодке, Павлик положил руку на его плечо и тихо попросил:

— Возьми меня, пожалуйста.

За столом сразу все замолчали. Брат поднял брови и усмехнулся.

— Возьми его, — вдруг сказала сестра. — Что тебе стоит!

— Ну, отчего же не взять? — улыбнулась бабушка. — Конечно, возьми.

— Пожалуйста, — повторил Павлик.

Брат громко засмеялся, потрепал мальчика по плечу, взъерошил ему волосы:

— Эх ты, путешественник! Ну ладно, собирайся!

"Помогло! Опять помогло!" Павлик выскочил из-за стола и побежал на улицу. Но в сквере уже не было старика. Скамейка была пуста, и только на песке остались начерченные зонтиком непонятные знаки.

ПЛОХО

Собака яростно лаяла, припадая на передние лапы. Прямо перед ней, прижавшись к забору, сидел маленький взъерошенный котёнок. Он широко раскрывал рот и жалобно мяукал. Неподалёку стояли два мальчика и ждали, что будет. В окно выглянула женщина и поспешно выбежала на крыльцо. Она отогнала собаку и сердито крикнула мальчикам:

— Как вам не стыдно!

— А что стыдно? Мы ничего не делали! — удивились мальчики.

— Вот это и плохо! — гневно ответила женщина.

БАБКА

Бабка была тучная, широкая, с мягким, певучим голосом. "Всю квартиру собой заполонила!.." — ворчал Борькин отец. А мать робко возражала ему: "Старый человек... Куда же ей деться?" "Зажилась на свете... — вздыхал отец. — В инвалидном

доме ей место — вот где!"

Все в доме, не исключая и Борьки, смотрели на бабку как на совершенно лишнего человека.

Бабка спала на сундуке. Всю ночь она тяжело ворочалась с боку на бок, а утром вставала раньше всех и гремела в кухне посудой. Потом будила зятя и дочь: "Самовар поспел. Вставайте! Попейте горяченького-то на дорожку..."

Подходила к Борьке: "Вставай, батюшка мой, в школу пора!" "Зачем?" — сонным голосом спрашивал Борька. "В школу зачем? Тёмный человек глух и нем — вот зачем!"

Борька прятал голову под одеяло: "Иди ты, бабка..."

В сенях отец шаркал веником. "А куда вы, мать, галоши дели? Каждый раз во все углы тыкаешься из-за них!"

Бабка торопилась к нему на помощь. "Да вот они, Петруша, на самом виду. Вчерась уж очень грязны были, я их обмыла и поставила".

...Приходил из школы Борька, сбрасывал на руки бабке пальто и шапку, швырял на стол сумку с книгами и кричал: "Бабка, поесть!"

Бабка прятала вязанье, торопливо накрывала на стол и, скрестив на животе руки, следила, как Борька ест. В эти часы как-то невольно Борька чувствовал бабку своим, близким человеком. Он охотно рассказывал ей об уроках, товарищах. Бабка слушала его любовно, с большим вниманием, приговаривая: "Всё хорошо, Борюшка: и плохое и хорошее хорошо. От плохого человек крепче делается, от хорошего душа у него зацветает".

Наевшись, Борька отодвигал от себя тарелку: "Вкусный кисель сегодня! Ты ела, бабка?" "Ела, ела, — кивала головой бабка. — Не заботься обо мне, Борюшка, я, спасибо, сыта и здрава".

Пришёл к Борьке товарищ. Товарищ сказал: "Здравствуйте, бабушка!" Борька весело подтолкнул его локтем: "Идём, идём! Можешь с ней не здороваться. Она у нас старая

старушечья". Бабка одёрнула кофту, поправила платок и тихо пошевелила губами: "Обидеть – что ударить, приласкать – надо слова искать".

А в соседней комнате товарищ говорил Борьке: "А с нашей бабушкой всегда здороваются. И свои, и чужие. Она у нас главная". "Как это – главная?" – заинтересовался Борька. "Ну, старенькая... всех вырастила. Её нельзя обижать. А что же ты со своей-то так? Смотри, отец взгреет за это". "Не взгреет! – нахмурился Борька. – Он сам с ней не здоровается..."

После этого разговора Борька часто ни с того ни с сего спрашивал бабку: "Обижаем мы тебя?" А родителям говорил: "Наша бабка лучше всех, а живёт хуже всех – никто о ней не заботится". Мать удивлялась, а отец сердился: "Кто это тебя научил родителей осуждать? Смотри у меня – мал ещё!"

Бабка, мягко улыбаясь, качала головой: "Вам бы, глупые, радоваться надо. Для вас сын растёт! Я своё отжила на свете, а ваша старость впереди. Что убьёте, то не вернёте".

* * *

Борьку вообще интересовало бабкино лицо. Были на этом лице разные морщины: глубокие, мелкие, тонкие, как ниточки, и широкие, вырытые годами. "Чего это ты такая разрисованная? Старая очень?" – спрашивал он. Бабка задумывалась. "По морщинам, голубчик, жизнь человеческую, как по книге, можно читать. Горе и нужда здесь расписались. Детей хоронила, плакала – ложились на лицо морщины. Нужду терпела, билась – опять морщины. Мужа на войне убили – много слёз было, много и морщин осталось. Большой дождь и тот в земле ямки роет".

Слушал Борька и со страхом глядел в зеркало: мало ли он поревел в своей жизни – неужели всё лицо такими нитками затянется? "Иди ты, бабка! – ворчал он. – Наговоришь всегда глупостей..."

* * *

За последнее время бабка вдруг сторбилась, спина у неё стала круглая, ходила она тише и всё присаживалась. "В землю вращает", – шутил отец. "Не смейся ты над старым человеком", – обижалась мать. А бабке в кухне говорила: "Что это, вы, мама, как черепаха по комнате двигаетесь? Пошлешь вас за чем-нибудь и назад не дождёшься".

Умерла бабка перед майским праздником. Умерла одна, сидя в кресле с вязаньем в руках: лежал на коленях недоконченный носок, на полу — клубок ниток. Ждала, видно, Борьку. Стоял на столе готовый прибор.

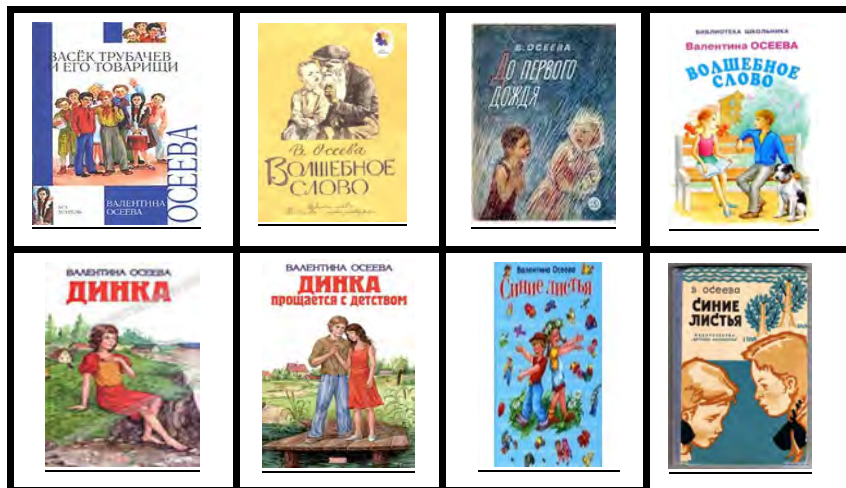
На другой день бабку схоронили.

Вернувшись со двора, Борька застал мать сидящей перед раскрытым сундуком. На полу была свалена всякая рухлядь. Пахло залежавшимися вещами. Мать вынула смятый рыжий башмачок и осторожно расправила его пальцами. "Мой ещё, — сказала она и низко наклонилась над сундуком. — Мой..."

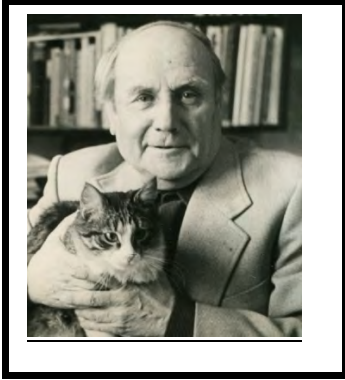
На самом дне сундука загремела шкатулка — та самая, заветная, в которую Борьке всегда так хотелось заглянуть. Шкатулку открыли. Отец вынул тугой свёрток: в нём были тёплые варежки для Борьки, носки для зятя и безрукавка для дочери. За ними следовала вышитая рубашка из старинного выцветшего шёлка — тоже для Борьки. В самом углу лежал пакетик с леденцами, перевязанный красной ленточкой. На пакетике что-то было написано большими печатными буквами. Отец повертел его в руках, прищурился и громко прочёл: "Внуку моему Борюшке".

Борька вдруг побледнел, вырвал у него пакет и убежал на улицу. Там, присев у чужих ворот, долго вглядывался он в бабкины каракули: "Внуку моему Борюшке". В букве "ш" было четыре палочки. "Не научилась!" — подумал Борька. Сколько раз он объяснял ей, что в букве "ш" три палки... И вдруг, как живая, встала перед ним бабка — тихая, виноватая, не выучившая урока. Борька растерянно оглянулся на свой дом и, зажав в руке пакетик, пошёл по улице вдоль чужого длинного забора...

Домой он пришёл поздно вечером; глаза у него распухли от слёз, к коленкам пристала свежая глина. Бабкин пакетик он положил к себе под подушку и, закрывшись с головой одеялом, подумал: "Не придёт утром бабка!"

ВОЛОДИМИР СУТЄЄВ

Володимир Григорович Сутєєв, один із засновників радянської мультиплікації, дитячий письменник, художник-ілюстратор і режисер-мультиплікатор, народився 5 липня 1903 року в Москві в сім'ї лікаря. Його батько був здібною до мистецтва людиною і його обдарованість перейшла до сина. Володимир вступив до чоловічої гімназії, а в останніх класах навчався вже в радянській школі.

З 14 років хлопчик почав працювати: малював діаграми до виставок охорони здоров'я, дипломи для переможців спортивних змагань, був санітаром у першому комуністичному шпиталі для червоноармійців, інструктором фізкультури у молодших класах. Пізніше навчався у Московському вищому технічному училищі імені М. Е. Баумана, а згодом на художньому факультеті Державного технікуму кінематографії.

З юнацьких років Володимир Сутєєв працював художником-ілюстратором у журналах "Пионер", "Мурзилка", "Дружные ребята", "Искорка", в газеті "Пионерская правда". З 1923 року він ілюструє дитячі книжки. Серед найвідоміших робіт – ілюстрації до творів Корнія Чуковського, Сергія Михалкова та Самуїла Маршака. В 1925 році Сутєєв дебютував у якості аніматора у мультфільмі «Китай в огне». В 1931 році він поставив перший радянський звуковий фільм «Улица поперёк». У роки війни Сутєєв був режисером декількох навчальних кінофільмів на студії "Воентехфильм". Володимир Григорович викладав на курсах художників-мультиплікаторів при студії "Союзмультфильм", працював художником-постановником, режисером, мультиплікатором. Він написав близько 40 сценаріїв для мультиплікаційного кіно, майже всі з яких були екранізовані.

У 1952 році виходить перша літературна робота Сутєєва – "Две сказки про карандаш и краски". Свої книжки він ілюстрував сам, серед них – «Кто сказал "мяу"?», "Котенок по имени Гав", "Кот-рыболов", "Петя и Красная Шапочка", "Дядя Миша", "Яблоко", "Мешок яблок", "Кораблик", "Под грибом", "Разные колёса",

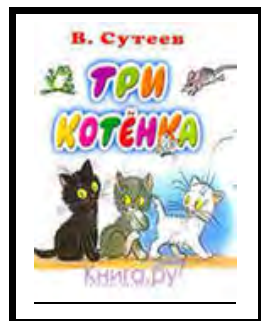
"Мышонок и карандаш", "Капризная кошка", "Палочка-выручалочка"
та ін. Сутєєву присуджено звання заслуженого діяча мистецтв
РРФСР.

Помер Володимир Григорович 10 березня 1993 року.

ЦЫПЛЁНОК И УТЁНОК

Вылупился из яйца Утёнок.

- Я вылупился! – сказал он.
 - Я тоже, – сказал Цыплёнок.
 - Я хочу с тобой дружить, – сказал Утёнок.
 - Я тоже, – сказал Цыплёнок.
 - Я иду гулять, – сказал Утёнок.
 - Я тоже, – сказал Цыплёнок.
 - Я рою ямку, – сказал Утёнок.
 - Я тоже, – сказал Цыплёнок.
 - Я нашёл червяка, – сказал Утёнок.
 - Я тоже, – сказал Цыплёнок.
 - Я поймал бабочку, – сказал Утёнок.
 - Я тоже, – сказал Цыплёнок.
 - Я не боюсь лягушку, – сказал Утёнок.
 - Я то... тоже... – прошептал Цыплёнок.
 - Я хочу купаться, – скаал Утёнок.
 - Я тоже, – сказал Цыплёнок.
 - Я плаваю, – сказал Утёнок.
 - Я тоже! – крикнул Цыплёнок. – Спасите!
 - Держись! – крикнул Утёнок.
 - Буль-буль-буль... – сказал Цыплёнок.
- Вытащил Утёнок Цыплёнка.
- Я иду ещё купаться, – сказал Утёнок.
 - А я – нет, – сказал Цыплёнок.

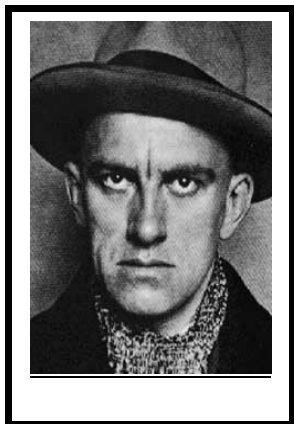
ТРИ КОТЁНКА

Три котёнка – чёрный, серый и белый – увидели мышь... и бросились за ней! Мышь прыгнула в банку с мукой. Котята – за ней! Мышь убежала. А из банки вылезли три белых котёнка.

Три белых котёнка увидели на дворе лягушку и бросились за ней. Лягушка прыгнула в старую самоварную трубу. Котята – за ней! Лягушка ускакала... А из трубы вылезли три чёрных котёнка. Три чёрных котёнка увидели в пруду рыбу... и бросились за ней! Рыба ушла, а из воды вынырнули три мокрых котёнка.

Три мокрых котёнка пошли домой. По дороге они обсохли и стали как были: чёрный, серый и белый.

ВОЛОДИМИР МАЯКОВСЬКИЙ

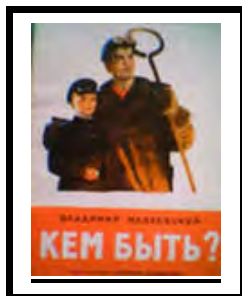

Володимир Володимирович Маяковський, російський радянський поет, драматург, кінорежисер, кінорежисер, кінорежисер, кінорежисер, народився 19 липня 1893 року у грузинському селищі під назвою Багдаді (тепер Маяковські) Кутаїської губернії в родині лісника Володимира Костянтиновича Маяковського. Мати його була родом з України.

З 1902 року Володимир навчався в місцевій гімназії, а потім у Москві, куди родина переїхала після смерті батька. У 15-річному віці він залишив навчання і розпочав революційну діяльність, за яку тричі опинявся за ґратами. У 1911 році Маяковський повернувся до навчання – в Московському училищі живопису, скульптури та архітектури. Водночас пристав до митців-футуристів.

Перший твір "Ніч" (1912) було надруковано у збірці "Зневага громадських смаків". Бунт проти всього прийнятого відповідав характеру молодого Маяковського. У віршах періоду 1912-1916 рр. ("Нате!", "Вам", "Послушайте!", поемах "Облако в штанах", "Война и мир") поет звинувачував натовп у бездуховності, пасивності, байдужості, закликав до боротьби. Твори перших років революції (поема "15000000"), п'єси "Мистерия-Буфф", вірші "Левый марш"), пройняті вірою в перемогу ідей нового суспільства, побудованого за законами братерства і справедливості. Як сценарист, режисер та актор В. Маяковський бере участь у фільмі "Барышня и хулиган" (1918), пише сценарій комедії "Октябрюхов и Декабрюхов" (1928) та інших драматичних творів. Були в Маяковського і ліричні поезії ("Люблю" (1922), "Про это" (1923) та ін.), здебільшого присвячені Лілії Брік, до якої Володимир ставився небайдуже. Згодом він починає писати сатиричні п'єси, серед яких «Клоп» (1928) і «Баня» (1929).

Незадовго до смерті виходить поема "Во весь голос" (1928-1930). 12 квітня 1930 року Маяковський пише

передсмертного листа "Всем". Згідно з офіційною версією, що викликає чимало сумнівів у дослідників, поет застрелився 14 квітня 1930 року.

ЧТО ТАКОЕ ХОРОШО И ЧТО ТАКОЕ ПЛОХО?

Крошка сын
К отцу пришел,
и спросила кроха:
- Что такое
Хорошо
И что такое
Плохо? -
У меня
Секретов нет, -
Слушайте, детишки, -
Папы этого
Ответ
Помещаю
В книжке.
- Если ветер
Крыши рвет,
Если
Град загрохал, -
Каждый знает -
Это вот
Для прогулок
Плохо.
Дождь покапал
И прошел.
Солнце
В целом свете.
Это -
Очень хорошо
И большим
И детям.
Если
Сын
Чернее ночи,
Грязь лежит

Плохо очень
Для ребячьей кожицы.
Если мальчик
Любит мыло
И зубной порошок,
Этот мальчик
Очень милый,
Поступает хорошо.
Если бьет
Дрянной драчун
Слабого мальчишку,
Я такого не хочу
Даже
Вставить в книжку.
Этот вот кричит:
- Не трожь
Тех,
Кто меньше ростом! -
Этот мальчик
Так хорош,
Загляденье просто!
Если ты
Порвал подряд
Книжицу
И мячик,
Октябрята говорят:
Плоховатый мальчик.
Если мальчик
Любит труд,
Тычет
В книжку
Пальчик,
Про такого
Пишут тут:

На рожице, –
Ясно,
Это
Карапуз
Убежал, заохав.
Мальчик этот
Просто трус.
Это
Очень плохо.
Этот,
Хоть и сам с вершок,
Спорит
С грозной птицей.
Храбрый мальчик,
Хорошо,
В жизни
Пригодится.
Этот
В грязь полез
И рад.
Что грязна рубаха.
Про такого
Говорят:
Он плохой,
Неряха.
Этот

Он
Хороший мальчик.
От вороны
Чистит валенки,
Моет сам
Галоши.
Он
Хотя и маленький,
Но вполне хороший.
Помни
Это
Каждый сын.
Знай
Любой ребенок:
Вырастет
Из сына
Свин,
Если сын –
свиненок,
Мальчик
Радостный пошел,
И решила кроха:
"Буду
Делать хорошо,
И не буду –
Плохо".

КЕМ БЫТЬ?

У меня растут года,
Будет и семнадцать.
Где работать мне тогда,
Чем заниматься?
Нужные работники –
Столяры и плотники!
Сработать мебель мудрено:
Сначала
Мы
Берем бревно

Зажимает
Стол-верстак.
От работы
Пила
Раскалилась добела.
Из-под пилки
Сыплются опилки.
Рубанок в руки –
Работа другая:
Сучки, закорюки

И пилим доски
Длинные и плоские.
Эти доски
Вот так
Нужен шар нам
Круглый очень,
На станке токарном
Круглое точим.
Готовим понемножку
То ящик,
То ножку.
Сделали вот столько
Стульев и столиков!
Столяру хорошо,
А инженеру -
Лучше,
Я бы строить дом пошел,
Пусть меня научат.
Я
Сначала
Начерчу
Дом
Такой,
Какой хочу.
Самое главное,
Чтоб было нарисовано
Здание
Славное,
Живое словно.
Это будет
Перед,
Называется фасад.
Это
Каждый разберет -
Это ванна,
Это сад.
План готов,
И вокруг
Сто работ

Рубанком стругаем.
Хороши стружки -
Желтые игрушки
А если
Там
Визжит лебедка;
Подымает балки,
Будто палки.
Перетащит кирпичи,
Закаленные в печи.
По крыше выложили жечь.
И дом готов,
И крыша есть.
Хороший дом,
Большущий дом
На все четыре стороны,
И заживут ребята в нем
Удобно и просторно.
Инженеру хорошо,
А доктору -
Лучше,
Я б детей лечить пошел,
Пусть меня научат.
Я приеду к Пете,
Я приеду к Поле.
- Здравствуйте, дети!
Кто у вас болен?
Как живете,
Как животик? -
Погляжу
Из очков
Кончики язычков.
- Поставьте этот градусник
Под мышку, детишки.
И ставят дети радостно
Градусник под мышку.
- Вам бы
Очень хорошо
Проглотить порошок

На тыщу рук.
Упираются леса
В самые небеса.
Где трудна работка,
В постельку лечь
Поспать бы,
Вам –
Компрессик на живот,
И тогда
У вас
До свадьбы
Все, конечно, заживет.
Докторам хорошо,
А рабочим –
Лучше,
Я б в рабочие пошел,
Пусть меня научат.
Вставай!
Иди!
Гудок зовет,
И мы приходим на завод.
Народа – уйма целая,
Тысяча двести.
Чего один не сделает -
Сделаем вместе.
Можем
Железо
Ножницами резать,
Краном висящим
Тяжести тащим;
Молот паровой
Гнет и рельсы травой.
Олово плавим,
Машинами правим.
Работа всякого
Нужна одинаково.
Я гайки делаю,
А ты
Для гайки

И микстуру
Ложечкой
Пить понемножечку.
Вам
Болты,
Лезьте
В дыры ровные,
Части
Вместе
Сбей
Огромные.
Там -
Дым,
Здесь -
Гром.
Гро-
Мим
Весь
Дом.
И вот
Вылазит паровоз,
Чтоб вас
И нас
И нес,
И вез.
На заводе хорошо,
А в трамвае -
Лучше,
Я б кондуктором пошел,
Пусть меня научат.
Кондукторам
Езда везде.
С большою сумкой кожаной
Ему всегда,
Ему весь день
В трамваях ездить можно.
– Большие и дети,
Берите билетик,
Билеты разные,

Делаешь винты.
И идет
Работа всех
Прямо в сборочный цех.
Ездим рельсами.
Окончилась рельса,
И слезли у леса мы,
Садись
И грейся.
Кондуктору хорошо,
А шоферу – лучше,
Я б в шоферы пошел,
Пусть меня научат.
Фырчит машина скорая,
Летит, скользя,
Хороший шофер я –
Сдержатъ нельзя.
Только скажите,
Вам куда надо –
Без рельсы
Жителей
Доставлю на дом.
Е-
дем,
ду-
дим:
"С пу-
ти
уй-
ди!"
Быть шофером хорошо,
А летчиком -
Лучше,
Я бы в летчики пошел,
Пусть меня научат.
Наливаю в бак бензин,
Завожу пропеллер.
"В небеса, мотор, вези,
Чтобы птицы пели".

Бери любые –
Зеленые,
Красные
И голубые.
Облетаю тучку,
Тучку-летучку.
Белой чайкой паря,
Полетел за моря.
Без разговору
Облетаю гору.
"Вези, мотор,
Чтоб нас доведз
До звезд
И до луны,
Хотя луна
И масса звезд
Совсем отдалены".
Летчику хорошо,
А матросу –
Лучше,
Я б в матросы пошел,
Пусть меня научат.
У меня на шапке лента,
На матроске якоря.
Я проплавал это лето,
Океаны покоря.
Напрасно, волны, скачете
Морской дорожкой –
На реях и по мачте
Карабкаюсь кошкой.
Сдавайся, ветер выюжный,
Сдавайся, буря скверная,
Открою
Полнос
Южный,
А Северный -
Наверное.
Книгу переворошив,
Намотай себе на ус –

Бояться не надо
Ни дождя,
Ни града.

| Все работы хороши,
| Выбирай
| На вкус!